

*Academia de Științe
a Moldovei*

*Institutul Național de
Cercetări Economice*

*Ministerul Economiei
al Republicii Moldova*

TENDINȚE în ECONOMIA MOLDOVEI

Nr. 16 (trim. IV) 2014

ISSN 1857-3126

Chișinău

Această inițiativă este susținută de către proiectul „Sprijin pentru Republica Moldova în procesul de implementare ZLSAC”, finanțat de către Uniunea Europeană și implementat de către consorțiul condus de „European Profiles” S.A.

ISSN 1857-3126

ECHIPA TEM:

Alexandru Stratan, Eugenia Lucașenco, Oleg Cara, Olga Timofei, Veronica Vragaleva, Viorica Popa, Victoria Clipa, Alexandra Novac, Tatiana Colesnicova, Alina Ceban, Zinovia Toacă, Zaharia Olărescu

Această ediție a fost pregătită cu suportul acordat de proiectul „Sprijin pentru Republica Moldova în procesul de implementare ZLSAC”, finanțat de către Uniunea Europeană.

Echipa **TEM** este recunoscătoare pentru cooperare instituțiilor publice din Republica Moldova: Ministerul Economiei, Ministerul Finanțelor, Banca Națională a Moldovei, Biroul Național de Statistică.

Toate drepturile sunt rezervate. Nici o informație din această publicație nu poate fi retipărită sau reprodusă sub nici o formă fără permisiunea scrisă a INCE.

Publicația „Tendințe în Economia Moldovei” este o ediție trimestrială produsă cu asistența Delegației Comisiei Europene în Republica Moldova. Conținutul acestei publicații este responsabilitatea exclusivă a autorilor și nu reflectă punctul de vedere al Uniunii Europene.

© Institutul Național de Cercetări Economice al AȘM

Pentru informații adiționale Vă rugăm să ne contactați:

Institutul Național de Cercetări Economice

2064, RM, Chișinău, Str. Ion Creangă, 45

Tel: (+ 373 22) 50-11-00, Fax: (+ 373 22) 74-37-94

e-mail: info@ince.md, web site: www.ince.md

CUPRINS

Principalele evenimente politice, economice și sociale din Republica Moldova	11
Rezumatul ediției	14
Capitolul I. PRODUCȚIA	22
Capitolul II. PREȚURI, RATE DE SCHIMB ȘI POLITICA MONETARĂ	35
Capitolul III. FINANȚE	48
Capitolul IV. SECTORUL EXTERN	64
Capitolul V. MEDIUL DE AFACERI	86
Capitolul VI. SECTORUL SOCIAL	90
Capitolul VII. PROGNOZA PENTRU ANUL 2015	104
SINTEZĂ POLITICĂ: Evaluarea capacității exporturilor moldovenești de a penetra pe piețele externe	108
Dr. Louka T. KATSELI și Silvia Moșneaga	
PRIVIND FLOTABILITATEA FISCALĂ ÎN MOLDOVA: ANALIZĂ ȘI ESTIMĂRI ECONOMETRICE	117
Dr. Apostolos Papaphilippou	
ANEXE STATISTICE	127

DATE GENERALE

Denumirea oficială	REPUBLICA MOLDOVA
Capitala	Chișinău
Președinte	Nicolae Timofti
Președintele Parlamentului	Andrian Candu
Prim-ministru	Iurie Leancă
Parlamentul Republicii Moldova	101 deputați (Partidul Socialiștilor din Republica Moldova - 25, Partidul Liberal Democrat din Moldova - 21, Partidul Comuniștilor din Republica Moldova - 20, Partidul Democrat din Moldova - 19, Partidul Liberal - 13, Deputați neafiliați - 3)
Obținerea independenței	27 august 1991
Suprafața	33,8 mii km ²
Unități administrative	32 raioane, 5 municipii (Chișinău, Bălți, Bender, Comrat, Tiraspol), UTA Găgăuzia, Unitățile administrativ-teritoriale din stânga Nistrului
Populația stabilită	3555,2 mii locuitori (la începutul anului 2015)
Principalele religii	ortodoxă (93,34%), protestantă (1,98%), creștină de rit vechi (0,15%), catolică (0,14%), etc.
Moneda națională	Leu moldovenesc (cursul mediu de schimb, trimestrul IV - 1 USD = 15,0185 MDL, 1 EUR = 18,7687 MDL)

ABREVIERI

ACECL	- Acordul Central European al Comerțului Liber
ACR	- Avantajul Comparativ Relevat
AGCS	- Acordul General asupra Comerțului cu Servicii
AHPCC	- Analiza hazardului și punctul critic de control
AID	- Asociația Internațională pentru Dezvoltare
ALSAC	- Acord de Liber Schimb Aprofundat și Cuprinzător
ATP	- Preferințe Comerciale Autonome
APC	- Acordul de Parteneriat și Cooperare
BERD	- Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare
BIM	- Biroul Internațional al Muncii
BMA	- Biroul Migrație și Azil
BNM	- Banca Națională a Moldovei
BNP	- Bugetul Național Public
BNS	- Biroul Național de Statistică
BPA	- Bune practici agricole
BTC	- Bariere Tehnice în Comerț
CBN	- Certificatele Băncii Naționale
CE	- Comisia Europeană
CFA	- Consumul final al autorităților publice
CFP	- Consumul final al populației
CNPF	- Comisia Națională a Pieței Financiare
CNT	- Capital Normativ Total
CPE	- Coeficientul protecției efective
CSCI	- Clasificatorul Standard de Comerț Internațional
CSI	- Comunitatea Statelor Independente
CT	- Contingent Tarifar
DPI	- Drepturile Proprietății Intelectuale
DST	- Drepturi Speciale de Tragere
EAD	- Echivalent ad-valorem
FMI	- Fondul Monetar Internațional
INCE	- Institutul Național de Cercetări Economice
IHH	- Indicele Herfindahl-Hirschman
IMM	- Întreprinderi Mici și Mijlocii

IPC	- Indicele Prețurilor de Consum
IPP	- Indicele Prețului de Producție
IPPI	- Indicele Prețurilor Producției Industriale
ISD	- Investiții Străine Directe
IVF	- Indicele Volumului Fizic
IVU	- Indicele Valorii Unitare
MAIA	- Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare
MAIB	- Moldova Agroindbank
MDL	- Leu Moldovenesc
MF	- Ministerul Finanțelor
MSF	- Măsuri sanitare și fitosanitare
NCMF	- Națiunea cea mai Favorizată
NEER	- Rata Nominală Efectivă de Schimb
NPC	- Coeficientul Protecției Nominale
ODIMM	- Organizația pentru Dezvoltarea Întreprinderilor Mici și Mijlocii
OIM	- Organizația Internațională a Migrației
OMC	- Organizația Mondială a Comerțului
OMS	- Organizație de Microfinanțare
ONU	- Organizația Națiunilor Unite
PIB	- Produsul Intern Brut
RC	- Rata de concentrare
REER	- Rata Reală Efectivă de Schimb
SGP	- Sistemul Generalizat de Preferințe
TEM	- Tendințe în Economia Moldovei
TN	- Transnistria
TVA	- Taxa pe Valoare Adăugată
UE	- Uniunea Europeană
USD	- Dolar SUA
UTA	- Unitate teritorial-administrativă
VAB	- Valoare adăugată brută
VMS	- Valorile mobiliare de stat

TABELE

Tabelul 1.1. Evoluția produsului intern brut în anul 2014	22
Tabelul 1.2. Indicii producției industriale pe principalele tipuri de activități în 2014 (%).....	25
Tabelul 1.3. Activitatea de transportare a mărfurilor pe moduri de transport în anul 2014 (%).....	31
Tabelul 2.2.1. Activitatea BNM pe piața valutară interbancară în perioada ianuarie 2013 – februarie 2015	44
Tabelul 3.1.1. Structura datoriei de stat pe valute, % din total datorie de stat.....	51
Tabelul 3.2.1. Indicatorii de concentrare a sectorului bancar, %	61
Tabelul 4.1. Balanța de plăți – Contul curent (2012-2014, prezentare sintetică).....	65
Tabelul 4.2. Balanța de plăți – Contul de capital și financiar (2012-2014, prezentare sintetică).....	66
Tabelul 4.3. Structura valutară a transferurilor efectuate din străinătate prin sistemul bancar în favoarea persoanelor fizice, 2013-2014	69
Tabelul 4.4. Principalii indicatori ai comerțului exterior cu bunuri al Republicii Moldova....	70
Tabelul 4.5. Structura și evoluția exporturilor pe grupe de produse în anul 2014	71
Tabelul 4.6. Evoluția raportului de schimb în comerțul exterior cu bunuri	73
Tabelul 4.7. Principalele produse a căror export a fost afectat de embargoul rusesc	74
Tabelul 4.8. Structura și evoluția importurilor pe grupe de produse în anul 2014.....	78
Tabelul 4.9. Evoluția comerțului exterior cu bunuri al regiunii din partea stângă a Râului Nistru	80
Tabelul 4.10. Tendințe de dezvoltare a principalilor parteneri economici ai Republicii Moldova (% f.p.s.a.p.).....	82
Tabelul 5.1. Numărul întreprinderilor înregistrate și lichidate/radiate potrivit datelor Camerei Înregistrării de Stat, a. 2012-2014, un.	87
Tabelul 5.2. Numărul și gruparea întreprinderilor/organizațiilor din regiunea din partea stângă a Nistrului la finele anului 2013	88
Tabelul 6.1. Procesele demografice pe regiuni de dezvoltare în anul 2014, mii pers.....	90
Tabelul 6.2. Numărul șomerilor înregistrați la ANOFM în ianuarie-decembrie 2014, pers....	93
Tabelul 6.3. Evoluția numărului șomerilor în ianuarie-decembrie 2014, pers.....	94
Tabelul 6.4. Instituții de învățământ primar și secundar general în anii de studiu 2012/13 - 2014/15, unități	97
Tabelul 6.5. Studenți în învățământul superior în anii de studii 2012/13–2014/15, pers.....	99
Tabelul 6.6. Minimul de existență a populației în regiunea Republicii Moldova din partea stângă a Nistrului în anul 2014	103
Tabelul 7.1. Evoluția în dinamică a indicatorilor macroeconomici principali în anii 2010-2014 și prognoza pentru anul 2015	106
Tabelul 9.1. Veniturile Moldovei ca pondere în PIB (2009-2013)	119
Tabelul 9.2. Principalele schimbări ale impozitului pe venitul corporativ al Republicii Moldova (IVC)	120
Tabelul 9.3. Flotabilitatea veniturilor fiscale totale ale Republicii Moldova și cele patru impozite principale	122
Tabelul 9.4. Metoda estimării celor mai mici pătrate ale ecuației (2) pe parcursul perioadei 1999-2013	122
Tabelul 9.5. Estimările flotabilității fiscale generate prin diferite metode.....	123

FIGURI

Figura 1.1. Evoluția PIB în anii 2008-2014 (%)	22
Figura 1.2. Contribuția componentelor pe categorii resurse la formarea PIB în 2014 și creșterea acestuia față de anul 2013 (%).....	23
Figura 1.3. Evoluția contribuției componentelor pe categorii de utilizări la formarea PIB în anii 2008-2014 (%)	24
Figura 1.4. Indicii producției industriale în anii 2008-2014 (%).....	25
Figura 1.5. Indicii infraanuali ai volumului producției industriale în 2013-2014 (în% față de perioada respectivă din anul precedent).....	26
Figura 1.6. Structura și evoluția producției industriale în profil pe regiuni de dezvoltare în 2014 (%).....	26
Figura 1.7. Evoluția volumului producției agricole în anii 2009-2014 (în% față de anul 2008)	27
Figura 1.8. Contribuția diverselor tipuri de produse agricole la creșterea volumului producției agricole globale în anul 2014 (în% față de anul 2013).....	28
Figura 1.9. Evoluția volumului investițiilor în active materiale pe termen lung în anii 2008-2014 (%).....	28
Figura 1.10. Structura investițiilor în active materiale pe termen lung pe forme de proprietate în anii 2013-2014 (%).....	29
Figura 1.11. Evoluția lunară a volumului cifrei de afaceri la întreprinderile cu activitate principală de comerț cu amănuntul în anii 2013-2014 (în% față de luna respectivă a anului precedent).....	30
Figura 1.12. Numărul turiștilor cazați în structurile de primire turistică colective în anii 2008-2014 (mii persoane)	32
Figura 1.13. Numărul înnoptărilor turiștilor cazați în structurile de primire turistică colective în anii 2008-2014 (mii)	33
Figura 1.14. Indicii producției industriale în 2009-2014 (%).....	34
Figura 1.15. Evoluția volumului investițiilor în mijloace fixe în 2009-2014 (%).....	34
Figura 2.1.1. Ritmul anual de creștere a IPC și a componentelor sale, %.....	35
Figura 2.1.2. Ritmul anual de creștere a IPC și a inflației de bază, %	36
Figura 2.1.3. Ritmul anual de creștere a prețurilor producției industriale și a componentelor sale, %	37
Figura 2.1.4. Evoluția prețurilor în construcții, % (f.p.s.a.p.)	38
Figura 2.1.5. Evoluția prețurilor producătorilor produselor agricole, %.....	38
Figura 2.1.6. Evoluția prețurilor la combustibil, % (f.p.s.a.p.)	39
Figura 2.1.7. Evoluția cursului nominal de schimb mediu lunar al MDL comparativ cu USD și EURO.....	40
Figura 2.1.8. Evoluția ratei reale de schimb a MDL comparativ cu USD și EUR (2005 = 100)	40
Figura 2.1.9. Ritmul anual de creștere a prețurilor de consum și a componentelor sale în regiunea din partea stângă a râului Nistru, %.....	41
Figura 2.1.10. Evoluția cursului nominal de schimb mediu lunar al PRB comparativ cu USD și EURO.....	41
Figura 2.2.1. Evoluția ratelor de dobândă la instrumentele de politică monetară ale Băncii Naționale a Moldovei, în perioada 2012-2015.....	42
Figura 2.2.2. Instrumentele politicii monetare, mil. MDL.....	43

Figura 2.2.3. Evoluția volumului rezervelor obligatorii din mijloacele atrase în lei moldovenești și în principalele valute străine la BNM	43
Figura 2.2.4. Evoluția agregatelor monetare și a bazei monetare, mil. MDL	45
Figura 2.2.5. Structura masei monetare M3	46
Figura 2.2.6. Evoluția agregatelor monetare în regiunea din partea stânga a râului Nistru, mil. ruble	47
Figura 3.1.1. Evoluția veniturilor acumulate la bugetul public național și a PIB în anii 2010-2014, mil. MDL	48
Figura 3.1.2. Structura veniturilor Bugetului public național în anul 2014	49
Figura 3.1.3. Structura veniturilor fiscale în anii 2013 și 2014, mil. MDL.....	49
Figura 3.1.4. Nivelul presiunii fiscale în anii 2010-2014, mil. MDL	49
Figura 3.1.5. Evoluția cheltuielilor de la bugetul public național și a PIB în anii 2010-2014 (mil. MDL).....	50
Figura 3.1.6. Volumul cheltuielilor realizate din BPN în anii 2013 și 2014, mil. MDL.....	50
Figura 3.1.7. Structura datoriei de stat externe la 31 decembrie a anilor 2012-2014, mil. MDL	52
Figura 3.1.8. Structura datoriei de stat interne la 31 decembrie a anilor 2012-2014, mil. MDL	52
Figura 3.2.1. Gradul de intermediere financiară, %	53
Figura 3.2.2. Ritmul anual de creștere a activelor și a CNT, %	54
Figura 3.2.3. Evoluția activelor băncilor comerciale, mii. MDL	54
Figura 3.2.4. Ritmul anual de creștere a creditelor în sectorul bancar: total, în valută străină și în monedă națională, %	55
Figura 3.2.5. Volumul creditelor noi acordate în MDL și valută străină, mil. MDL.....	55
Figura 3.2.6. Structura creditelor noi acordate de bănci în moneda națională pe scadențe, %.....	56
Figura 3.2.7. Ponderea creditelor neperformante pe sector bancar la data de 31.12.2013 și 31.12.2014, %	56
Figura 3.2.8. Ritmul anual de creștere a depozitelor în sectorul bancar: total, în valută străină și în monedă națională, %	57
Figura 3.2.9. Evoluția marjei bancare*, a ratelor medii ale dobânzii la depozite și la credite în MDL, %	58
Figura 3.2.10. Evoluția marjei bancare*, a ratelor medii ale dobânzii la depozite și la credite în valută străină, %.....	58
Figura 3.2.11. Media suficienței capitalului ponderat la risc pe sector bancar, %.....	59
Figura 3.2.12. Evoluția profitabilității și rentabilității băncilor comerciale la data de 31.12.2014	60
Figura 3.2.13. Indicatorii de lichiditate ai sectorului bancar, %	60
Figura 3.2.14. Ritmul anual de creștere a activelor, depozitelor și creditelor bancare în regiunea Transnistreană, %	63
Figura 4.1. Dinamica contului curent al Republicii Moldova, mil. USD, 2000-2014	64
Figura 4.2. Evoluția influxului de remiteri în anii 2005-2014	67
Figura 4.3. Dinamica transferurilor efectuate din străinătate prin sistemul bancar în favoarea persoanelor fizice 2013-2014	68
Figura 4.4. Influxul net de ISD în economia Republicii Moldova în anii 2005-2014	69
Figura 4.5. Dinamica lunară a exporturilor și importurilor, % f.p.s.a.p.	71
Figura 4.6. Indicii valorii unitare și de volum ai comerțului exterior cu bunuri	72
Figura 4.7. Dinamica exporturilor conform principalelor destinații mari	76
Figura 4.8. Dinamica importurilor conform principalelor surse geografice	77

Figura 4.9. Dinamica lunară a importului și exportului regiunii din partea stângă a râului Nistru, % (f.p.s.a.p.)	80
Figura 4.10. Structura pe grupe de produse a comerțului exterior al regiunii din partea stângă a râului Nistru, %.....	81
Figura 4.11. Rata anuală de creștere a prețurilor mondiale la produsele agroalimentare, % (f.p.s.a.p.)	82
Figura 5.1. Evoluția numărului de întreprinderi înregistrate în perioada 2013-2014.....	86
Figura 5.2. Evoluția numărului de întreprinderi radiate în perioada 2013-2014.....	87
Figura 5.3. Dinamica înregistrărilor și radiierilor în Registrul de Stat, 2006-2014, unități	88
Figura 6.1. Distribuirea cetățenilor străini după scopul sosirii în RM în anul 2014, %.....	91
Figura 6.2. Veniturile disponibile, valoarea nominală și câștigul real al populației, 2010-2014.....	95
Figura 6.3. Cheltuielile de consum, valoarea nominală și indicele real, 2010-2014.....	96
Figura 8.1. Ilustrația modului de distribuire sondajului	110
Figura 9.1. Veniturile fiscale ale Moldovei ca pondere în PIB (1999-2013, %).....	120
Figura 9.2. Ratele anuale de creștere a PIB-ului nominal și veniturile fiscale totale (%).....	121
Figura 9.3. Evoluția flotabilității anuale a veniturilor fiscale totale (2000-2013).....	121

PRINCIPALELE EVENIMENTE POLITICE, ECONOMICE ȘI SOCIALE DIN REPUBLICA MOLDOVA

Sfârșitul anului 2014 s-a manifestat prin diverse evenimente atât pe plan politic, cât și economic și social.

2 octombrie

La Kiev a avut loc o ședință în format trilateral a Prim-miniștrilor Republicii Moldova, României și Ucrainei. Subiectele de discuție s-au axat pe domeniile de cooperare trilaterală, dezvoltarea dialogului politic și a contactelor directe între cele trei țări, precum și perspectivele reglementării conflictelor și ale consolidării păcii și securității în regiune. Problema rezolvării conflictului transnistrean a fost, de asemenea, abordată prin prisma necesității eforturilor în scopul consolidării nu doar a relațiilor bilaterale, dar și a securității în regiune.

2 octombrie

Republica Moldova a devenit prima țară din cadrul Parteneriatului Estic, care s-a alăturat Programului Uniunii Europene de Competitivitate pentru Întreprinderile Mici și Mijlocii COSME. Astfel, a fost semnat Acordul care a oficializat participarea Republicii Moldova în COSME. Aderarea la acest Program, care include participarea în unele proiecte specifice, cum ar fi Enterprise Europe Network, este un nou pas în procesul de cooperare economică a Republicii Moldova cu Uniunea Europeană. Acesta va acorda suport țării în crearea unui mediu competitiv pentru IMM-uri fiind, astfel, benefic pentru punerea în aplicare a Acordului de Asociere.

4 octombrie

Președintele Academiei de Științe a Moldovei, acad. Gheorghe Duca, a avut o întrevedere cu Ambasadorul Extraordinar și Plenipotențiar al Japoniei în Republica Moldova, cu reședința la Kiev, Toichi Sakata. Diplomatul a remarcat buna cooperare dintre Japonia și Republica Moldova, menționând succesele înregistrate pe perioada mandatului. În acest sens, oficialul a declarat că timp de 3 ani au fost implementate aproximativ 20 de proiecte moldo-japoneze în diferite domenii, inclusiv îmbunătățirea serviciilor medicale, reînnoirea sau procurarea echipamentului pentru școli (mobiliar, tehnică), fiecare proiect fiind în sumă de 100 mii USD. Șeful misiunii nipone a declarat că va contribui și în continuare la dezvoltarea relațiilor de cooperare cu Republica Moldova, inclusiv pe dimensiunea științifică, dând asigurări că relațiile de colaborare în domeniul cercetării și inovării vor fi dezvoltate și promovate în mod constant.

9 - 10 octombrie

Președintele Republicii Moldova, DI Nicolae Timofti, a participat la Summit-ul șefilor de stat ai țărilor-membre CSI, care a avut loc în Minsk. În cadrul evenimentului, a fost reiterată ideea dezvoltării relațiilor bilaterale între țările CSI, DI Timofti menționând că Acordul de Liber Schimb între Republica Moldova și Uniunea Europeană nu va dăuna relațiilor cu țările CSI, dimpotrivă, aceste două spații economice fiind complementare. De asemenea, au fost semnate câteva acorduri, printre care cel cu privire la cooperarea interparlamentară dintre statele-membre CSI; despre preluarea de către Kazahstan a președinției CSI în 2015, precum și despre instituirea în 2016 în statele-membre CSI a Anului educației.

22 octombrie

Începând cu 27 octombrie, Rosselhoznadzor a anunțat că Federația Rusă va stopa importul de carne din Republica Moldova ca rezultat al inspecțiilor efectuate în țară. Oficialii din Federația

Rusă au menționat că în cadrul controalelor s-a stabilit că unele loturi de marfă erau achiziționate de la piețele din sate, lucru care nu garanta un nivel ridicat al siguranței și calității.

1 noiembrie

Republica Belarus a anunțat suspendarea temporară a importului de carne de porc din Republica Moldova și Muntenegru. Decizia autorităților belaruse este motivată prin faptul că în timpul verificărilor întreprinderilor moldovenești de către specialiștii Uniunii Vamale în perioada 13-17 octombrie au fost identificate grave încălcări a normelor sanitare impuse de către Uniunea Vamală. De asemenea, este menționat că în timpul inspecțiilor s-a constatat lipsa unui control corespunzător din partea Agenției Naționale pentru Siguranța Alimentelor a cărnii și produselor din carne fabricate de către întreprinderile din Republica Moldova.

13 noiembrie

Parlamentul European a ratificat Acordul de Asociere al Republicii Moldova cu Uniunea Europeană. În rezoluția care însoțește acordul, aprobată cu 529 de voturi la 96 și 46 de abțineri, deputații au subliniat că semnarea la 27 iunie și ratificarea acestuia "nu reprezintă un obiectiv final" în relațiile UE-Moldova. Deputații au subliniat nevoia de a implementa acordul pe deplin și au cerut o campanie de informare comprehensivă despre beneficiile sale pentru cetățenii moldoveni. Un aspect important menționat a constituit Transnistria, specificându-se că acordul acoperă "întreg teritoriul recunoscut internațional al Republicii Moldova" și Transnistria, ca parte integrală a acestuia.

14 noiembrie

Prim-ministrul Republicii Moldova, Iurie Leancă și Directorul pentru Transport al Băncii Europene pentru Reconstrucție și Dezvoltare, Sue Barrett, au semnat un acord cu privire la finanțarea proiectului de modernizare a Întreprinderii de Stat „Calea Ferată a Moldovei”. În acest scop, va fi investită suma de aproximativ 53 mil. EUR. O parte din această sumă va fi utilizată pentru achiziționarea a zece locomotive multifuncționale noi. Întregul proiect de modernizare a căilor ferate din Moldova necesită investiții de 116,75 milioane de euro. Astfel, și Banca Europeană de Investiții va susține acest proiect cu un împrumut similar celui acordat de BERD – în valoare de 52,5 mil. EUR. De asemenea, proiectul va beneficia de finanțare nerambursabilă în valoare de 1,75 milioane de euro din fondurile BERD precum și din partea Inițiativei Central Europene și a Guvernului Cehiei. Împrumutul BERD este oferit în două tranșe. A doua tranșă în valoare de 27,5 mil. EUR este condiționată de realizarea obiectivelor cheie finanțate de prima tranșă, inclusiv prin grant.

27 noiembrie

Judecătorii Curții de Apel Chișinău au decis excludea din cursa electoral pentru alegerile parlamentare în Republica Moldova a partidului Patria.

27 noiembrie

Ambasadorul SUA în Republica Moldova William H. Moser și Ministrul Finanțelor al Republicii Moldova Anatol Arapu au semnat un acord interguvernamental ce prevede implementarea stipulărilor expuse în cadrul Actului privind îndeplinirea obligațiilor fiscale cu privire la conturile străine în scopul promovării transparenței fiscale între ambele țări. Acest acord va reprezenta un instrument eficient de cooperare internațională în scopul diminuării evaziunilor fiscale.

30 noiembrie

Au avut loc alegerile parlamentare în Republica Moldova. Ca rezultat, membri ai Parlamentului au devenit reprezentanți ai Partidului Socialiștilor, Partidul Liberal Democrat din Moldova, Partidul Comuniștilor, Partidul Democrat și Partidul Liberal.

1 decembrie

Guvernatorul Băncii Naționale, Dorin Drăguțanu, a anunțat că Banca de Economii a Moldovei a revenit în proprietatea statului după decizia Curții Supreme de Justiție.

11 decembrie

Consiliul de administrație al Băncii Naționale a Moldovei a adoptat decizia de majorare a ratei de bază aplicată la principalele operațiuni de politică monetară pe termen scurt. Astfel, aceasta va crește cu 1 p.p., de la 3,5 până la 4,5 la sută anual. De asemenea, Consiliul de administrație al BNM a decis să majoreze ratele de dobândă la creditele overnight cu 1,0 puncte procentuale, de la 6,5 până la 7,5 la sută anual, iar la depozitele overnight cu 1,0 puncte procentuale, de la 0,5 până la 1,5 la sută anual.

12 decembrie

Senatul Statelor Unite a aprobat unanim proiectul de lege intitulat „Ukraine Freedom Support Act of 2014”, potrivit căruia Republica Moldova, Ucraina și Georgia vor obține statut de aliat al SUA fără să fie membri NATO.

12 decembrie

Prim-ministrul Iurie Leancă și Directorul de proiect KfW pentru Ucraina și Republica Moldova, Gunnar Wälzholz, au semnat Acordul de prelungire a unui program de asistență german cu încă 2 mil. EUR. Suma este alocată pentru finanțarea proiectelor de eficiență energetică în zece raioane din nordul țării, dar și în regiunea din stânga Nistrului. Scopul proiectului este utilizarea durabilă a serviciilor municipale îmbunătățite, precum și o utilizare mai eficientă a energiei de către consumatori. Prim-ministrul Iurie Leancă a menționat că realizarea acestor proiecte va aduce beneficii economice și sociale semnificative locuitorilor din sate.

REZUMATUL EDIȚIEI

Producția

Evoluția în ascensiune a sectorului real al economiei naționale în anul 2014 a fost marcată de creșterea producției în majoritatea sectoarelor economice. Conform statisticilor oficiale, produsul intern brut (PIB) a înregistrat 111501 milioane lei, sporind cu 4,6% față de anul 2013. Astfel, după creșterea spectaculoasă a PIB în anul 2013 (cu 9,4% în comparație cu anul precedent), produsul intern brut a înregistrat un alt salt, asigurând depășirea nivelului anului pre-criză, 2008 cu peste 1/5 și o rată medie anuală de creștere de 3,4%.

În anul 2014 sectorul de producere a serviciilor, preponderent la formarea produsului intern brut (59,4%), cu ritmul de creștere a volumului de activitate de 4,2% f.a.p., a determinat creșterea principală a PIB – cu 2,4% față de anul precedent, sectorul de producere a bunurilor contribuind la majorarea PIB cu 2,0%.

Sub aspectul utilizării, contribuția principală la evoluția PIB a fost marcată de majorarea consumului final al gospodăriilor populației – cu 2,9%, comparativ cu anul precedent, stimulând creșterea PIB cu 2,7%. Contribuție importantă la majorarea PIB i-a revenit și formării brute de capital (FBC), care deținând ponderea de 25,9% din PIB (cea mai înaltă valoare în ultimii șase ani), a determinat majorarea PIB cu 1,7%. Creșterea FBC a fost generată în exclusivitate de majorarea formării brute de capital fix (cu 10,1%).

În anul de analiză, comparativ cu 2013, producția industrială a înregistrat o creștere de 7,3%, susținută de industria prelucrătoare (+8,5%), cea de producție și furnizare de energie electrică și termică, gaze, apă caldă și aer condiționat (+4,4), precum și de industria extractivă (+0,2%). Astfel, producția industrială realizată în anul 2014, în premieră a depășit nivelul anului pre-criză, 2008 (cu 6,2%).

Producția agricolă a marcat o creștere de 8,2% față de anul 2013, fiind generată de majorarea volumului producției vegetale cu 10,4 la sută și a celei animale cu 4,0 la sută. Astfel, în 2014 volumul producției agricole a înregistrat cea mai mare valoare (în condiții de preț comparabile) din ultimul deceniu.

În 2014 evoluție în ascensiune au marcat și întreprinderile din sectorul de comerț cu amănuntul și de prestare a serviciilor de piață populației, volumul cifrei de afacere a cărora a crescut (în termeni reali), respectiv, cu 7,5% și cu 7,4% comparativ cu anul 2013.

Pe fundalul evoluției temperate a comerțului exterior de mărfuri și a implicațiilor cauzate de tensiunile geopolitice din est, a fost marcată descreșterea activității de transport reprezentată prin parcursul mărfurilor, care în perioada analizată s-a redus cu 6,5% la sută, volumul mărfurilor transportate fiind în creștere cu 4,2%.

În anul 2014 au fost marcate evoluții pozitive și privind activitatea turistică. Astfel, față de anul 2013 numărul turiștilor cazați în structurile de primire turistică colective a fost în creștere cu 4,2%, iar fluxul turiștilor și excursioniștilor care au beneficiat de servicii turistice prin intermediul agențiilor de turism și turoperatorilor s-a majorat cu 16,2%. Totuși, deși numărul turiștilor cazați în structurile de primire turistică colective a depășit nivelul anului 2008 (cu 0,9%), în exclusivitate datorită afluzului în creștere a turiștilor străini (cu peste ¼ față de 2008), numărul de înnoptări constituie doar 88 la sută din nivelul marcat în acel an.

Prețuri și rate de schimb

În 2014 inflația medie anuală a fost de 5,1%, iar evoluția prețurilor pe parcursul anului a fost relativ mai uniformă față de anii precedenți. Principalul factor ce a cauzat majorarea prețurilor

În 2014 a fost deprecierea monedei naționale față de principalele valute de referință. Totodată, creșterea IPC a fost temperată de diminuarea presiunii prețurilor la produsele alimentare, datorită descreșterii lor sezoniere, pe fondul obținerii unei recolte agricole mari doi ani consecutiv, precum și ca urmare scăderii prețurilor la produsele alimentare la nivel mondial.

Inflația de bază și-a continuat trendul ascendent observat încă de la sfârșitul anului 2013, constituind în 2014 – 5,5%, cu 1,2 p.p. peste nivelul atins în anul precedent. Din luna mai 2014 ritmurile anuale ale IPC au sporit mai temperat comparativ cu inflația de bază. Această tendință se datorează scăderii presiunilor din partea prețurilor la produsele alimentare asupra IPC, care nu sunt luate în considerație la calcularea inflației de bază.

Pe parcursul anului 2014 și alți indici ai prețurilor au cunoscut evoluții crescătoare comparativ cu anul precedent:

- ✓ indicele prețurilor producției industriale a avansat cu 5,5%, față de aceeași perioadă a anului precedent, devansând ritmul de creștere anual înregistrat în 2013 cu 2,2 p.p. O dinamică mai înaltă comparativ cu anul precedent a avut evoluția prețurilor în industriile extractivă și prelucrătoare, de 3,9% (+2,3 p.p.) și 6,5% (+1,7 p.p.), corespunzător. În sectorul energetic prețurile au avut din contra, o dinamică negativă, IPI fiind în descreștere cu 1,4% f.a.p.;
- ✓ în sectorul construcțiilor, cu precădere prețurile investițiilor în capital fix și a lucrărilor de construcție-montaj au continuat tendința dinamică de creștere din ultimii doi ani. În trimestrul IV, s-a produs o temperare a ritmurilor anuale de creștere a prețurilor în investiții de capital fix și mașini, utilaje și mijloace de transport comparativ cu indicatorii atestați în perioada similară a anului precedent – 5,9% și, respectiv, 2,6% (în scădere cu 0,6 p.p. și 2,2 p.p. corespunzător). Totodată, în primele trei trimestre ale anului, ultimele au marcat cele mai înalte valori ale ratei anuale a inflației atestate după criza anului 2009;
- ✓ prețurile producătorilor la produsele agricole au crescut în 2014 cu 6,6% față de nivelul anului 2013, preponderent datorită sporului de 2,6% și, respectiv, 8,6% înregistrat în ultimele două trimestre. Contribuție mare la majorarea prețurilor în ultimul trimestru au avut produsele cerealiere (10,6%), semințe de floarea soarelui (23,5%), tutun (21,7%), produse animaliere (13,2%). Ultimele au creat presiuni asupra prețurilor producătorilor agricoli pe tot parcursul anului, înregistrând o creștere anuală de 14,8% f.p.s.a.p.

În anul 2014 cursul nominal al monedei naționale a fost de 14,03 MDL/USD, ceea ce reprezintă o depreciere a leului cu 11,5%, comparativ cu anul 2013. Față de moneda unică europeană cotația a fost de 18,63 MDL/EUR – o depreciere de 11,4%. Pe parcursul ultimilor ani evoluția cursului nominal a monedei naționale față de principalele valute de referință a avut o dinamică relativ stabilă, însă din trimestrul III al anului 2013 moneda națională a început activ să se deprecieze. Pe parcursul anului 2014 tendința dată s-a accentuat ca rezultat al modificărilor cotațiilor principalelor valute de referință pe piețele externe cât și ca urmare politicii monetare promovate de BNM în vederea ajustării evoluțiilor economice interne cu politicile macroeconomice promovate de autorități.

Deprecierea nominală a leului față de principalele valute de referință a determinat continuitatea tendinței de depreciere reală a acestuia în 2014, rata reală de schimb a MDL/USD sporind cu 7,5 p.p. f.a.p., iar cursul real de schimb MDL/EURO depreciindu-se cu 6,6 p.p.

Politica monetară

La sfârșitul anului 2014, în condițiile accentuării riscurilor proinflaționiste, BNM după doi ani de politică monetară relaxată, a majorat ratele principalelor instrumente de politică monetară. Promovarea unei politici restrictive urmărește realizarea obiectivului primordial al BNM de menținere a inflației în limitele prognozate.

În trimestrul IV, 2014 rata de bază s-a majorat gradual cu 3 p.p., crescând de la 3,5% până la 6,5%, la sfârșitul anului. Concomitent cu rata de bază, în aceeași măsură au fost majorate: rata dobânzii la creditele overnight până la nivelul de 9,5% și rata dobânzii la depozitele overnight până la 3,5%. Rata rezervelor obligatorii menținute de băncile comerciale la BNM pe parcursul anului 2014 a rămas neschimbată, menținându-se la nivelul de 14% încă din luna august a anului 2011.

La începutul anului 2015, BNM a intervenit cu noi modificări ale ratelor dobânzilor de politică monetară, rata de bază atingând nivelul de 13,5%, rata dobânzii la creditele overnight – 16,5%, iar rata dobânzii la depozitele overnight – 10,5%. La fel, în februarie, a fost majorată gradual rata rezervelor obligatorii din mijloacele atrase în MDL și alte valute convertibile, până la 16%, iar în martie – 18%.

Modificarea politicii monetare promovată de BNM va influența ratele de dobândă la depozitele în monedă națională (majorarea volumului cărora este urmărită de BNM), dar și ratele de dobândă la creditele bancare, ceea ce va avea un impact negativ asupra volumului de creditare a economiei. Luând în considerație aportul sectorului bancar la dezvoltarea sectorului real, restrângerea masei monetare și canalizarea resurselor libere spre crearea de economii va conduce indispensabil la reducerea ritmului de creștere a investițiilor în economie, și respectiv la descreșterea ritmului de creștere al economiei naționale.

În anul 2014, BNM a intervenit activ pe piața valutară interbancară în special în calitate de vânzător de valută străină. Intervențiile BNM s-au intensificat mai ales la sfârșitul anului 2014, când sub influența proceselor de depreciere accentuată a monedei naționale a crescut brusc cererea de valută străină, pe fundalul unei micșorări constante de ofertă de valută (preponderent, datorită micșorării volumului exporturilor și scăderii volumului de transferuri de valută din străinătate în favoarea persoanelor fizice), și creării unui decalaj major dintre cererea și oferta de valută străină.

Soldul activelor oficiale de rezervă la sfârșitul trimestrului IV, 2014 a constituit 2,16 mld. USD, reducându-se cu 18,7% față de soldul înregistrat la finele trimestrului precedent și cu 23,5% față de nivelul rezervelor înregistrate la sfârșitul anului 2013.

Către finele anului 2014 majoritatea indicatorilor monetari au înregistrat o diminuare ușoară, cu excepția agregatului monetar M3. Volumul masei monetare în luna decembrie 2014 a înregistrat în termeni reali un avans modest de 5,3% față de luna decembrie a anului precedent. Baza monetară s-a diminuat cu 4,21%, constituind la 31.12.2014 circa 20,9 mld. MDL, comparativ cu 23,25 mld. MDL înregistrată în aceeași perioadă a anului trecut.

Finanțe publice

Evoluția în timp a ponderii veniturilor Bugetului Public Național în PIB, indică o tendință de creștere de la 38% în 2010 la 44% în 2013, cu o revenire la 38% în 2014, valoarea medie în perioada analizată fiind de 39,1%.

În anul 2014, la BPN au fost acumulate venituri în sumă totală de 42455,8 mil. MDL, cu 503,9 mil. MDL sau cu 1,2% mai puțin decât valoarea planificată pentru această perioadă. Neîncasarea veniturilor la buget se realizează din contul neatingerii nivelului planificat la capitolul TVA (-171,6 mil. lei) și accize (-147,8 mil. lei). Astfel, s-a menținut tendința de diminuare a ritmului de creștere a încasărilor înregistrate de Serviciul Vamal din TVA și accize, în mare parte, din cauza situației geopolitice din zonă, în același timp, majorându-se valorile TVA restituite din buget (+125% comparativ cu anul precedent).

Presiunea fiscală în perioada examinată, determinată ca raport dintre veniturile fiscale și PIB a constituit 32,0%, diminuându-se cu 6,8 puncte procentuale comparativ cu valoarea înregistrată în anul 2013, valoarea medie a acesteia, pe parcursul anilor 2010-2014, reprezentând 33,2%.

Ponderea cheltuielilor BPN în PIB a sporit în perioada anilor 2010-2013 de la 41% la 47%, în 2014 aceasta diminuându-se până la 40%, valoarea medie a indicatorului în perioada examinată fiind de 41,3%.

În anul 2014 din buget au fost efectuate cheltuieli în sumă totală de 44402,5 mil. MDL, cu 2828,1 mil. MDL sau cu 6,0% mai puțin decât valoarea planificată pentru perioada examinată, dar în creștere cu 5751,2 mil. MDL sau cu 14,9% f.a.p.

Drept tendință generală, se observă o creștere a cheltuielilor de ordin social (în mare parte, din contul cheltuielilor de asistență și susținere socială), a cheltuielilor de ordin economic (în mare parte, din contul cheltuielilor privind transportul, gospodăria drumurilor, comunicațiile și informatică) și a cheltuielilor privind protecția mediului înconjurător și hidrometeorologie.

Executarea bugetului public național în anul 2014 a rezultat cu un deficit în mărime de 1946,7 mil. MDL sau cu 10,3% mai mult decât valoarea înregistrată în anul 2013 (1764,6 mil. MDL). Totodată, ponderea acestuia în PIB a continuat să se plaseze sub nivelul de 3% (stabilit de criteriile de convergență în Tratatul de la Maastricht), constituind 1,7%.

Datoria publică a constituit în 2014 – 27470,7 mil. MDL (1956,8 mil. USD), ponderea acesteia în PIB fiind de 24,6% sau cu 3,7% mai puțin comparativ cu anul precedent.

Sectorul bancar

În anul 2014, sistemul financiar din Republica Moldova s-a confruntat cu o serie de riscuri interconectate la nivel sectorial. Astfel, stabilitatea sectorului bancar a fost perturbată de unele efecte negative care au declanșat deteriorări ale principalilor indicatori prudențiali. Problemele din sectorul bancar au fost încorporate de tranzacțiile dubioase ale unor bănci comerciale, cât și de situația precară a acestora. În acest context, incertitudinile cu privire la calitatea creditelor și capitalului bancar din anul 2014 vor continua să persiste și în anul 2015.

Principalii indicatori de activitate ai sectorului bancar în anul 2014 au avut o evoluție contradictorie. Astfel, la sfârșitul lunii decembrie 2014, comparativ cu sfârșitul lunii decembrie 2013, principalii indicatori de activitate ai sectorului bancar au consemnat următoarele deteriorări:

- ✓ Scăderea profitului bancar cu 23,7%, constituind 778,2 mil. MDL, din cauza rezultatelor financiare negative înregistrate la trei bănci comerciale: B.C. „Eximbank Gruppo Veneto Banca” S.A. – 217,8 mil. MDL, B.C. „Banca de Economii” S.A. – 202,5 mil. MDL și BCR Chișinău S.A. – 3,7 mil. MDL;
- ✓ Creșterea volumul creditelor neperformante de la 11,56% la 11,73%;
- ✓ Scăderea soldului creditelor bancare cu 3,2%, până la 40847,98 mil. MDL;
- ✓ Suficiența capitalului ponderat la risc a înregistrat o valoare inferioară cerinței minime stabilită de legislație ($\geq 16\%$), înregistrând 13,21% (în scădere cu 9,81 p.p față de 31.12.2013) din cauza înrăutățirii situației financiare a B.C. „Băncii de Economii” SA (3,22%) și BC „Băncii Sociale” SA (2,56%);
- ✓ Creșterea activelor ponderate la risc cu 92,6%;
- ✓ Scăderea ROE de la 9,42% în 2013 la 6,39% în 2014;
- ✓ Micșorarea ROA de la 1,56 în anul 2013 la 0,92% în anul 2014;
- ✓ Deteriorarea calității portofoliului de credite ale băncilor: B.C. „Banca Socială” S.A. – 32,66%; B.C. „Banca de Economii” S.A. – 72,59% și BCR Chișinău S.A. – 31,75%;
- ✓ Scăderea ponderii activelor lichide (principiul II al lichidității $\geq 20\%$) cu 12,13 p.p. față de 31.12.2013, înregistrând 21,63%, ca urmare reducerii valorii acestui indicator sub nivelul minim reglementat de către BNM, la trei bănci comerciale: B.C. „Banca Socială” S.A., B.C. „Banca de Economii” S.A. și B.C. „Unibank” S.A. și instituirea administrării speciale la aceste 3 instituții financiare.

Totuși, în pofida problemelor izbucnite în sector din cauza celor trei bănci comerciale, la sfârșitul lunii decembrie 2014, comparativ cu sfârșitul lunii decembrie 2013, s-au înregistrat următoarele evoluții pozitive ale principalilor indicatori de activitate ai sectorului bancar:

- ✓ Majorarea activelor bancare cu 28%, până la 97584,4 mil. MDL;
- ✓ Scăderea creditelor neperformante în valori absolute cu 2% până la 4790,34 mil. MDL;
- ✓ Avansarea soldului depozitelor bancare cu 26,2%, până la 65462,5 mil. MDL;
- ✓ Creșterea soldului depozitelor bancare în monedă națională cu 9,3%;
- ✓ Creșterea soldului depozitelor bancare în valută străină cu 47%;
- ✓ Scăderea ratei medii a dobânzii la credite în monedă națională, de la 12,51% în decembrie 2013 până la 10,95% în luna decembrie 2014;
- ✓ Micșorarea ratei medii a dobânzii la credite în monedă străină, de la 8,91% în decembrie 2014, până la 7,72% în decembrie 2014;
- ✓ Scăderea marjei bancare la operațiunile în monedă națională de la 6,69% în decembrie 2013, până la 4,48%, sau cu 2,21 p.p.;
- ✓ Scăderea marjei bancare la operațiunile în valută străină de la 4,4% în decembrie 2013, până la 3,7%, sau cu 0,7 p.p.;
- ✓ Creșterea CNT-ului cu 10,6%;
- ✓ Creșterea capitalului de gradul I cu 9,8% până la 8707,29 mil. MDL.

Ținând cond de evoluțiile atestate în sectorul bancare, BNM ar trebui să monitorizeze cu atenție evoluțiile mediului economic și financiar pe plan național și posibilele riscuri la adresa sectorului financiar, acționând în vederea menținerii la un nivel adecvat a indicatorilor prudențiali de către sectorul bancar moldovenesc.

Sectorul extern

Conjunctura nefavorabilă a factorilor externi a determinat o deteriorare a contului curent în 2014. Conform datelor preliminare, deficitul contului curent a constituit, 451,1 mil. USD, reprezentând circa (-)5,7% din PIB. În anii 2012-2013 acesta a avut o tendință de descreștere, conform datelor ajustate indicatorul dat a coborât până la un nivel de 5% din PIB în 2013, ceea ce reprezintă o scădere cu 6 p.p. față de anul 2011. Tendința de contractare a deficitului contului curent ar fi continuat și în anul 2014, dacă nu s-ar fi produs evoluțiile negative din a doua jumătate a anului, cu precădere din ultimul trimestru ce au influențat intrările de valută în țară obținute din exporturi și remiteri.

Conform datelor oficiale preliminare ale Biroului Național de Statistică, comerțul exterior cu bunuri s-a redus cu 3,3% în 2014 f.a.p. Expresie a acțiunii mai multor factori, importurile au avut o evoluție modestă în anul 2014, valoarea acestora, conform estimărilor, fiind în scădere cu 3,5% f.a.p. Evoluția prețurilor internaționale pentru o serie de produse cu o pondere, relativ, înaltă în comerțul exterior moldovenesc, precum și creșterea foarte mică a prețurilor de consum pe câteva dintre piețele care se află în topul principalelor țări cu care Republica Moldova comercializează a influențat negativ valoarea unitară a bunurilor atât la export, cât și la import, afectând valoarea comerțului exterior moldovenesc în ansamblu. Ca urmare embargourilor rusești și a situației economice precare în Ucraina și Federația Rusă, pe fundalul tendinței de scădere a prețurilor produselor agricole pe piețele internaționale ritmul de contractare a exportului de bunuri a devansat și mai mult pe cel al importului. Conform datelor preliminare, valoarea exportului de bunuri a constituit 2339,5 mil. USD, în scădere cu 3,7% f.a.p.

Comerțul exterior cu servicii a constituit crica 20,4% din volumul total al comerțului exterior și a fost în scădere cu 0,5% f.a.p. Balanța comerțului cu servicii spre deosebire de anul 2013, a rezultat în 2014, conform datelor preliminare, cu un sold negativ de -31,6 mil. USD. Exporturile, în valoare de 958,9 mil. USD, au fost în scădere cu 2,9% f.a.p., fiind influențate preponderent de contractarea serviciilor de transport în contextul reducerii comerțului exterior cu bunuri. În

același timp importurile, în sumă de 990,5 mil. USD au continuat să sporească cu un ritm modest de 1,9%.

În 2014, remiterile din străinătate a doua oară în ultimii 10 ani, au înregistrat valori negative de creștere. Conform datelor preliminare acestea au însumat 1900,9 mil. USD, cu 101 milioane USD sau cu 5% în descreștere comparativ cu anul precedent. În contextul tensionării relațiilor economice și politice cu Federația Rusă, dar, probabil, și capacitatea redusă a acesteia de a asigura imigranții moldoveni cu venituri comparabile anilor precedenți a determinat o reducere a remiterilor din această țară cu 6,7% f.a.p., influențând scăderea generală a acestui influx de valută cu 4,2% f.a.p. În 2014, sporind ponderea transferurilor efectuate prin sistemul bancar în favoarea persoanelor fizice în ruble rusești din contul diminuării celor în dolari, în contextul deprecierei puternice a rublei rusești față de EURO și USD, inclusiv comparativ cu leul moldovenesc, s-a redus puterea de cumpărare a acestei surse de venit a gospodăriilor casnice și au sporit presiunile de depreciere a leului moldovenesc față de dolar pe piața valutară moldovenească.

În anul 2014, pentru a asigura intervențiile sale pe piața valutară și a estompa procesul de depreciere progresivă a valutei naționale față de Euro și USD, activele externe ale statului gestionate de autoritățile monetare¹ s-au redus cu 538,5 mil. USD. Ca reacție deprecierei leului moldovenesc comparativ cu principalele valute de referință, în anul 2014 s-a majorat numerarul în valută străină deținut de către rezidenți, alții decât Banca Națională și Băncile comerciale și sectorul guvernamental, înregistrând cea mai mare valoare atestată în ultimii 20 de ani (382,9 mil. USD). Aceasta în timp ce activele nete ale băncilor comerciale sub formă de depozite și valută s-au diminuat cu 179,7 mil. USD.

Investițiile străine atrase în economia națională au continuat evoluția lor modestă atestată în perioada ce a urmat criza din anul 2009. Media creșterii anuale a influxului net de ISD în ultimii 5 ani a fost de 3%, iar 3 din cei cinci au fost ani în care acestea au înregistrat ritmuri anuale de creștere negativă. În anul 2014, valoarea ISD nete în economie a însumat 207,4 mil. USD. (diminuându-se cu 12,2% f.a.p.), ceea ce reprezintă mai puțin de o treime din valoarea maximă a influxului net de investiții străine directe, atrase în economie în anul 2008. Ca urmare, preponderent fluctuațiilor ratelor de schimb, stocul de ISD în economia națională la finele anului 2014 a înregistrat o modificare și mai mică comparativ cu 31.12.2013, sporind cu circa 32,4 mil. USD și atingând nivelul de 3646,9 mil. USD (45,9% din PIB).

Mediul de afaceri

În trimestrul IV 2014, numărul întreprinderilor înregistrate la Camera Înregistrării de Stat s-a diminuat cu 8,1% față de trimestrul precedent, totodată scăderea a fost mai puțin semnificativă comparativ cu perioada similară a anului precedent.

În pofida acestui fapt, spre deosebire de ultimii doi ani, în 2014 numărul întreprinderilor noi înregistrate de CÎS a fost în ascensiune față de anul 2013, sporind cu 0,5%. Potrivit datelor Camerei Înregistrării de Stat, în Registrul de stat în anul 2014, au fost trecute 6263 întreprinderi noi.

Cât privește întreprinderile radiate din Registrul de Stat, numărul acestora în trimestrul IV s-a diminuat cu aproximativ 6,6% f.p.s.a.p.. La fel s-a redus numărul întreprinderilor radiate per ansamblu în 2014 comparativ cu anul precedent, constituind 2770 de unități sau o descreștere cu 1,4%.

¹ La finele anului 2014, volumul activelor de rezervă a constituit 2156,6 mil. USD, modificarea totală față de sfârșitul anului 2013 fiind de 664 mil. USD, o parte a diminuării fiind explicată și de fluxurile valutare din 2014.

Sectorul social

Situația demografică. Una dintre tendințele demografice ce a caracterizat anul 2014 a fost creșterea mortalității cu ritmuri superioare creșterii natalității, fapt ce a condiționat sporul natural negativ al populației. Numărul mediu anual al populației stabile în 2014 a constituit 3556,4 mii pers., în timp ce la 1 ianuarie 2015 numărul acesteia a înregistrat valori inferioare – 3555,2 mii pers. În anul 2014, numărul născuților-vii total pe țară a constituit 38622 pers., fiind în creștere cu 2,0% comparativ cu anul precedent. Rata natalității a constituit 10,9 născuți-vii la 1000 locuitori. Numărul celor decedați a cifrat 39489 pers., mortalitatea generală fiind în creștere cu 3,8%, comparativ cu anul trecut. Rata mortalității a constituit 11,1 decedați la 1000 locuitori. Numărul copiilor decedați în vârstă sub 1 an în această perioadă a constituit 368 pers. și s-a micșorat cu 10 pers., comparativ cu anul precedent, iar rata mortalității infantile a constituit 9,5 decedați în vârstă sub un an la 1000 născuți-vii.

Migrarea populației. În anul 2014 permis de ședere în Republica Moldova au primit 4187 cetățeni străini și 440 repatriați. Unii străini au imigrat în Republica Moldova în scop de muncă, circa – 32,5%, alții în scop de familie – 29,7%, la studii – 22,2% din alte cauze – 15,6% ș.a. Numărul moldovenilor ce au emigrat în 2014 pentru a se stabili cu traiul peste hotare a constituit 2374 pers. Majoritatea emigranților, atât femeile, cât și bărbații, au făcut parte din populația economic activă, având vârsta de la 15 până la 44 de ani.

Migrația internă. Pe parcursul anului 2014 și-au schimbat locul de trai în interiorul țării 35,8 mii pers. Intensitatea migrației interne poate fi măsurată după numărul de sosiri și plecări la 1000 de locuitori. Indicele de mobilitate al populației, în anul 2014, a înregistrat o valoare de 10,1 persoane la 1000 de locuitori, comparativ cu 9,4 în anul 2013.

Piața forței de muncă. În anul 2014 populația economic activă a Republicii Moldova a constituit 1232,4 mii pers., fiind în descreștere cu 0,3% (3,5 mii pers.) față de anul 2013, rata de activitate a populației de 15 ani și peste, cu mici variații, menținându-se la nivelul anului precedent – 41,2%. Datorită, preponderent evoluțiilor bune în agricultură, populația ocupată a sporit comparativ cu anul precedent cu 1%, ceea ce reprezintă o creștere cu 12 mii persoane. Numărul șomerilor, estimat conform metodologiei BIM a fost de 47,5 mii, fiind cu 15,6 mii mai mic față de 2013, determinând reducerea ratei șomajului de la 5,1% în 2013 la 3,9%.

Remunerarea muncii. În anul 2014 câștigul salarial nominal mediu brut din economia națională a constituit 4172,0MDL și s-a mărit față de anul 2013 în valoare nominală cu 10,8%, salariul real crescând cu 5,4%. Tendința generală pentru perioada ianuarie-decembrie 2014 în sfera remunerării muncii a avut un caracter diferit: la începutul perioadei, se observă o descreștere a salariilor în luna februarie față de luna ianuarie, ce se poate explica prin faptul că în prima lună a anului a fost plătită premia anuală. În perioada februarie-iunie salariile au marcat o creștere continuă comparativ cu perioadele precedente. În luna iunie acestea au atins valoarea maximă din cauză stabilirii de la 1 mai 2014 a cuantumului minim garantat al salariului în sectorul real și achitării concediilor corpului didactic. Până la sfârșitul trimestrului III se observă o tendință de descreștere a salariilor, apoi până la sfârșitul anului se observă creștere stabilă a salariilor.

Protecția socială a populației. Numărul pensionarilor aflați la evidența organelor de protecție socială la 1 ianuarie 2015 a constituit 669,9 mii pers. sau cu 10,3 mii pers. mai mult comparativ cu 1 ianuarie 2014. Mărimea medie a pensiei lunare stabilite la 1 ianuarie 2015 a constituit 1087,6 MDL, fiind în creștere cu 6,6% față de 1 ianuarie 2014. În structura pensionarilor cea mai mare pondere o dețin pensionarii pentru limita de vârstă – 75,8%, urmată de categoria de pensionari cu dizabilități și de urmaș, respectiv cu 20,0% și 2,5%. Circa 56 mii pers. beneficiază de alocații sociale, cea mai mare categorie de beneficiari fiind persoanele cu dizabilități din copilărie (48,4%). La 1 ianuarie 2015, 77,9 mii pers. beneficiau de indemnizații pentru îngrijirea copiilor, din care 50,7% sunt persoane asigurate. Mărimea medie a indemnizației lunare pentru persoanele asigurate a constituit 1096,9 MDL, iar în cazul celor neasigurate – 400 MDL.

Veniturile disponibile ale populației. În anul 2014, veniturile disponibile ale populației au constituit în medie pe o persoană pe lună 1767,5 MDL, fiind în creștere cu 5,1% față de anul precedent. În termeni reali, însă veniturile populației au rămas la nivelul anului precedent.

Cheltuielile medii lunare de consum ale populației în anul 2014 au constituit în medie pe o persoană 1816,7 MDL. Acestea au marcat o creștere nominală de 2,3%, iar în termeni reali populația a cheltuit în medie cu 2,7% mai puțin comparativ cu anul 2013.

Minimul de existență. În anul 2014 mărimea minimului de existență a constituit în medie pe lună pentru o persoană 1627,1 MDL, fiind în creștere față de anul precedent cu 0,9%. Pe categorii de populație, valoarea maximă a minimului de existență revine populației în vârstă aptă de muncă – 1726,8 MDL și în special bărbaților – 1875,6 MDL. Minimul de existență pentru copii constituie în medie 1547,5 MDL lunar, cu o diferențiere a acestui indicator în dependență de vârsta copilului.

Învățământ. La începutul anului de studii 2014/15 rețeaua instituțiilor de învățământ primar și secundar general era constituită din 1347 unități, inclusiv 1345 instituții de zi și 2 – serale. Majoritatea instituțiilor de învățământ primar și secundar general (98,9%) aparțin sectorului public, iar cele 15 instituții cu proprietate nestatală funcționează doar în mediul urban. Rețeaua instituțiilor de învățământ secundar profesional cuprinde 61 unități, inclusiv 46 școli profesionale și 15 școli de meserii. Ca urmare a procesului de reorganizare a învățământului secundar profesional școlile de meserii de pe lângă instituțiile penitenciare au fost absorbite de alte instituții de învățământ din sistem, acest fapt conducând la diminuarea numărului acestora cu 6 unități comparativ cu anul de studii precedent. Totodată, 2 licee profesionale își continuă activitatea cu statut de școală profesională. Învățământul mediu de specialitate este organizat în 45 colegii, inclusiv 41 colegii de stat și 4 colegii cu proprietate nestatală. La începutul anului de studii numărul total de elevi în colegii a constituit 29,8 mii pers., prezentând o creștere cu 1,9% față de anul de studii precedent. Rețeaua instituțiilor de învățământ superior este formată din 31 unități, inclusiv 19 instituții de stat și 12 – nestatale (cu o unitate mai puțin comparativ cu anul de studii 2013/14). Din numărul total al instituțiilor de stat, doar 2 instituții au Ciclul II – studii superioare de masterat.

Ocrotirea sănătății. Morbiditatea populației de unele boli infecțioase în anul 2014 se caracterizează prin majorarea cazurilor de morbiditate ca urmare îmbolnăvirii cu hepatită și a cazurilor de infecții intestinale acute conform informației preliminare a Ministerului Sănătății. Totodată, pe parcursul anului 2014 au fost înregistrate mai puține cazuri de infecții cu gripă, varicelă, dizenterie bacteriană, parotidită epidemică, tuberculoza organelor respiratorii.

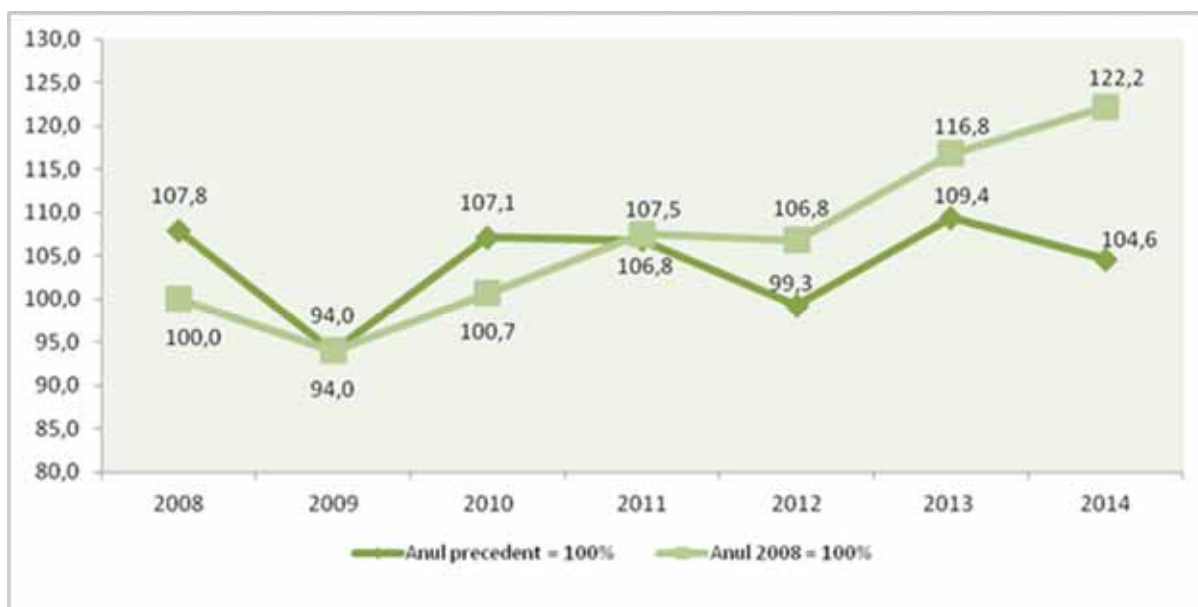
Infraționi. Pe parcursul ultimilor ani se remarcă o tendință de creștere a numărului de infrațiuni de la 33,4 mii în anul 2010 până la 41,8 mii în anul 2014. Numărul infraționiilor înregistrate în anul 2014, raportat la 10 mii locuitori a constituit 117 crime față de 94 crime în anul 2010.

Capitolul I

PRODUCȚIA²

Produsul intern brut

Produsul intern brut (PIB) în anul 2014, conform estimărilor preliminare, a constituit 111501 milioane lei (în prețuri curente de piață), în creștere cu 4,6% față de anul 2013 (în prețuri comparabile). În perioada 2008-2014 PIB a marcat o majorare de 22,2% și o rată medie anuală de creștere de 3,4%.

Figura 1.1. Evoluția PIB în anii 2008-2014 (%)

Sursa: Calculele autorului în baza datelor Biroului Național de Statistică.

Evoluția trimestrială a PIB în 2014 se caracterizează prin ritmul ascendent al creșterii PIB, marcând în trimestrul III o majorare maximă – de 5,9% în raport cu perioada similară a anului precedent și o încetinire a creșterii de până la 4,2% în ultimul trimestru al anului.

Tabelul 1.1. Evoluția produsului intern brut în anul 2014

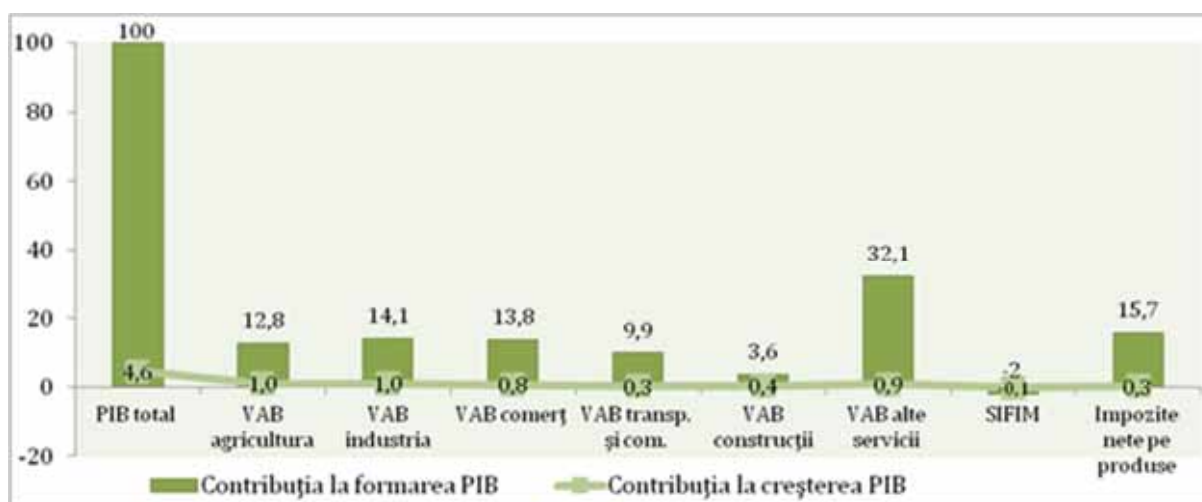
	T. I	T. II	T. III	T. IV	Anul
PIB, mil. lei	21 469	26 226	34 027	29 779	111 501
În % față de perioada respectivă din anul precedent	103,6	104,2	105,9	104,2	104,6

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

Cele mai importante contribuții la creșterea PIB în anul 2014, comparativ cu anul 2013, le-au avut următoarele ramuri ale economiei naționale:

² Analiza este prezentată fără datele întreprinderilor și organizațiilor din partea stângă a Nistrului și mun. Bender, pe baza statisticilor oficiale elaborate de către Biroul Național de Statistică. În unele cazuri, special menționate, sunt prezentate datele disponibile vizând regiunea transnistreană, difuzate de către organul de statistică din regiune.

- *Agricultura, economia vânatului, silvicultura, pescuitul și piscicultura*, cu o pondere de 12,8% în structura produsului intern brut, a căror volum de activitate a crescut cu 8,2%, au generat creșterea PIB cu 1,0%;
- *Industria*, cu o pondere de 14,1% în PIB, a cărei volum de activitate s-a majorat cu 7,2%, a determinat creșterea PIB cu 1,0%;
- *Comerțul cu ridicata și cu amănuntul*, volumul de activitate al căruia s-a majorat cu 6,1%, a influențat majorarea PIB cu 0,8%;
- *Construcțiile* – au marcat creșterea volumului de activitate cu 10,6% și au generat majorarea PIB cu 0,4%;
- *Transporturile și comunicațiile*, al căror volum de activitate a sporit cu 3,4%, au stimulat creșterea PIB cu 0,3%.

Figura 1.2. Contribuția componentelor pe categorii resurse la formarea PIB în 2014 și creșterea acestuia față de anul 2013 (%)

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

Astfel, în anul 2014 sectorul de producere a serviciilor, preponderent în structura produsului intern brut (59,4%), cu ritmul de creștere a volumului de activitate de 4,2%, a determinat creșterea principală a PIB – cu 2,4%, sectorul de producere a bunurilor contribuind la majorarea PIB cu 2,0%. Impozitele nete pe produse, deținând 15,7% în PIB și fiind în creștere cu 1,6% au generat majorarea acestuia cu 0,3 la sută.

Sub aspectul utilizării PIB, în anul 2014, a fost marcată creșterea, comparativ cu anul precedent, a consumului final al gospodăriilor populației – cu 2,9%, care deținând ponderea majoră, de 90,5% în produsul intern brut, a contribuit la creșterea PIB cu 2,7%. Este remarcabil faptul că, contribuția excesivă a consumului final al gospodăriilor la formarea PIB a fost în descreștere în 2014, al patrulea an consecutiv. În 2014 a fost marcată majorarea moderată a consumului final al administrației publice și instituțiilor fără scop lucrativ în serviciul gospodăriilor populației (cu 0,2%), contribuind de asemenea la reducerea ponderii totale a consumului final în PIB – până la 110,9%, nivel minim marcat în ultimii 9 ani.

Impact pozitiv asupra evoluției PIB în anul 2014 a fost marcat și de formarea brută de capital (FBC), care deținând ponderea de 25,9% (cea mai înaltă valoare în ultimii șase ani), a determinat majorarea PIB cu 1,7%. Creșterea FBC a fost generată în exclusivitate de majorarea formării brute de capital fix (cu 10,1%), volumul stocurilor fiind în descreștere. Activitatea investițională

totuși, rămâne a fi relativ redusă, formării brute de capital fix (FBCF) în 2014 revenind circa 1/4 din PIB, față de peste 1/3 în anii pre-criză, 2007-2008.

Figura 1.3. Evoluția contribuției componentelor pe categorii de utilizări la formarea PIB în anii 2008-2014 (%)

Sursa: Calculele autorului în baza datelor Biroului Național de Statistică.

Rata anuală sporită de creștere în 2014 a volumului exporturilor de bunuri și servicii (+1,1%) față de cel al importurilor (+0,4%) a contribuit la reducerea valorii negative a exportului net ca contribuție la formarea PIB până la (-36,8%), fiind astfel înregistrat cel mai mic nivel al acestui indicator în ultimii cinci ani.

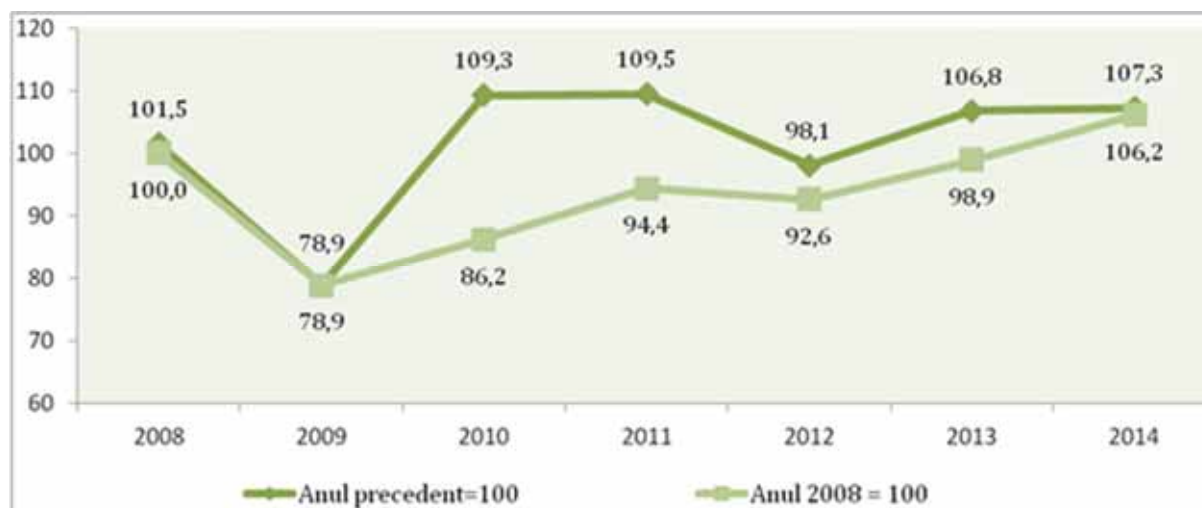
Industria³

În anul 2014 producția industrială a înregistrat o creștere cu 7,3% comparativ cu anul precedent, depășind, în premieră, nivelul anului pre-criză, 2008, cu 6,2% (vezi Fig. 1.4). Majorarea volumului de producție a fost susținută de industria prelucrătoare (+8,5%), cea de producție și furnizare de energie electrică și termică, gaze, apă caldă și aer condiționat (+4,4%), precum și de industria extractivă (+0,2%), care au contribuit la majorarea volumului de producție în această importantă ramură a economiei naționale respectiv cu 6,9%, 0,7% și sub 0,1% (vezi Tabelul 1.2).

Dar, de menționat că, activitatea de distribuție a apei, salubritate, gestionare a deșeurilor s-a contractat cu 11,6%, cauzând atenuarea creșterii producției industriale cu peste 0,2%.

La nivel dezagregat, un impact important asupra evoluției pozitive a producției industriale, în perioada analizată, l-au avut: industria alimentară, care a avansat cu 12,3% f.p.s.a.p., fabricarea produselor textile – cu 20,4%, articolelor de îmbrăcăminte – cu 10,3%, precum și fabricarea substanțelor și a produselor chimice – de 1,4 ori. Aceste activități au contribuit la majorarea producției industriale totale față de 2013, respectiv cu 3,1%, 0,9%, 0,7% și 0,6%.

³ Datele pentru perioada 2008-2013 sunt prezentate în baza Calsificatorului Activităților din Economia Moldovei (CAEM) Rev. 1,1, iar pentru anul 2014 – CAEM Rev.2 (aliniat la standardul EU NACE Rev.2) implementat în Republica Moldova de la 1 ianuarie 2014. Astfel, există limitări privind comparabilitatea datelor vizând sfera de cuprindere a sectorului industrial până și după 1 ianuarie 2014.

Figura 1.4. Indicii producției industriale în anii 2008-2014 (%)

Sursa: Calculele autorului în baza datelor Biroului Național de Statistică.

Evoluția pozitivă în cadrul industriei alimentare, ponderea căreia în valoarea adăugată brută pe total industrie constituie 23,9%, a fost influențată îndeosebi de creșterea producției: de prelucrare și conservare a cărnii și a produselor din carne (cu 21,6%); uleiurilor și grăsimilor vegetale și animale, care a marcat o creștere de 2,1 ori, după reducerea bruscă înregistrată în 2013 (de 3,6 ori față de anul precedent); produselor lactate (cu 5,9%); prelucrare și conservare a fructelor și legumelor (cu 5,9%), condiționând creșterea pe total industrie, respectiv cu 0,9%, 0,9%, 0,2 și 0,2%.

În același timp, s-au înregistrat reduceri ale volumului de producție la o serie de activități ale industriei alimentare, cele cu impact mai semnificativ fiind următoarele: fabricarea vinurilor din struguri – cu circa 15% (cauzând reducerea producției industriale totale cu 0,7%); distilarea, rafinarea și mixarea băuturilor alcoolice – cu 13% (generând diminuarea producției industriale totale cu 0,3%).

Tabelul 1.2. Indicii producției industriale pe principalele tipuri de activități în 2014 (%)

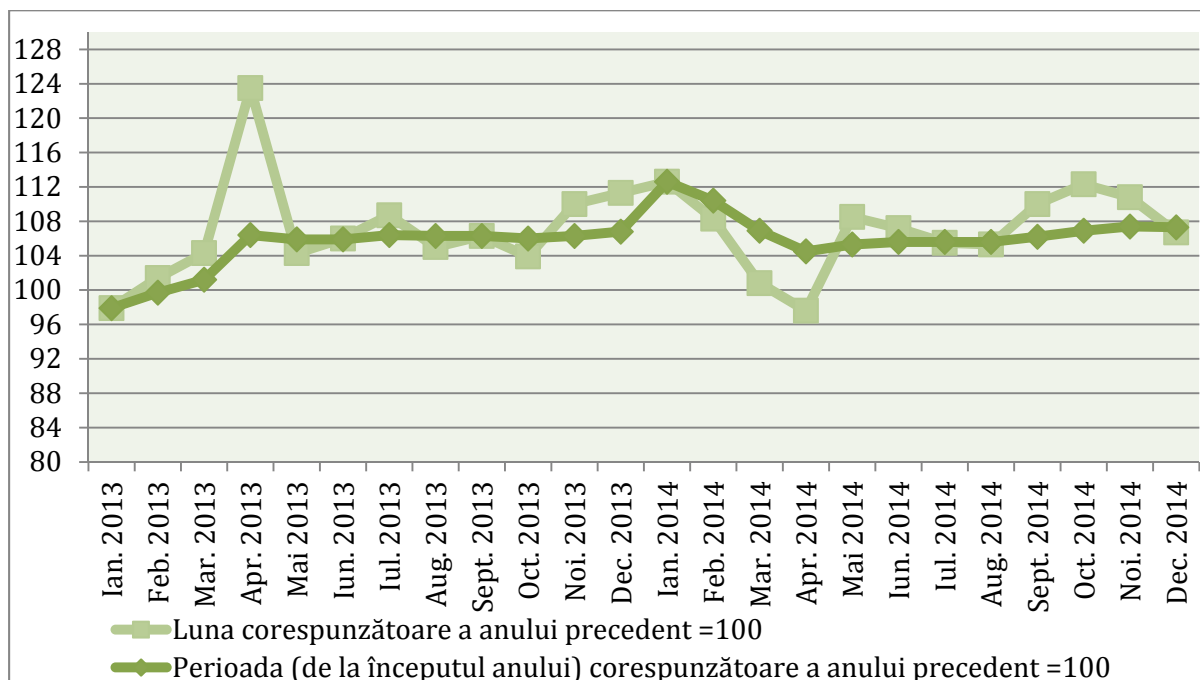
Genurile de activitate	2014/2013	Structura valorii adăugate brute	Contribuția la creșterea producției industriale (+/-)
Industria - total	107,3	100,0	7,3
Industria extractivă	100,2	2,4	0,0
Industria prelucrătoare	108,5	80,8	6,9
<i>din care industria alimentară</i>	112,3	23,9	3,1
Producția și furnizarea de energie electrică și termică, gaze, apă caldă și aer condiționat	104,4	14,5	0,7
Distribuția apei, salubritate, gestionarea deșeurilor, activități de decontaminare	88,4	2,2	-0,2

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

Impact negativ asupra evoluției producției industriale în anul 2014 l-a exercitat de asemenea contractarea volumului producției în următoarele activități: fabricarea produselor de tutun – cu

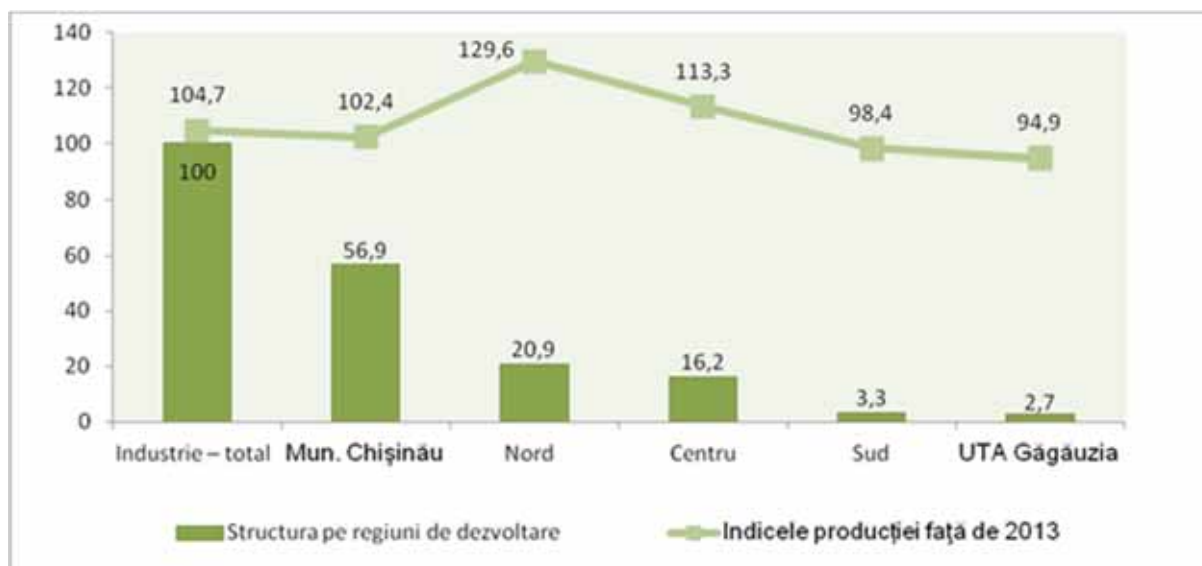
circa 40%; fabricarea produselor farmaceutice – cu 8%; fabricarea de mașini și echipamente – cu 3%, condiționând reducerea producției industriale cu respectiv: 0,5%, 0,1% și 0,1% etc.

Indicele anual al producției industriale pe parcursul anului 2014 a marcat o evoluție descendentă în primele patru luni ale anului: de la 112,6% în luna ianuarie, până la 97,6% în aprilie 2014 față de lunile corespunzătoare ale anului 2013, urmată de intensificarea activității de producție în următoarele luni, înregistrând în decembrie 2014 o creștere cu 6,7%, comparativ cu perioada respectivă a anului precedent (vezi Fig. 1.5).

Figura 1.5. Indicii infraanuali ai volumului producției industriale în 2013-2014 (în % față de perioada respectivă din anul precedent)

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

Figura 1.6. Structura și evoluția producției industriale în profil pe regiuni de dezvoltare în 2014 (%)

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

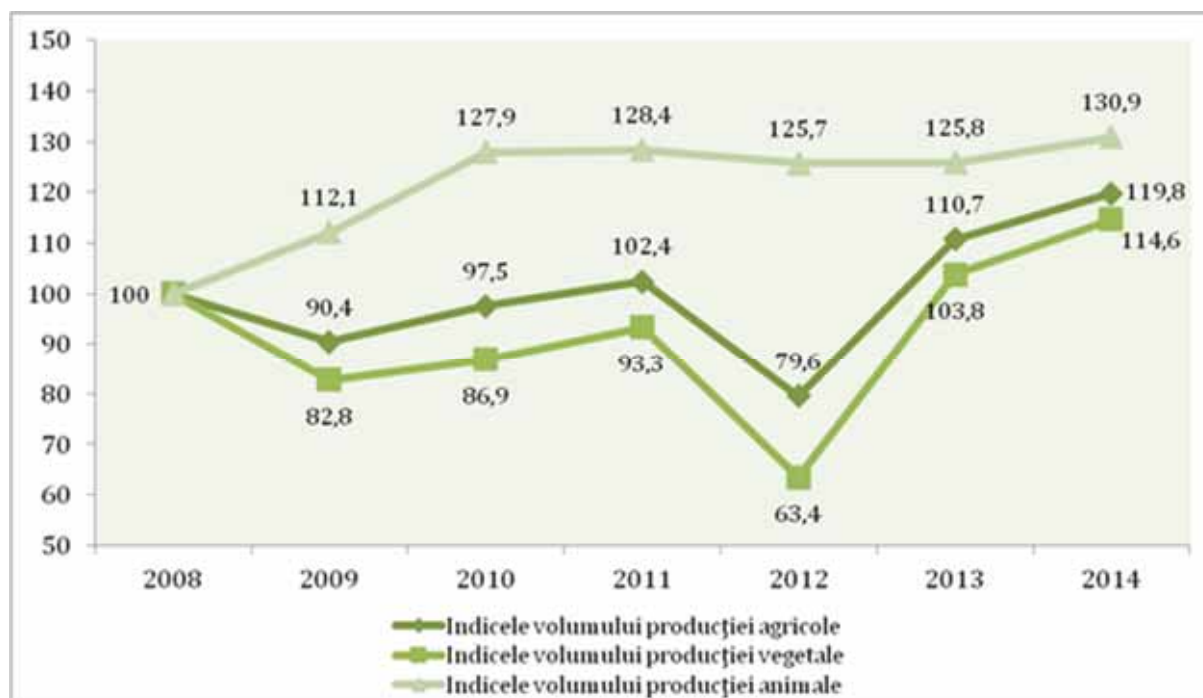
Ponderea producției livrate pe piața externă de către întreprinderile industriale în 2014 a constituit 34,3% din totalul producției livrate, marcând o scădere cu 0,3 p.p. față de anul 2013.

Analiza evoluției sub aspect teritorial a activității industriale a întreprinderilor cuprinse în cercetare statistică lunară, arată că creșterea volumului producției industriale, 57% al căruia este concentrat în mun. Chișinău, a fost determinată de evoluția ascendentă înregistrată în regiunile de dezvoltare Nord, Centru și mun. Chișinău (vezi Fig. 1.6).

Agricultura

Producția agricolă în anul 2014, a înregistrat o creștere în continuare – cu 8,2% față de anul 2013. Sporul producției agricole, a fost generat de majorarea volumului producției vegetale cu 10,4 la sută și a celei animale cu 4,0 la sută. Susținută de creșterea vertiginoasă a volumului producției agricole în 2013 cu 39,1% față de anul 2012, producția agricolă în 2014 a marcat față de anul pre-criză, 2008 o creștere cu circa 1/5. Astfel, în 2014 volumul producției agricole a înregistrat cea mai mare valoare (în condiții de preț comparabile) din ultimul deceniu.

Majorarea producției vegetale în perioada de analiză a fost determinată în temei de sporirea randamentului la majoritatea culturilor agricole principale. Astfel conform statisticilor oficiale, recolta medie în 2014 a crescut la: sfecla de zahăr și soia – de câte 1,3 ori; legume de câmp – cu 18%; fructe – cu 17%; cartofi – cu 17%; cereale și leguminoase pentru boabe – cu circa 10%. Concomitent, în perioada de analiză s-a redus recolta medie de struguri – cu circa 8 la sută, precum și de floarea soarelui – cu 4 la sută.

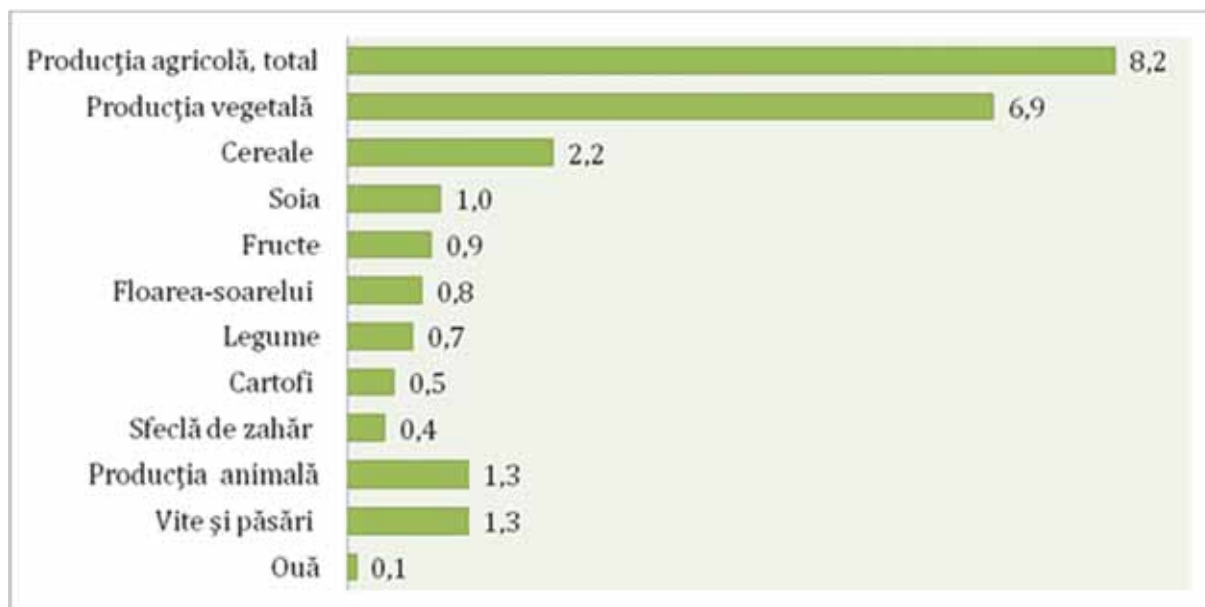

Figura 1.7. Evoluția volumului producției agricole în anii 2009-2014 (în% față de anul 2008)

Sursa: Calculele autorului în baza datelor Biroului Național de Statistică.

Producția animală continuă să fie determinată de situația în gospodăriile populației, cărora, le revine partea principală a șeptelului de animale, conform stării la sfârșitul anului 2014 înregistrând: 97% din numărul total de ovine și caprine, 93% – de bovine și 59% – de porcine. În total în 2014, în raport cu anul 2013, producția de creștere a vitelor și păsărilor s-a majorat cu circa 7%, producția de ouă – cu 3%. Concomitent, producția de lapte de toate tipurile s-a redus – cu circa 1 la sută.

Astfel, în ansamblu, ascensiunea producției vegetale în anul 2014 a contribuit la creșterea producției globale agricole cu 6,9%, inclusiv majorarea producției de cereale – cu 2,2%, celei de soia – cu 1%, de fructe – cu 0,9%, de floarea-soarelui – cu 0,8%, de legume – cu 0,7%, de cartofi – cu 0,5 și sfeclă de zahăr – cu 0,4%. Intensificarea activității în sectorul zootehnic a generat creșterea producției agricole totale cu 1,3%, determinată în temei de extinderea producției de creștere a vitelor și păsărilor (vezi Fig. 1.8).

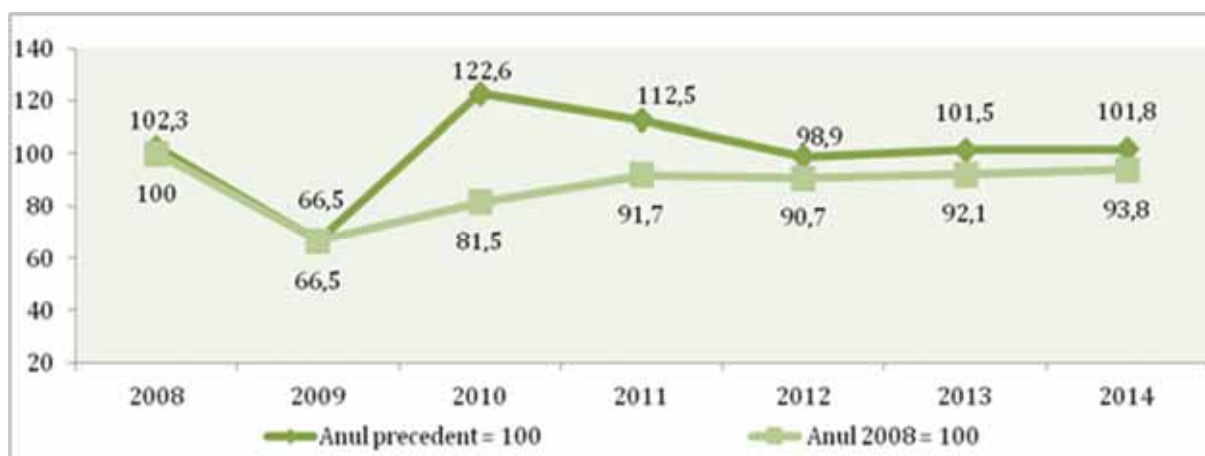

Figura 1.8. Contribuția diverselor tipuri de produse agricole la creșterea volumului producției agricole globale în anul 2014 (în% față de anul 2013)

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

Investițiile în active materiale pe termen lung

În anul 2014 investițiile în active materiale pe termen lung au totalizat 20352,5 mil. lei, înregistrând, în termeni reali, o creștere cu 1,8% față de anul precedent. Marcând cel mai înalt nivel al investițiilor realizate pe parcursul ultimilor 6 ani acestea, însă, constituie doar circa 94 la sută din nivelul atins în anul pre-criză, 2008 (vezi Fig. 1.9).

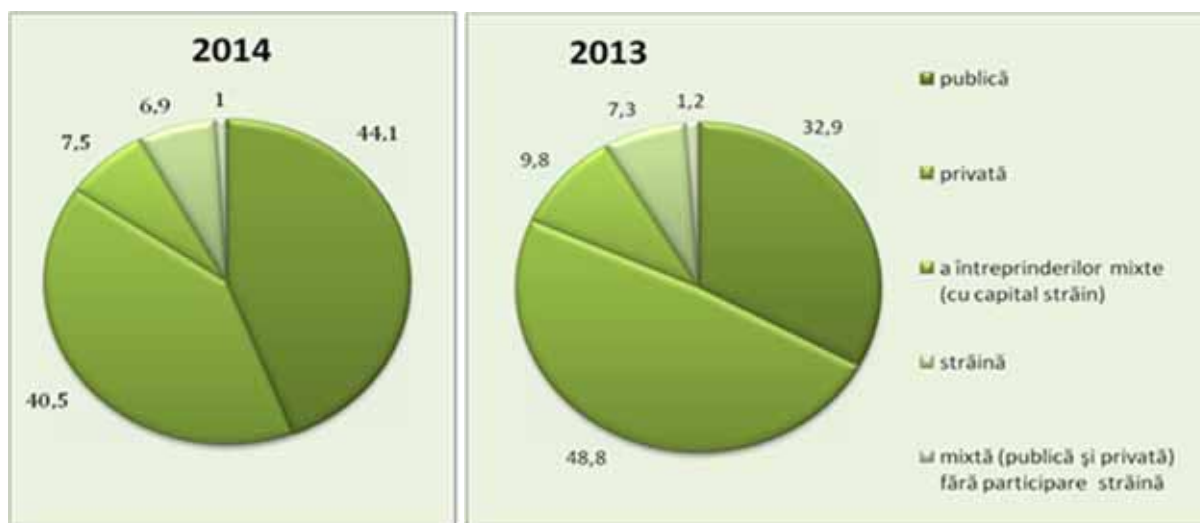
Figura 1.9. Evoluția volumului investițiilor în active materiale pe termen lung în anii 2008-2014 (%)

Sursa: Calculele autorului în baza datelor Biroului Național de Statistică.

Sub aspectul elementelor de structură tehnologică a investițiilor, în perioada analizată creșterea principală a fost înregistrată la lucrările de construcții-montaj (cu 4,4%), volumului investițiilor în utilaje, mașini și mijloace de transport fiind la fel în ascensiune – cu 1,7%. Concomitent, s-a redus volumul "altor cheltuieli" – cu circa 1/5. Ca rezultat, ponderea lucrărilor de construcții-montaj în structura investițiilor totale a crescut până la 52,5% (cu 1,7 p.p. față de anul precedent), iar a "altor cheltuieli" – s-a redus până la 4,9% (cu 1,3 p.p.).

Analiza investițiilor din punct de vedere a tipurilor de mijloace fixe indică asupra evoluției pozitive a investițiilor în construcția clădirilor nerezidențiale și a edificiilor – cu 7%. Totodată, construcția locativă a înregistrat o scădere cu 7,2% față de nivelul înregistrat în anul precedent. În expresie fizică, în 2014, au fost date în folosință clădiri de locuit cu suprafața totală de circa 475 mii m², volum inferior celui înregistrat în perioada respectivă a anului precedent cu circa 8 la sută.

Pe forme de proprietate, intensificarea activității investiționale a fost determinată de entitățile din sectorul public al economiei naționale, valoarea investițiilor cărora a sporit cu peste 1/3, determinând majorarea volumului total al investițiilor cu circa 12% f.p.s.a.p. și a ponderii în structura investițiilor de până la 44,1% (vezi Fig. 1.10). Totodată, activitatea investițională a sectorului privat autohton s-a contractat cu peste 15%, a întreprinderilor mixte cu participarea capitalului străin – cu 22%, a celor cu capital integral străin – cu 4%, a întreprinderilor cu proprietatea mixtă autohtonă – cu 12%, cauzând atenuarea creșterii pe total investiții corespunzător cu: 7,6%; 2,2%; 0,3% și cu 0,1%.

Figura 1.10. Structura investițiilor în active materiale pe termen lung pe forme de proprietate în anii 2013-2014 (%)

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

În anul 2014 volumul lucrărilor de construcții realizate în antrepriză a înregistrat o majorare cu 1 la sută (în termeni reali) față de anul 2013. Pe elemente de structură a lucrărilor executate au fost în creștere lucrările de reparații capitale și cele de reparații curente, volumul cărora s-a majorat respectiv cu 14,7% și 6,6%. Construcțiile noi, cota-parte a cărora în anul de analiză a constituit circa 48% din volumul total de construcții, au fost în descreștere cu circa 8% față de anul precedent.

Volumul lucrărilor de construcții în antrepriză în anul 2014 în funcție de tipurile obiectelor a sporit doar la construcțiile ingineresti – cu 16,7%. Totodată, volumul lucrărilor de construcție a clădirilor rezidențiale și a celor nerezidențiale, influențat de cererea scăzută pe piața imobiliară, s-a micșorat în aceeași perioadă cu circa 12 la sută.

Comerț și alte servicii destinate pieței

În anul 2014 volumul cifrei de afaceri la întreprinderile cu activitate principală de comerț cu amănuntul (cu excepția comerțului cu autovehicule și motocicletele) a fost în creștere cu 7,5% (în termeni reali), comparativ cu anul 2013. Creșterea anuală a volumul cifrei de afaceri în comerțul cu amănuntul la sfârșitul anului a înregistrat un ritm sporit – de 18,4% (decembrie 2014 față de luna respectivă din anul precedent), fiind susținută de evoluția ascendentă a acestuia, în special în a doua jumătate a anului de analiză (vezi Fig.1.11).

Figura 1.11. Evoluția lunară a volumului cifrei de afaceri la întreprinderile cu activitate principală de comerț cu amănuntul în anii 2013-2014 (în% față de luna respectivă a anului precedent)

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

În anul 2014 volumul cifrei de afaceri la întreprinderile cu activitatea principală de servicii de piață prestate populației, a crescut față de anul 2013 cu 7,4% (în condiții comparabile de prețuri). Totodată, evoluția indicatorului menționat la sfârșitul anului de analiză (decembrie 2014 față de luna respectivă din anul precedent) a fost în descreștere cu 2,2%.

Valoarea cifrei de afaceri a întreprinderilor de comerț cu ridicata (cu excepția comerțului cu autovehicule și motocicletele) în anul 2014 a sporit față de anul 2013 cu 12%, iar a întreprinderilor cu activitatea principală de prestare a serviciilor, în special, întreprinderilor – a crescut cu 10,2% (în prețuri curente).

Transporturi

În anul 2014 întreprinderile de transport au realizat transportarea mărfurilor în volum de 14,5 mil. tone, în creștere cu 4,2% față de anul 2013, asigurând astfel continuarea evoluției pozitive a acestei activități, începând cu anul 2010.

Contribuția determinantă la majorarea volumului mărfurilor transportate a revenit întreprinderilor de transport auto, care au transportat circa 9,2 mil. tone de mărfuri, sau cu 11,4% mai mult față de 2013, generând creșterea volumului total al mărfurilor transportate cu 6,8% (vezi Tabelul 1.3).

Tabelul 1.3. Activitatea de transportare a mărfurilor pe moduri de transport în anul 2014 (%)

	2014/2013	Structura pe moduri de transporturi	Contribuția la creșterea volumului mărfurilor transportate și a parcursului mărfurilor în 2014 față de 2013 (+/-)
Mărfuri transportate - total	104,2	100,0	4,2
<i>din care, pe moduri de transport:</i>			
<i>feroviar</i>	92,2	34,7	-3,0
<i>auto</i>	111,4	63,8	6,8
<i>fluvial</i>	139,7	1,6	0,5
<i>aerian</i>	63,3	0,0	0,0
Parcursul mărfurilor - total	93,5	100,0	-6,5
<i>din care, pe moduri de transport:</i>			
<i>feroviar</i>	96,4	28,3	-1,0
<i>auto</i>	92,4	71,6	-5,5
<i>fluvial</i>	152,9	0,0	0,0
<i>aerian</i>	94,0	0,0	0,0

Sursa: Calculele autorului în baza datelor Biroului Național de Statistică.

Evoluția ascendentă a volumului mărfurilor transportate a fost susținută și de creșterea activității transportului fluvial, care a sporit de 1,4 ori în raport cu nivelul marcat în 2013, contribuind astfel la majorarea volumului total al mărfurilor transportate cu 0,5%.

Totodată activitatea transportului feroviar s-a redus cu 7,8%, cauzând atenuarea creșterii volumului total al mărfurilor transportate cu 3%.

Parcursul mărfurilor în 2014 a totalizat circa 4,2 mild. tone-km, în scădere cu 6,5% față de anul precedent. Peste 2/3 din parcursul total al mărfurilor a revenit transportului auto, care și-a redus activitatea cu 7,6%, cauzând contractarea volumului total al transporturilor cu 5,5%.

Parcursul mărfurilor cu transportului feroviar s-a redus de asemenea - cu 3,6%, cauzând descreșterea volumului pe total transport cu 1%.

Activitatea transportului fluvial de mărfuri, deși puțin semnificativă ca pondere (deținând sub 2% în totalul mărfurilor transportate) a avut o evoluție pozitivă, marcând creșterea volumelor pentru ambii indicatori analizați - cu peste 1/3 față de anul 2013. Totodată, volumul transportului de mărfuri realizat cu transportul aerian, a continuat tendința conturată în anii precedenți, marcând în perioada analizată reducerea față de 2013 cu circa 37% la volumul de mărfuri și cu 6% - la parcursul mărfurilor.

În anul de analiză a fost înregistrată reducerea numărului de pasageri transportați cu transportul public (cu 0,2%), parcursului pasagerilor fiind în ușoară creștere (cu 1,0%). Descreșterea numărului de pasageri transportați a fost cauzată de reducerea activității pe principalele moduri de transport public: transportul feroviar - cu 6%, autobuze și microbuze - cu 6%, precum și cu taximetre - cu 23%. Parcursul pasagerilor a fost în descreștere pe aceste moduri de transport, respectiv cu 22%, 10% și 22%. Intensificarea moderată a activității de transport cu troleibuze (cu 7 la sută), a celui fluvial (cu 22 la sută), precum și a transportului aerian (de circa 1,5 ori) a permis atenuarea contractării activității de transport a pasagerilor.

Turism

În anul 2014 numărul turiștilor cazați în structurile de primire turistică colective a totalizat 283 mii persoane, din care peste 2/3 au fost reprezentați de turiștii moldoveni și 1/3 – de cei străini (nerezidenți). Față de anul 2013, numărul total de turiști în structurile nominalizate a fost în creștere cu 4,2%, urmare a majorării afluxului turiștilor moldoveni (cu 7,5%), pe fundalul reducerii cu circa 2% a numărului turiștilor nerezidenți. E de menționat, că numărul turiștilor cazați în structurile de primire turistică colective a ajuns nivelul anului 2008, depășindu-l cu 0,9%, în exclusivitate datorită afluxului în creștere a turiștilor străini (cu peste ¼ față de 2008), numărului turiștilor autohtoni fiind în scădere (cu circa 9%) (vezi Fig. 1.12).

Figura 1.12. Numărul turiștilor cazați în structurile de primire turistică colective în anii 2008-2014 (mii persoane)

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

Sub aspectul tipurilor unităților de cazare, a sporit numărul persoanelor cazate în hoteluri și moteluri (cu 7,6%), structuri de întremare (cu 2,7%), precum și în vile turistice, sate de vacanță și alte structuri de odihnă (de circa 1,5 ori).

Circa un sfert din turiștii străini cazați în structurile menționate, în perioada de analiză, au sosit din România, 12% – din Ucraina, 9% – din Federația Rusă, 7% – din SUA.

În anul 2014 a fost înregistrată sporirea numărului de înnopțări în structurile de primire turistică colective (cu peste 2% față de 2013), atât pe seama creșterii activității turistice a turiștilor moldoveni (cu circa 3%), cât și a nerezidenților (cu circa 1%). Este remarcabilă continuarea în 2014 a evoluției ascendente, începând cu anul 2009, a frecventării structurilor turistice (vezi Fig. 1.13). Totuși, numărul de înnopțări constituie doar 88 la sută din nivelul marcat în 2008, din cauza reducerii activității turistice a rezidenților.

În anul 2014 prin intermediul agențiilor de turism și turoperatorilor au beneficiat de servicii turistice 238,1 mii de turiști și excursioniști, cu 16,2% mai mulți în comparație cu anul precedent, pe seama turismului intern (care a crescut cu 26,0%), emițător (cu 14,7%), precum și celui receptor (cu 9,2%). Este remarcabil faptul, că durata medie de călătorie a turiștilor moldoveni peste hotare a fost în creștere în anul de analiză, pe când durata medie de zile petrecute în medie de un turist în țară (atât de către turiștii rezidenți, cât și cei străini), a fost în descreștere.

Turismul emițător, care deține partea cea mai importantă a fluxului turistic (circa 76% din total turiști și excursioniști), a totalizat 180,6 mii persoane. Destinațiile turistice preferate de moldoveni rămân a fi: Turcia și Bulgaria (câte peste 1/3 din turismul emițător), România (10%), Grecia (9%).

Figura 1.13. Numărul înnoptărilor turiștilor cazați în structurile de primire turistică colective în anii 2008-2014 (mii)

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

Regiunea Republicii Moldova din partea stângă a râului Nistru și mun. Bender⁴

Întreprinderile din regiunea din partea stângă a râului Nistru și mun. Bender⁵, conform informației disponibile difuzate de către organul de statistică din regiunea transnistreană, în anul 2014 au fabricat producție industrială în creștere de circa 1,2 ori față de nivelul marcat în anul precedent (vezi Fig.1.14). Majorarea raportată a producției industriale a fost cauzată în temei de ascensiunea producției industriei metalurgice de 2,2 ori, care s-a produs pe fundalul reducerii activității în această ramură în anul 2013 – de peste 2 ori față de anul precedent.

Totuși, deși întreprinderile industriale din regiunea transnistreană în perioada de analiză au recuperat considerabil din reducerea activității marcată în ultimii ani, volumul producției industriale constituie doar 3/4 din nivelul înregistrat în anul pre-criză, 2008.

Volumul investițiilor în mijloace fixe⁶ realizate în regiunea din partea stângă a râului Nistru și mun. Bender în anul 2014 a fost în descreștere cu 11% în raport cu nivelul marcat în anul 2013, înregistrând circa 78% din nivelul atins în 2008 (vezi Fig. 1.15).

Reduceri considerabile în 2014 au fost marcate la cheltuielile investiționale ce țin de utilaje, mașini și mijloace de transport – cu peste 22 la sută față de anul 2013, acestora revenindu-le în continuare partea cea mai importantă în structura investițiilor totale (circa 60 la sută).

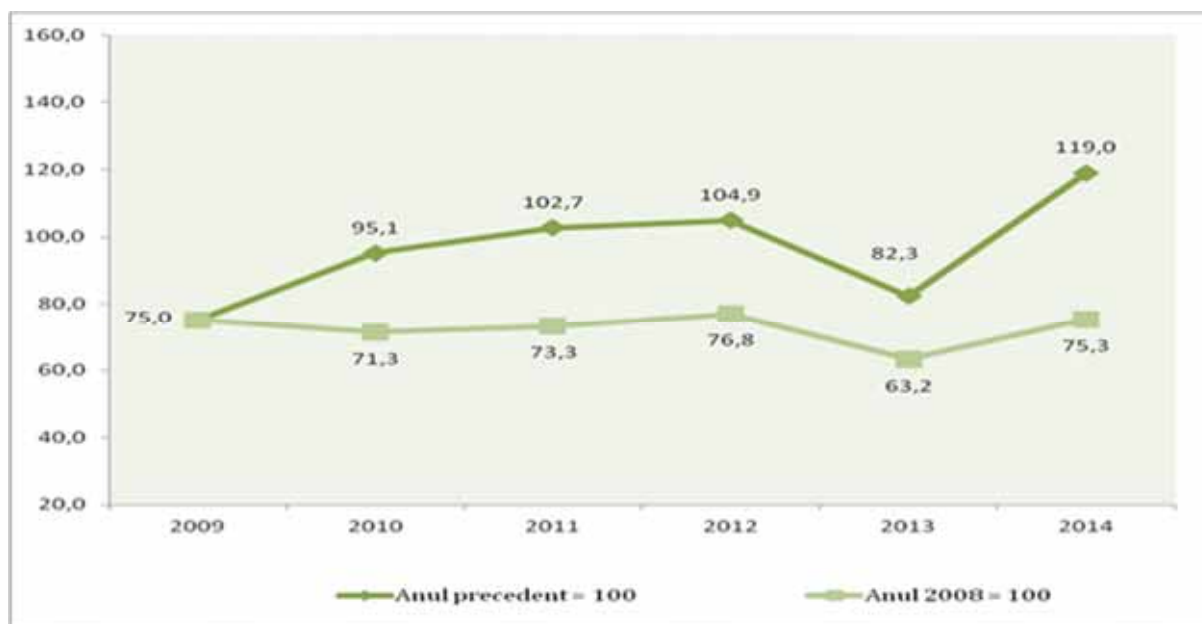
În perioada de analiză volumul lucrărilor de construcții realizate în antrepriză în regiunea transnistreană s-a redus cu peste 4 la sută, în temei din cauza descreșterii volumului construcțiilor noi (cu 12%).

⁴ Conform datelor organului de statistică din regiunea transnistreană:

<http://www.mepmr.org/gosudarstvennaya-statistika/informacziya/62-o-soczialno-ekonomicheskopolozhenii-pmr>. Din cauza implementării parțiale a standardelor internaționale la elaborarea statisticilor oficiale de către organul de statistică din regiunea transnistreană, precum și a accesului redus la metadate, comparabilitatea datelor cu cele elaborate de către BNS este limitată și e dificil de evaluat.

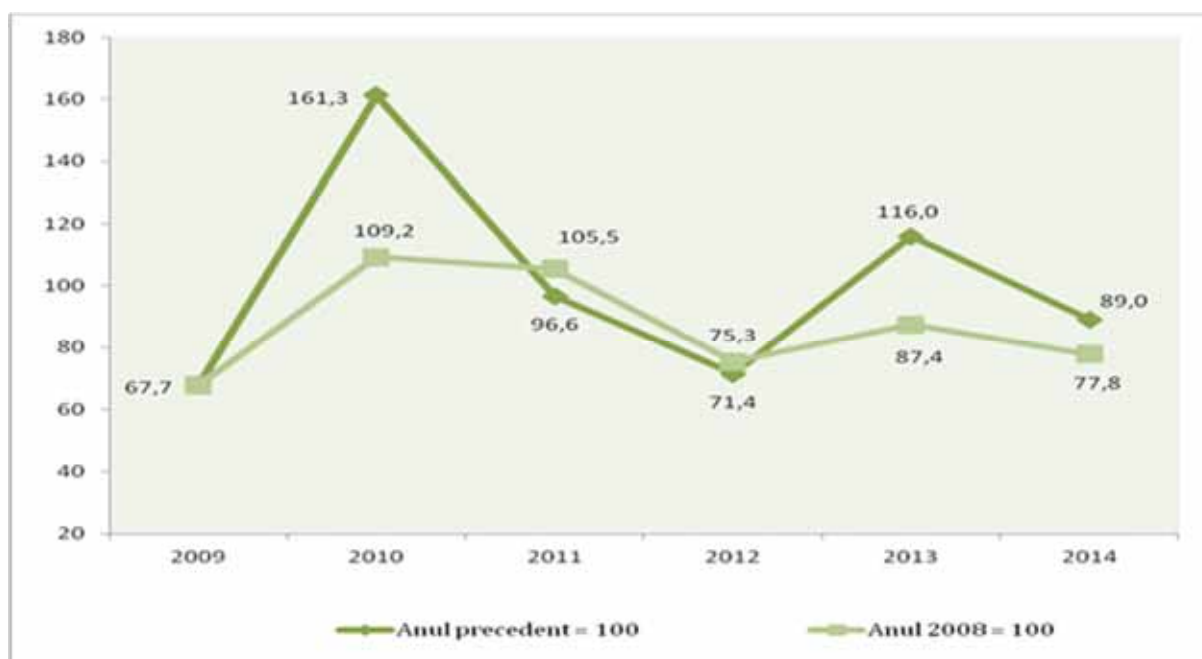
⁵ Întreprinderile industriale, cu excepția sectorului micului business.

⁶ Pe cercul întreprinderilor cu excepția sectorului micului business.

Figura 1.14. Indicii producției industriale în 2009-2014 (%)

Sursa: Calculele autorului în baza datelor organului de statistică din regiunea transnistreană⁴.

Figura 1.15. Evoluția volumului investițiilor în mijloace fixe în 2009-2014 (%)

Sursa: Calculele autorului în baza datelor organului de statistică din regiunea transnistreană⁴.

În perioada de referință a fost înregistrată reducerea activității de construcție locativă în regiunea transnistreană, suprafața totală a locuințelor date în folosință fiind în scădere cu peste 31 la sută, în special în mediul urban – cu peste 37 la sută.

Volumul comerțului cu amănuntul în regiune în anul 2014 a înregistrat o reducere cu 4%, iar a serviciilor prestate populației – o creștere, cu peste 2 la sută în raport cu nivelul înregistrat în anul precedent.

Capitolul II

PREȚURI, RATE DE SCHIMB ȘI POLITICA MONETARĂ

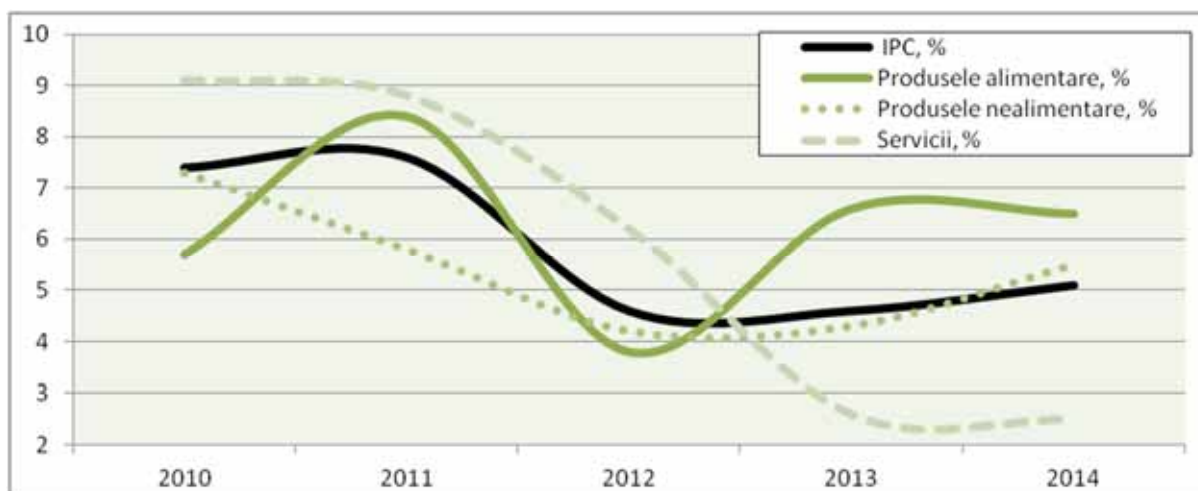
2.1. Prețuri și rate de schimb

Prețuri

Pe parcursul anului 2014 prețurile au cunoscut o evoluție, relativ mai uniformă față de anii precedenți, iar inflația medie anuală a fost de 5,1%. În primul trimestru, sub influența proceselor de depreciere a monedei naționale față de principalele valute de referință prețurile și-au continuat evoluția ascendentă, înregistrată la sfârșitul anului 2013, inflația constituind 5,4%, comparativ cu aceeași perioadă a anului precedent. În următoarele trimestre, rata anuală a inflației s-a încetinit ușor, din contul diminuării presiunii prețurilor la produsele alimentare, datorită descreșterii lor sezoniere precum și scăderii prețurilor la produsele alimentare la nivel mondial și a ajuns până la 5,2%, 5,1% și 4,8% pentru trimestrele II, III și IV corespunzător.

În trimestrul IV, 2014 rata anuală a inflației a crescut cu 0,2 p.p., față de nivelul înregistrat în perioada similară a anului precedent. În aceeași perioadă, evoluția prețurilor principalelor categorii de produse ce formează IPC a variat, atestându-se cea mai mare creștere pentru produsele nealimentare – 6,3% și o creștere mai temperată a prețurilor la produsele alimentare – 5,1% și servicii– 1,9%.

Ritmul de creștere a prețurilor în lunile octombrie, noiembrie și decembrie, 2014 f.p.s.a.p. a fost de 4,8%, 4,8%, și 4,7%, respectiv, comparativ cu aceeași perioadă a anului precedent, când acest indicator a fost de 4,7%, 4,9% și 5,2%. Diminuarea ritmului de creștere a indicelui prețului de consum în această perioadă a fost determinată în special de scăderea presiunilor inflaționiste din partea prețurilor la produsele alimentare.

Figura 2.1.1. Ritmul anual de creștere a IPC și a componentelor sale, %

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

În trimestrul IV 2014, prețurile la produsele alimentare s-au majorat cu 5,1% f.p.s.a.p, ritmul de creștere diminuându-se cu 2 puncte procentuale comparativ cu valoarea aceluiași indicator în trimestrul IV al anului precedent (în expresie lunară, comparativ cu perioada similară a anului precedent, s-au produs următoarele majorări: în octombrie – 4,8%, în noiembrie – 5,5%, în decembrie – 5,1%).

În trimestrul IV al anului 2014 au crescut considerabil prețurile la legume cu 12,6%, în special la varză cu 18,8% și la boboase cu 5,4%, la nuci cu 14%, la fructe proaspete cu 15,4%, la lapte și produse lactate cu 6,8%, la brânză de vaci cu 8,6%, la ouă cu 7,1% și la conserve din pește cu 8,1%, comparativ cu aceeași perioadă a anului precedent. Totodată, au fost înregistrate scăderi considerabile de preț la cartofi, ceapă, morcov, usturoi, datorită reducerii prețurilor la legume pe piețele internaționale.

Prețurile la produsele nealimentare în trimestrul IV, 2014 s-au majorat cu 6,3% f.p.s.a.p, cu 1,8 p.p. peste valoarea indicatorului înregistrat în aceeași perioadă a anului 2013 (în expresie lunară, comparativ cu perioada similară a anului precedent, creșterile au fost de: 6,2% în lunile octombrie și noiembrie, și de 6,5% în decembrie). În perioada dată cele mai mari majorări de preț au suportat: țigările – cu 13,2%, autoturismele – cu 7,9%, combustibilul – cu 7,0%, frigiderile și congelatoare – cu 6,7%, confecțiile pentru adulți și copii – cu 5,6%, încălțăminte – cu 6,0%, medicamentele – cu 5,6% și articolele de cosmetică – cu 5,5%. Creșterea prețurilor la produsele nealimentare, în perioada dată, s-a produs, preponderent, sub influența deprecierei monedei naționale față de dolarul american și a factorilor externi. Un rol determinant în acest context l-a avut conflictul armat din Ucraina, ce a dus la micșorarea cantităților de cărbune extras și la majorarea prețurilor la combustibili.

Serviciile au înregistrat o temperare a ritmului anual al inflației în ultimul trimestru. Acestea s-au scumpit în perioada dată cu 1,9% f.p.s.a.p., creșterea fiind cu 0,7 p.p. mai mică față de nivelul indicatorului respectiv în 2013 (în expresie lunară, comparativ cu perioada similară a anului precedent s-au înregistrat următoarele majorări: în octombrie – 2,6% și în noiembrie și decembrie – 1,6%). În perioada de referință, comparativ cu trimestrul IV al anului precedent, cele mai mari majorări de preț au fost înregistrate în cazul serviciilor de turism – 25,7%, de cazare în hotel – cu 11,6%, de transportare a pasagerilor pe cale feroviară – cu 12,6%, de reparație și întreținere locuințe – cu 7,2%, rituale – cu 8,4%, de transportare a pasagerilor pe cale auto – cu 8,1% și plata pentru locuințe – cu 7,3%. Totodată a fost înregistrată scăderea cu 2,3% a prețurilor la transportul aerian.

Figura 2.1.2. Ritmul anual de creștere a IPC și a inflației de bază, %

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

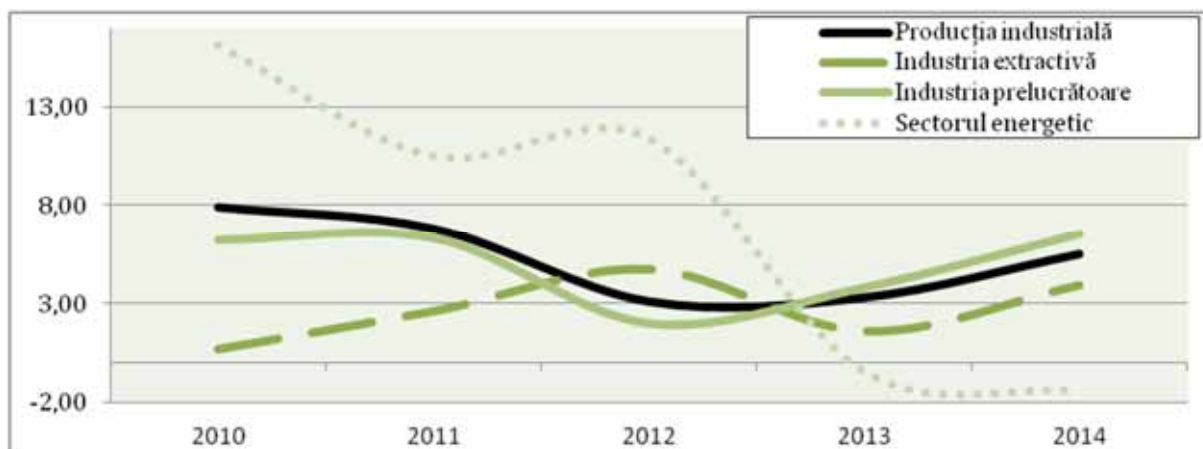
Rata anuală a inflației de bază pentru anul 2014 a constituit 5,5%, avansând față de nivelul atins pentru aceeași perioadă a anului 2013 cu 1,2 p.p. – tendință de creștere care se menține încă de la începutul anului 2013. Această creștere s-a datorat în mare parte proceselor de depreciere a valutei naționale față de dolarul SUA și moneda unică europeană. Din luna mai 2014, ritmurile anuale ale inflației de bază s-au majorat mai rapide decât IPC. Această devansare se datorează

scăderii presiunilor din partea prețurilor la produsele alimentare asupra IPC, care nu sunt luate în considerație la calcularea inflației de bază.

În trimestrul IV, 2014 ritmul anual de creștere al inflației de bază a fost de 6,0%, crescând cu 1,3 p.p. față de nivelul indicatorului dat pentru aceeași perioadă a anului precedent. În expresie lunară, comparativ cu perioada similară a anului precedent s-au înregistrat următoarele majorări: în octombrie – 5,8%, în noiembrie – 5,9% și în decembrie – 6,3%. La accelerarea ritmului anual de creștere a inflației de bază au contribuit sporirea prețurilor la confecții, mijloace de transport, încălțăminte, țigări etc., drept consecință a devalorizării monedei naționale față de valutele principalilor parteneri comerciali ai RM.

În anul 2014 ritmul anual de creștere al prețurilor producției industriale a fost de 5,5%, avansând față de nivelul atins în perioada similară a anului 2013 cu 2,2 p.p. În ramurile industriei s-au înregistrat următorii indici: industria extractivă – 103,9%, industria prelucrătoare – 106,5%, sectorul energetic – 98,6%.

În trimestrul IV, 2014 indicele anual al prețurilor producției industriale a crescut comparativ cu perioada similară a anului precedent cu 0,5 p.p. și a atins nivelul de 104,2%. Comparativ cu perioada similară a anului precedent, în ramurile industriei s-au înregistrat următoarele evoluții: în industria extractivă și industria prelucrătoare prețurile au crescut cu 4,2% și 4,7%, corespunzător, iar în sectorul energetic prețurile au rămas neschimbate. Cele mai mari majorări de preț în industria prelucrătoare, în această perioadă, au fost înregistrate pentru activitățile de fabricare a produselor din tutun – cu 26,9%, de morărit – cu 12,6%, de mașini, utilaje și echipamente – cu 11,4%, a produselor din cauciuc și mase plastice – cu 9,4%, comparativ cu aceeași perioadă a anului trecut.

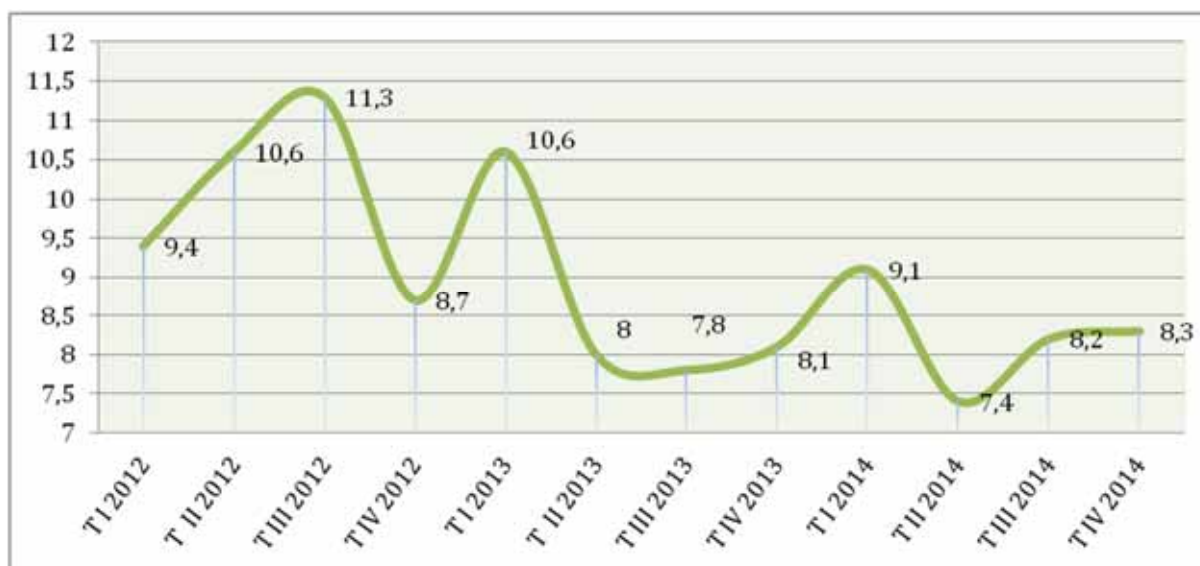

Figura 2.1.3. Ritmul anual de creștere a prețurilor producției industriale și a componentelor sale, %

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

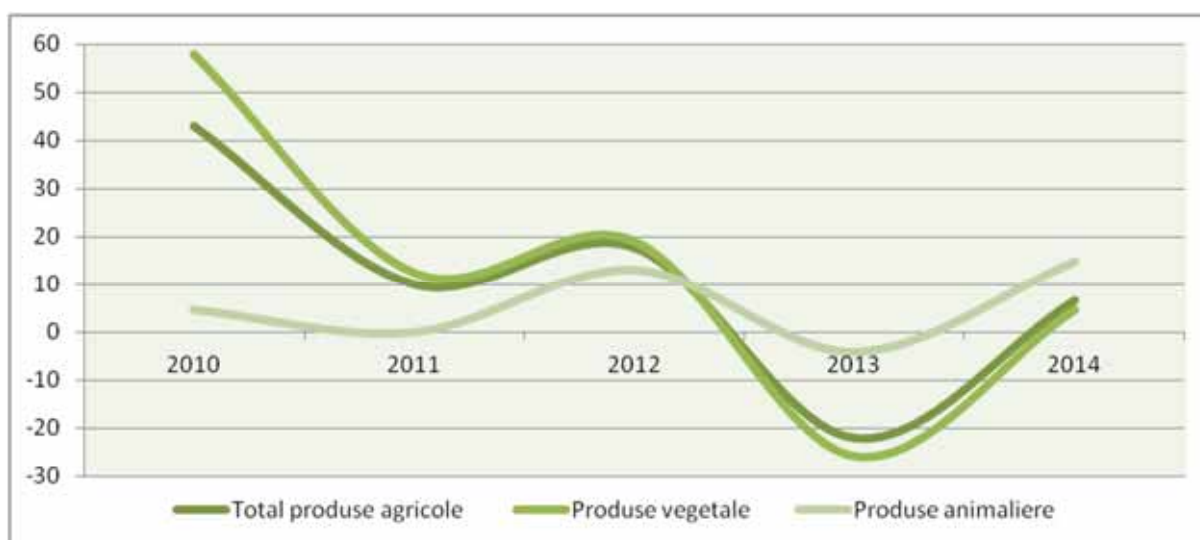
Ritmul anual de creștere al prețurilor în construcții, în trimestrul IV, 2014 a crescut cu 0,2 p.p., comparativ cu perioada similară a anului precedent și a constituit 8,3%. În sectoarele economiei naționale cele mai mari creșteri anuale de prețuri la construcții, în perioada de referință, au fost înregistrate în transport – 10,2%, comerț și alimentație publică – 9,8%, construcția obiectelor de menire social-culturală – 9,3% și industria prelucrătoare – 8,8%.

În anul 2014, prețurile producătorilor la produsele agricole au crescut cu 6,6% față de nivelul anului 2013. La sporirea ritmului anual de creștere a acestei categorii de prețuri, în perioada corespunzătoare, au contribuit, în special, produsele animaliere, a căror prețuri s-au majorat cu 14,8%. Totodată, prețurile la produsele vegetale au înregistrat o creștere anuală mai temperată de 4,7% (vezi Fig. 2.1.5).

Figura 2.1.4. Evoluția prețurilor în construcții, % (f.p.s.a.p.)

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

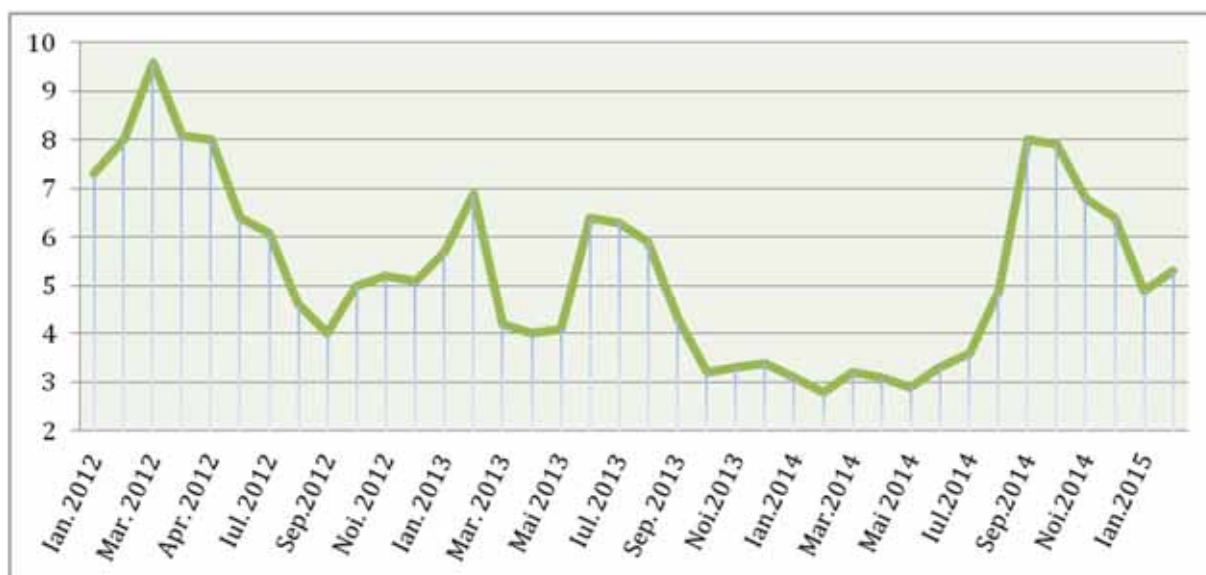

Figura 2.1.5. Evoluția prețurilor producătorilor produselor agricole, %

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

Ritmul mediu anual al creșterii prețurilor pentru combustibil în anul 2014 a fost de 4,3%. Cele mai mari majorări de preț au fost înregistrate în luna septembrie 2014 când acestea au sporit cu 8% f.p.s.a.p.

În trimestrul IV, în expresie lunară, ritmul anual de creștere al prețurilor la combustibili s-a diminuat, până la 7,9% în octombrie, 6,8% – noiembrie și 6,4% – decembrie, față de perioada similară a anului precedent. Volatilitatea prețurilor la combustibili poate fi explicată pe de o parte de scăderea prețurilor la petrol pe piețele internaționale, ceea ce a dus la temperarea ritmului de creștere a prețurilor în prima jumătate a anului curent, iar pe de altă parte de majorarea bruscă a prețurilor la cărbune, din cauza conflictului armat intern din Ucraina, principalul furnizor de cărbune al RM.

Figura 2.1.6. Evoluția prețurilor la combustibil, % (f.p.s.a.p.)

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

Rate de schimb

În anul 2014 cursul nominal al monedei naționale a fost de 14,03 MDL/USD, ceea ce reprezintă o depreciere a monedei naționale cu 11,5%, comparativ cu anul 2013. Față de moneda unică europeană s-a înregistrat o cotație de 18,63 MDL/EUR – cu o depreciere de 11,4%. Pe parcursul ultimilor ani evoluția cursului nominal a monedei naționale față de principalele valute de referință a avut o dinamică relativ stabilă, însă din trimestrul III al anului 2013 moneda națională a început activ să se devalorizeze.

În trimestrul IV, 2014 cursul nominal de schimb MDL/USD a fost de 15,0 lei, iar MDL/EUR – de 18,8 lei, accelerându-și deprecierea și în primele luni ale anului 2015.

În trimestrul IV, 2014 au fost înregistrate cele mai mari valori ale cursului mediu de schimb a monedei naționale din ultimii trei ani față de dolarul SUA. În această perioadă cursul mediu de schimb a fost de: 14,7 MDL/USD în luna octombrie, 15,0 MDL/USD – în noiembrie și 15,4 MDL/USD în decembrie. În luna ianuarie și februarie 2015, dolarul american stabilește noi recorduri, înregistrând valori de 16,6 MDL/USD și 18,8 MDL/USD corespunzător.

În expresie lunară, cursul mediu de schimb al monedei naționale față de moneda unică europeană a avut un trend stabil ascendent, constituind: în octombrie – 18,6 MDL/EUR, în noiembrie – 18,7 MDL/EUR, iar în decembrie – 19,0 MDL/EUR. În primele luni ale anului 2015 cursul mediu de schimb a crescut brusc constituind 19,4 și 21,4 MDL/EUR pentru lunile ianuarie și februarie corespunzător.

Drept consecință a deprecierei monedei naționale a crescut și cursul real al monedei naționale. În trimestrul IV, 2014 cursul real al leul moldovenesc s-a depreciat față de moneda unică europeană cu 1,2% și față de dolarul american cu 11,1% (comparativ cu perioada similară a anului trecut) (vezi Fig. 2.1.8).

În anul 2014 rata reală de schimb a MDL/USD a crescut cu 7,5 p.p., cursul real de schimb MDL/EURO s-a depreciat cu 6,6 p.p. Acest fapt se datorează deprecierei continue a leului, însoțite de creșterea variațiilor zilnice ale cursului de schimb MDL/USD, a cărui valoare a atins în ultimele zile ale anului 2014 maximul ultimilor 14 ani (15,74 MDL/USD la data de 20.12.2014).

Figura 2.1.7. Evoluția cursului nominal de schimb mediu lunar al MDL comparativ cu USD și EURO

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

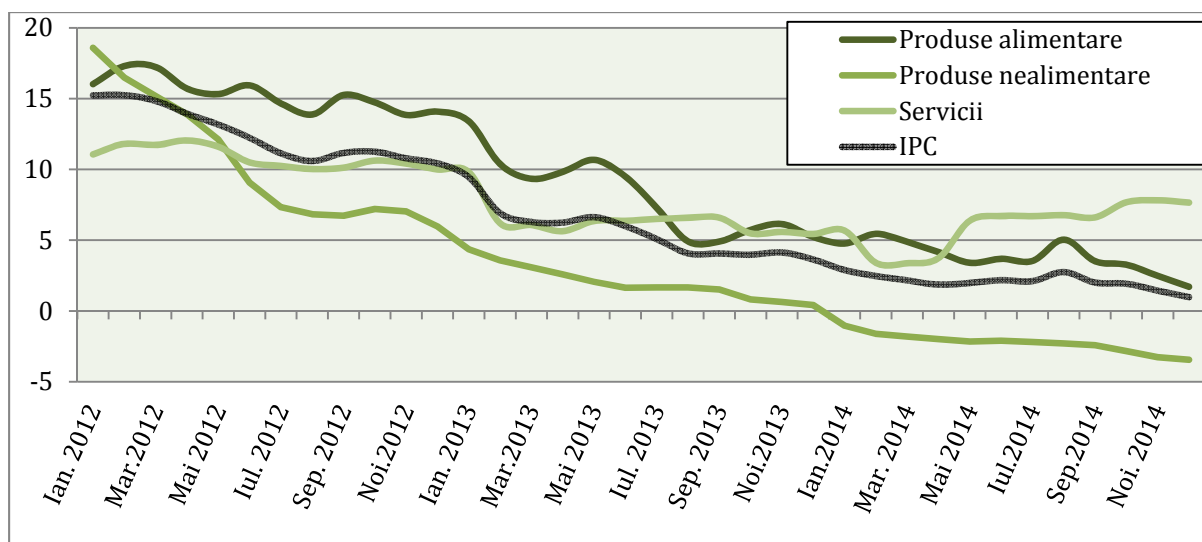
Figura 2.1.8. Evoluția ratei reale de schimb a MDL comparativ cu USD și EUR (2005 = 100)

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

Regiunea Republicii Moldova din partea stângă a râului Nistru.

Înregistrând o tendință de descreștere în ultimii ani, în regiunea din partea stângă a râului Nistru, rata inflației a înregistrat o evoluție mai temperată în acest an, comparativ cu datele anului precedent. În trimestrul IV al anului curent ritmul anual de creștere al IPC a constituit 1,4%, înregistrând o descreștere cu 2,5 p.p. față de perioada similară a anului 2013. Spre deosebire de regiunea Republicii Moldova din partea dreaptă a râului, cea mai mare influență asupra creșterii inflației au avut-o serviciile, la care rata anuală de creștere a prețurilor în octombrie-decembrie 2014 a constituit 7,7%. În același timp ritmul de creștere a prețurilor la produsele alimentare a fost de 2,5%, iar cel al produselor nealimentare a înregistrat o evoluție negativă, fiind în descreștere cu 3,2% f.p.s.a.p.

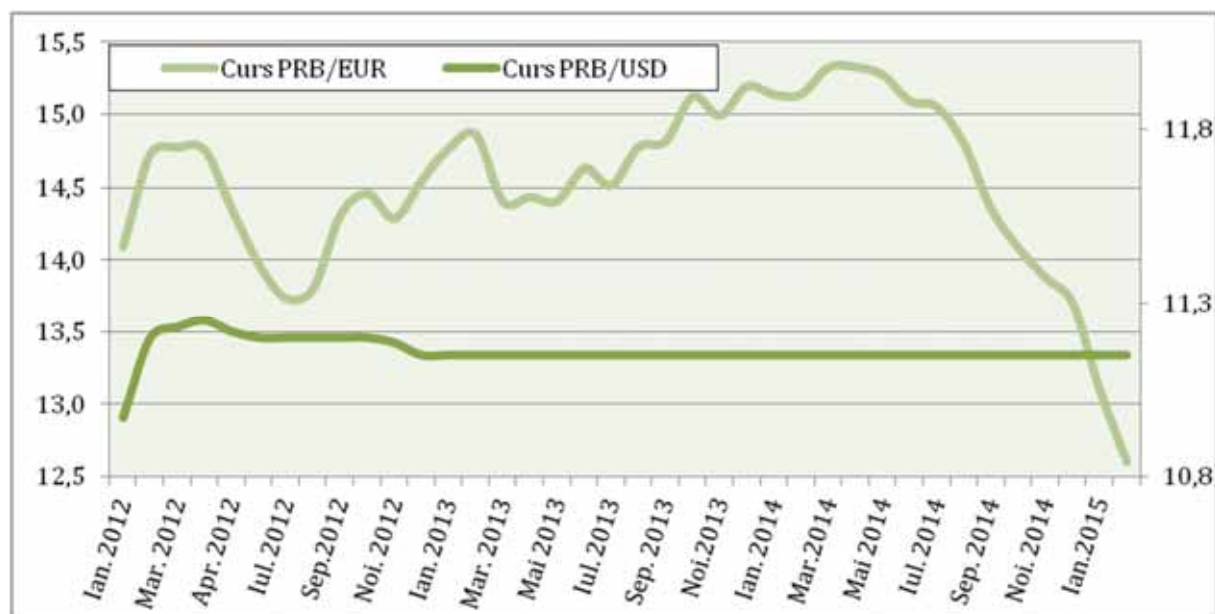
Nivelul scăzut al inflației în regiunea din partea stângă a râului Nistru, este cauzată în mare parte contractării activității economice în regiune și reducerii consumului intern. Această situație alimentează presiunile deflaționiste și poate provoca efecte negative asupra conjuncturii economice în regiune.

Figura 2.1.9. Ritmul anual de creștere a prețurilor de consum și a componentelor sale în regiunea din partea stângă a râului Nistru, %

Sursa: Conform datelor Băncii Centrale a regiunii din partea stângă a râului Nistru.

Pe parcursul trimestrului IV, 2014 Banca Centrală a regiunii din partea stângă a râului Nistru și-a păstrat obiectivul general al politicii monetare, orientat spre țintirea cursului valutar de schimb, stabilit încă din luna decembrie, 2012. În aceste condiții cursul nominal al rublei transnistrene față de dolarul USA rămâne fixat la nivelul de 11,1 PRB/USD.

Figura 2.1.10. Evoluția cursului nominal de schimb mediu lunar al PRB comparativ cu USD și EURO

Sursa: Conform datelor Băncii Centrale a regiunii din partea stângă a râului Nistru.

Totodată, în trimestrul IV, 2014 rubla transnistreană și-a continuat trendul pozitiv înregistrat în trimestrul precedent, apreciindu-se ușor față de moneda unică europeană. Cursul mediu nominal de schimb, în perioada de referință, a fost de 13,9 rubele pentru un Euro, apreciindu-se față de cursul înregistrat în perioada similară a anului precedent cu 8,1%.

2.2. Politica monetară

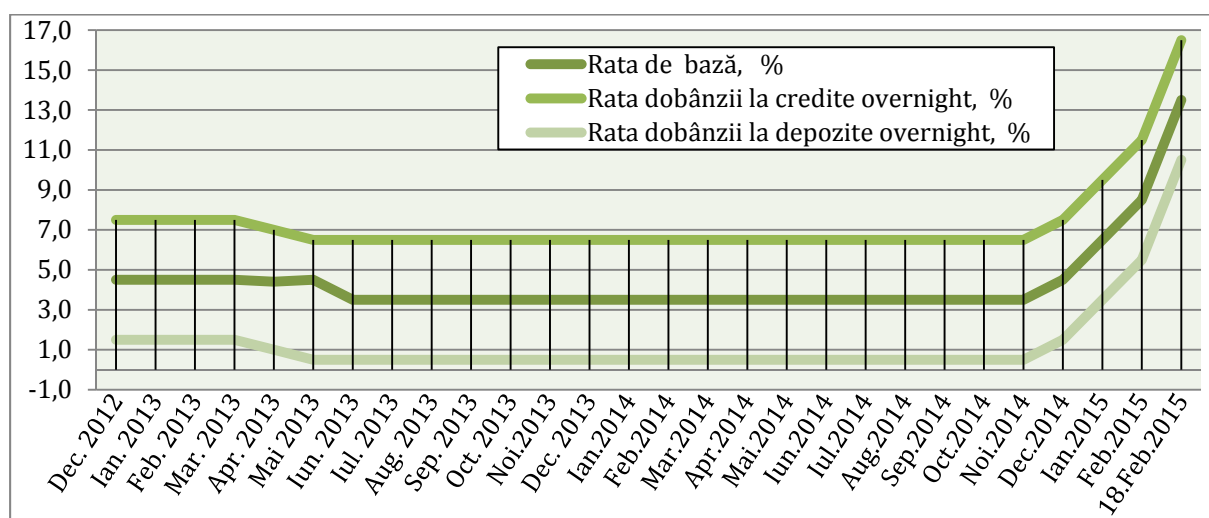
În condițiile accentuării riscurilor inflaționiste, generate de apariția în societate a unor anticipări și percepții negative cu privire la deprecierea monedei naționale și majorarea prețurilor, drept răspuns la situația creată în sistemul bancar (înstituirea administrării speciale la Banca de Economii și Banca Socială), după doi ani de politică monetară relaxată, sfârșitul anului 2014 a fost marcat de înăsprirea graduală a condițiilor monetare din țară.

Instrumentele politicii monetare

La sfârșitul trimestrului IV, 2014 Banca Națională a Moldovei a aprobat înăsprirea politicii monetare promovate prin majorarea graduală a ratelor de politică monetară cu 3 p.p. față de nivelul menținut din a doua jumătate a anului precedent.

În acest context, în trimestrul IV, 2014 rata de bază s-a majorat cu 1 p.p. la 12 decembrie 2014 și încă cu 2 p.p. la 30 decembrie 2014, constituind până la sfârșitul anului 6,5%. Concomitent cu rata de bază, în aceeași măsură au fost majorate: rata dobânzii la creditele overnight până la nivelul de 9,5% și rata dobânzii la depozitele overnight până la 3,5%.

La începutul anului 2015, o dată cu accentuarea tendințelor de depreciere a monedei naționale și pentru a menține rata inflației în proximitatea țintei de 5,0 la sută pe termen mediu, BNM a intervenit cu noi modificări ale ratelor de politică monetară, care s-au majorat în luna ianuarie cu 2 p.p. iar în luna februarie cu 5 p.p.

Figura 2.2.1. Evoluția ratelor de dobândă la instrumentele de politică monetară ale Băncii Naționale a Moldovei, în perioada 2012-2015

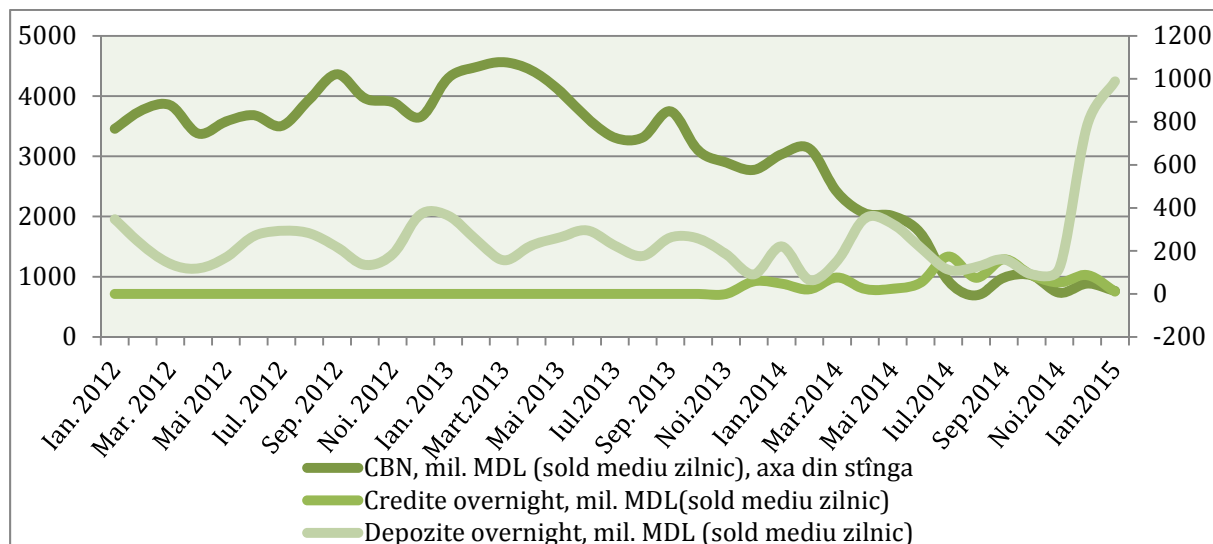
Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

Operațiunile de piață deschisă și facilitățile permanente

În anul 2014 evoluția operațiunilor de sterilizare a lichidităților s-a caracterizat printr-un trend descrescător, remarcat încă din luna iunie 2013. Totodată, la sfârșitul anului a crescut simțitor cererea de depozite overnight la BNM din partea băncilor comerciale, ce reflectă existența unui exces de lichidități în sistemul bancar și unor tensiuni pe piața interbancară din țară.

Pe parcursul trimestrului IV, 2014 soldul mediu lunar al operațiunilor de sterilizare s-a situat la un nivel ușor inferior perioadei similare a anului precedent (minus 0,88 mld. MDL) și a constituit 0,88 mld. MDL. Cel mai înalt sold a fost înregistrat în luna octombrie 2014, când soldul mediu zilnic al vânzărilor de CBN-uri a fost – 1,02 mld. MDL.

În trimestrul IV al anului 2014 solicitarea de depozite overnight a crescut în dinamică, soldul mediu zilnic constituind pentru lunile octombrie, noiembrie și decembrie 2014 – 91,3 mil. MDL, 120,4 mil. MDL și 784,6 mil. MDL, corespunzător. În aceeași perioadă, băncile comerciale au solicitat facilități de credite "overnight" de la BNM, cu un sold mediu în sumă de 87,6 mil. MDL în luna octombrie, 53,1 mil. MDL în noiembrie și 87,7 mil. MDL în decembrie.

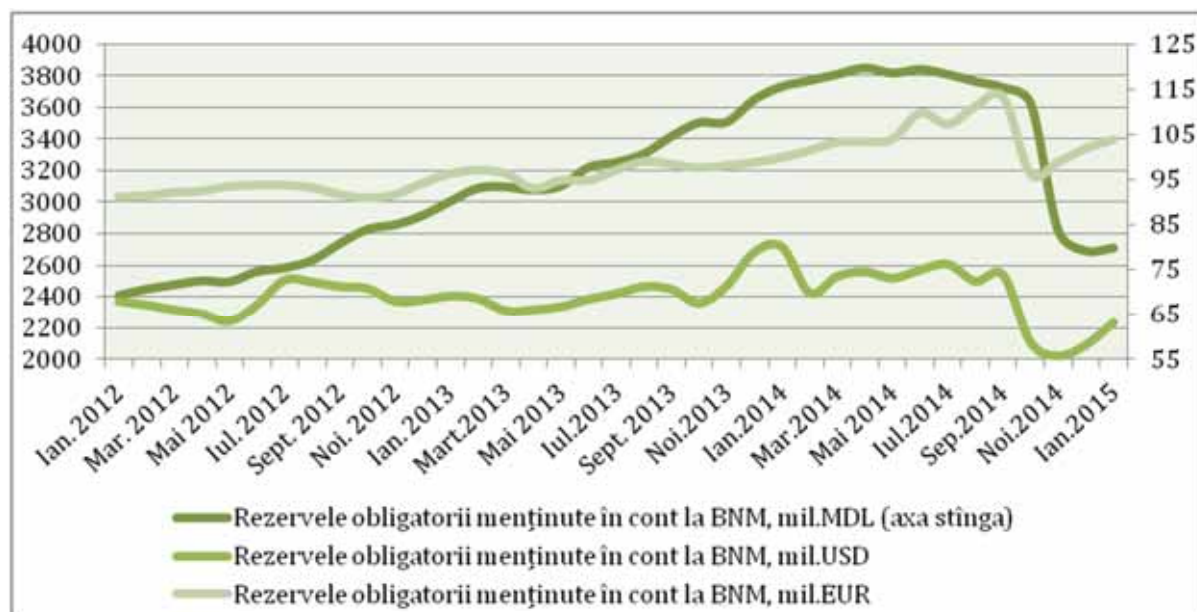

Figura 2.2.2. Instrumentele politicii monetare, mil. MDL

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

Rezervele obligatorii

Pe parcursul anului 2014 rata rezervelor obligatorii menținute de băncile comerciale la BNM a rămas neschimbată, menținându-se la nivelul de 14% încă din luna august a anului 2011. Volumul rezervelor obligatorii menținute de băncile comerciale la BNM în monedă națională și în alte valute convertibile, după o perioadă de creștere constantă înregistrată în ultimii ani, la sfârșitul anului 2014 s-a diminuat brusc.

Figura 2.2.3. Evoluția volumului rezervelor obligatorii din mijloacele atrase în lei moldovenești și în principalele valute străine la BNM

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

La sfârșitul trimestrului IV, 2014 volumul rezervelor obligatorii din mijloacele atrase în MDL și alte valute neconvertibile a scăzut brusc și a constituit 2693,3 mil. MDL, ceea ce atestă o descreștere cu 26,2% față de aceeași dată a anului trecut. Rezervele în valută străină (dolari SUA și Euro), la sfârșitul perioadei de referință, au înregistrat valori de 58,1 mil. USD și 101,9 mil. EUR, corespunzător. Volumul rezervelor obligatorii menținute în cont la BNM în dolari SUA a scăzut față de sfârșitul trimestrului IV, 2013 cu 26,4%, iar volumul rezervelor în Euro, din contra, s-a majorat cu 3,1%.

Micșorarea volumului de rezerve obligatorii în contul BNM, în condițiile menținerii unei rate a rezervelor obligatorii constante, indică micșorarea bazei de calcul, adică scăderea volumului de depozite din sistemul bancar. O micșorare atât de bruscă, ca cea urmărită la sfârșitul anului 2014, pune în evidență accentuarea stării de incertitudine în economie și micșorarea încrederii populației în stabilitatea sistemului bancar. Sub influența acestor factori, populația și-a ridicat banii depozitați în bănci, fapt care a dus la scăderea volumului de depozite. La începutul anului 2015, se observă o modificare vizibilă de situație în cazul depunerilor în EURO și USD, volumul rezervelor obligatorii menținute în cont la BNM în aceste valute convertibile modificându-și ușor sensul evoluției. Majorarea depunerilor în valută convertibilă se datorează în special migrării mijloacelor bănești din depozitele în monedă națională.

Intervențiile pe piața valutară

În anul 2014, BNM a intervenit activ pe piața valutară interbancară în special în calitate de vânzător de valută străină. Intervențiile BNM s-au intensificat mai ales la sfârșitul anului 2014, când sub influența proceselor de depreciere accentuată a monedei naționale a crescut cererea de valută străină, pe fundalul unei micșorări constante de ofertă de valută (datorită micșorării volumului exporturilor și scăderii volumului de transferuri de valută din străinătate în favoarea persoanelor fizice), și creării unui decalaj profund dintre cererea și oferta de valută străină.

În trimestrul IV al anului 2014, BNM a intervenit pe piața valutară interbancară în calitate de cumpărător și vânzător de valută străină, prin intermediul operațiunilor SPOT și SWAP. În trimestrul IV, 2014 BNM a efectuat vânzări la vedere de valută contra lei moldovenești prin intermediul operațiunilor SPOT în volum de 497,6 mil. USD, și cumpărări la vedere de valută – în volum de 11,6 mil. USD.

În trimestrul IV, 2014 la fel, au fost înregistrate și operațiuni SWAP de vânzare și cumpărare a valutei, în valoare echivalentă cu 101,1 mil. USD și 17 mil. USD, corespunzător. Aceste intervenții au fost în concordanță cu politica monetară promovată de BNM și au avut drept scop ameliorarea situației pe piața valutară internă.

Tabelul 2.2.1. Activitatea BNM pe piața valutară interbancară în perioada ianuarie 2013 – februarie 2015

Luna	Volumul procurărilor, (echivalentul în mil. dolari SUA)	Volumul vânzărilor, (echivalentul în mil. dolari SUA)
A	1	2
Ianuarie 2013	1,59	0
Februarie 2013	12,25	0
Martie 2013	13,04	3,0
Aprilie 2013	35,0	20,0
Mai 2013	25,0	15,0
Iunie 2013	15,0	15,0
Iulie 2013	91,78	50,92
August 2013	191,38	62,28
Septembrie 2013	147,18	69,35

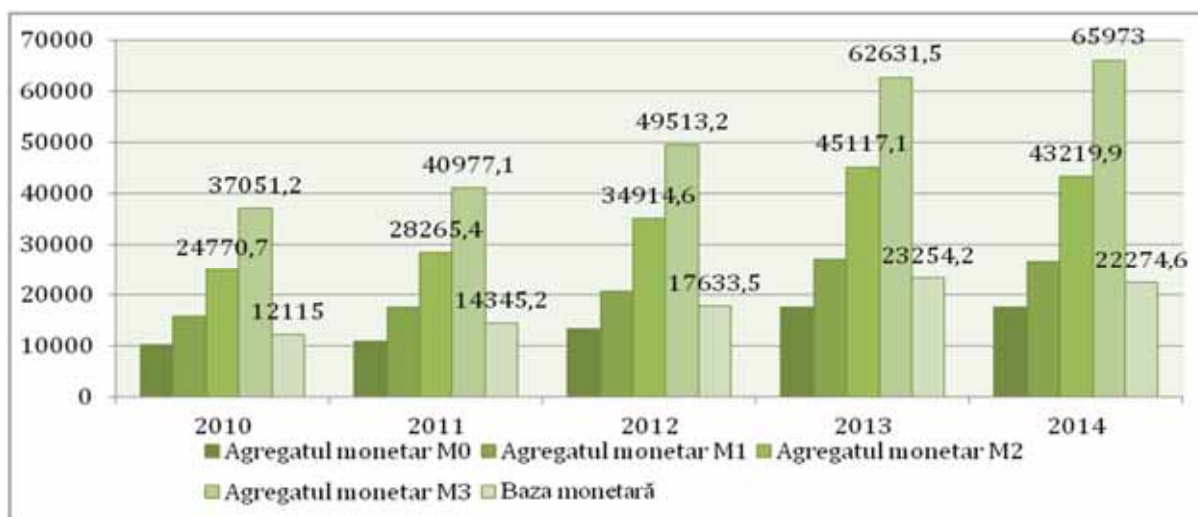
Tabelul 2.2.1 - continuare

A	1	2
Octombrie 2013	21,0	13,7
Noiembrie 2013	0	0
Decembrie 2013	0	0
Ianuarie 2014	0,15	6,0
Februarie 2014	0	73,0
Martie 2014	0,18	0
Aprilie 2014	0	0
Mai 2014	0	18,84
Iunie 2014	0	52,3
Iulie 2014	0	70,06
August 2014	47,53	21,61
Septembrie 2014	0	26,0
Octombrie 2014	1,84	30,65
Noiembrie 2014	26,1	179,8
Decembrie 2014	0,6	388,4
Ianuarie 2015	0	122,9
Februarie 2015	0,2	125,2

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

Soldul activelor oficiale de rezervă la sfârșitul trimestrului IV, 2014 a constituit 2,16 mld. USD, reducându-se cu 18,7% față de soldul înregistrat la finele trimestrului III al anului curent și cu 23,5% față de nivelul rezervelor înregistrat la sfârșitul anului 2013. La micșorarea activelor oficiale de rezervă au contribuit intervențiile BNM pe piața valutară interbancară, în vederea ameliorării fluctuațiilor excesive ale cursului de schimb al monedei naționale în raport cu principalele valute de referință, acoperirea decalajului format între cererea și oferta de valută, precum și diverse plăți aferente serviciului datoriei externe a RM.

Dinamica indicatorilor monetari

Figura 2.2.4. Evoluția agregatelor monetare și a bazei monetare, mil. MDL

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

Anul 2014 s-a soldat cu micșorarea evidentă a ritmului de creștere a masei monetare, care din anul 2010 a înregistrat creșteri anuale de peste 10%. La diminuarea ritmului sporului masei monetare a contribuit în special comprimarea masei monetare în monedă națională. Scăderea volumului de masă monetară a fost influențată în mare parte de procesele economice ce au avut

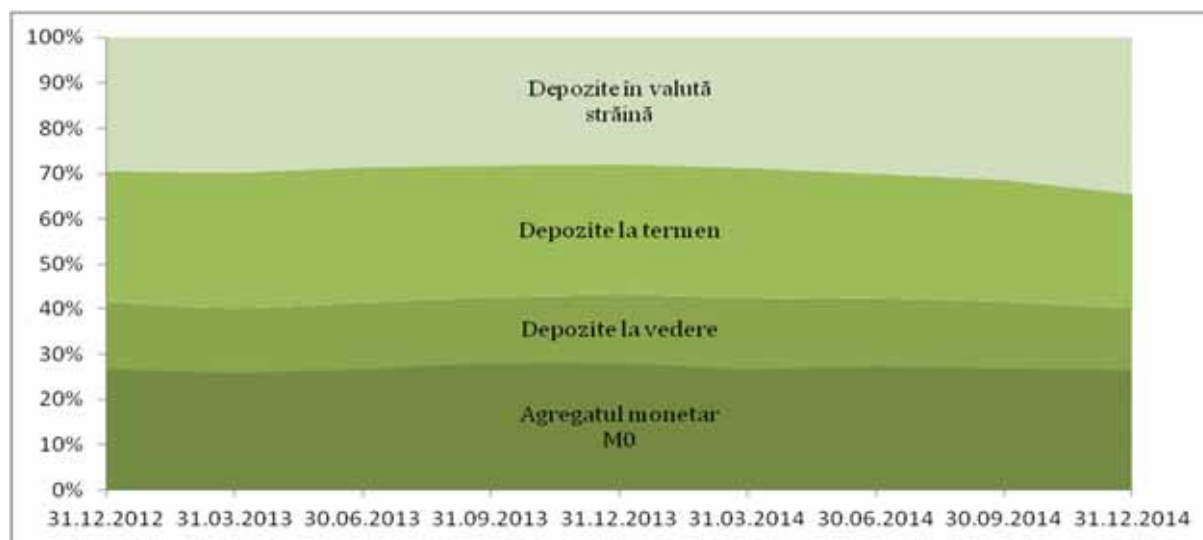
loc în exteriorul țării, problemele legate de relațiile bilaterale ale RM cu principalul partener comercial – Rusia, precum și cele din interiorul țării: deprecierea monedei naționale, incertitudinea economică și politică, care au lovit puternic asupra agenților economici, inclusiv asupra activității sectorului real. Comparativ cu datele de la sfârșitul anului 2013, la sfârșitul anului 2014, majoritatea indicatorilor monetari au înregistrat o diminuare ușoară, cu excepția agregatului monetar M3:

- agregatul monetar M0 a înregistrat o scădere de 0,24% și a constituit aproximativ 17,5 mld. MDL;
- agregatul monetar M1 s-a diminuat cu 2,24% și a atins un nivel de 26,5 mld. MDL;
- agregatul monetar M2 a scăzut cu 4,2%, și a constituit 43,2 mld. MDL
- agregatul monetar M3 a înregistrat o creștere modestă de 5,3% și s-a cifrat la 67,5 mld. MDL.

O dinamică similară s-a observat și în cazul bazei monetare. Comparativ cu datele de la sfârșitul anului 2013, la sfârșitul trimestrului IV, 2014 baza monetară a înregistrat o descreștere de 4,21% și a constituit 20,9 mld. MDL.

La 31.12.2014 componentele masei monetare erau distribuite în felul următor: agregatul monetar M0 (bani în circulație) – 26,5%; depozite la vedere – 13,6%; depozite la termen – 25,3% și depozite în valută – 34,5%. La sfârșitul anului 2014 s-a accentuat tendința de descreștere a ponderii depozitelor la termen în masa monetară. Acestea și-au diminuat ponderea în trimestrul IV al anului curent cu 3,4p.p., comparativ cu datele înregistrate în perioada similară a anului precedent. În aceeași perioadă a scăzut și ponderea banilor în circulație în total masă monetară cu 1,5 p.p. și a depozitelor la vedere – cu 1,6 p.p. f.p.s.a.p.

Depozitele în valută străină la finele trimestrului IV, 2014 și-au consolidat poziția în structura masei monetare naționale cu 6,5 p.p. f.p.s.a.p., tendință determinată de deprecierea accentuată a valutei naționale în raport cu principalele valute de referință.

Figura 2.2.5. Structura masei monetare M3

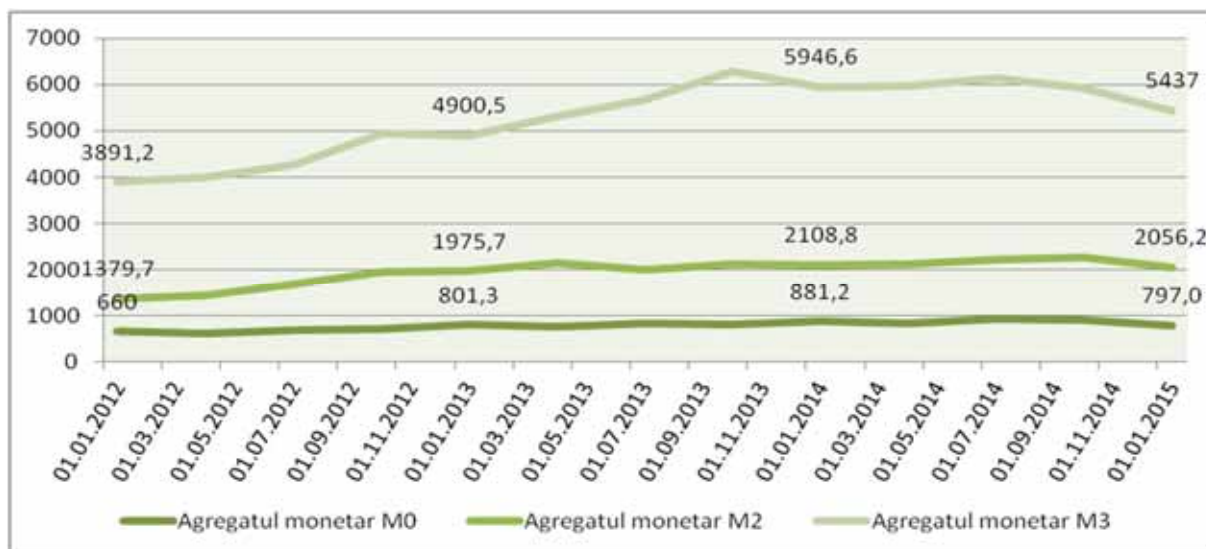
Sursa: Calculele autorului conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

Regiunea Republicii Moldova din partea stângă a râului Nistru.

În anul 2014, Banca Centrală din regiunea Republicii Moldova din partea stângă a râului Nistru a promovat o politică orientată spre menținerea stabilității sistemului financiar și susținerea creșterii economice, bazată pe țintirea cursului valutar de schimb la un nivel de 11,1 PMR/USD.

Pe parcursul trimestrului IV al anului 2014, în condițiile unor procese inflaționiste stabil moderate în regiune rata de refinanțare a băncii centrale a fost de 3,5%. Rata rezervelor obligatorii pentru sursele atrase în valută străină și pentru sursele atrase în ruble de 14%.

Masa monetară în regiunea din stânga Nistrului, la sfârșitul trimestrului IV, 2014 constituia 5437mil. ruble (cca 7654,5 mil. MDL⁷), înregistrând o descreștere de 8,5%, comparativ cu volumul ofertei monetare înregistrat în aceeași perioadă a anului 2013.

Figura 2.2.6. Evoluția agregatelor monetare în regiunea din partea stânga a râului Nistru, mil. ruble⁸

Sursa: Conform datelor Băncii Centrale a regiunii din stânga Nistrului.

La 01.01.2015 componentele masei monetare erau distribuite în felul următor: agregatul monetar M0 (bani în circulație) – 20,4%; cvasimoneda – 23,1%; masă monetară în valută străină – 62,1%. Comparativ cu perioada similară a anului precedent, la sfârșitul trimestrului IV al anului 2014 s-au înregistrat unele schimbări nesemnificative în structura masei monetare: a crescut ponderea cvasimonedei în total masă monetară cu 12 p.p., iar ponderea banilor în circulație și masei monetare în valută străină a scăzut cu 9,5 p.p. și cu 3,6 p.p. corespunzător.

⁷Calculat conform cursului oficial de schimb al CBPMR la data de 01.01.15

<http://www.cbpmr.net/?kv=1&lang=ru>

⁸Masa monetara dinregiunea Republicii Moldova din partea stângă a râului Nistru (M3), conform datelor CBPMR, include masa monetară în valuta PMR (M2) și masa monetară în valută străină. M2 – include banii în circulație (M0) și cvasimoneda.

Capitolul III

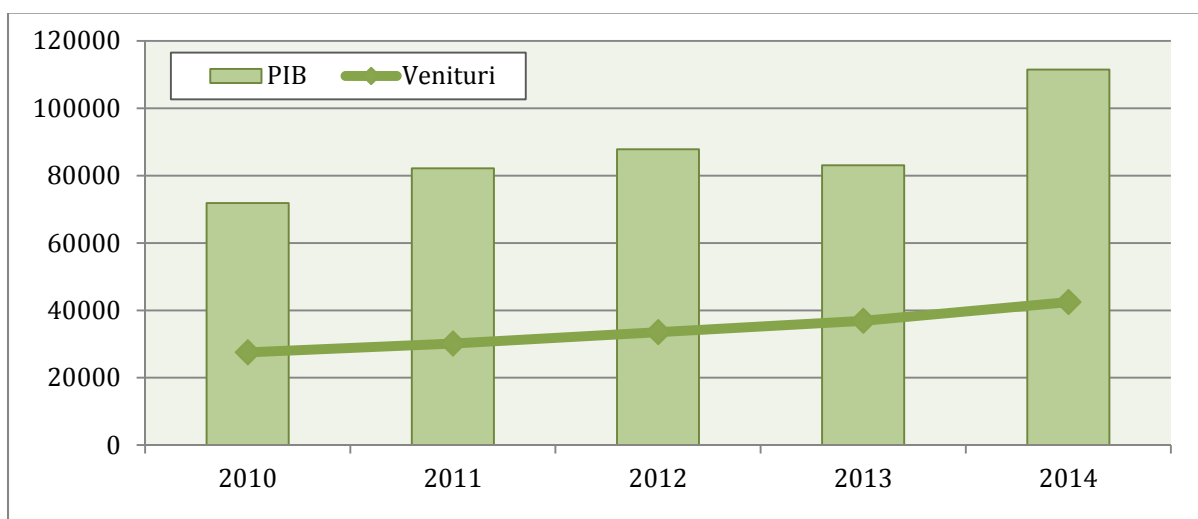
FINANȚE

3.1. Finanțe publice

Veniturile Bugetului public național

În anul 2014, la BPN au fost acumulate venituri în sumă totală de 42455,8 mil. MDL, cu 503,9 mil. MDL sau cu 1,2% mai puțin decât valoarea planificată pentru această perioadă. În comparație cu perioada similară a anului 2013, încasările au înregistrat o creștere cu 5556,3 mil. MDL sau cu 15,0%.

Analizând evoluția în timp a ponderii veniturilor BPN în PIB, se observă o tendință de creștere a ponderii în cauză, de la 38% în 2010 la 44% în 2013, cu o revenire la 38% în 2014, valoarea medie în perioada analizată fiind de 39,1%.

Figura 3.1.1. Evoluția veniturilor acumulate la bugetul public național și a PIB în anii 2010-2014, mil. MDL

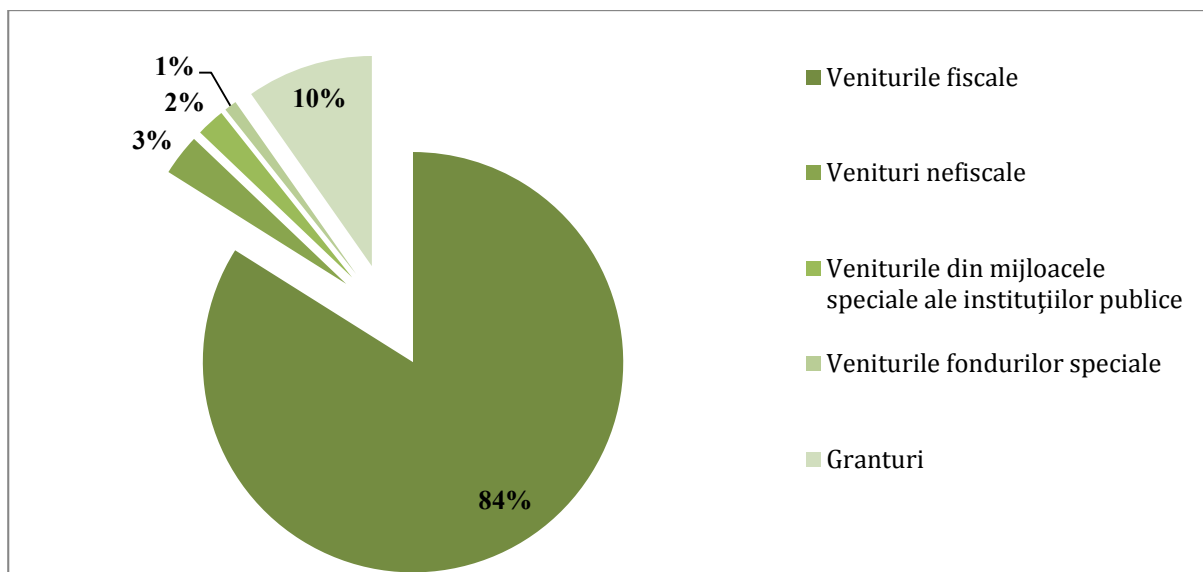
Sursa: Conform datelor Ministerului Finanțelor și a Biroului Național de Statistică.

În ansamblu, se observă că neîncasarea veniturilor la buget se realizează din contul neateringerii nivelului planificat la capitolul TVA (-171,6 mil. lei) și accize (-147,8 mil. lei). Astfel, s-a menținut tendința de diminuare a ritmului de creștere a încasărilor înregistrate de Serviciul Vamal din TVA și accize, în mare parte, din cauza situației geopolitice din zonă, în același timp, majorându-se valorile TVA restituite din buget (+125% comparativ cu anul precedent).

Examinând structura veniturilor BPN în anul 2014 se observă că partea dominantă continuă să fie formată din venituri fiscale (84,0%), componența structurală a acestora fiind prezentată în Figura 3.1.2.

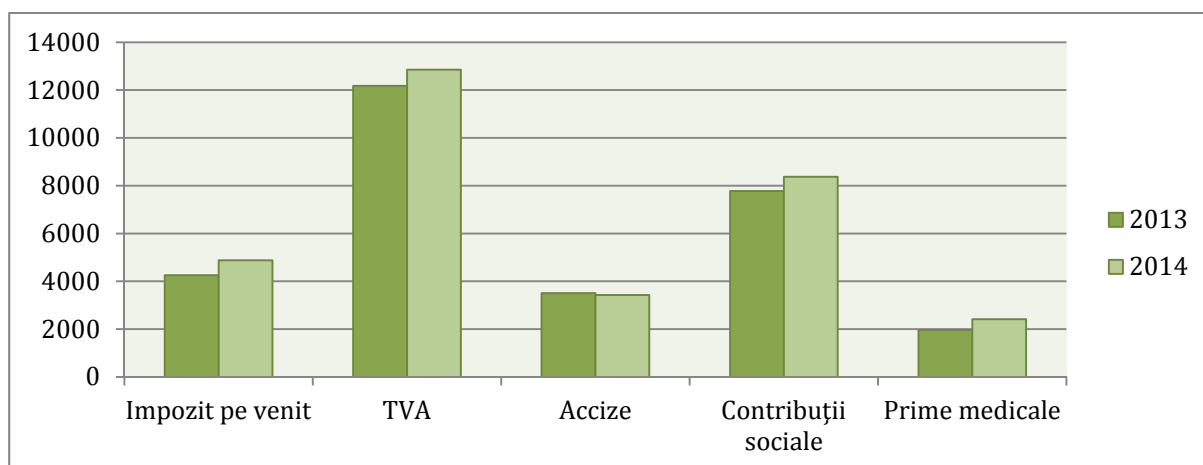
Din veniturile fiscale, ponderea cea mai importantă o au veniturile din TVA – 36,1% (în anul 2013 – 37,8%), contribuțiile sociale – 23,5% (în anul 2013 – 24,2%), impozitul pe venit – 13,7% (în anul 2013 – 13,2%), accizele – 9,6% (în anul 2013 – 10,9%) și primele obligatorii de asistență medicală – 6,8% (în anul 2013 – 6,1%). (vezi Fig. 3.1.3)

Astfel, ca tendință generală, se constată o diminuare a încasărilor fiscale cu 3,3 puncte procentuale comparativ cu anul precedent, totodată majorându-se cu 4,1 puncte procentuale veniturile din granturi. Încasările nefiscale înregistrează o tendință de diminuare de 0,5 puncte procentuale, comparativ cu anul 2013.

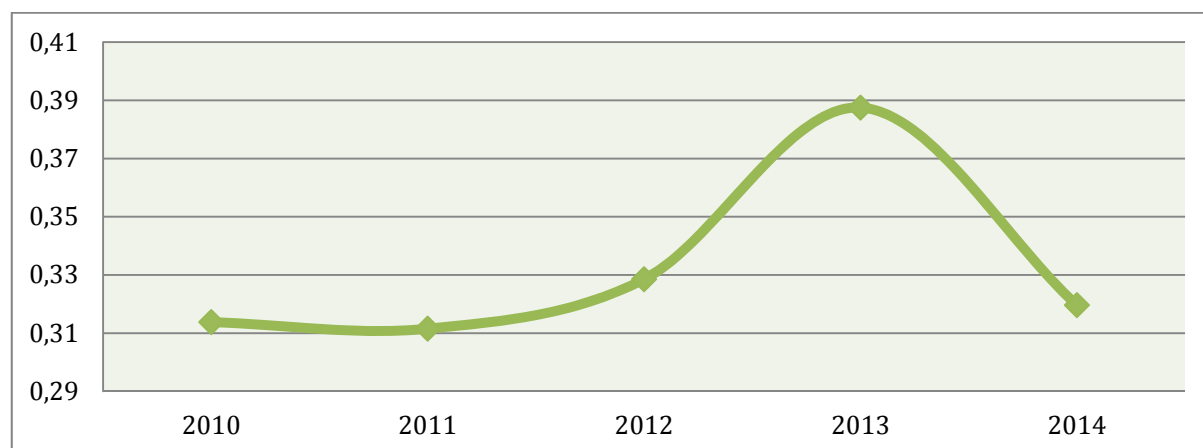
Figura 3.1.2. Structura veniturilor Bugetului public național în anul 2014

Sursa: Conform datelor Ministerului Finanțelor.

Figura 3.1.3. Structura veniturilor fiscale în anii 2013 și 2014, mil. MDL

Sursa: Conform datelor Ministerului Finanțelor.

Figura 3.1.4. Nivelul presiunii fiscale în anii 2010-2014, mil. MDL

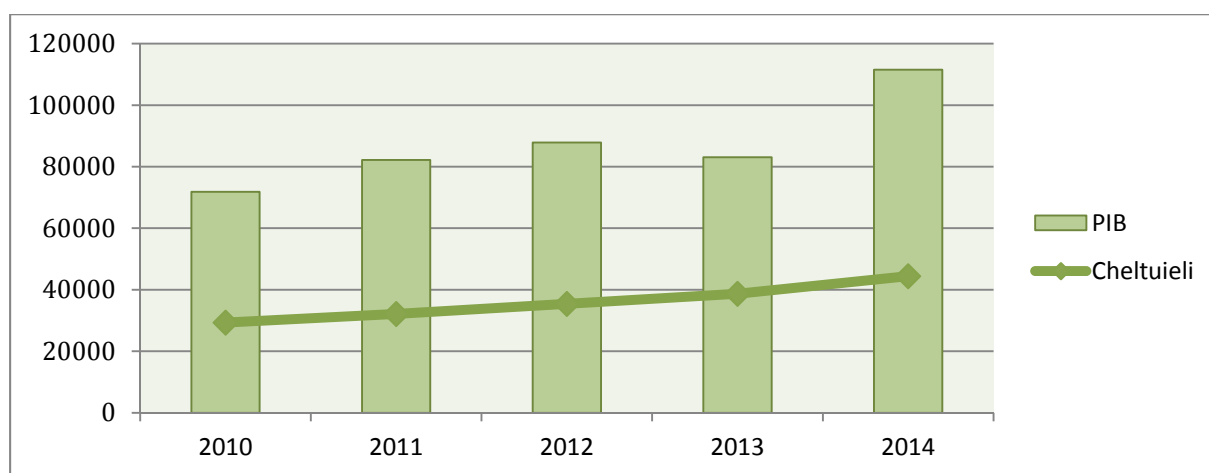
Sursa: Conform datelor Ministerului Finanțelor.

Presiunea fiscală în perioada examinată, determinată ca raport dintre veniturile fiscale și PIB a constituit 32,0%, diminuându-se cu 6,8 puncte procentuale comparativ cu valoarea înregistrată în anul 2013, nivelul indicatorului dat pe parcursul anilor 2010-2014, reprezentând 33,2%.

Cheltuielile Bugetului public național

În anul 2014 din buget au fost efectuate cheltuieli în sumă totală de 44402,5 mil. MDL, cu 2828,1 mil. MDL sau cu 6,0% mai puțin decât valoarea planificată pentru perioada examinată. În comparație cu anul 2013, cheltuielile bugetului public național au crescut cu 5751,2 mil. MDL sau cu 14,9%.

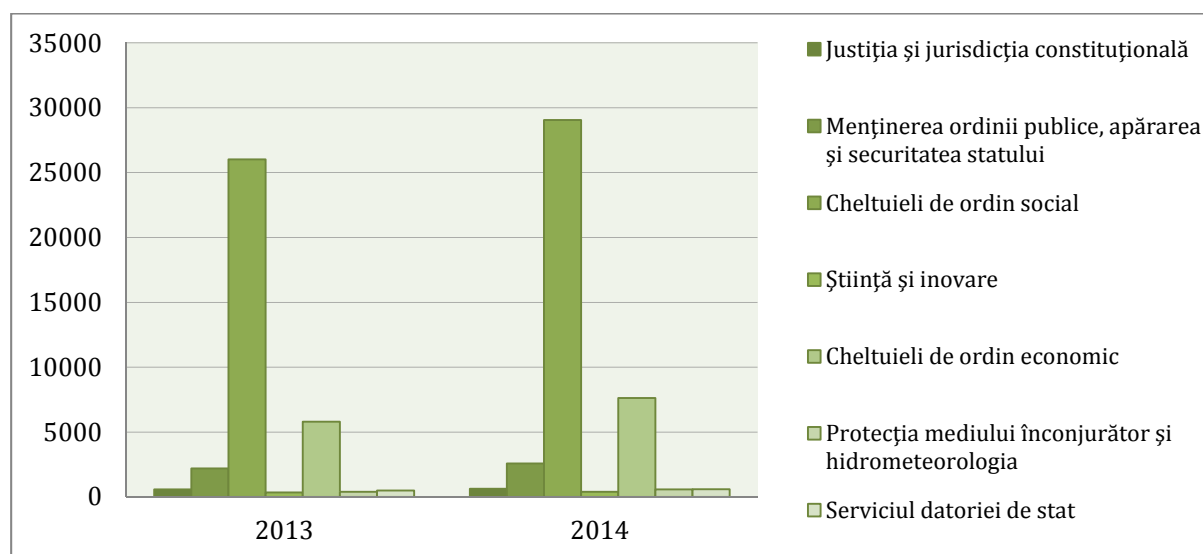
Analizând evoluția în timp a ponderii cheltuielilor BPN în PIB, se observă o tendință de creștere a ponderii în cauză din 2010 (41%) în 2013 (47%), cu o diminuare până la 40% în 2014, valoarea medie a ponderii în perioada examinată fiind de 41,3%.

Figura 3.1.5. Evoluția cheltuielilor de la bugetul public național și a PIB în anii 2010-2014 (mil. MDL)

Sursa: Conform datelor Ministerului Finanțelor.

Examinând structura cheltuielilor din BPN în anul 2014 se observă că partea dominantă continuă să fie formată din cheltuieli de ordin social (65,4%, în anul 2013 – 58,6%), componența structurală a cheltuielilor fiind prezentată în Figura 3.1.6.

Figura 3.1.6. Volumul cheltuielilor realizate din BPN în anii 2013 și 2014, mil. MDL

Sursa: Conform datelor Ministerului Finanțelor.

Drept tendință generală, se observă o creștere a cheltuielilor de ordin social (cu 11,7% comparativ cu anul precedent – în mare parte, din contul cheltuielilor de asistență și susținere socială), a cheltuielilor de ordin economic (cu 31,4% comparativ cu anul precedent – în mare parte, din contul cheltuielilor privind transportul, gospodăria drumurilor, comunicațiile și informatică) și a cheltuielilor privind protecția mediului înconjurător și hidrometeorologie (cu 47,8% comparativ cu anul precedent).

Rezultatul financiar bugetar

Executarea bugetului public național în anul 2014 a rezultat cu un **deficit** în mărime de 1946,7 mil. MDL sau cu 10,3% mai mult ca valoarea deficitului înregistrată în anul 2013 (1764,6 mil. MDL).

Soldurile la conturile bugetului public național la situația din 31 decembrie 2014 s-au majorat, comparativ cu valoarea atestată la data de 1 ianuarie 2014, cu 434,0 mil. MDL și au constituit 3249,5 mil MDL.

Datoria de stat

La situația de la 31 decembrie 2014, soldul datoriei de stat a constituit 27470,7 mil. MDL, majorându-se cu 3949,1 mil. MDL (+16,8%) comparativ cu același moment al anului 2013. Ponderea datoriei de stat în raport cu PIB estimat pentru anul 2014 a constituit 24,6% sau cu 3,7% mai puțin comparativ cu anul 2013.

În ce privește *structura datoriei de stat după tipul datoriei*, la situația din 31 decembrie 2014 aceasta a fost formată în proporție de 74,2% – datorie de stat externă și 25,2% – datorie de stat internă. În dependență de *structura pe valute a datoriei*, datoria externă este examinată fără descompunerea DST și cu descompunerea DST după cum urmează în tabelul 3.1.1.

Tabelul 3.1.1. Structura datoriei de stat pe valute, % din total datorie de stat

Tipul valutei	DST	USD	EURO	JPY	GBP	MDL
Cu descompunerea DST	-	30,9	32,0	5,0	6,2	25,8
Fără descompunerea DST	51,4	7,4	13,8	1,4	0,05	25,8

Sursa: Conform datelor Ministerului Finanțelor.

În anul 2014, pentru serviciul datoriei de stat, din bugetul de stat au fost utilizate mijloace în sumă de 1297,7 mil. lei, care se compune din:

- Serviciul datoriei de stat externe în valoare de 920,0 mil. MDL (70,1%);
- Serviciul datoriei de stat interne în valoare de 377,7 mil. MDL (29,1%).

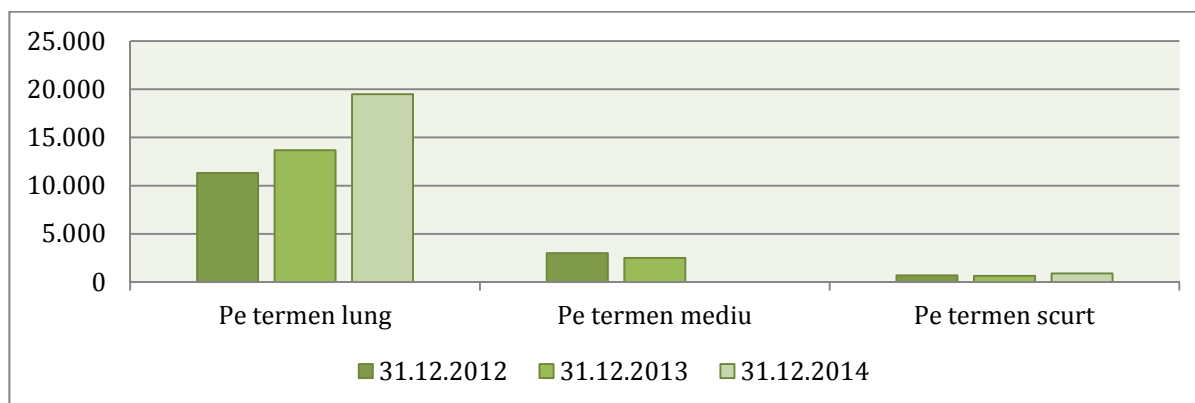
Datoria de stat externă

La situația din 31 decembrie 2014, datoria de stat externă a constituit 20395,3 mil. MDL (1306,1 mil. USD). Comparativ cu situația din același moment al anului precedent, datoria publică externă a crescut cu 3549,5 mil. MDL sau cu 21,1%.

Analizând datoria de stat externă în dependență de *maturitate* la data de 31.12.2014, se constată că aceasta e compusă în proporție de 95,6% din datoria publică externă pe termen lung și 4,4% – din datorie externă pe termen scurt – situație relativ similară cu cea înregistrată în același moment al anului 2013.

Creditorii multilaterali continuă să dețină cota majoritară (circa 86,8% conform datelor la 31 decembrie 2014) în *structura datoriei de stat externe* contractată de Guvernul Republicii Moldova. Datoria de stat externă față de creditorii bilaterali a constituit 13,1% din total, iar față de creditorii comerciali – 0,1%. Cea mai mare pondere în soldul datoriei de stat externe față de

creditorii multilaterali o deține AID cu 40,9%, urmată de FMI – cu 23,6%, BEI – cu 9,5%, FIDA – cu 4,7%, etc.

Figura 3.1.7. Structura datoriei de stat externe la 31 decembrie a anilor 2012-2014, mil. MDL

Sursa: Conform datelor Ministerului Finanțelor.

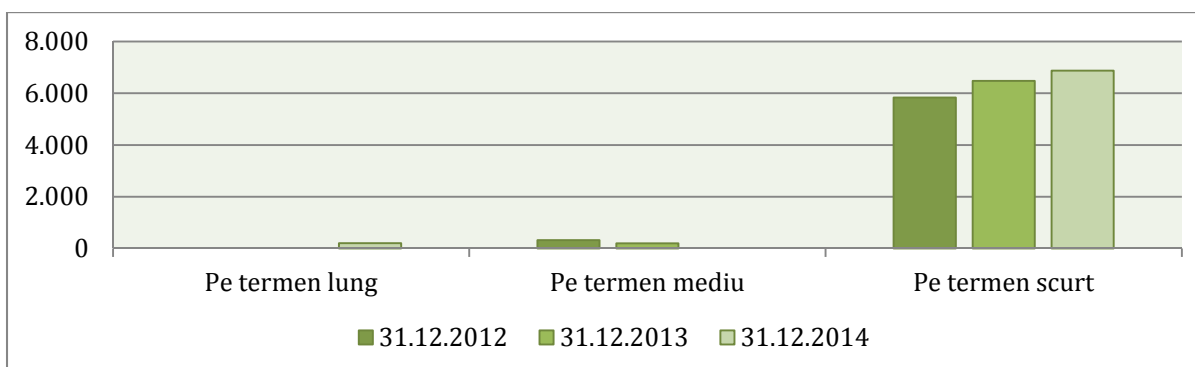
Ca evoluție, se observă tendința ascendentă a datoriei de stat externe față de creditorii multilaterali. În același timp, datoria de stat externă față de creditorii bilaterali și cei comerciali a continuat să scadă.

Datoria de stat internă

La situația din 31 decembrie 2014, datoria de stat internă a constituit 7075,4 mil. MDL și este complet formată din valori mobiliare de stat. Față de perioada similară a anului precedent, datoria publică internă a crescut cu 399,6 mil. MDL sau cu 6,0%. Creșterea datoriei interne se datorează, în mare parte, emisiunii suplimentare de valori mobiliare de stat pe piața primară.

Făcând o analiză a datoriei de stat interne *în dependență de părțile sale componente* se observă că 69,5% le constituie valorile mobiliare de stat emise pe piața primară, 29,2% – valori mobiliare de stat convertite și 1,3% – valori mobiliare de stat emise pentru asigurarea stabilității financiare.

Valorile mobiliare de stat cu scadența până la un an au fost emise pe trei termene: bonuri de trezorerie de 91 zile, 182 zile și 364 zile, a căror pondere în totalul VMS comercializate prin licitații a constituit 97,5%. Ponderea cea mai mare în VMS emise au constituit-o bonurile de trezorerie pe termen de 182 zile (42,5%) și 364 zile (30,4%) – ponderi ce au rămas, relativ, constante în raport cu perioada similară a anului precedent (42,8% pentru BT de 182 zile și 28,0% pentru BT de 364 zile).

Figura 3.1.8. Structura datoriei de stat interne la 31 decembrie a anilor 2012-2014, mil. MDL

Sursa: Conform datelor Ministerului Finanțelor.

Analizând datoria de stat internă în dependență de maturitate la data de 31.12.2014, se constată că ponderea cea mai mare o are datoria publică internă pe termen scurt (97,1%), urmată de datoria publică internă pe termen lung (2,9%), ultima înregistrând un nivel foarte mic. Astfel, se reliefează tendința enunțată și în edițiile precedente și anume creșterea ponderii datoriei în cauză pe termen scurt.

3.2. Sectorul bancar

Gradul de intermediere financiară

Gradul de intermediere financiară a sectorului bancar din Republica Moldova (determinat ca pondere a activelor, creditelor și depozitelor bancare în PIB) s-a îmbunătățit semnificativ pe parcursul perioadei 2010-2014, cu o ușoară abatere în anul 2014, la capitolul – credite acordate în raport cu PIB. Ponderea activelor bancare în PIB au crescut de la 58,8% în anul 2010 la 87,5% în anul 2014. Evoluții similare au fost înregistrate și pentru depozite în raport cu PIB. Astfel, ponderea depozitelor în raport cu PIB a crescut de la 40% în anul 2010, până la 58,7% în anul 2014. Anul 2014 se caracterizează printr-o majorare semnificativă a acestui indicator cu 6,7 p.p. față de sfârșitul anului 2013, creșterea acestui indicator se datorează în primul rând, creșterii soldului depozitelor la sfârșitul anului 2014 cu 26,2% din contul creșterii depozitelor persoanelor fizice cu 53%, și depozitelor persoanelor juridice cu 47,2% (vezi figura 3.2.1). Ritmul de creștere a gradului de intermediere a activelor și depozitelor în anul 2014 a fost mai accentuat decât cel din anul precedent.

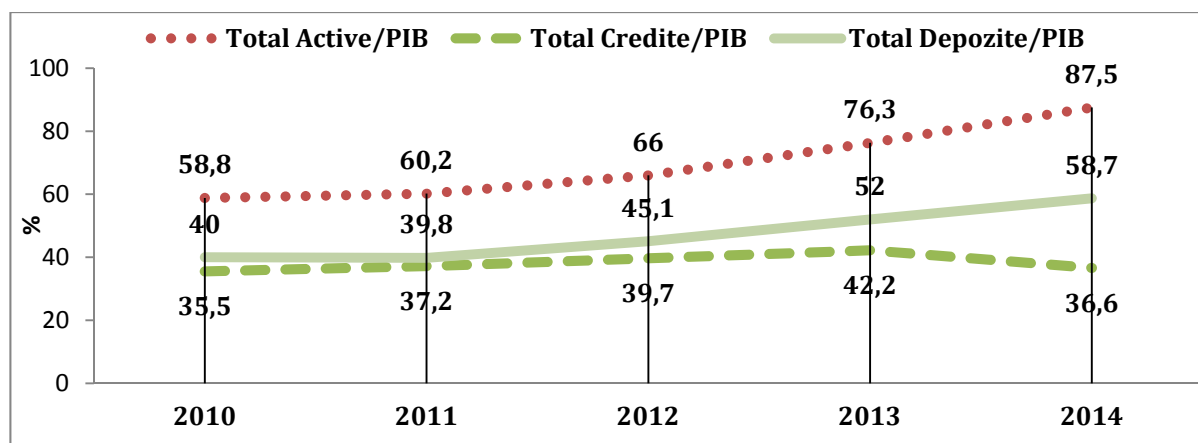

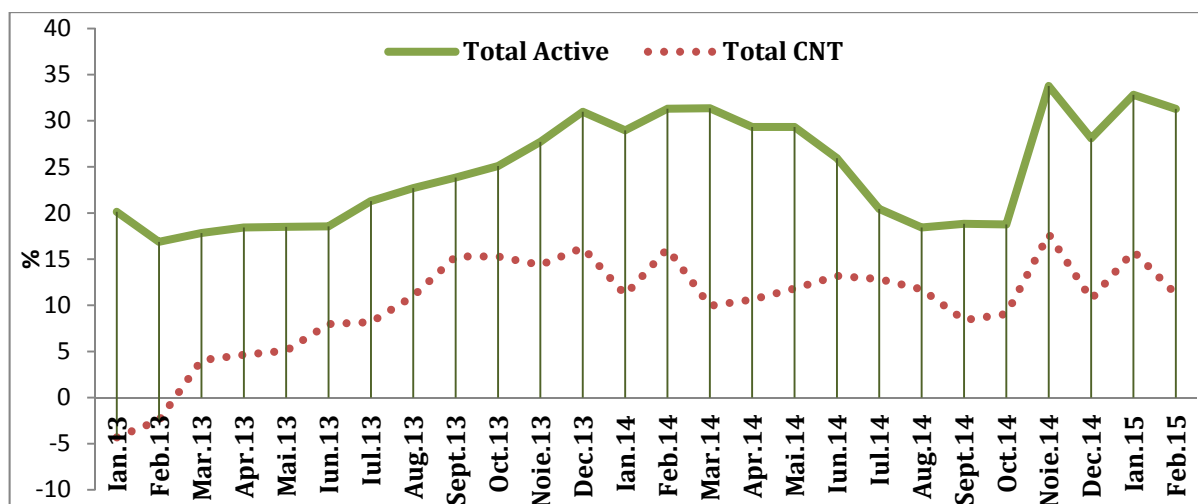
Figura 3.2.1. Gradul de intermediere financiară, %

Sursa: Calculele autorului conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

Deteriorarea calității portofoliului de credite ale băncilor (B.C. „Banca Socială” S.A., B.C. „Banca de Economii” S.A. și BCR Chișinău S.A.), plus instituirea administrării speciale la 3 instituții financiare (B.C. „Unibank” S.A., B.C. „Banca Socială” S.A. și B.C. „Banca de Economii” S.A.), a continuat să influențeze negativ gradul de intermediere financiară, calculat ca ponderea în PIB a creditelor acordate de către bănci, acesta înregistrând o valoare de 36,6% la finele anului 2014, în scădere cu 5,6 p.p. față de finele anului 2013. Descreșterea acestui indicator va continua să înregistreze evoluții negative și în anul 2015, pe fundalul problemelor din sectorul bancar care riscă să perturbeze treptat stabilitatea sectorului.

Dinamica activelor bancare

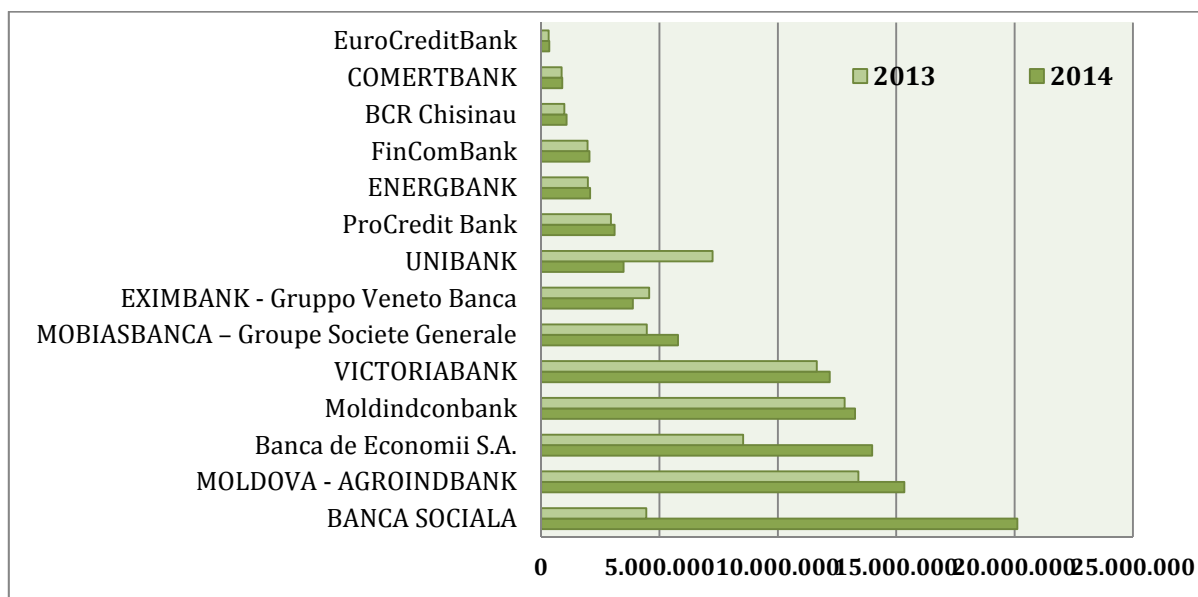
Similar situației din 2013, în anul 2014 activele bancare totale au înregistrat o evoluție pozitivă, cu o creștere de 28%, totalizând 97584,4 mil. MDL. Activele generatoare de profit care au reprezentat o pondere de 44% în total activ, au înregistrat o descreștere cu 13,4% față de 31.12.2013. La finele anului 2014, ritmul anual de creștere a activelor bancare s-a situat pe o pantă ascendentă. În mod evident, această creștere este reflectată începând cu luna octombrie 2014 (18,76%) până în luna decembrie 2014 (28,09%) f.a.p.

Figura 3.2.2. Ritmul anual de creștere a activelor și a CNT, %

Sursa: Calculele autorului conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

În anul 2014 sub aspect concurențial, activele bancare deținute de primele 5 bănci în total activ au înregistrat o tendință negativă. Respectiv, la 31.12.2014 ponderea activelor deținute de primele cinci bănci în activul agregat, a înregistrat o cotă de 76,75% – o descreștere de 6,32 p.p. față de 31.12.2013. Activele sunt cele care generează cel mai mare risc pentru băncile comerciale, de aceea gestionarea lor necesită a fi prudentă.

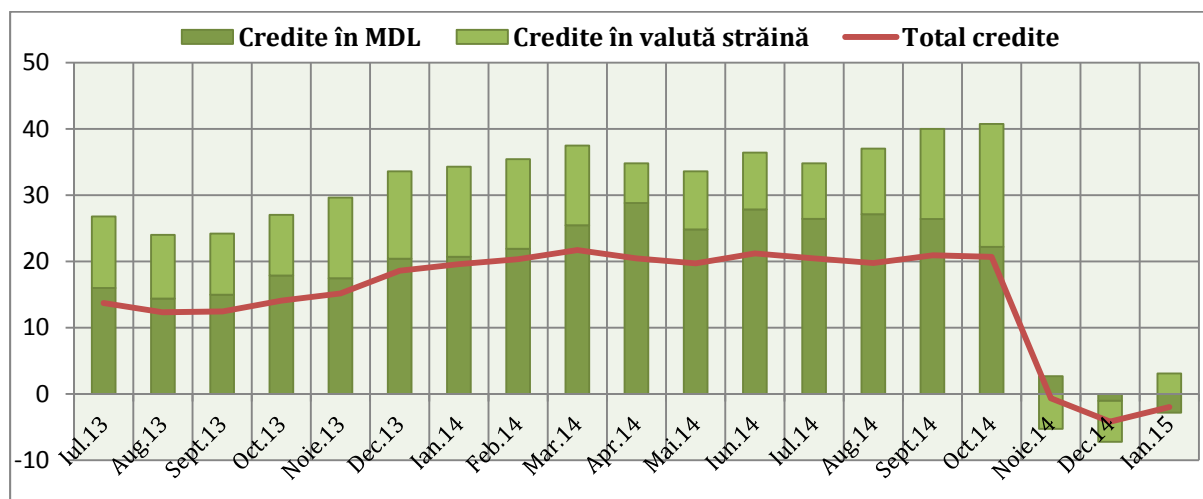
Figura 3.2.3. Evoluția activelor băncilor comerciale, mii. MDL

Sursa: Calculele autorului conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

Evoluția creditelor bancare

În anul 2014 s-au înregistrat evoluții contradictorii la capitolul activității de creditare din Republica Moldova. *Soldul creditelor* bancare a constituit 40841,98 mil. MDL la 31.12.2014 și s-a micșorat cu 3,2% față de 31.12.2013. După o perioadă de ascensiune a activității de creditare, ce a durat practic 10 luni (din luna decembrie 2013 până în luna octombrie 2014), în luna noiembrie 2014 portofoliul de credite s-a redus considerabil. Astfel, ritmul anual de creștere a creditelor acordate de către bănci în luna noiembrie 2014 a scăzut cu 0,67% f.p.s.a.p. și în luna decembrie 2014 cu 3,17% f.p.s.a.p. Cea mai mare contribuție la descreștere, în luna noiembrie

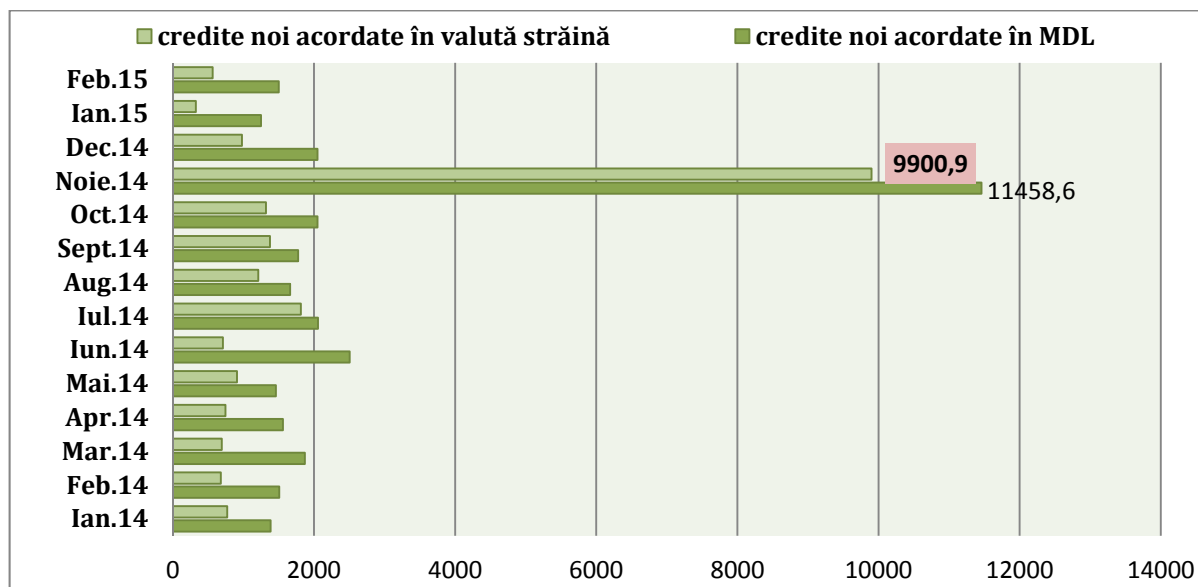
2014 au avut-o creditele în valută străină cu o reducere de 17,4% și creditele în monedă națională cu 13,6% față de luna octombrie 2014.

Figura 3.2.4. Ritmul anual de creștere a creditelor în sectorul bancar: total, în valută străină și în monedă națională, %

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

În același timp, în luna noiembrie 2014 a fost acordat un volum mare de credite noi în sumă de 21359,5 mil. MDL (constituind o pondere de 52,5% din total credite pe întreg sector bancar), respectiv în valută națională au fost acordate credite cu o pondere de 53,6% din total credite noi și în valută străină – 46,4%. Conform rapoartelor publicate de BNM, observăm că, creditele noi, în luna noiembrie 2014, au fost acordate persoanelor juridice în valută națională la termenul de la 2 până la 5 ani în sumă de 10235072 mii. MDL, la o rată medie a dobânzii de 9,68% și respectiv, persoanelor juridice în valută străină (9317864 mii. MDL) la o rată medie a dobânzii de 8,20%. (vezi Fig. 3.2.5)

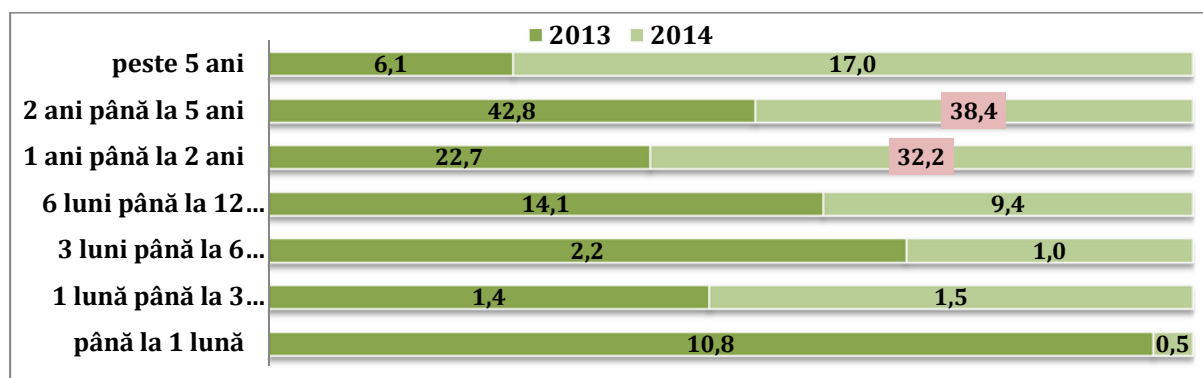

Figura 3.2.5. Volumul creditelor noi acordate în MDL și valută străină, mil. MDL

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

În acest context, analizând structura creditelor pe scadențele contractuale în anul 2014, observăm că creditele acordate cu termen de la 2 până la 5 ani au continuat să rămână cele mai atractive și în luna decembrie 2014. În acest context, cota acestora în volumul total al creditelor

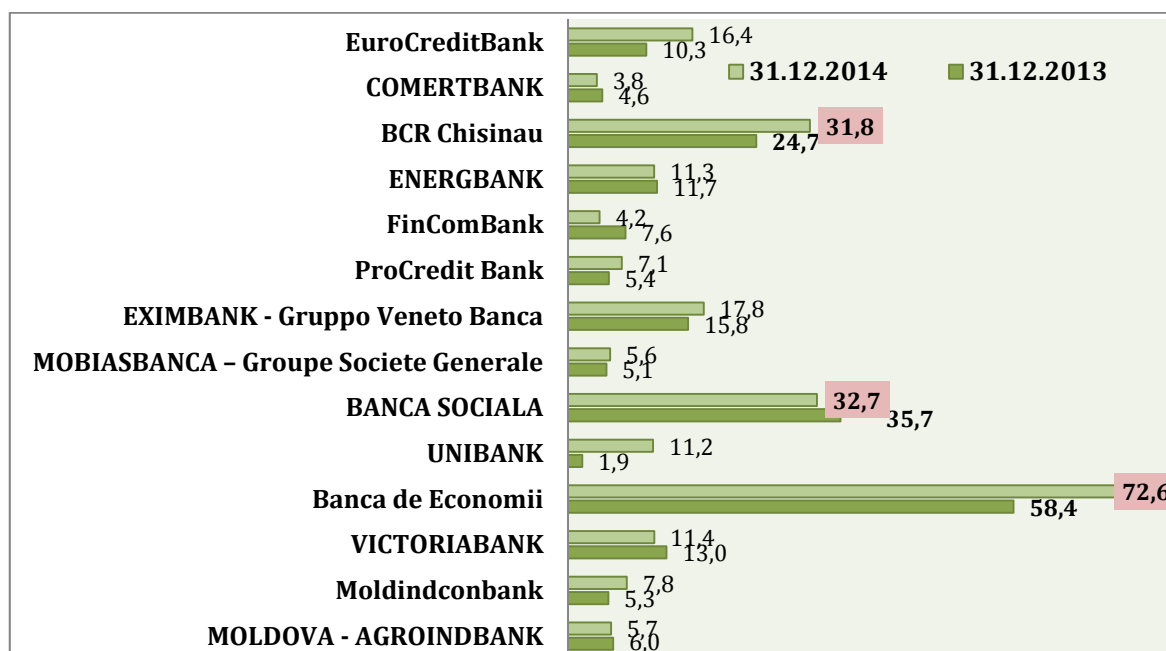
În monedă națională în decembrie 2014 a constituit 38,4% fiind acordate la o rată medie a dobânzii de 11,35%. Ponderea cea mai mare din totalul creditelor în MDL o constituie creditelor acordate persoanelor juridice – 79% din totalul creditelor în MDL, la o rată medie a dobânzii de 10,64% în decembrie 2014. (vezi Fig. 3.2.6)

Figura 3.2.6. Structura creditelor noi acordate de bănci în moneda națională pe scadențe, %

Sursa: Calculele autorilor conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

Finele anului 2014, se soldează cu o îmbunătățire a calității portofoliului de credite în sectorul bancar, valoarea creditelor neperformante a scăzut cu 2%⁹ față de începutul anului. În ceea ce privește ponderea creditelor neperformante în totalul creditelor la 31.12.2014, aceasta a crescut cu 0,17 p.p., față de data 31.12.2013, constituind 11,73%. Un alt indicator care reflectă creșterea riscurilor pierderilor de capital este ponderea creditelor neperformante nete în capitalul normativ total, care la data de 31.12.2014 a scăzut cu 6,6 p.p până la 53,04%, față de 31.12.2013. (vezi Fig. 3.2.7)

Figura 3.2.7. Ponderea creditelor neperformante pe sector bancar la data de 31.12.2013 și 31.12.2014, %

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

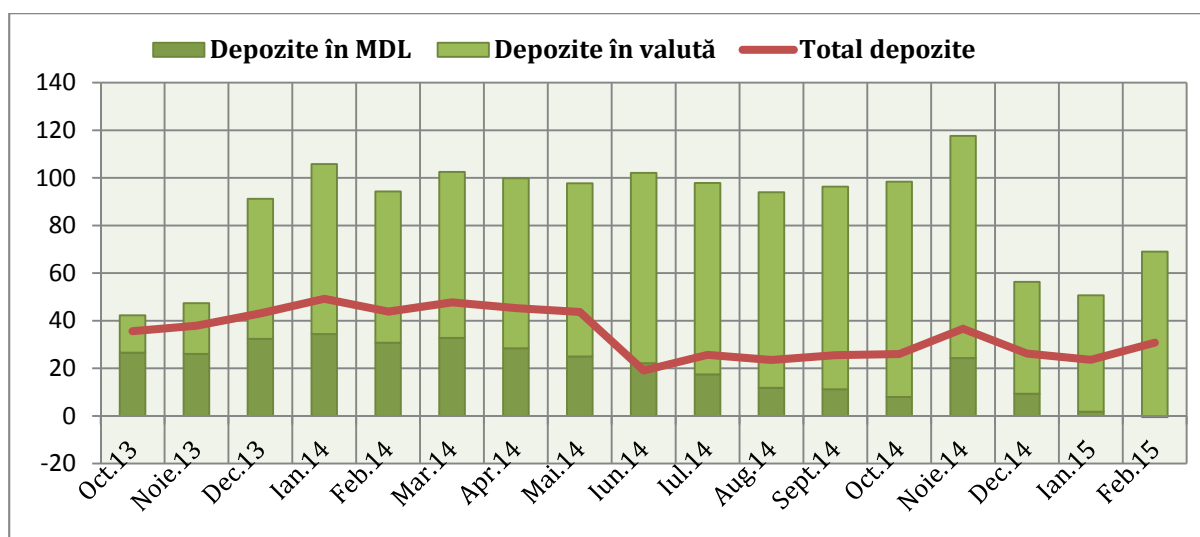
⁹ La 31.12.2014 creditelor neperformante au constituit în valori absolute 4790,34 mil. MDL și la 31.12.2013 – 4876,44 mil. MDL,

La finele anului 2014, ponderile maxime ale creditelor neperformante sunt deținute de trei bănci comerciale (B.C. „Banca Socială” S.A. – 32,66%; B.C. „Banca de Economii” S.A. – 72,59% și BCR Chișinău S.A.-31,75%) din 14 bănci. Trendul crescător al acestui indicator reflectă o deteriorare a calității portofoliului de credite ale acestor bănci cât și a nivelului redus de stabilitate a întregului sistem bancar.

Activitatea de creditare rămâne principala sursă de generare a pierderilor la nivelul unei bănci. Astfel, pentru evitarea riscurilor generate din activitatea de creditare, instituțiile financiare se orientează spre creditarea ramurilor care aduc profit. Observăm că în anul 2014 ponderea cea mai mare în portofoliul total de credite au deținut-o creditele acordate comerțului (32,9%), fiind urmate de creditele acordate industriei alimentare (9,8%), pentru consum (7,4%) și industriei prelucrătoare (7,4%), creditele acordate pentru prestarea serviciilor (7%), urmat de credite acordate agriculturii (6,4%).

Dinamica depozitelor bancare

Soldul depozitelor în sistemul bancar la 31.12.2014, a constituit 65462,5 mil. MDL, majorându-se cu 26,2%, față de 31.12.2013. Această tendință de ascensiune se datorează în mare parte creșterii soldului depozitelor în monedă națională cu 9,3% (ca urmare plasamentelor efectuate de persoanele juridice din sectorul bancar) și a depozitelor în valută străină cu 47% față de 31.12.2013. Odată cu deprecierea monedei naționale din ultima perioadă, preferințele populației s-au orientat către depozitele în valută străină care au constituit o pondere de 52,1% la sfârșitul luni decembrie 2014, iar depozitele în monedă națională reprezentau o cotă de 47,9% din totalul de depozite. Rata medie a dobânzii pe sistemul bancar la depozitele în valută străină a constituit în decembrie 2014 – 3,98%, în creștere cu 0,56 p.p. față de ianuarie 2014, în timp ce rata la cele în monedă națională a fost în decembrie 2014 – 6,47%, în scădere cu 0,62 p.p. față de ianuarie 2014. Reducerea plasamentelor populației în lei a fost condiționată de fluctuațiile înalte ale cursului valutar în anul 2014, deprecierea nominală a leului față de USD și EURO fiind mai mare de 11%, comparativ cu anul precedent, iar depozitele în lei expune plasamentele populației riscului pierderii puterii de cumpărare.

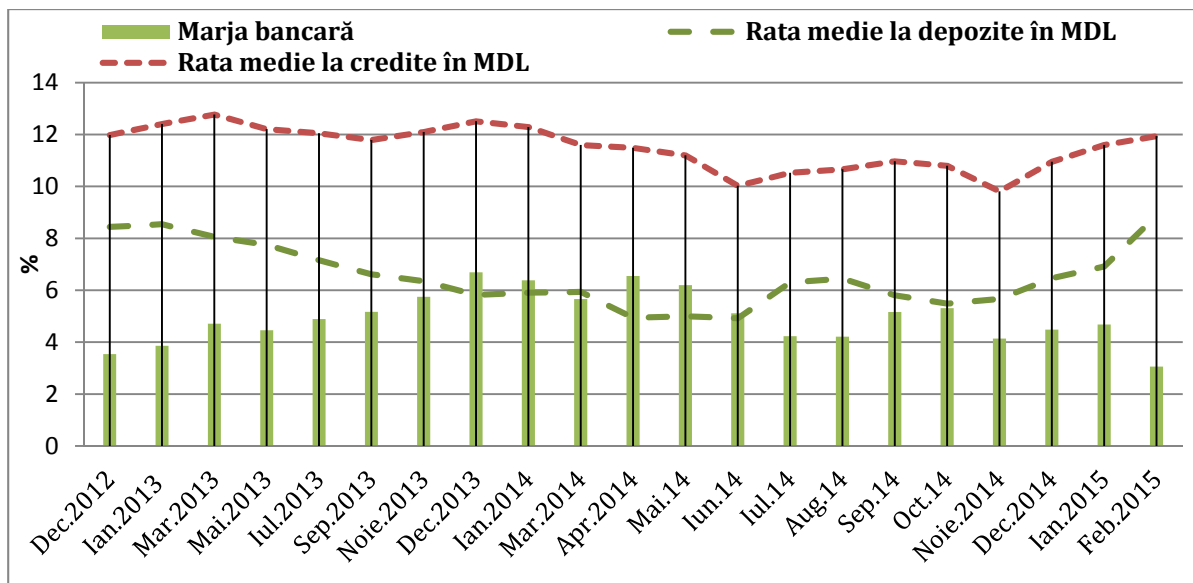
Figura 3.2.8. Ritmul anual de creștere a depozitelor în sectorul bancar: total, în valută străină și în monedă națională, %

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

După profilul scadenței depozitelor în monedă națională, populația preferă să facă în mare parte, plasamente cu un termen de la 6 până la 12 luni. Astfel, în decembrie 2014, ponderea maximă din totalul depozitelor atrase la termen în monedă națională o dețin în continuare depunerile cu termene de la 6 până la 12 luni (41,7%). Respectiv și depozitele atrase la termen în valută străină cu termene de la 6 până la 12 luni dețin ponderea maximă de 44,1% și o rată medie de 4,25%.

Evoluția ratei medii a dobânzii bancare

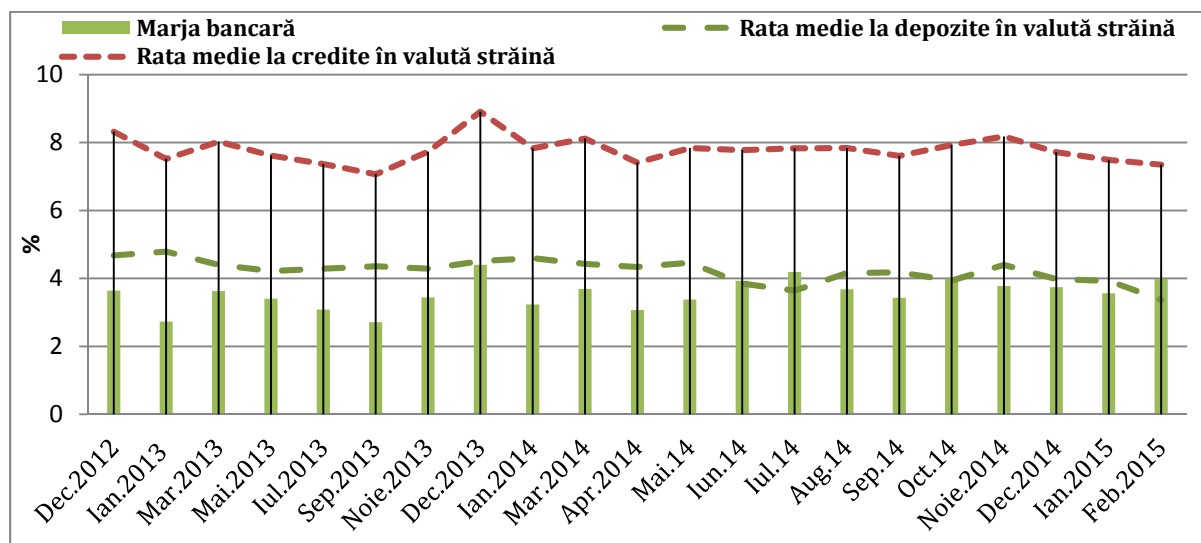
La 31.12.2014, împrumuturile bancare s-au ieftinit cu 1,34 p.p., rata medie a dobânzii la creditele noi acordate pe sistemul bancar s-a micșorat de la 12,29% în ianuarie la 10,95% în decembrie. Respectiv și ratele medii ale dobânzii la credite în monedă străină au scăzut cu 0,11 p.p., de la 7,83% în luna ianuarie 2014, până la 7,72% în decembrie 2014. Depozitele noi în valută națională au fost atrase de către băncile comerciale în decembrie 2014 la o rata medie de 6,47%, în creștere cu 0,56% față de ianuarie 2014 (5,91%). În același timp, ratele medii ale dobânzii la depozite în monedă străină au scăzut de la 4,60% în luna ianuarie 2014, până la 3,98% în decembrie 2014, în descreștere cu 0,62 p.p.

Figura 3.2.9. Evoluția marjei bancare*, a ratelor medii ale dobânzii la depozite și la credite în MDL, %

Sursa: Calculele autorului conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

*Notă: Indicatorul Marja bancară a fost calculat ca diferență dintre rata medie la credite MDL și rata medie la depozite în MDL.

Figura 3.2.10. Evoluția marjei bancare*, a ratelor medii ale dobânzii la depozite și la credite în valută străină, %

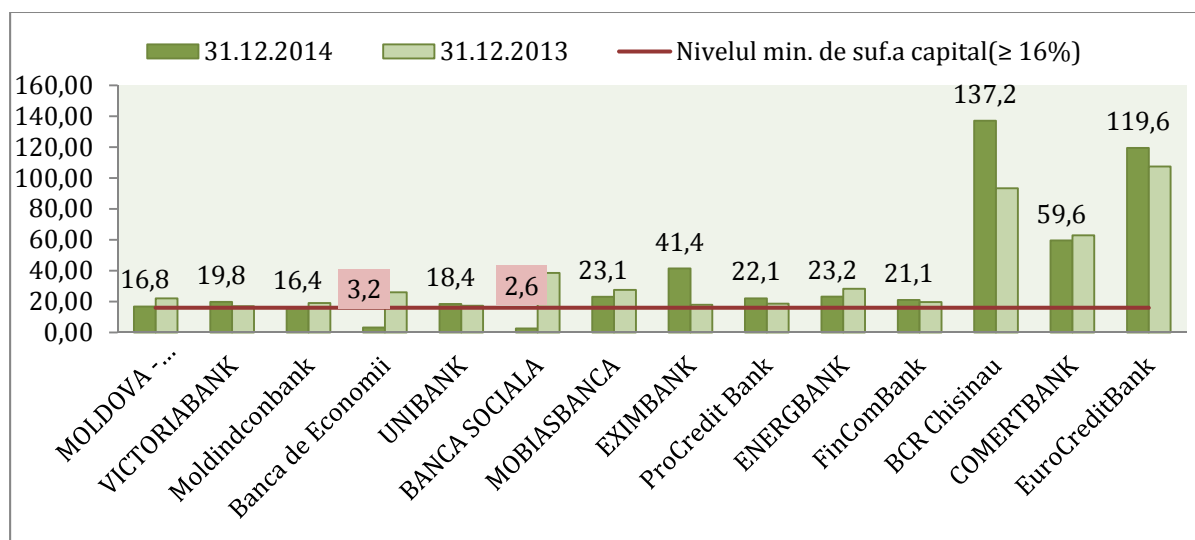
Sursa: Calculele autorului conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

*Notă: Indicatorul Marja bancară a fost calculat ca diferență dintre rata medie la credite valută străină și rata medie la depozite în valută străină.

Marja bancară pentru operațiunile în valută străină au cunoscut o variație mai mică comparativ cu marja pentru tranzacțiile în valută națională. În luna decembrie 2014, marja bancară la operațiunile în monedă națională a înregistrat un nivel de 4,48%, fiind în scădere cu 2,21 p.p. față de decembrie 2013, iar în luna noiembrie 2014 s-a înregistrat cel mai mic nivel din anul 2014 – 4,14%. Respectiv, în decembrie 2014, marja asociată operațiunilor în valută străină a evoluat stabil, înregistrând un nivel de 3,74% cu o scădere ușoară de 0,66 p.p. față de decembrie 2013.

Evoluția capitalului bancar

Indicatorul de solvabilitate a sistemului bancar la sfârșitul anului 2014 a înregistrat valoare inferioară cerinței minime stabilite de legislație ($\geq 16\%$), înregistrând 13,21% (în scădere cu 9,81 p.p față de 31.12.2013), din cauza înrăutățirii situației financiare a B.C. „Banca de Economii” S.A. (3,22%) și B.C. „Banca Socială” S.A. (2,56%). Cu toate că s-a înregistrat un subnivel al suficienței capitalului ponderat la risc pe întreg sistemul bancar la finele anului 2014, se observă o dinamică pozitivă a CNT, care la data de 31.12.2014 s-a majorat cu 10,6% față de 31.12.2013. Respectiv și capitalul de gradul I la 31.12.2014, a crescut cu 9,8% până la 8707,29 mil. MDL față de 31.12.2013. Activele ponderate la risc înregistrează o creștere de 92,6% în anul 2014, față de anul 2013.

Figura 3.2.11. Media suficienței capitalului ponderat la risc pe sector bancar, %

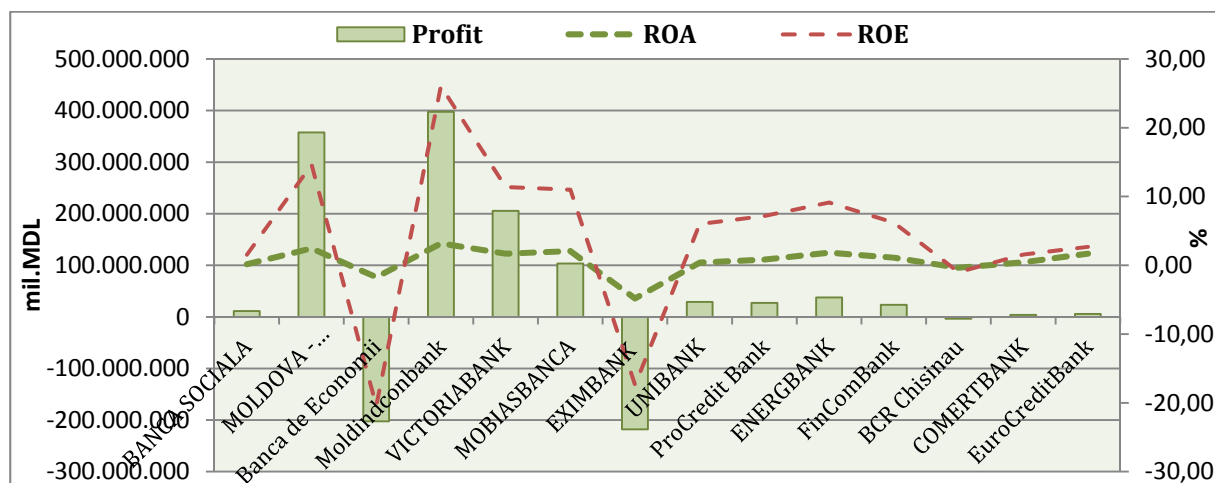
Sursa: Calculele autorului conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

Ponderea investițiilor străine în capitalul băncilor a crescut de la 72,24% la 31.12.2013 până la 76,75% la 31.12.2014. Aceasta a contribuit la diminuarea nivelului de concentrare a pieței: ponderea activelor celor mai mari 5 bănci în total active s-a diminuat până la 67,48% la 31.12.2014. Patru bănci licențiate dețin capital complet străin (B.C. „EXIMBANK-Gruppo Veneto Banca” S.A.; B.C. „ProCredit Bank” S.A.; BCR Chișinău S.A.; B.C. „COMERTBANK” S.A.), urmate de B.C. „Mobiasbancă – Groupe Société Générale” S.A. care deține 96,69% și B.C. „EuroCreditBank” S.A. – 98,82%.

Evoluția profitabilității și lichidității bancare

Rata rentabilității financiare (ROE) la nivelul întregului sector bancar, a înregistrat un nivel mai scăzut față de cel aferent anului anterior (6,39% în 2014 față de 9,42% în 2013). Analiza ROE în baza factorilor determinanți, relevă o ușoară deteriorare a renumerării capitalului bancar ca rezultat al diminuării capacității activelor de a genera profit (de la 1,56 în anul 2013 la 0,92% în anul 2014). Rata rentabilității activelor (ROA) în sistemul bancar, măsoară efectul capacității manageriale de a utiliza resursele financiare și reale ale societății bancare pentru a genera profit.

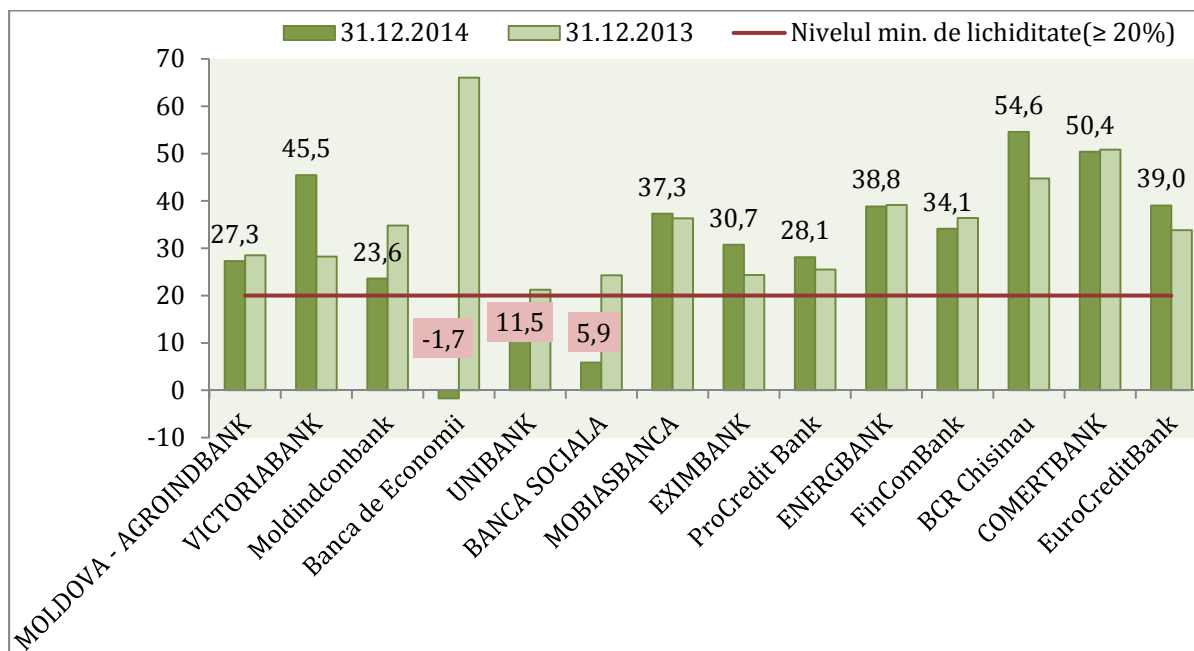
În luna decembrie 2014, *profitul băncilor* pe întregul sistem a constituit 778,2 mil. MDL, mai puțin cu 23,7%, față de perioada similară a anului 2013.

Figura 3.2.12. Evoluția profitabilității și rentabilității băncilor comerciale la data de 31.12.2014

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

Prin urmare, trei bănci comerciale au înregistrat rezultate financiare negative la sfârșitul lunii decembrie 2014: B.C. „Eximbank Gruppo Veneto Banca” S.A. – (-) 217,8 mil. MDL, urmată de Banca de Economii S.A. – (-) 202,5 mil. MDL și BCR Chișinău S.A. – (-) 3,7 mil. MDL. De menționat că, la sfârșitul lunii decembrie 2014, B.C. „Moldindconbank” S.A. ocupă poziția de lider la capitolul profit, înregistrând valoarea de 397,5 mil. MDL, urmată de către B.C. „Moldova Agroindbank” S.A., cu un profit de 357,5 mil. MDL și B.C. „Victoriabank” S.A. cu 205,4 mil. MDL.

Figura 3.2.13. Indicatorii de lichiditate ai sectorului bancar, %

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

La sfârșitul anului 2014, *indicatorii de lichiditate* a sectorului bancar au înregistrat valori peste cele reglementate, ponderea activelor lichide (principiul II al lichidității) înregistrează 21,63%, mai puțin cu 12,13 p.p. față de 31.12.2013. Lichiditatea pe termen lung pe întreg sistemul bancar a înregistrat 1,54%, la 31.12.2014, mai mult cu 0,83 p.p. față de 31.12.2013. Totuși, la

31.12.2014 s-au înregistrat la trei bănci comerciale (BC Banca Socială” S.A., B.C., „Banca de Economii” S.A. și BC „Unibank” S.A.), valori inferioare celor reglementate de către BNM - nivelul min. de lichiditate ($\geq 20\%$). Astfel, asigurarea unei lichidități adecvate constituie unul dintre cele mai importante obiective ale managementului oricărei instituții bancare. Pentru ca banca să nu se afle în dificultatea de a-și procura resursele necesare, pentru a face față propriilor angajamente la un moment dat, trebuie să facă față riscului de lichiditate.

Analiza indicatorilor de concentrare a sectorului bancar

Analizând indicele de concentrare a pieței (indicele Herfindahl-Hirschman) conform situației din 31.12.2014, constatăm că, sectorul bancar se încadrează în limitele unei piețe bancare, cu un grad moderat de concentrare (1361,6 puncte)- după valoarea depozitelor și (1560,9 puncte) – după valoarea creditelor (vezi tabelul 3.2.1).

Conform situației la finele anului curent, după valoarea activelor bancare, piața este concentrată. Patru bănci comerciale dețin 64,2% din totalul activelor. Conform valorii activelor, lider pe piață este BC Banca Socială S.A., care la 31.12.2014 a atins valoarea totală a activelor de 20115,9 mil. MDL în creștere de 4,5 ori față 31.12.2013, înregistrând o cotă de 20,6% din totalul activelor din sector. Următoarea poziție este deținută de BC Moldova–Agroindbank S.A. cu un volum al activelor de 15341,4 mil. MDL. În creștere cu 14,4 mil. MDL, față de 31.12.2013, cota de piață a băncii este de 15,7%.

Tabelul 3.2.1. Indicatorii de concentrare a sectorului bancar, %

Nr.	Denumirea Băncilor	Cota de piață după valoarea activelor (%)		Cota de piață după valoarea creditelor (%)		Cota de piață după valoarea depozitelor (%)	
		31.12.2013	31.12.2014	31.12.2013	31.12.2014	31.12.2013	31.12.2014
A	1	2	3	4	5	6	7
1	BC "MOLDOVA - AGROINDBANK" S.A.	17,6	15,7	22,8	26,5	18,3	17,5
2	B.C. "VICTORIABANK" S.A.	15,3	12,5	16,6	14,1	18,2	14,7
3	BC "Moldindconbank" S.A.	16,8	13,6	18,8	21,8	18,0	13,7
4	B.C. Banca de Economii S.A.	11,2	14,3	3,7	3,3	11,3	10,8
5	B.C. "EXIMBANK - Gruppo Veneto Banca" S.A.	6,0	4,0	2,5	5,6	3,9	3,1
6	BC "BANCA SOCIALA" S.A.	5,8	20,6	7,2	4,8	5,8	21,2
7	BC "MOBIASBANCA - Groupe Societe Generale" S.A.	5,9	5,9	6,9	8,4	5,7	6,2
8	B.C. "UNIBANK" S.A.	9,5	3,6	8,3	2,3	8,7	4,0
9	B.C. "ProCredit Bank" S.A.	3,9	3,2	5,5	5,6	3,1	2,7

Tabelul 3.2.1 – continuare

A	1	2	3	4	5	6	7
10	B.C. "ENERGBANK" S.A.	2,6	2,1	2,5	2,6	2,6	2,1
11	B.C. "FinComBank" S.A.	2,6	2,1	2,6	2,6	2,2	2,1
12	BCR Chișinău S.A.	1,3	1,1	1,2	1,1	0,9	0,8
13	B.C. "COMERTBANK" S.A.	1,1	0,9	1,0	1,0	1,1	0,9
14	BC "EuroCreditBank" S.A.	0,4	0,4	0,4	0,4	0,2	0,2
Indicatorul HHI (puncte)		1178,2	1303,1	1385,3	1562,9	1298,6	1361,6
Indicatorul CR-4 (%)		60,9	64,2	66,5	70,8	65,8	67,1

Sursa: Calculele autorului conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

La data de 31.12.2014, BC Moldova-Agroindbank S.A. își menține poziția de lider de piață la capitolul acordarea creditelor. Cota băncii în volumul total al creditelor acordate constituie 26,5%, poziție pe care nu și-o poate pierde prea curând (cu un sold total de 10826,1 mil. MDL, în creștere cu 18,0% față de 31.12.2013). Urmată de BC Moldindconbank S.A. ce deține poziția a doua pe piața creditelor bancare cu o cotă de 21,8%, depășind-o pe BC Victoriabank S.A. (14,1%). În ceea ce privește structura depozitelor, la sfârșitul lunii decembrie 2014, poziția de lider pe piață după soldul depozitelor atrase este deținută de BC Banca Socială S.A. cu un sold total de 13903,1 mil. MDL, în creștere de 5 ori, față de decembrie 2013. Cota de piață a acestei bănci constituie 21,2%. Următoarea poziție este deținută de BC Moldova-Agroindbank S.A. (17,5%), la data de 31.12.2014, înregistrând un sold al depozitelor atrase de 11487,7 mil. MDL, cu 20,7% mai puțin față de 31.12.2013.

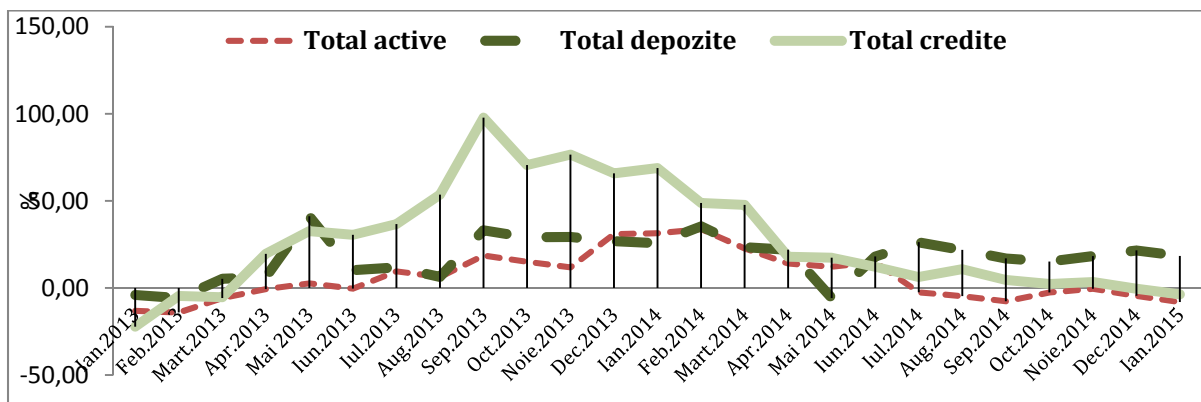
Regiunea Republicii Moldova din partea stângă a râului Nistru

În anul 2014, parametrii ce caracterizează sectorul bancar al regiunii din partea stângă a Nistrului, pot fi caracterizați prin evoluții contradictorii ale principalilor indicatori de activitate. Activele totale ale sistemului bancar al regiunii la data de 01.01.2015 au însumat 6137,2 mil.ruble, cu 4,48% mai puțin față de 01.01.2014. Rata de schimb a rublei din regiunea stângă a Nistrului comparativ cu leul moldovenesc la 01.01.2014 a fost de 0,8494 ruble/MDL. La data de 01.01.2015 cursul rublei față de principalele valute de referință a fost de 0,7103 ruble/MDL, 11,1000 ruble/USD, 13,5187 ruble/EURO.

La finele anului 2014, ritmul anual de creștere a soldului activelor bancare în regiune s-a situat pe un trend descendent. Astfel, deși în iunie 2014 se atestă o creștere ușoară de 14,85% f.a.p., deja în decembrie 2014, s-a înregistrat o scădere de 4,48% f.a.p. O dinamică similară este evidentă și la capitolul creditelor bancare, în luna decembrie 2014 s-a înregistrat o scădere a stocului de credite cu 0,48% f.a.p. (vezi Fig. 3.2.14).

La data de 01.01.2015, capitalul propriu al băncilor a atins valoarea de 1397,3 mil. ruble, mai mult cu 0,10% față de 01.01.2014 (1395,9 mil. ruble). Capitalul acționar al băncilor din regiunea Republicii Moldova din stânga Nistrului a constituit la data de 01.01.2015 suma de 1043,1 mil. ruble. Soldul creditelor acordate sectorului economic a atins la data de 01.01.2015 suma de 4183,9 mil. ruble mai puțin cu 0,5% față de 01.01.2014. Creditele persoanelor fizice în această perioadă a constituit 1159,3 mil. ruble, mai mult cu 22% față de 01.01.2014, iar creditele persoanelor juridice a constituit suma de 3251,6 mil. rubl, mai puțin cu 7% față de sfârșitul

anului precedent. La data de 01.01.2015, soldul depozitelor bancare atrase, au constituit suma de 3047,6 mil. ruble, mai mult cu 21% față de data similară a anului precedent. Respectiv, depozitele atrase de persoanele fizice, la data de 01.01.2015 constituie 1334,03 mil. ruble în scădere cu 9% față de 01.01.2014 (1466,20 mil. ruble).

Figura 3.2.14. Ritmul anual de creștere a activelor, depozitelor și creditelor bancare în regiunea Transnistreană, %

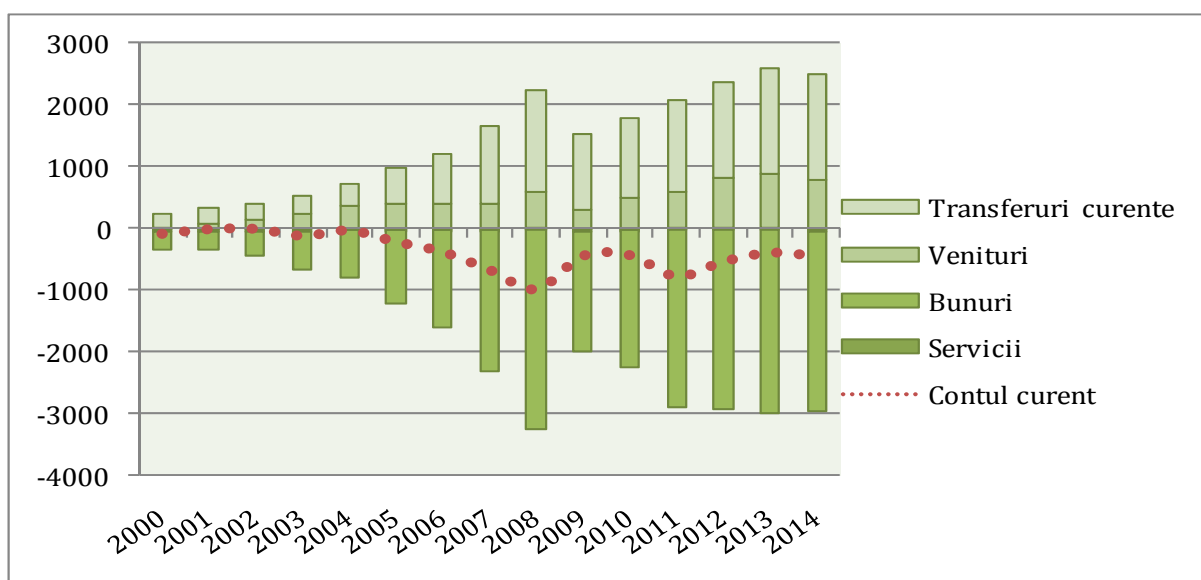
Sursa: Calculele autorilor conform datelor Băncii Transnistrene.

Capitolul IV

SECTORUL EXTERN

Balanța de plăți

Contul curent. Conform datelor preliminare, deficitul contului curent în 2014 a constituit, 451,1 mil. USD, reprezentând circa (-)5,7% din PIB. În anii 2012-2013 acesta a avut o tendință de descreștere, conform datelor ajustate indicatorul dat a coborât până la un nivel de 5% din PIB în 2013, ceea ce reprezintă o scădere cu 6 p.p. față de anul 2011. Tendința de contractare a deficitului contului curent ar fi continuat și în anul 2014, dacă nu s-ar fi produs evoluțiile negative din a doua jumătate a anului, cu precădere din ultimul trimestru ce au influențat intrările de valută în țară obținute din exporturi și remiteri. În trimestrul IV, valoarea exporturilor atât de bunuri cât și de servicii, veniturile și transferurile curente efectuate de către nerezidenți în Republica Moldova au fost în scădere față de perioada similară a anului precedent cu -13,5%, -4,9%, -17,7% și, corespunzător -16,2%.

Figura 4.1. Dinamica contului curent al Republicii Moldova, mil. USD, 2000-2014

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

Nota: Datele pentru anul 2014 sunt preliminare.

În ansamblu, în anul 2014 deficitul contului curent (conform datelor preliminare), a fost în creștere cu 13,2% f.a.p. sau 52,5 mil. USD, după o contractare cu 25,9% în 2013 comparativ cu 2012. Principala contribuție în sensul dat au exercitat-o reducerea exporturilor de bunuri, veniturilor obținute din străinătate, în special, din compensarea muncii rezidenților moldoveni de către nerezidenți, transferurilor personale și scăderea exporturilor de servicii.

Importurile, care reprezintă componenta de bază ce asigură deficitul contului curent s-a redus în anul 2014 cu 3,4% sau 184,7 mil. USD f.a.p. (conform datelor din balanța de plăți), încadrându-se în tendința generală de temperare a creșterii care s-a produs în ultimii doi ani. Totodată, ca urmare embargourilor rusești și a situației economice precare în Ucraina și Federația Rusă, pe fundalul tendinței de scădere a prețurilor produselor agricole pe piețele internaționale ritmul de contractare a exportului de bunuri a devansat și mai mult pe cel al importului (o descriere mai detaliată a tendințelor în comerțul cu bunuri este prezentată în subcapitolul comerțul exterior cu bunuri).

Soldul balanței veniturilor a marcat o descreștere anuală de 7% în anul 2014. Pe de o parte s-au redus veniturile obținute din compensarea muncii rezidenților de către nerezidenți (-4,8%) care au constituit 1064,2 mil. USD (circa 95% din total venituri). Pe de altă parte, au continuat să crească veniturile din activitatea investițională a nerezidenților, sub influența creșterii veniturilor reinvestite și a profiturilor nedistribuite ale filialelor companiilor cu capital străin (60 mil. USD în 2014 vs. 19 mil. USD în 2013). Fapt care s-a reflectat în creșterea influxului net de ISD în perioada dată (vezi subcapitolul ISD). Concomitent s-a produs o reducere față de anul precedent a dividendelor și profiturilor distribuite filialelor nerezidente, care au însumat 82,3 mil. USD – cel mai mic nivel atestat în perioada anilor 2009-2014.

Tabelul 4.1. Balanța de plăți – Contul curent (2012-2014, prezentare sintetică)

	Valoarea nominală, mil. USD			Ritmul de creștere f.a.p., %	
	2012	2013	2014	2013	2014
Contul curent	-538,2	-398,6	-451,1	-25,9	13,2
Bunuri	-2924,2	-2982,5	-2911,9	2,0	-2,4
<i>Export</i>	2228,5	2466,2	2352,1	10,7	-4,6
<i>Import</i>	-5152,7	-5448,6	-5264,0	5,7	-3,4
Servicii	9,1	15,6	-31,6	70,5	-302,6
<i>Export</i>	902,0	987,8	958,9	9,5	-2,9
<i>Import</i>	-892,9	-972,2	-990,5	8,9	1,9
Venituri	814,2	860,8	795,7	5,7	-7,6
<i>Încasări</i>	1049,4	1163,4	1117,2	10,9	-4,0
<i>Plăți</i>	-235,1	-302,6	-321,5	28,7	6,2
Transferuri curente	1562,6	1707,6	1696,7	9,3	-0,6
<i>Încasări</i>	1689,0	1844,6	1849,8	9,2	0,3
<i>Plăți</i>	-126,4	-137,0	-153,1	8,4	11,7

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

Balanța comerțului cu servicii spre deosebire de anul 2013 a rezultat în 2014, conform datelor preliminare, cu un sold negativ de -31,6 mil. USD. Exporturile au fost în scădere cu 2,9% f.a.p., în timp ce importurile au fost în creștere cu 1,9%. Totodată, valoarea sa mică îi asigură o contribuție corespunzătoare asupra modificării contului curent. Exporturile de servicii au constituit circa 29% din valoarea totală a exportului moldovenesc în 2014, în timp ce ponderea importurilor raportată la valoarea totală a importurilor a fost semnificativ mai mică – 15,8% (vezi anexa Sectorul extern).

În 2014, numai contractarea exportului de servicii de transport a influențat modificarea valorii totale a exporturilor cu circa 3 p.p., tendință care a însoțit contractarea exportului de bunuri și a parcursului de mărfuri în anul 2014. Contribuția majoră a transporturilor la modificarea valorii exporturilor de servicii a fost asigurată de ponderea înaltă a acestora în total – circa 39% (vezi anexa Sectorul extern). La fel, în 2014 s-u redus și exportul serviciilor de comunicații, călătoriilor de afaceri și a altor servicii de afaceri cu (-)6,1%, (-)1,2% și, corespunzător (-)4,5%, influențând scăderea importului de servicii cu încă 1,4 p.p. Parțial aceste efecte negative au fost compensate de creșterile înregistrate în domeniul serviciilor de informatică și informaționale precum și a călătoriilor personale.

Balanța transferurilor curente, a influențat și ea negativ deficitul contului curent în 2014. Transferurile efectuate de către nerezidenți au sporit nesemnificativ fiind susținute de creșterea transferurilor guvernamentale de la 208 mil. USD în 2013 la 319 în anul 2014, în pofida descreșterii transferurilor personale (de la 867 mil. USD în 2013 la 819 mil. USD în 2014).

Aceste tendințe s-ar putea menține și în anul 2015, perspectivele de creștere a exportului de bunuri și remiterilor fiind mici. Dar și transferurile curente valorificate de sectorul guvernamental

și veniturile din investiții s-ar putea reduce în condițiile unui mediu de afaceri incert și instabil, factorul politic având un rol major în contextul dat.

Contul de capital și financiar. Către finele anului, conform datelor preliminare deficitul contului curent a însumat 80,9 mil. USD. Sub influența transferurilor efectuate de migranți în străinătate precum și a altor transferuri de capital valoarea acestuia s-a majorat comparativ cu anul 2013 cu 28,4 mil. USD.

Preponderent ca urmare evoluțiilor din ultimul trimestru, balanța contului financiar, net debitoare, s-a majorat față de anul precedent, cu 58,9% sau 215,5 mil. USD. În anul 2014, pentru a sigura intervențiile sale pe piața valutară și a estompa procesul de depreciere progresivă a valutei naționale față de Euro și USD, activele externe ale statului gestionate de autoritățile monetare¹⁰ s-au redus cu 538,5 mil. USD, determinând evoluția negativă a activelor nete înregistrate în balanța de plăți. Ca reacție deprecierei leului moldovenesc comparativ cu principalele valute de referință, în anul 2014 s-a majorat numerarul în valută străină deținut de către rezidenți, alții decât Banca Națională și Băncile comerciale și sectorul guvernamental, înregistrând cea mai mare valoare atestată în ultimii 20 de ani (382,9 mil. USD). Aceasta în timp ce activele nete ale băncilor comerciale sub formă de depozite și valută s-au diminuat cu 179,7 mil. USD.

Angajamentele față de nerezidenți, la fel, au urmat o tendință descrescătoare în 2014. Investițiile străine directe care reprezintă o cotă importantă din angajamentele rezidenților față de străinătate s-au redus cu circa 12% f.a.p. Conform datelor preliminare influxul net de ISD a constituit 207,4 mil. USD în scădere față de anul 2009 cu 0,9 mil. USD. În 2014 s-au produs rambursări a împrumuturilor contractate anterior de către sectorul guvernamental, Banca Națională și alte sectoare, care au depășit împrumuturile atrase cu 39,2 mil. USD. În volum impunător, de aproximativ 107,9 mil USD s-a redus numerarul în valută națională, conturile curente și depozitele în sistemul bancar național ale nerezidenților.

**Tabelul 4.2. Balanța de plăți – Contul de capital și financiar
(2012-2014, prezentare sintetică)**

	Valoarea nominală, mil. USD			Ritmul de creștere f.p.s.a.p, %	
	2012	2013	2014	2013	2014
<i>A</i>	<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>
Contul de capital și financiar	452,9	330,3	518,9	-27,1	57,1
Contul de capital	-36,7	-35,5	-62,4	-3,4	76,0
<i>Intrări</i>	18,1	17,0	18,4	-6,1	8,3
<i>Ieșiri</i>	-54,8	-52,5	-80,9	-4,3	54,0
Contul financiar	489,6	365,8	581,3	-25,3	58,9
Investiții directe	175,3	207,4	166,2	18,3	-19,9
Investiții de portofoliu	21,3	9,8	13,2	-54,3	35,0
Derivate financiare	-0,2	0,1	0,6	-145,8	454,5
Alte investiții	790,9	430,6	-137,2	-45,6	-131,9
Active de rezervă	-497,6	-282,1	538,5	-43,3	-290,9
Active	-284,5	-429,5	238,1	51,0	-155,4
<i>ISD</i>	-19,8	-28,9	-41,2	46,0	42,6
Investiții de portofoliu	7,0	-0,4	2,9	-105,7	-817,5

¹⁰ La finele anului 2014, volumul activelor de rezervă a constituit 2156,6 mil. USD, modificarea totală față de sfârșitul anului 2013 fiind de 664 mil. USD, o parte a diminuării fiind explicată și de fluxurile valutare din 2014.

Tabelul 4.2 – continuare

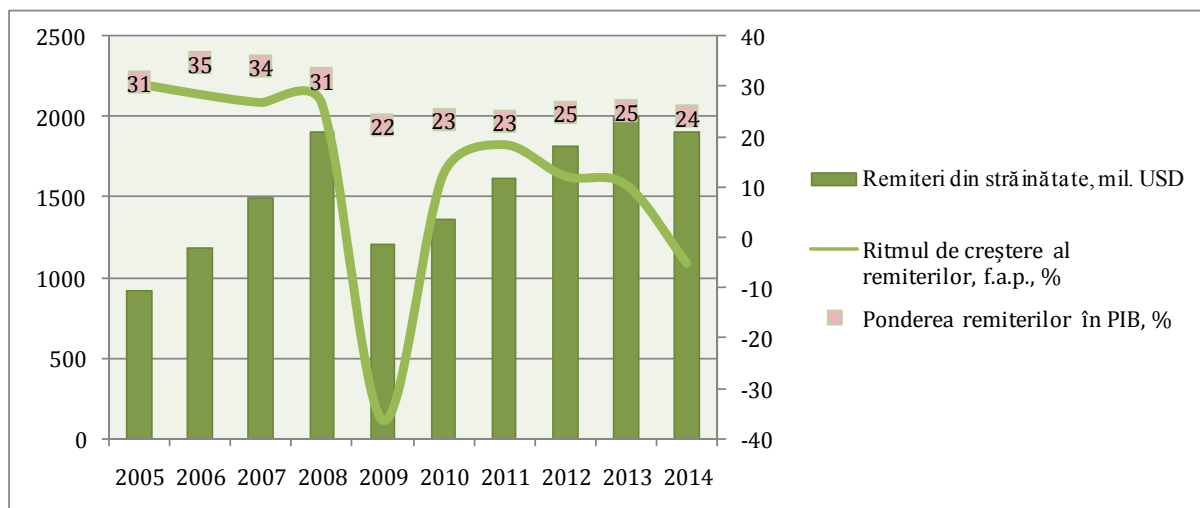
A	1	2	3	4	5
Derivate financiare	-0,2	-0,1	-0,1	-50,0	-8,3
Alte investiții	226,2	-118,0	-262,0	-152,2	122,0
Active de rezervă	-497,6	-282,1	538,5	-43,3	-290,9
Pasive	774,1	795,3	343,2	2,7	-56,8
ISD	195,1	236,3	207,4	21,1	-12,2
Investiții de portofoliu	14,4	10,2	10,3	-29,2	1,5
Derivate financiare	0,0	0,2	0,7	-	213,0
Alte investiții	564,7	548,6	124,8	-2,9	-77,3

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

Aceste evoluții ar putea continua și în anul 2015. Credibilitatea sistemului bancar moldovenesc s-a redus. Evoluțiile pe piața valutară sunt incerte. Perspectivele de creștere a influxurilor de valută sunt reduse pe termen scurt, iar în vederea stabilizării cursului leului moldovenesc față de Euro și USD și reducerea presiunilor inflaționiste în țară, Banca Națională ar putea avea noi intervenții pe piața valutară influențând negativ stocul activelor de rezervă.

Remiterile

În 2014, remiterile din străinătate a doua oară în ultimii 10 ani, au înregistrat valori negative de creștere. Conform datelor preliminare acestea au însumat 1900,9 mil. USD, cu 101 milioane USD sau cu 5% în descreștere comparativ cu anul precedent. Ritmurile anuale de creștere s-au menținut la un nivel redus pe parcursul tuturor patru trimestre, totodată în ultimele trei luni acestea au atins nivelul minim. În octombrie-decembrie 2014, valoarea remiterilor s-a redus cu 20,6% f.p.s.a.p și aproximativ cu 20% față de trimestrul precedent, constituind 438,8 mil. USD (vezi Fig. 4.2).

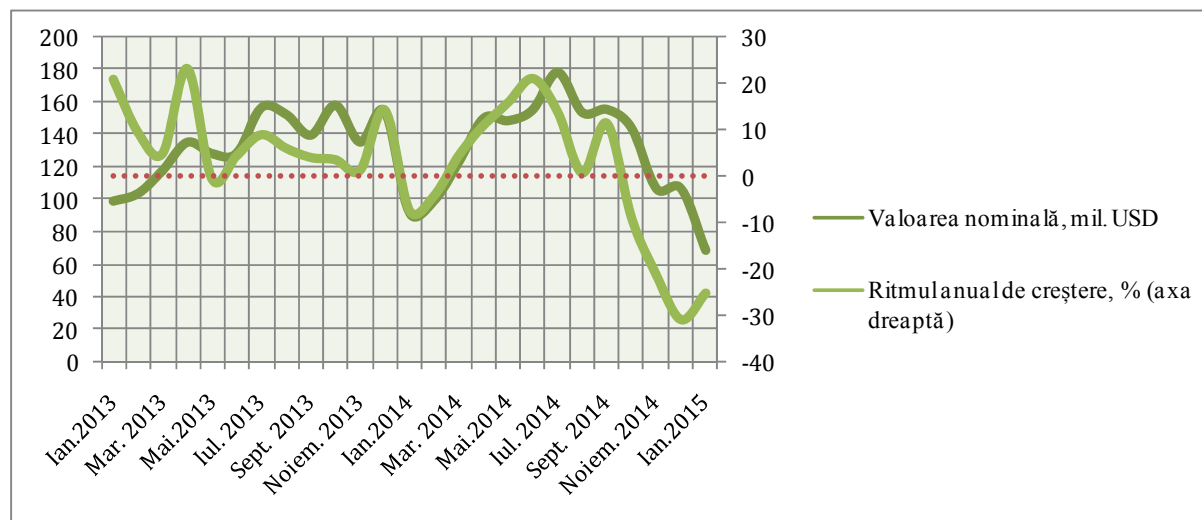
Figura 4.2. Evoluția influxului de remiteri în anii 2005-2014

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

În contextul tensionării relațiilor economice și politice cu Federația Rusă, dar și capacitatea redusă a acesteia de a asigura migrații moldoveni cu venituri comparabile anilor precedenți a determinat o reducere a remiterilor din această țară cu 6,7% f.a.p., influențând scăderea generală a acestui influx de valută cu 4,2% f.a.p.

Datele disponibile privind transferurile efectuate din străinătate prin sistemul bancar în favoarea persoanelor fizice reflectă în 2014 o sporire a ponderii acestora efectuate în ruble rusești cu 3,1 p.p. f.a.p. Conform datelor BNM, 63,1% din aceste transferuri au provenit din CSI

(comparativ cu 20,2% din UE), numai Federației Ruse revenindu-i 61,6% sau 993,7 mil. USD din total. Din această sumă, circa 53,4% au fost transferuri în ruble rusești.

Figura 4.3. Dinamica transferurilor efectuate din străinătate prin sistemul bancar în favoarea persoanelor fizice 2013-2014

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

În contextul deprecierei puternice a rublei rusești față de EURO și USD către finele anului 2014, inclusiv comparativ cu leul moldovenesc, aceste tendințe vin să micșoreze puterea de cumpărare a acestei surse de venit a gospodăriilor casnice. Iar reducerea influxului de transferuri în dolari, a fost unul din factorii ce a creat presiuni asupra cursului de schimb MDL/USD pe piața valutară internă, impulsionând deprecierea leului.

Tabelul 4.3. Structura valutară a transferurilor efectuate din străinătate prin sistemul bancar în favoarea persoanelor fizice, 2013-2014

	Valoarea transferurilor efectuate din străinătate prin sistemul bancar în favoarea persoanelor fizice, mil. USD	Structura valutară, %		
		EURO	RUB	USD
2013	1609	35,1	33,6	31,3
2014	1613	36,1	36,7	27,2

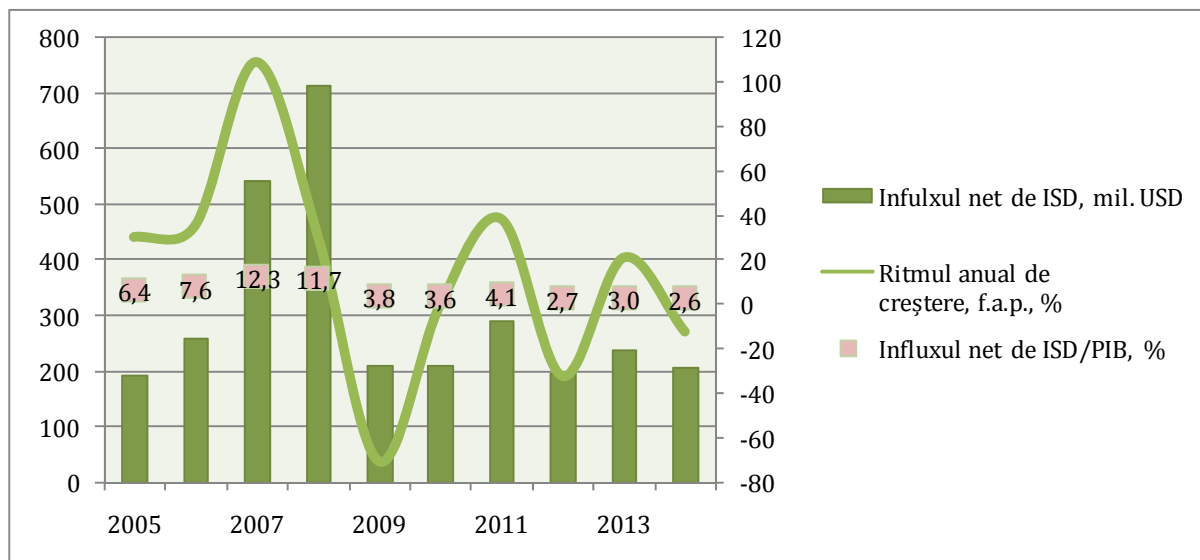
Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

Evoluțiile din prima lună a anului 2015 indică o micșorare comparativ cu ianuarie 2015 a transferurilor efectuate prin sistemul bancar în favoarea persoanelor fizice cu circa un sfert, constituind 68,6 mil. USD. Iar conjunctura factorilor externi nu este una favorabilă pentru creșterea remiterilor în 2015. Economia rusească este în stagnare, iar sectorul construcțiilor unde sunt angajați o mare parte din emigranții moldoveni a fost în descreștere doi ani consecutiv.

Investițiile Străine Directe

Activitatea investițională în Republica Moldova nu a marcat performanțe înalte în anul 2014. Investițiile directe nete realizate de către rezidenți peste hotare au atins maximul istoric în perioada de tranziție, însă valoarea acestora este una foarte mică, aproximativ 41 mil. USD. Când privește investițiile străine atrase în economia națională, acestea au continuat evoluția s-a modestă atestată în perioada ce a urmat criza din anul 2009. Media creșterii anuale a influxului net de ISD în ultimii 5 ani a fost de 3%, iar 3 din cei cinci au fost ani în care acestea au înregistrat ritmuri anuale de creștere negativă. În anul 2014, valoarea ISD nete în economie a însumat 207,4

mil. USD. (diminuându-se cu 12,2% f.a.p.), ceea ce reprezintă mai puțin de o treime din valoarea maximă a influxului net de investiții străine directe, atrase în economie în anul 2008. Ca urmare, preponderent fluctuațiilor ratelor de schimb, stocul de USD în economia națională la finele anului 2014 a înregistrat o modificare și mai mică comparativ cu 31.12.2013, sporind cu circa 32,4 mil. USD și atingând nivelul de 3646,9 mil. USD (45,9% din PIB).

Figura 4.4. Influxul net de ISD în economia Republicii Moldova în anii 2005-2014

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

Circa trei sferturi din influxul net de investiții străine directe atrase în 2014 au fost realizate în capitalul social al companiilor, în același timp, valoarea acestora (155,4 mil. USD) a fost în scădere cu 2,1% f.a.p. La fel s-a redus valoarea netă a altor investiții, inclusiv creditele intragrup, atestându-se ieșiri nete de capital în valoare de 8 mil. USD. Pe de altă parte, o influență pozitivă asupra influxului net de ISD s-a produs din contul veniturilor reinvestite care au sporit de la 19,2 mil. USD în 2013 la 60,1 mil. USD. Valoarea dată se plasează sub nivelul investițiilor din această categorie realizate în anii 2007-2008 și 2011 (112,8 mil. USD, 98,7 mil. USD și, corespunzător, 86,7 mil. USD), totodată în creștere comparativ cu alți ani în perioada ultimelor două decenii.

Aceste evoluții ar putea indica asupra anticipărilor pozitive ale investitorilor străini ce activează în economia națională, totodată privitye în ansamblu, volumul investițiilor străine provenite din străinătate sunt mult prea mici, comparativ cu necesarul economiei naționale. Anul 2015, cel mai probabil nu va aduce salturi majore în activitatea investițională, o serie de factori de ordin economic și politic determinând incertitudinea mediului investițional – instabilitatea politică, conflictul ruso-ucrainean și previzibilitatea redusă a evoluției relațiilor economice și politice moldo-ruse. Pe termen mediu însă, în condițiile în care se va stabili o claritate în privința rolului regiunii Transnistrene în procesul euro-integraționist al Republicii Moldova și se va produce implementarea cu succes a Acordului de Asociere, interesul investitorilor străini pentru economia națională ar putea spori.

Comerțul exterior cu bunuri

Anul 2014 s-a caracterizat printr-o serie de factori, preponderent de ordin extern care au determinat scăderea comerțului exterior cu bunuri. Cererea externă în 2014 a avut o influență foarte mică asupra consumului PIB moldovenesc, conform datelor preliminare, volumul exporturilor avansând cu un ritm modest de 0,2% f.a.p. De altfel și oferta de bunuri a fost peste așteptări, volumul producției agricole și industriale fiind în creștere cu 8,2% și, respectiv, 7,3% f.a.p. (vezi capitolul Producția).

Expresie a acțiunii mai multor factori, importurile au avut o evoluție și mai modestă în anul 2014, volumul acestora conform estimărilor fiind în scădere cu 0,2% f.a.p. (vezi capitolul Producția). Evoluția prețurilor internaționale pentru o serie de produse cu o pondere, relativ, înaltă în comerțul exterior moldovenesc, precum și creșterea foarte mică a prețurilor de consum pe câteva dintre piețele care se află în topul principalelor țări cu care Republica Moldova comercializează a influențat negativ valoarea unitară a bunurilor atât la export, cât și la import, afectând valoarea comerțului exterior moldovenesc în ansamblu.

Conform datelor oficiale preliminare privind comerțul exterior în anul 2014, valoarea bunurilor tranzacționate cu partenerii externi a constituit 7656,5 mil. USD, marcând o descreștere cu 264,2 mil. USD sau -3,3% f.a.p. Deși în termeni relativi evoluția negativă a exporturilor a depășit-o pe cea a importurilor, în termeni absoluți, importurile au cunoscut o scădere mai mare (-175,4 mil. USD vs. -88,8 mil. USD), fapt ce a contribuit la reducerea deficitului comercial cu bunuri cu 2,8% (vezi tabelul 4.4).

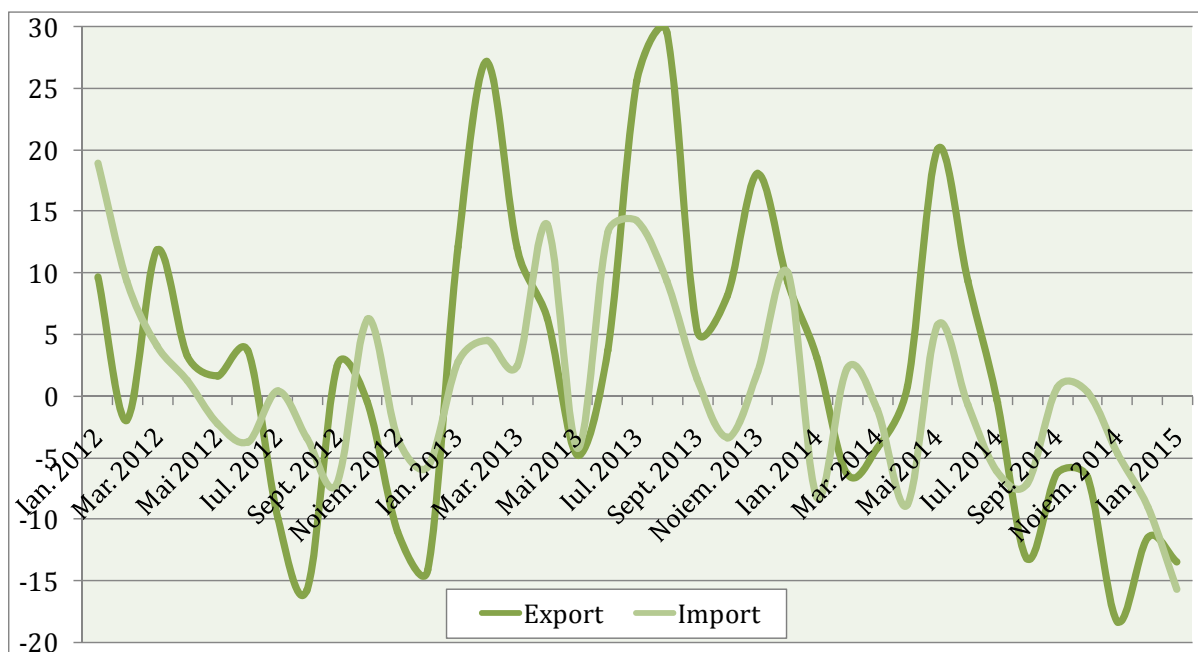
Tabelul 4.4. Principalii indicatori ai comerțului exterior cu bunuri al Republicii Moldova

Indicatorul	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Export nominal, mil. USD	1591,1	1283,1	1541,5	2216,8	2161,8	2428,3	2339,5
<i>Export nominal, ritmul de creștere, anul precedent=100%</i>	18,7	-19,4	20,1	43,8	-2,5	12,3	-3,7
Reexport nominal, mil. USD	605,5	503,0	606,1	1001,6	772,3	808,5	809,9
<i>Reexport nominal, ritmul de creștere, anul precedent=100%</i>	22,1	-16,9	20,5	65,3	-22,9	4,7	0,2
Reexport/Export total, %	38,1	39,2	39,3	45,2	35,7	33,3	34,6
Import nominal, mil. USD	4898,8	3278,3	3855,3	5191,3	5212,9	5492,4	5317,0
<i>Import nominal, ritmul de creștere, anul precedent=100%</i>	32,8	-33,1	17,6	34,7	0,4	5,4	-3,2
Deficitul comercial nominal, mil. USD	-3307,7	-1995,2	-2313,8	-2974,5	-3051,1	-3064,1	-2977,5
<i>Deficitul comercial nominal, ritmul de creștere, anul precedent=100%</i>	40,8	-39,7	16,0	28,6	2,6	0,4	-2,8
Gradul de acoperire al importurilor prin exporturi, %	32,5	39,1	40,0	42,7	41,5	44,2	44,0
Export pe cap de locuitor, USD	445,3	359,7	432,6	622,6	607,3	682,2	657,6
Import pe cap de locuitor, USD	1371,2	918,9	1081,8	1458,1	1464,5	1543,0	1494,5
Export/PIB, %	26,3	23,6	26,5	31,6	29,7	30,4	29,5
Import/PIB, %	80,9	60,3	66,3	74,0	71,6	68,8	66,9

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică, calculele autorului.

Exporturile

Evoluțiile anului 2014 au scos în evidență deficiențele comerțului exterior moldovenesc care influențează, dar și reflectă situația în economia națională. În cea mai mare parte a anului atât valoarea exporturilor cât și a importurilor a înregistrat ritmuri negative de creștere, acestea devenind mai pronunțate către finele anului (vezi Fig. 4.5).

Figura 4.5. Dinamica lunară a exporturilor și importurilor, % f.p.s.a.p.

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

În pofida unei oferte de bunuri, relativ înaltă în anul 2014, valoarea nominală a exporturilor s-a plasat la un nivel inferior celui înregistrat în anul precedent. Constrângerile de ordin intern ce relevă din mediul de afaceri slab dezvoltat și o structură a exporturilor vulnerabilă la diverse șocuri, sub influența factorilor externi au avut drept rezultat reducerea intrărilor de valută obținute din activitatea comercială desfășurată pe piețele străine.

Factorii care au influențat scăderea exporturilor în anul 2014.

Tabelul 4.5. Structura și evoluția exporturilor pe grupe de produse în anul 2014

Denumirea produsului	Valoarea nominală, mil. USD	Structura, %		Ritmul de creștere f.a.p., %		Gradul de influență la creștere/reducere f.a.p., %	
	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014
<i>A</i>	<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>	<i>7</i>
Total	2339,5	100,0	100,0	12,3	-3,7	12,3	-3,7
Produse agroalimentare	1061,1	41,7	45,4	15,6	4,8	6,3	2,0
<i>Fructe și legume</i>	268,7	12,1	11,5	4,6	-8,2	0,6	-1,0
<i>Cereale și preparate pe bază de cereale</i>	200,8	5,7	8,6	168,2	44,3	4,0	2,5
<i>Băuturi alcoolice și fără alcool</i>	191,8	10,4	8,2	17,1	-23,7	1,7	-2,5
<i>Semințe și fructe oleaginoase</i>	153,3	6,8	6,6	67,6	-7,4	3,1	-0,5
<i>Uleiuri</i>	77,4	1,8	3,3	-50,9	76,1	-2,1	1,4
Combustibili	16,1	1,1	0,7	73,4	-40,2	0,5	-0,4

Tabelul 4.5 – continuare

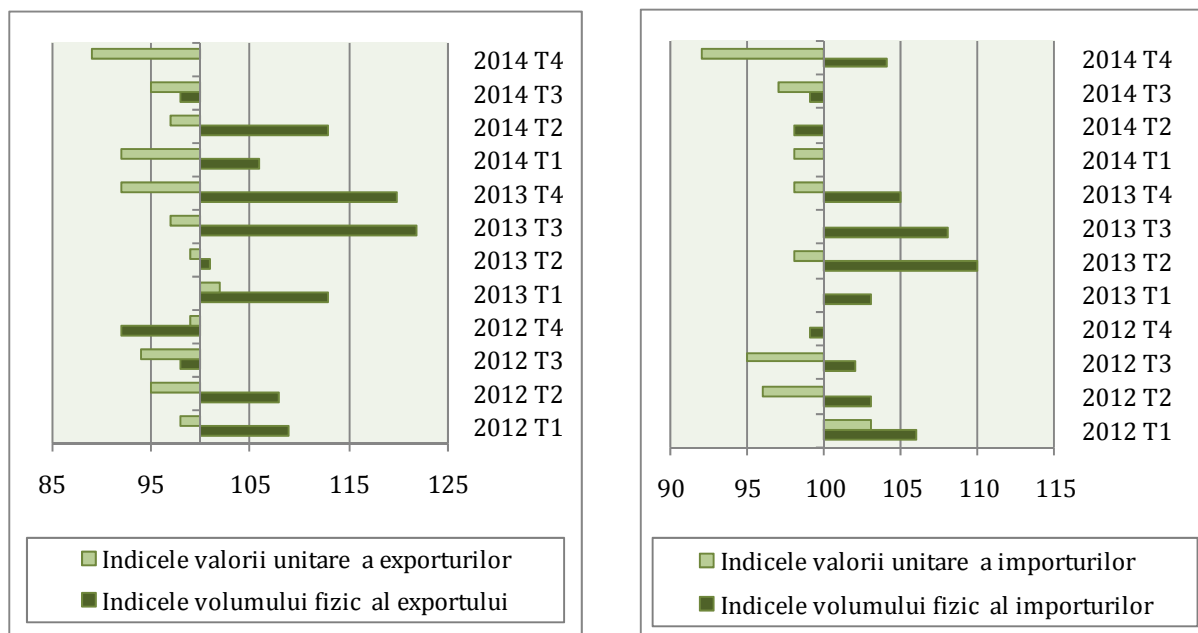
A	1	2	3	4	5	6	7
Materii brute necomestibile, exclusiv semințele de floarea soarelui și combustibili	57,8	3,6	2,5	29,7	-33,8	0,9	-1,2
Produse manufacturate	1204,6	53,6	51,5	8,2	-7,5	4,5	-4,0
Îmbrăcăminte și accesorii	277,6	10,7	11,9	2,4	6,6	0,3	0,7
Mașini și aparate electrice și părți ale acestora	244,2	9,8	10,4	23,7	2,3	2,1	0,2
Produse farmaceutice	125,2	4,7	5,4	20,3	10,5	0,9	0,5
Mobilă și părți ale acestora	108,9	4,4	4,7	15,6	2,9	0,7	0,1
Fire, țesături și articole textile	63,5	3,2	2,7	-14,7	-19,4	-0,6	-0,6
Articole din minerale nemetalice	51,4	2,2	2,2	42,1	-5,3	0,7	-0,1

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică, calculele autorului.

Evoluția prețurilor la produsele agroalimentare pe piețele internaționale și cererea externă în descreștere a principalilor parteneri estici a fost factorul ce a defavorizat exportatorii pe tot parcursul anului (figura 4.7).

Reducerea prețurilor internaționale pentru produsele agroalimentare care reprezintă circa 45,4% din exporturile moldovenești în 2014 și cererea anemică din partea principalilor parteneri estici au fost factorii determinanți ce au conturat tendința de reducere a prețurilor de export.

În 2014, în mediu, valoarea unitară a bunurilor exportate s-a redus cu aproximativ 6% față de anul precedent, în trimestrul patru fiind înregistrat nivelul minim trimestrial în ultimii 5 ani – (-)11%. Reducerea valorii unitare s-a produs în cazul mai multor produse agroalimentare exportate: ulei, vinuri, suc de fructe, cereale (inclusiv grâu și porumb), semințe oleaginoase, zahăr, fructe, cu precădere mere și struguri etc. Acest fapt a afectat valoarea exporturilor atât spre est cât și spre vest.

Figura 4.6. Indicii valorii unitare și de volum ai comerțului exterior cu bunuri

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

Aceste evoluții au condiționat înrăutățirea raportului de schimb, care a înregistrat valori subunitare pe parcursul anului, dat fiind că reducerea prețurilor la export a fost mai accentuată decât în cazul importurilor.

Tabelul 4.6. Evoluția raportului de schimb în comerțul exterior cu bunuri

Indicatorul	2012				2013				2014			
	T1	T2	T3	T4	T1	T2	T3	T4	T1	T2	T3	T4
Indicele valorii unitare a exporturilor	98,0	95,0	94,0	99,0	102,0	99,0	97,0	92,0	92,0	97,0	95,0	89,0
Indicele valorii unitare a importurilor	103,0	96,0	95,0	100,0	100,0	98,0	100,0	98,0	98,0	100,0	97,0	92,0
Raportul de schimb (Terms of trade)	95,1	99,0	98,9	99,0	102,0	101,0	97,0	93,9	93,9	97,0	97,9	96,7

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

Indicele subunitar indică asupra structurii neperformante a exporturilor. Importăm în mare parte produse cu o valoare adăugată înaltă și exportăm materii prime sau produse cu o valoare adăugată mai joasă. Uneori importăm produse finite la prețuri superioare celor fabricate și exportate de către agenții economici moldoveni (o explicație fiind categoria și calitatea produsului), menținând în același timp un deficit comercial pe aceste poziții tarifare în pofida disponibilităților de materii prime în cantități mari. Un caz elocvent în acest sens ar fi comerțul exterior cu făină de grâu.

Republica Moldova este un importator net de făină de grâu și meslin. În 2014 au fost exportate 7,7 mii tone de făină de grâu și meslin la un preț mediu unitar de aproximativ 0,29 dolari cenți/kg, fiind importate, în același timp, aproximativ 35,3 mii tone la un preț unitar mediu de 0,34 dolari cenți/kg. În valori nominale exportul a constituit 2,2 mil. USD, iar importul 11,8 mil. USD. Aceasta în timp ce Republica Moldova este un exportator net de grâu, iar în 2014 a fost livrat în străinătate grâu în valoare de 81,3 mil. USD, la un preț unitar mediu de 0,19 dolari cenți per kg.

Embargourile impuse de către Federația Rusă în 2014 și înăsprirea politicii comerciale vis-a-vis de unele produse moldovenești au accentuat descreșterea exporturilor în ultimele două trimestre ale anului.

În 2014 exporturile către Federația Rusă s-au redus cu 32,9%, influențând evoluția negativă a exporturilor totale cu 8,6%. Contribuția interdicțiilor impuse importurilor de fructe, carne de vită, conserve din fructe și legume din Republica Moldova a fost majoră în reliefaarea tendinței date, accentuând descreșterea generată de efectele contractării exporturilor de vinuri și de cererea anemică pe această piață. La fel o influență negativă a avut înăsprirea politicii comerciale vis-a-vis de unele produse nealimentare, inclusiv mobilă. În 2014 exporturile de mobilă către Federația Rusă au constituit aproximativ 14 mil. USD, în descreștere cu 10,8 mil. USD sau cu 43,5% f.a.p., influențând descreșterea exporturilor totale cu 0,4%. În ultimele două trimestre¹¹ exporturile către Federația Rusă s-au redus cu 40,2% și, respectiv 45,4% f.a.p., contribuind scăderea exporturilor totale în perioada dată cu aproximativ 11% și 9,6% corespunzător.

¹¹ Amintim că în septembrie 2013 Federația Rusă ca răspuns politicii comerciale moldovenești deschise pentru liberalizarea comerțului cu UE a interzis accesul vinurilor moldovenești, iar lanțul embargourilor au continuat și în anul 2014. În aprilie 2014 a fost restricționat accesul produselor din carne de porc de origine moldovenească pe piața rusă, în iulie – fructele și legumele și produsele din acestea, iar în octombrie toate tipurile de carne.

TENDINȚE ÎN ECONOMIA MOLDOVEI

În 2014, în sumă, Republica Moldova a exportat în Federația Rusă carne de vită proaspătă refrigerată, struguri, mere, pere și gutui, caise, cireșe, vișine, piersici și prune, vin și must din struguri, precum și diverse conserve din fructe și legume (conform tabelului 4.7) cu 85 mil. USD mai puțin față de anul precedent, contribuind cu 3,5% la scăderea exporturilor totale.

Tabelul 4.7. Principalele produse a căror export a fost afectat de embargoul rusesc

	Valoarea nominală, mil. USD			Modificarea f.a.p., mil. USD		Ritmul de creștere, f.a.p., %		Gradul de influență asupra modi- ficării totale a exporturilor, %	
	2012	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014
A	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Total	2161,9	2428,3	2339,5	266,4	-88,8	12,3	-3,7	12,3	-3,7
Export către Federația Rusă	655,1	631,9	423,7	-23,2	-208,2	-3,5	-32,9	-1,1	-8,6
Carne de bovine, proaspătă sau refrigerată	8,2	11,9	5,2	3,6	-6,7	44,1	-56,4	0,2	-0,3
<i>inclusiv Federația Rusă</i>	8,2	11,9	4,7	3,6	-7,1	44,1	-60,0	0,2	-0,3
Carne de cal, măgar, catâr, asin, proaspătă, refrigerată sau congelată	1,4	1,4	0,3	0,0	-1,1	-2,5	-77,7	0,0	0,0
<i>inclusiv Federația Rusă</i>	1,4	1,4	0,3	0,0	-1,1	-1,3	-77,7	0,0	0,0
Struguri, proaspeți sau uscați	14,5	17,0	20,1	2,5	3,1	17,5	18,2	0,1	0,1
<i>inclusiv Federația Rusă</i>	10,9	12,6	11,9	1,7	-0,7	15,2	-5,3	0,1	0,0
Mere, pere și gutui, proaspete	40,4	48,0	25,3	7,6	-22,8	18,9	-47,4	0,4	-0,9
<i>inclusiv Federația Rusă</i>	37,8	43,7	9,0	5,9	-34,7	15,7	-79,5	0,3	-1,4
Caise, cireșe, vișine, piersici, prune și porum- be, proaspete	28,9	26,2	21,7	-2,7	-4,5	-9,5	-17,2	-0,1	-0,2
<i>inclusiv Federația Rusă</i>	27,2	21,1	11,5	-6,0	-9,6	-22,2	-45,5	-0,3	-0,4
Vin și must de struguri	142,1	149,6	111,8	7,5	-37,8	5,2	-25,2	0,3	-1,6
<i>inclusiv Federația Rusă</i>	40,5	34,4	10,2	-6,1	-24,2	-15,1	-70,4	-0,3	-1,0
Legume, fructe preparate sau conserve în oțet sau acid acetic	4,6	3,0	1,3	-1,6	-1,7	-34,9	-55,9	-0,1	-0,1

Tabelul 4.7 – continuare

A	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Tomate preparate sau conservate altfel decât în oțet sau acid acetic	1,3	1,2	0,7	-0,1	-0,5	-10,4	-42,2	0,0	0,0
<i>inclusiv Federația Rusă</i>	1,1	1,0	0,4	-0,1	-0,6	-12,0	-58,1	0,0	0,0
Alte legume preparate sau conservate altfel decât în oțet sau acid acetic	14,7	14,3	12,9	-0,4	-1,4	-2,7	-10,0	0,0	-0,1
<i>inclusiv Federația Rusă</i>	10,3	10,8	6,7	0,5	-4,2	4,9	-38,5	0,0	-0,2
Sucuri de fructe și sucuri de legume, nefermentate, fără adaos de alcool	34,2	52,6	38,2	18,4	-14,5	53,7	-27,5	0,9	-0,6
<i>inclusiv Federația Rusă</i>	1,6	0,9	0,4	-0,7	-0,5	-41,4	-55,8	0,0	0,0

Sursa: Calculele autorului în baza datelor Biroului Național de Statistică.

Influența embargourilor asupra altor categorii de produse a fost mai puțin semnificativă fie pentru ca acestea au o concentrație mai mică, volumele livrate pe piața rusă sunt mai mici, fie pierderile generate de contractarea livrărilor pe piața dată au fost compensate de reorientarea acestora către alte piețe.

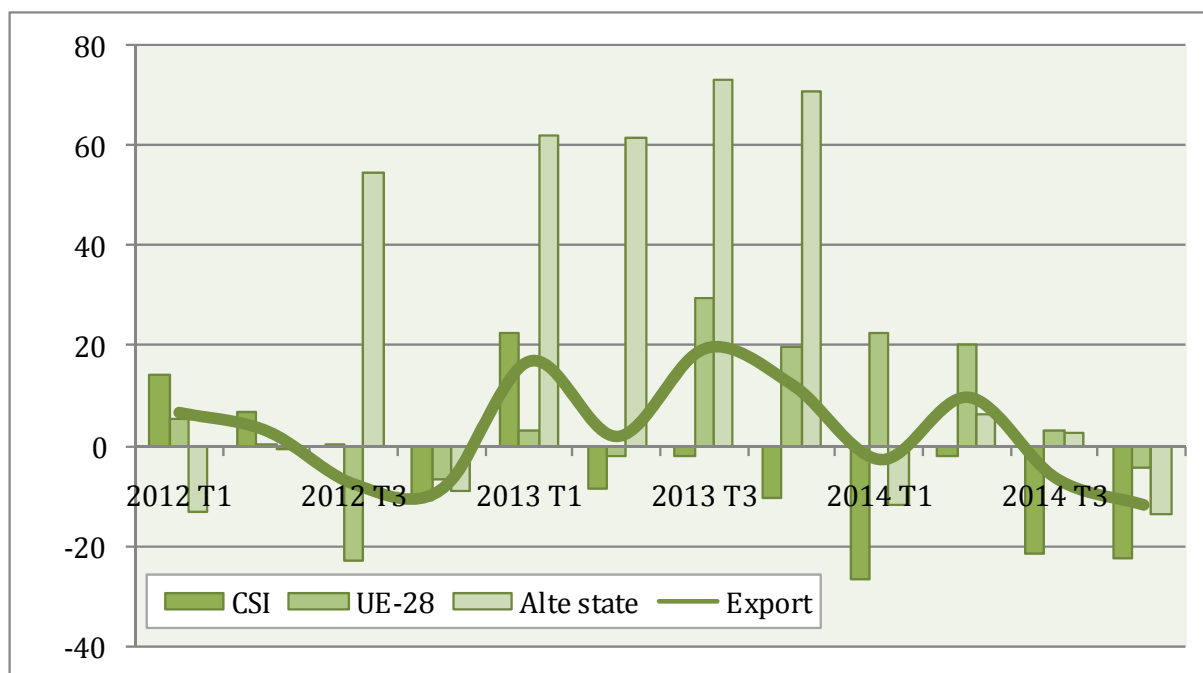
În ansamblu, atât exporturile de legume, cât și cele de carne au fost în creștere în 2014. Livrările de legume au sporit cu circa 2,5 mil. USD sau aproximativ 19,9% f.a.p., constituind 15 mil. USD. Exportul de carne s-a majorat cu aproximativ 88% f.a.p., constituind circa 35,3 mil. USD (cea mai mare valoare atestată în ultimii 10 ani), aproximativ 1,5% din valoarea totală a exporturilor. De menționat că Republica Moldova este o țară net importatoare de legume și de carne, deficitul constituind aproximativ 15 mil. USD și, respectiv, 19 mil. USD în 2014.

În categoria produselor de carne dependenți de piața rusă sunt, cu precădere producătorii de carne de bovine și ovine. Totodată, dacă primii au înregistrat o reducere a livrărilor către piața rusă comparativ cu anul precedent, mai exact exportatorii de carne proaspătă (de la 11,9 mil. USD la 4,7 mil. USD), livrările de carne de ovine și caprine și carne de bovină congelată au fost în creștere cu 39,6% și respectiv 25,5% (către Federația Rusă). Volumele acestor produse destinate exportului sunt relativ mici: carne de bovine congelată 648,9 tone, inclusiv 606,9 tone în Federația Rusă; carne de ovine și caprine 876,3 tone, inclusiv 859,3 tone (conform datelor anului 2014). Creșterea exporturilor de carne în 2014 f.a.p. a fost asigurată în mare parte de majorarea volumelor de carne de porcină de la 87 kg (600 USD) în 2013 la 5,2 mii tone (22,3 mil. USD) în 2014, acestea fiind livrate preponderent către Belarus (circa 96,6%).

Criza economică în Ucraina și Rusia determină scăderea cererii pentru produsele moldovenești.

Reieșind din cifrele susmenționate, se poate conclua că embargourile rusești aplicate în anul 2014 și majorarea tarifelor comerciale pentru unele produse importate din Republica Moldova argumentează aproximativ jumătate din reducerea exporturilor de bunuri către Federația Rusă

comparativ cu anul 2013. Ori cealaltă parte a pierderilor poate fi explicată de tendința generală de contractare a importurilor rusești, pe fundalul stagnării economiei ruse și a temperării ritmurilor de creștere a consumului intern.

Figura 4.7. Dinamica exporturilor conform principalelor destinații mari

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

Exporturile moldovenești către piața rusească au continuat să înregistreze ritmuri negative de creștere 7 trimestre consecutiv, începând cu trimestrul II 2013. Iar în 2014, gama produselor care a înregistrat scăderi comparativ cu anul precedent a fost mult mai largă și includea și alte produse decât cele agroalimentare, de ex.: ornamente, decorațiuni, articole de feronerie, din metale comune pentru mobilă, uși, scări, ferestre, etc. (cu 97,6% sau 26 mil. USD); părți și accesorii de autovehicule (cu 85,3% sau 18,4 mil. USD); tuburi, țevi, furtunuri și accesorii ale acestora din materiale plastice (cu 48,9% sau 2,6 mil. USD); polimeri acrilici sub forme primare (cu 97,9% sau 1,6 mil. USD); mașini și aparate pentru condiționarea aerului (cu 94% sau 1,3 mil. USD mai puțin) ș.a.

Declinul economic în Ucraina a cauzat contractarea exporturilor moldovenești către această piață cu 22,2% f.a.p., influențând scăderea exporturilor totale cu 1,3%. Numai reducerea livrărilor de semințe de floarea soarelui, distilate de vin și vin din struguri către Ucraina a determinat o diminuare anuală a valorii exporturilor totale cu 1,13%.

Ca urmare evoluției negative a exporturilor în Federația Rusă și Ucraina, ponderea țărilor CSI s-a redus până la 31,4%, cu 6,6 mai puțin f.a.p. Din contul modificării produse, ponderea partenerilor din UE a sporit cu 6,5 p.p. în perioada dată, 53,3% din exporturi în anul 2014 fiind destinate acestei piețe. Ori, în acest an România deschidea topul principalelor piețe de desfacere pentru produsele livrate din Republica Moldova cu o cotă de 18,6% din valoarea totală a exporturilor.

Totodată, în pofida, acestui fapt, valoarea exporturilor către UE, înregistrează o dinamică, relativ lentă comparativ cu perspectivele oferite de regimul comercial de care dispun exportatorii moldoveni pe această piață. În trimestrul trei livrările către UE au temperat creșterea până la 3% f.p.s.a.p., ca în octombrie-ianuarie să înregistreze un declin de 4,3%. În Polonia exporturile au fost în scădere pe parcursul tuturor patru trimestre. Către Italia s-au redus în ultimele două trimestre ale anului cu 6,2% și 3,8% f.p.s.a.p. În ultimul trimestru s-au contractat livrările de

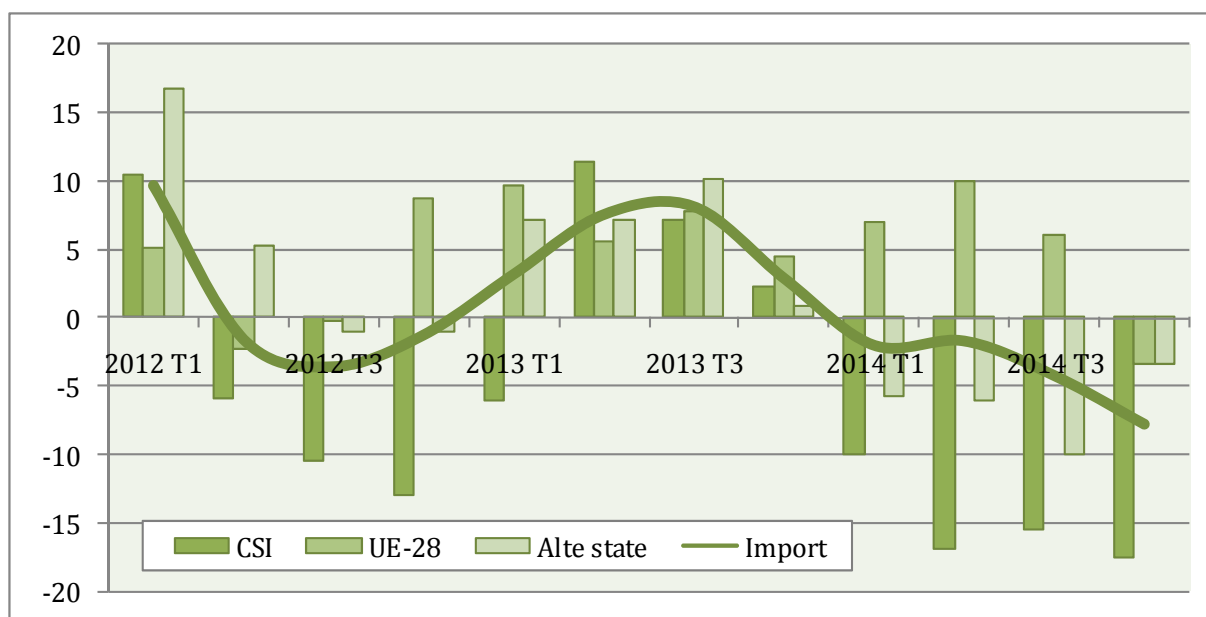
bunuri către Germania (13,7%), Franța (17,4%), Elveția (45,8%), Lituania (13,3%) ș.a. De altfel și exporturile către destinații altele decât UE și CSI s-au diminuat cu 13,8% în trimestrul 4 f.p.s.a.p.

Factorii care au influențat pozitiv exporturile în 2014 au fost: volumul înalt al producției agricole în anii 2013 și 2014 care a permis menținerea trendului crescător din contul majorării cantităților exportate, în special de cereale și zahăr; dinamica pozitivă a exporturilor în țările UE, care agregat, au înregistrat o creștere anuală de 9,6%. Susținerea creșterii livrărilor către această destinație a fost posibilă, inclusiv din contul evoluției pozitive a industriei producătoare de confecții, cabluri, mobilă, uleiuri vegetale.

Importul

În ultimii ani importurile au înregistrat evoluții foarte modeste comparativ cu cele de înaintea crizei din 2009, iar acest fapt s-a reflectat și în ritmuri de creștere mai temperate a deficitului comercial cu bunuri, care în 2014 a marcat o scădere comparativ cu 2013.

Ca și în cazul exporturilor factorul determinat ce a influențat valoarea importurilor în 2014 a fost reducerea valorii unitare a acestora. Mică a fost inflația importată din țările UE unde presiunile dezinflaționiste sunt puternice. La fel o temperare a creșterii prețurilor s-a atestat și în China de unde provin circa 8,7% din valoarea totală a importurilor. Iar volumul bunurilor furnizate din țările CSI, care provin preponderent din Federația Rusă și Ucraina unde, din contra, presiunile inflaționiste au sporit, au înregistrat o scădere semnificativă.

Figura 4.8. Dinamica importurilor conform principalelor surse geografice

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

Dinamica prețurilor la combustibili pe piețele internaționale au influențat valoarea unitară a produselor petroliere importate în Republica Moldova. Aproximativ s-a înjumătățit volumul și valoarea importului de energie electrică, care provine preponderent din Ucraina.

Recolta agricolă înaltă a condiționat sporirea exporturilor și din contra reducerea importurilor (contribuind la reducerea acestora cu 1,1 p.p.), fapt ce a determinat sporirea soldului pozitiv al balanței comerciale cu produse agroalimentare de la 256,6 mil. USD în anul precedent la 367,6 mil. USD în 2014.

La fel, în 2014 s-a redus și importul de produse manufacturate nealimentare sub influența mai multor factori: reducerea prețurilor unitare, dar și a temperaturii cererii atât interne cât și externe

pentru produsele importate pe teritoriul vamal al Republicii Moldova și reexportate ulterior. În ansamblu, acest grup de produse s-a redus cu 0,3% f.a.p., totodată, acestea au fost mai reziliente comparativ cu importul altor categorii mari de produse (vezi tabelul 4.8).

Tabelul 4.8. Structura și evoluția importurilor pe grupe de produse în anul 2014

Denumirea produsului	Valoarea nominală, mil. USD	Structura, %		Ritmul de creștere f.a.p., %		Gradul de influență la creștere/reducere f.a.p., %	
	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014
Total	5317,0	100,0	100,0	5,4	-3,2	5,4	-3,2
Produse agroalimentare	693,5	13,8	13,0	5,1	-8,2	0,7	-1,1
<i>Fructe și legume</i>	117,8	2,3	2,2	-1,0	-6,6	0,0	-0,2
<i>Cereale</i>	74,6	1,5	1,4	-1,5	-9,0	0,0	-0,1
Carne și produse din carne	56,0	0,9	1,1	9,0	16,3	0,1	0,1
<i>Băuturi</i>	57,3	1,4	1,1	12,6	-24,2	0,2	-0,3
Combustibili	1136,0	22,5	21,4	3,1	-8,1	0,7	-1,8
<i>Cărbune, cocs și brichete</i>	17,4	0,5	0,3	11,9	-38,4	0,1	-0,2
<i>Petrol, produse petroliere și produse înrudite</i>	610,4	11,8	11,5	4,8	-6,0	0,6	-0,7
<i>Gaz și produse industriale obținute din gaz</i>	458,3	8,3	8,6	-7,8	0,1	-0,7	0,0
<i>Energie electrică</i>	49,9	1,8	0,9	75,8	-50,3	0,8	-0,9
Materii brute necomestibile, exclusiv semințele de floarea soarelui și combustibilii	92,6	1,8	1,7	8,3	-5,0	0,1	-0,1
Produse manufacturate	3394,9	62,0	63,8	6,2	-0,3	3,8	-0,2
<i>Mașini și aparate electrice și părți ale acestora</i>	316,2	6,3	5,9	8,2	-9,0	0,5	-0,6
<i>Produse medicinale și farmaceutice</i>	275,0	4,7	5,2	17,2	5,5	0,7	0,3
<i>Fire, țesături și alte articole textile</i>	254,4	5,0	4,8	-2,1	-8,0	-0,1	-0,4
<i>Vehicule</i>	252,5	4,7	4,7	5,2	-1,3	0,2	-0,1

Sursa: Calculele autorului conform datelor Biroului Național de Statistică.

Provocări pentru anul 2015 și lecții de învățat din anul 2014

Provocările ce țin de evoluțiile comerțului exterior în anul 2015 sunt majore și multiple, iar anul 2014 a oferit o serie de lecții antreprenorilor și autorităților moldovene întru eficientizarea strategiilor sale de dezvoltare. Iar în dependență de nivelul percepției gafelor trecutului vor fi și reușitele din viitor.

Premisele creșterii ofertei de bunuri în 2015 sunt mici. Exporturile moldovenești, depind încă puternic de evoluțiile sectorului agricol. Doi ani consecutiv condițiile climatice au favorizat obținerea unei recolte înalte, iar prin urmare și stimularea exporturilor. Fie în lipsa infrastructurii de depozitare, fie datorită abilităților de planificare economică slab dezvoltate a antreprenorilor sau alte cauze, în acești doi ani am realizat volume mari de produse agricole pe piețele externe, în pofida prețurilor în descreștere pe piețele internaționale asigurând exportatorilor încasări de valută mai mici. În anul 2015, probabilitatea obținerii unor recolte agricole mai mici este mare, iar în condițiile menținerii trendului descrescător al prețurilor produselor agroalimentare pe piețele internaționale ar putea fi afectate exporturile.

La fel situația politică incertă în țară în condițiile înăspririi politicii monetare, creează premise pentru intimidarea mediului de afaceri, a investițiilor și a producției de bunuri.

Riscurile și provocările din partea cererii externe rămân a fi majore. La aceasta se mai adaugă situația incertă în relațiile comerciale moldo-rusești și măsura în care se va restabili accesul produselor agroalimentare moldovenesti pe această piață. Ori în condițiile aplicării noului regim comercial, produsele moldovenesti vor deveni mai puțin competitive pe piața rusească.

Datorită parametrilor calitativi, unele produse pot fi mai greu exportate pe piețele europene, unde cerințele de securitate a alimentelor sunt mai riguroase.

Probabilitatea intrării Federației Ruse în recesiune în 2015 și menținerea tendinței de descreștere a economiei Ucrainene va afecta în ansamblul cererea pentru produsele exportate din Republica Moldova.

Diminuarea importurilor reduce povara acestora asupra soldului contului curent, dar influențează negativ și veniturile fiscale obținute din bunurile importate și operațiunile de comerț exterior, iar în aceste condiții stimularea mediului de afaceri pentru majorarea bazei impozabile este absolut necesară întru onorarea cheltuielilor bugetare.

Câteva acțiuni importante ce urmează a fi realizate pentru a diminua consecințele riscurilor existente și a majora perspectivele de creștere pe viitor.

- Situația creată în relațiile comerciale moldo-ruse a fost încă o lecție pentru producătorii moldoveni că într-o economie deschisă un management eficient al exporturilor este esențial, iar concentrarea presupune riscuri majore pe care urmează să le asumi. Ori este o regulă care nu se referă neapărat la piața rusă ci este valabilă și în relațiile cu alți parteneri comerciali;
- Resursele naturale pe care le avem, urmează a fi gestionate eficient. Ori pământurile care le avem ne-ar permite câștiguri mai mari din export dacă am livra în străinătate nu grâu și porumb de calitate joasă, dar cereale de o calitate mai înaltă, făină sau alte produse fabricate din cereale;
- Asigurarea stabilității politice. Menținerea crizei politice și târăgănarea reformelor structurale, ar putea asigura eșecul implementării Acordului de Asociere și ratarea oportunităților de dezvoltare oferite de acesta.

Regiunea Republicii Moldova din partea stângă a râului Nistrului

Comerțul exterior al regiunii Republicii Moldova din partea stângă a râului Nistru a constituit 2349,7 mil. USD în 2014 (conform datelor departamentului vamal al regiunii, incluzând comerțul cu regiunea Republicii Moldova din partea dreaptă a râului Nistru), circa 1/3 (30%) din valoarea comerțului exterior al regiunii din partea dreaptă a râului. În 2014 din regiune au fost exportate bunuri în valoare de 715,9 mil. USD, iar importul a însumat 1634,7 mil. USD.

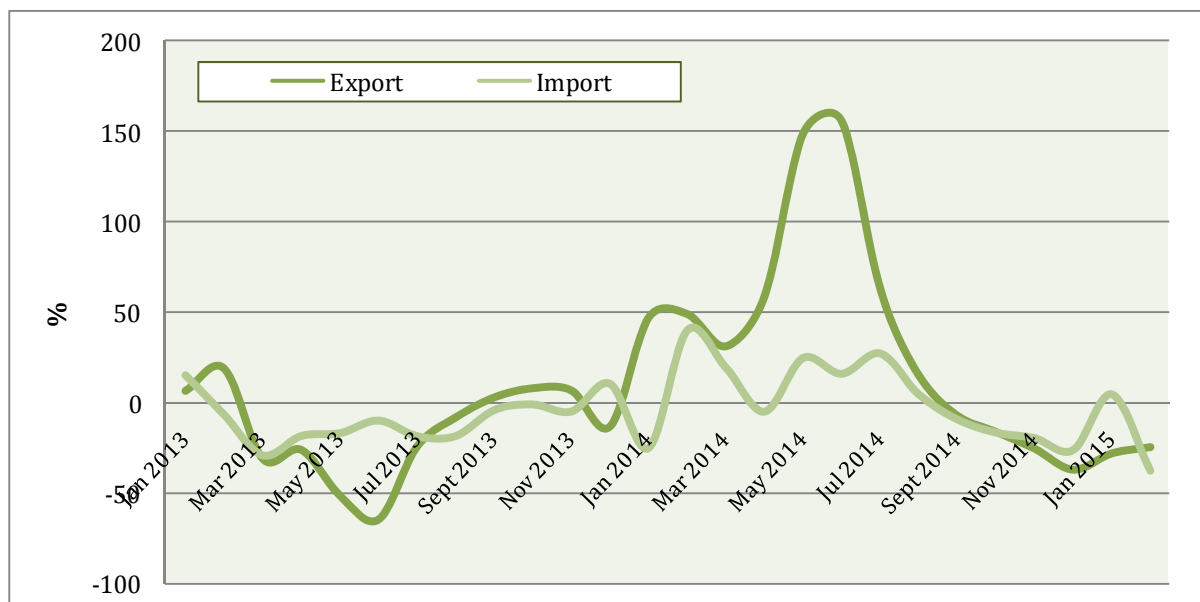
Valoarea comerțului exterior în regiunea transnistreană a fost în creștere față de anul precedent. Totodată, evoluțiile infraanuale, reflectă o sincronizare a tendințelor în ultimul trimestru pe ambele maluri ale râului. Mai mult ca atât, în regiunea transnistreană, atât exportul de bunuri cât și importul au avut o tendință mai accentuată de scădere în trimestrul IV f.p.s.a.p. (cu -25,2% și respectiv, -20,9%).

Aceste tendințe au determinat o scăderea generală a importului de bunuri în regiune pentru întregul an. Exporturile însă, datorită evoluțiilor din prima jumătate a anului au înregistrat o creștere de 22% față de 2013. Creșterea dată este una înaltă comparativ cu evoluțiile din anii precedenți, totodată ținând cont de baza joasă de comparație ritmul dat este mai puțin impunător.

Tabelul 4.9. Evoluția comerțului exterior cu bunuri al regiunii din partea stângă a Râului Nistru

Indicatorul	2010	2011	2012	2013	2014
Export, mil. USD	584,9	691,8	696,6	586,9	715,9
Ritmul anual de creștere al exportului, %	1,3	18,3	0,7	-15,7	22,0
Import, mil. USD	1294,6	1736,1	1800,2	1661,2	1634,7
Ritmul anual de creșterea importului, %	16,3	34,1	3,7	-7,7	-1,6
Balanța comercială, mil. USD	-709,7	-1044,3	-1103,6	-1074,3	-918,8
Gradul de acoperire al importului prin exporturi, %	45,2	39,8	38,7	35,3	43,8

Sursa: Conform datelor Comitetului vamal de stat al regiunii din partea stângă a râului Nistru.

Figura 4.9. Dinamica lunară a importului și exportului regiunii din partea stângă a râului Nistru, % (f.p.s.a.p.)

Sursa: Conform datelor Comitetului vamal de stat al regiunii din partea stângă a râului Nistru.

Structura comerțului exterior al regiunii diferă de comerțul transfrontalier al celeilalte părți a teritoriului, iar factorii care au asigurat modificarea valorii tranzacțiilor comerciale au fost într-o anumită măsură de altă natură. Principalii parteneri comerciali la import și la export sunt reprezentați de țările din spațiul CSI, cu precădere, regiunea din partea dreaptă a râului Nistru, Federația Rusă, Ucraina și Belarus. Țările CSI absorb 60,6% din exporturile regiunii (în scădere cu 5,9 p.p. față de anul precedent), de aici fiind asigurate 76,1% din importuri (în creștere cu 2,2 p.p. față de anul precedent). În același timp, dacă sunt excluse tranzacțiile cu regiunea din partea dreaptă a teritoriului, aceste ponderi se diminuează până la 22% și 69%, respectiv.

Circa 31,5% din total exportul de bunuri al regiunii în 2014 au constituit livrările de metale și produse din acestea, care au mers preponderent către țările UE – Polonia și România. Fiind în creștere cu 98,9% f.a.p., exportul categoriei date de produse a avut o contribuție de 19 p.p. la sporirea valorii totale a exportului în acest an.

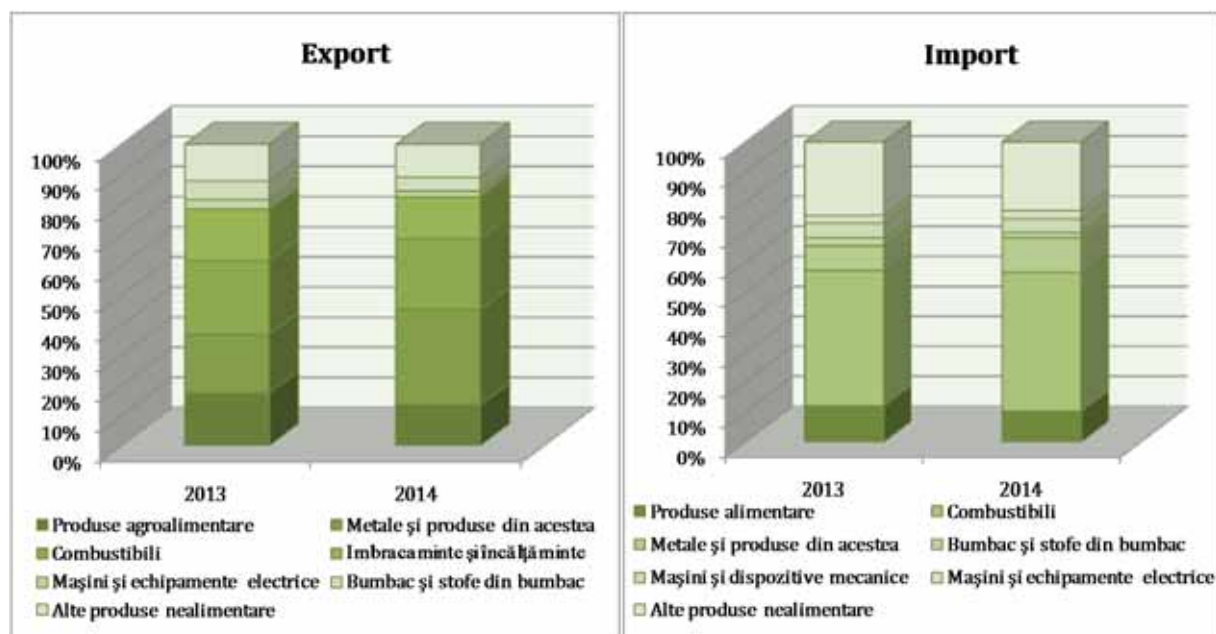
La fel, a sporit exportul de energia electrică și combustibilii cu 16,3% f.a.p., acesta fiind format preponderent de energia electrică livrată în regiunea dreaptă a teritoriului Republicii Moldova.

Ponderea acestei categorii de produse a constituit 23,3% din valoarea totală a exportului. În scădere însă, a fost exportul de confecții de îmbrăcăminte, bumbac și stofă de bumbac și aparate și echipamente electrice, care, au redus din creșterea totală a exportului de bunuri.

Exporturile către Federația Rusă s-au redus cu 2,7%, ponderea acesteia reducându-se până la 14% comparativ cu 17,6% în 2013.

Pe de altă parte, în perioada dată au sporit semnificativ exporturile către restul teritoriului țării (+18,9%), Polonia (de 2,9 ori), România (cu 79%), Turcia și Bulgaria de 2,1 ori ș.a.

Importul de bunuri al doilea an consecutiv a fost în scădere. Negativ au influențat dinamica acestora în 2014, contractarea importului de produse agroalimentare (-14,7%), inclusiv a produselor din carne, a lactatelor, semințelor oleaginoase și băuturilor alcoolice. O creștere temperată au înregistrat și alte produse nealimentare, care a sporit cu doar 1,2% f.a.p., cauzată, inclusiv de scăderea importului de bumbac și stofă din bumbac și echipamente electrice cu 32,5% și, respectiv, 6,9%. De menționat că în 2014, 57,8% din valoarea totală a importului a fost formată din combustibili minerali (46,3%) și metale și produse din acestea (11,5%).

Figura 4.10. Structura pe grupe de produse a comerțului exterior al regiunii din partea stângă a râului Nistru, %

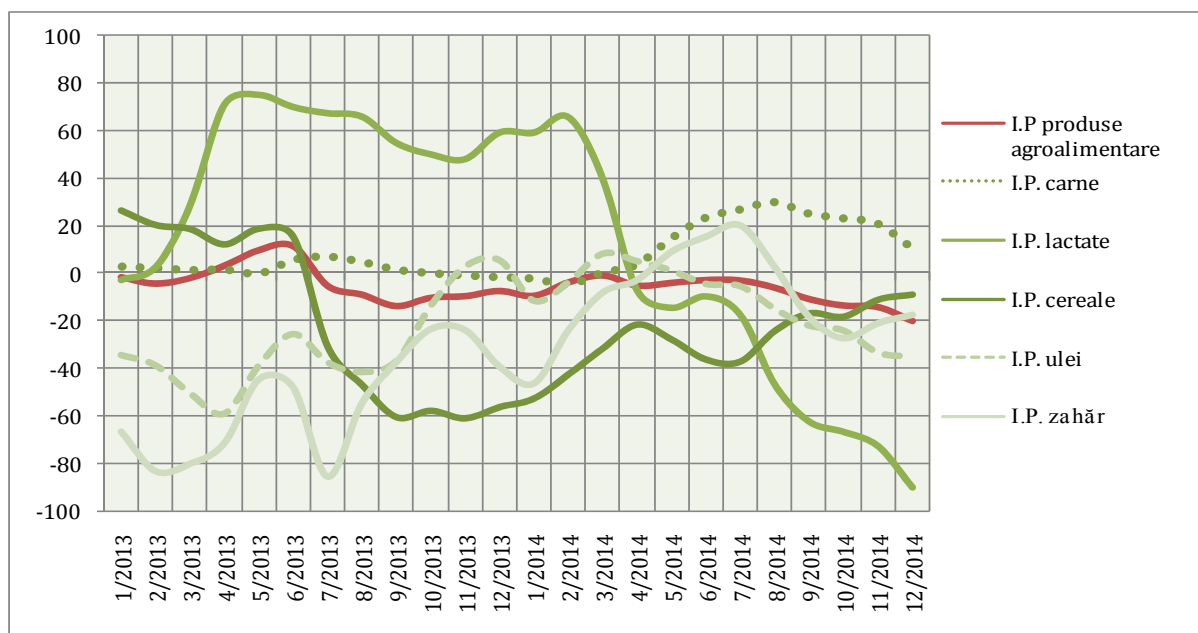
Sursa: Calculele autorului în baza datelor Ministerului dezvoltării economice a Republicii Moldova Transnistrene.

Tendențe și politici în principalele țări parteneri economici ai Republicii Moldova

În anul 2014 au avut loc mai multe evenimente atât de ordin economic cât și politic care au avut influențe contradictorii asupra economiei mondiale: scăderea prețurilor internaționale la petrol și la produsele agroalimentare, întărirea dolarului american și deprecierea valutei naționale a unor țări, conflictul politico-militar în Ucraina etc. Acești, factori au influențat nemijlocit și economia moldovenească, principalul canal de transmisie fiind comerțul exterior cu bunuri.

În ansamblu, conform estimărilor preliminare ale Băncii Mondiale, PIB-ul mondial în 2014 a fost în ascensiune cu 2,6% față de anul precedent (Global economic prospects, January 2015) – un ritm temperat care cu mici devieri s-a menținut în perioada ce a urmat criza anului 2009.

Unele state cu o pondere mare în economia mondială, cum ar fi SUA, Marea Britanie au reușit să înregistreze performanțe relativ bune în anul 2014. Altele însă, au dovedit restanțe în ceea ce

Figura 4.11. Rata anuală de creștere a prețurilor mondiale la produsele agroalimentare, % (f.p.s.a.p.)

Sursa: Conform datelor FAO.

privește principalii indicatori macroeconomici. Zona Euro, Japonia, China, dar și alte economii mai mici au continuat să întâmpine dificultăți în încercarea de a impulsiona creșterea economică.

Vorbind despre țările din vecinătatea Republicii Moldova, peisajul este descurajator atât dinspre vest – UE se luptă cu stagnarea economică, cât și dinspre est – conflictul politico-militar din Ucraina și criza economică rusească. Datele Comitetului de Statistică al CSI arată o creștere anuală moderată a PIB-ului țărilor CSI de aproximativ 1% în 2014, cu 1 p.p. temperând comparativ cu creșterea economică înregistrată în 2013. Activitatea investițională este precară, investițiile în capital fix pentru această regiune fiind în scădere cu 2,6% f.p.s.a.p. (în 2013 acestea au înregistrat o creștere anuală de 1,2%), inclusiv cu 8,5% în Belarus, 2,5% în Rusia [*Ibidem*], 23% în Ucraina, declinuri care se vor resimți în termen scurt.

Tabelul 4.10. Tendințe de dezvoltare a principalilor parteneri economici ai Republicii Moldova (% f.p.s.a.p.)

Indicator/Țară	Perioada	SUA	UE-28	România	Federația Rusă	Ucraina
A	1	2	3	4	5	6
PIB	T. III 2013	2,3	0,5	4,0	1,3	-1,1
	T. IV 2013	3,1	0,9	5,0	2,1	3,4
	T. III 2014	2,7	1,2	2,9	0,9	-5,4
	T. IV 2014	2,4	1,3	2,6	0,4	-14,8
Rata șomajului	T. III 2013	7,2	10,9	7,1	5,2	7,6
	T. IV 2013	7	10,7	7,1	5,5	7,7
	T. III 2014	6,1	10,1	6,7	4,9	9,3
	T. IV 2014	5,7	9,9	6,6	5,2	9,7
Rata anuală a inflației	oct 2013	1,0	0,9	1,2	6,3	-0,1
	noi 2013	1,2	1	1,3	6,5	0,2
	dec 2013	1,5	1	1,3	6,5	0,5
	oct 2014	1,7	0,5	0,8	8,3	19,8
	noi 2014	1,3	0,3	1,5	9,1	21,8
	dec 2014	0,8	-0,1	1,0	11,4	24,9

Tabelul 4.10 – continuare

A	1	2	3	4	5	6
Exportul de bunuri	T. III 2013	2,7	7,1	21,6	4,2	-9,1
	T. IV 2013	4,0	5,9	18,9	-0,2	-3,8
	T. III 2014	4,2	-1,2	6,1	-4,0	-14,3
	T. IV 2014	-	-	-	-	-
Importul de bunuri	T. III 2013	1,6	-1,2	11,2	0,0	-1,7
	T. IV 2013	1,1	-1,1	9,8	-0,1	-6,8
	T. III 2014	3,7	1,6	4,1	-7,9	-37,8
	T. IV 2014	-	-	-	-	-

Sursa: Conform datelor OECD, Eurostat, CIS STAT și ale oficiilor naționale de statistică ale Federației Ruse și Ucrainei.

Notă: Rata șomajului pentru Ucraina este prezentată conform datelor oficiale ale Ucrainei și reflectă valoarea indicatorului de la începutul anului (cumulativ).

Statele Unite ale Americii

În perioada post criză (2010-2014), economia SUA a înregistrat o creștere medie anuală de 2,3%, în 2014 creșterea reală a PIB fiind de 2.4%.

În ultimele trei luni ale anului rata anuală a inflației a fost de 0,6% - o rată joasă explicată de reducerea prețului la petrol și aprecierea dolarului. Rata șomajului în T4 se egalează cu 5,7%, în descreștere de la 6,7% în ianuarie al aceluiași an.

Indicele producției industriale a fost în creștere cu 4,5% f.a.p. În același timp, exporturile de bunuri își încetinesc ritmul de creștere de la 4,0% în T4 2013 la 1,1% în perioada similară a anului 2014. Importurile însă, au sporit cu un ritm anual de 3,6% în T4. Diferențele de ritmuri de dinamica ale celor doua fluxuri comerciale se explică prin întărirea dolarului american, care stimulează importul și descurajează exportul. Astfel, balanța comercială a SUA în decursul anului 2014 își mărește soldul negativ de la 39,1 mld. dolari (ianuarie) la 46,5 mld. dolari (decembrie).

UE 28

Economia Zonei euro și-a accelerat ușor creșterea economică în 2014 comparativ cu evoluțiile anului precedent. În ultimele două trimestre volumul PIB a fost în ascensiune cu aproximativ 1,2% și 1,3% f.p.s.a.p. Cele mai înalte evoluții trimestriale pentru perioada de analiză au prezentat asemenea țări ca Ungaria (3,4%), Polonia (3,2%), Marea Britanie (2,7%), România (2,7%), Suedia (2,6%), Estonia (2,6%) ș.a. Totodată, importante economii europene precum Italia (-0.6%), Austria (-0.2%), Finlanda (-0,1%) au înregistrat evoluții trimestriale negative în raport cu perioada similara a anului precedent. Merita menționate semnele de recuperare economica pe care le înregistrează unele economii grav afectate de criza din 2009. Spania, bunăoară, atinge un ritm de dinamica anual de 2,1% în T4 2014, comparativ cu -0,1% în T4 2013. De asemenea, PIB-ul Greciei reușește sa-si corecteze evoluția economică, cu o creștere anuală de 1,2% în T4 2014, comparativ cu -3,1% în perioada similară a anului precedent.

Rata anuală a inflației la nivelul UE 28 constituie 0,6% în 2014, cu cele mai înalte valori în Austria și România și cu valori negative în asemenea țări ca Bulgaria(-2,3%), Grecia (-1,7%), Spania (-0,2%). Șomajul continuă să rămână înalt în Grecia(26%), Spania (24%), Portugalia (16%). Rapoartele Comisiei Europene prognozează o îmbunătățire a economiilor europene ca urmare a scăderii prețului la petrol, doar în eventualitatea în care băncile nu vor mări ratele dobânzii sub influența anticipărilor inflaționiste. În plus, politicile monetare agreeate la nivel european concretizate în EU Investment Plan vor viza prioritar menținerea ratelor dobânzii la nivel scăzut în scopul încurajării consumului și investițiilor. În ultimii doi ani, motorul creșterii – deși modeste – a economiilor europene a fost consumul privat extern, dar și politicile de stimulare a autorităților europene.

România

În 2014 economia României crește cu 2,9% față de anul precedent. În octombrie-decembrie 2014, creșterea PIB-ului a fost de 2,6¹²% (f.p.s.a.p.), un ritm mai temperat decât în perioada similară a anului 2013 (5,0%). În ansamblu, în anul 2014 PIB-ul a crescut exclusiv sub impulsul consumului final (3.6 p.p.), în condițiile unei contribuții negative a investițiilor (-0.7) și a influenței nule din partea exportului net.

Recolta generoasă, dar mai ales scăderea prețului la petrol au determinat o reducere generală a prețurilor. Inflația anuală în 2014 constituie 1,4%, cea mai mică rată de după criza din 2008. Rata medie a șomajului a constituit 6,8%, cu tendință de descreștere de-a lungul anului de la 7% în ianuarie la 6,5% în decembrie. După anul 2012, an în care economia României și-a temperat creșterea economică la doar 0,6%, a urmat o relansare generală stimulată și menținută de agricultură și industrie pe partea producției, și de creșterea exporturilor de bunuri și servicii pe partea utilizărilor PIB-ului. Ritmurile de creștere a exporturilor în ultimii doi ani (14%, respectiv 6%) depășesc ritmurile de creștere ale importurilor în perioada respectivă (4,6%, respectiv 5,8%), fapt ce a determinat o reducere a soldului negativ al balanței comerciale.

Federația Rusă

În 2014, Federația Rusă a înregistrat cea mai modestă evoluție economică de după criza din 2009, PIB-ul fiind în creștere cu doar 0,6% față de perioada similară a anului precedent. Principalele surse de creare a valorii adăugate naționale rămân a fi activitatea de comerț (17,5% din PIB), industria prelucrătoare (15,2%) și operațiunile cu valori imobiliare (10,5%). În același timp, în unele domenii de activitate s-a redus comparativ cu anul precedent valoarea adăugată creată: inclusiv construcțiile care au fost în scădere al doilea an consecutiv – (-) 5,2%, industria hotelieră și restaurantele – (-2,4%), producerea și distribuirea energiei electrice, gazului și apei (-0,1%), educație (-0,7%) etc.

Conform serviciului federal de statistică al Federației Ruse, consumul final a temperat semnificativ, indicele volumului fizic al consumului final al populației fiind în scădere de la 103,7% în trimestrul 1 la 100,8% în trimestrele 2 și 3.

În anul 2014 economia rusă a confruntat o serie de constrângeri. Reducerea prețurilor internaționale la petrol au afectat contul curent al balanței de plăți, exercitând presiuni de depreciere a rublei rusești. Cursul nominal al rublei rusești s-a depreciat cu aproximativ 20% față de dolarul american și circa 20% față de moneda euro.

Investițiile brute au constituit 20,1% din PIB-ul Rusiei în 2014, având pe parcursul ultimului an un ritm mediu lunar de scădere în mărime de 4,3% (f.p.s.a.p.), lucru ce ar putea fi explicat, inclusiv prin accesul limitat al populației și firmelor la sursele financiare externe ca urmare a sancțiunilor vestice, dar și situația generală de incertitudine în cadrul economiei.

Comparativ cu partenerii vestici, rata inflației în Federația Rusă a atins cele mai înalte cote de după criza din 2008, IPC a constituit 111,4% comparativ cu anul precedent. În urma sancțiunilor rusești asupra importurilor de pe anumite piețe, pe fundalul temperării creșterii producției în sectorul de bunuri a fost afectată oferta generală de bunuri, fapt ce a determinat o creștere mai mare a prețurilor.

După criza din 2009, an în care au înregistrat o scădere drastică (de peste 30%), în 2010-2011 exportul de bunuri a început să se recupereze rapid. În 2011 acestea au atins și chiar au depășit nivelul exporturilor atestat în 2008. În anii 2012-2013 valoarea nominală a exporturilor și-a temperat semnificativ creșterea, ca în 2014 să înregistreze un declin de aproximativ 5,8% (conform statisticii vamale pe comerț exterior a Federației Ruse).

¹² Serie ajustată sezonier.

Aceeași evoluție o urmează și importul de bunuri. În primii 2 ani post criză economia rusească și-a sporit importurile cu 34%, respectiv 30% f.s.a.p., urmând o reducere drastică a ritmului de creștere în 2013 (+1,7%) și încheind ciclul cincinal cu un ritm negativ de -9,8% f.p.s.a.p.

În 2014, rata șomajului în economia rusească înregistrează cel mai mic nivel atestat în ultimii 10 ani, coborând până la 5,2%. În T3 acesta a atins minimumul de 4,8%. Ritmurile anuale modeste de creștere economică din ultimii doi ani (1,3% în 2013 și 0,6% în 2014), rata anuală a șomajului (5,5%) la nivelul său istoric minim păstrată în ultimii 3 ani, concomitent cu temperarea ritmului de creșterea reală a veniturilor disponibile ale populației sunt argumente în favoarea ipotezei conform căreia economia Rusiei operează la nivelul ei potențial. Suplimentar acestora, neîncrederea populației, dar și a întreprinderilor în politica macroeconomică promovată în ultimii doi ani, indică spre necesitatea Rusiei de a-și restructura paradigma economică.

Ucraina

După criza din 2008, în următorii doi ani Ucraina a înregistrat creșteri economice anuale de 4,1% și respectiv 5,3%. Totodată, la finele anului 2012 Ucraina intră în recesiune. După cinci trimestre de descreștere economică, în ultimul trimestru al anului 2013 volumul PIB a fost în creștere cu 3,3%, fapt care a asigurat finisarea anului cu obținerea unui PIB la nivelul anului precedent. Anul 2014, însă debutează în Ucraina cu Euromaidanul, continuă cu anexarea Crimeii la Federația Rusă și declanșarea conflictului militar în partea sud-estică a țării. Ciocnirile militare au fost decisive pentru evoluția economică ulterioară, Ucraina intrând din nou în recesiune, înregistrând o scădere a PIB f.a.p. cu 6,8%, preponderent condiționată de reducerea anuală a PIB în T IV cu 14,8%.

Producția industrială s-a redus în T4 cu 16,8% (f.p.s.a.p.), iar per total se înregistrează o scădere anuală de 11% în 2014. Rata anuală a inflației a fost într-o continuă creștere de-a lungul anului 2014, culminând în decembrie cu o creștere de 24,9%.

Rata șomajului a constituit 9,3% în ianuarie-septembrie, fiind în ascensiune cu 1,7 p.p. f.p.s.a.p. Și alți indicatori macroeconomici indică declin. Astfel, exportul de bunuri scade în 2014 cu 13,5%, înregistrând un declin dramatic de 29% în T4. Importul Ucrainei scade în ultimele trei luni ale anului 2014 cu un ritm anual de 37%.

Capitolul V

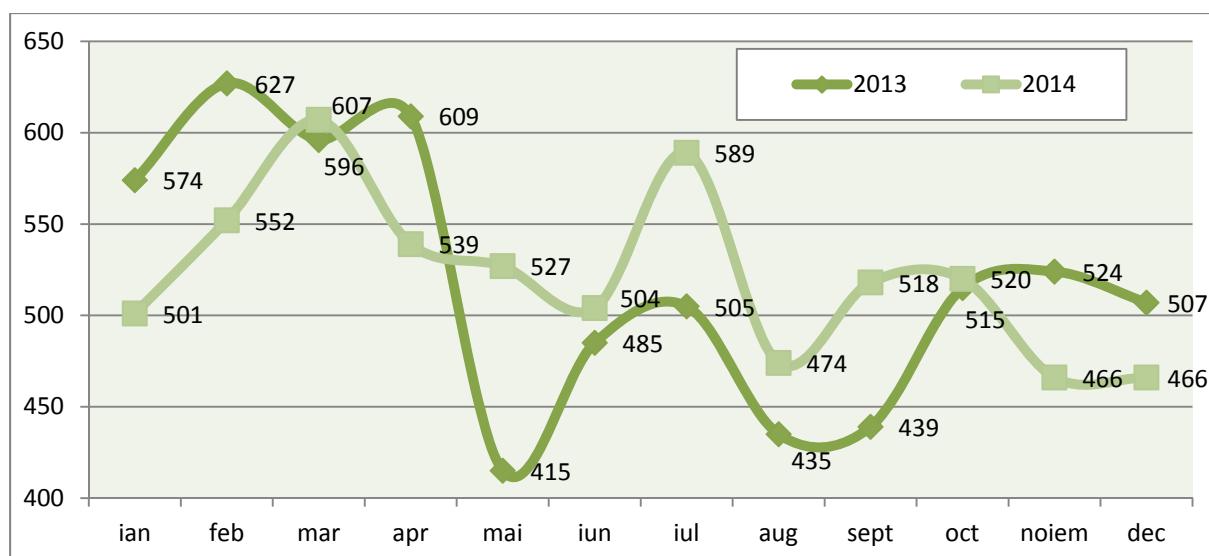
MEDIUL DE AFACERI

Dinamica întreprinderilor înregistrate și radiate în a. 2013-2014.

Conform datelor Camerei Înregistrării de Stat, la 01.02.2015 Registrul de stat deținea informații despre 168273 persoane juridice și întreprinzători individuali.

Numărul întreprinderilor înregistrate de Camera Înregistrării de Stat s-a diminuat nesemnificativ în T IV 2014 comparativ cu aceeași perioadă a anului precedent, indicele constituind 93,9%. Totodată, acesta a fost în scădere cu 8,1% față de T III 2014.

În ansamblu, numărul întreprinderilor înregistrate în anul 2014 a marcat o majorare nesemnificativă de 0,5% comparativ cu anul precedent. Astfel, potrivit datelor Camerei Înregistrării de Stat, în Registrul de Stat în anul 2014, au fost trecute 6263 întreprinderi noi.

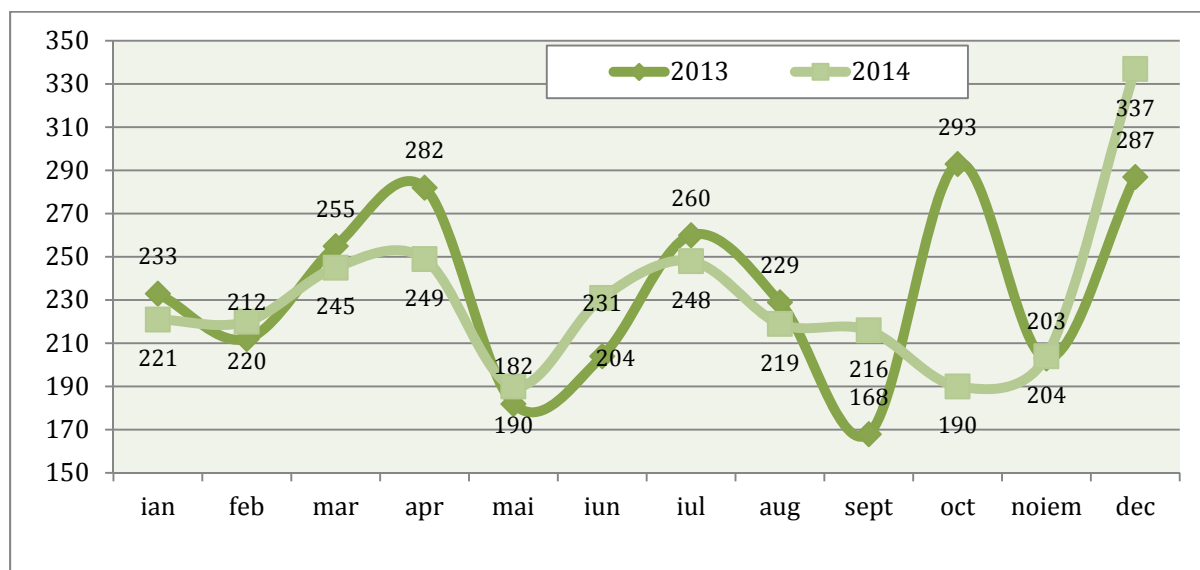
Figura 5.1. Evoluția numărului de întreprinderi înregistrate în perioada 2013-2014

Sursa: Conform datelor Camerei Înregistrării de Stat.

În pofida creșterii lente a întreprinderilor noi înregistrate în 2014, un indicator bun este reducerea numărului întreprinderilor radiate. Astfel, în anul 2014, numărul întreprinderilor radiate a constituit 2770 de unități sau cu 1,4% în descreștere față de anul 2013. Inclusiv, în ultimul trimestru al anului, numărul întreprinderilor radiate a constituit 731 de unități sau cu 6,6% mai puțin f.p.s.a.p.

Potrivit datelor Camerei Înregistrării de Stat, evoluția numărului întreprinderilor înregistrate și radiate în anii 2013-2014 a marcat performanțe mai puțin pozitive. În a.2014 numărul întreprinderilor înregistrate a depășit de 2 ori numărul celor lichidate/radiate (oficial excluse din Registru) și creșterea netă a numărului de întreprinderi a constituit 3493 unități, însă, acest indicator a crescut nesemnificativ în comparație cu anul precedent, constituind 102% comparativ cu nivelul a.2013 (Tabelul 5.1). Totodată, în medie numărul lunar al întreprinderilor înregistrate s-a majorat (521,9 unități), iar numărul întreprinderilor radiate din registru, s-a redus (de la 234 în a.2013 până la 230,8 în a.2014). Este necesar de a lua în considerare procedura relativ ușoară de înregistrare a întreprinderilor și complexitatea extraordinară și durata procedurii de închidere oficială a afacerii. Acest lucru ar putea indica și asupra faptului că

nu toți antreprenorii, care au încetat activitatea și intenționează să închidă afacerea au reușit să realizeze acest lucru.

Figura 5.2. Evoluția numărului de întreprinderi radiate în perioada 2013-2014

Sursa: Conform datelor Camerei Înregistrării de Stat.

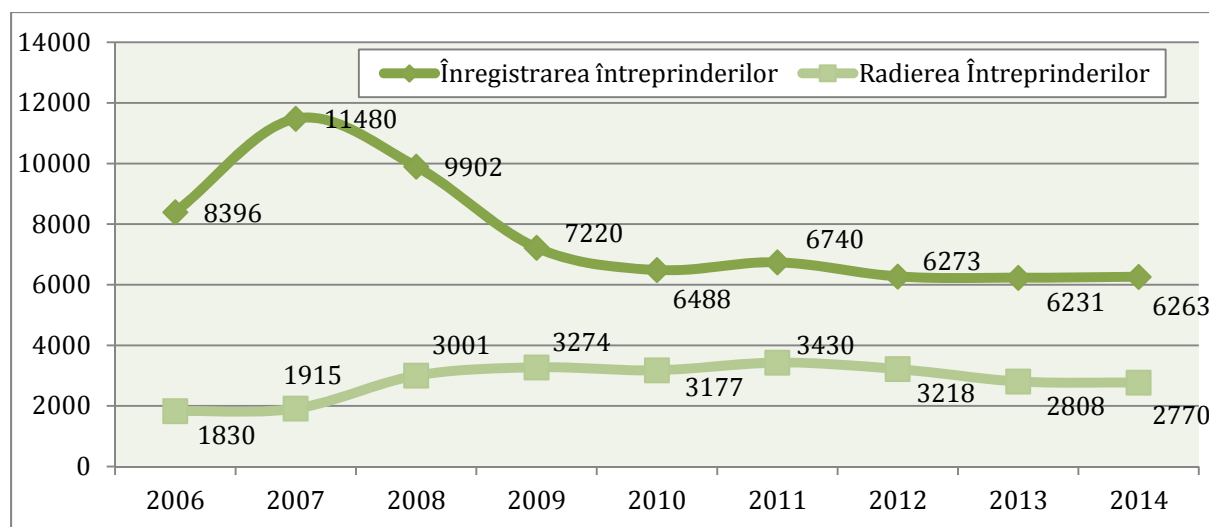
Tabelul 5.1. Numărul întreprinderilor înregistrate și lichidate/radiate potrivit datelor Camerei Înregistrării de Stat, a. 2012-2014, un.

Perioada	2014			2013			2012		
	Înregistrarea întreprind.	Radierea întreprind.	Nete	Înregistrarea întreprind.	Radierea întreprind.	Nete	Înregistrarea întreprind.	Radierea întreprind.	Nete
ian.	501	221	280	574	233	341	496	270	226
feb.	552	220	332	627	212	415	562	284	278
mar.	607	245	362	596	255	341	699	298	401
apr.	539	249	290	609	282	327	451	219	232
mai	527	190	337	415	182	233	559	271	288
iun.	504	231	273	485	204	281	489	270	219
iul.	589	248	341	505	260	245	438	362	76
aug.	474	219	255	435	229	206	445	288	157
sep.	518	216	302	439	168	271	495	195	300
oct.	520	190	330	515	293	222	564	211	353
noiem.	466	204	262	524	203	321	584	207	377
dec.	466	337	129	507	287	220	491	343	148
Total	6263	2770	3493	6231	2808	3423	6273	3218	3055
Media pe 12 luni	521,9	230,8	291,1	519,25	234	285,2	522,8	268,2	254,6

Sursa: Calculele autorului în baza datelor Camerei Înregistrării de Stat.

În perioada anilor 2006-2014 se observă o tendință ușor descrescătoare a numărului de întreprinderi înregistrate. Față de anul 2006 când s-a înregistrat un număr de 8396 de înmatriculări la nivelul întregii țări, în 2014 indicatorul dat s-a redus la 6263 de înmatriculări, reprezentând o scădere de 25,4%.

Din contra, comparativ cu anul 2006 când din Registrul de Stat, la nivelul întregii țări, au fost radiate 1830 întreprinderi, în anul 2014 a fost înregistrat un număr de 2770 de radieri, reprezentând o creștere de aproximativ 51,3%.

Figura 5.3. Dinamica înregistrărilor și radierilor în Registrul de Stat, 2006-2014, unități
Sursa: Conform datelor Camerei Înregistrării de Stat.

Indicatorii de dezvoltare a businessului în regiunea din partea stângă a Nistrului

Numărul general de întreprinderi/organizații, înregistrate în Registrul unic de stat a întreprinderilor și organizațiilor în regiunea din partea stângă a Nistrului a constituit la finele anului 2013- 10352 unități. În a.2013 numărul lor a crescut cu 9,3% față de a. 2009.

Tabelul 5.2. Numărul și gruparea întreprinderilor/organizațiilor din regiunea din partea stângă a Nistrului la finele anului 2013

Indicatori	2013
Numărul întreprinderilor/organizațiilor, un.	10352
Din ele după forma de proprietate, %:	
De stat și municipală, %	11,7
Proprietatea comuna, %	5,7
Proprietatea organizațiilor publice, %	11,8
Privată, dintre care:	70,7
Proprietatea straina, %	1,3
Mixtă fără participarea capitalului străin, %	1,7
Mixtă cu participarea capitalului străin, %	2,13
Din ele după genuri de activitate, %:	
Industrie	9,4
Agricultura	6,3
Transport și comunicații	1,9
Construcții	5,7
Comerț și alimentația publică, activități comerciale generale	35,1
Gospodărie de locuințe și deservire comunală	5,1
Tranzacții imobiliare	2,4
Din ele: numărul întreprinderilor sectorului businessului mic, un.	4732

Sursa: Conform datelor Anuarului statistic, 2013.

Întreprinderile sectorului businessului mic reprezintă o pondere mică de 45,7% din numărul total de întreprinderi/organizații, iar acest indicator a înregistrat o creștere nesemnificativă comparativ cu anul precedent. Astfel, în perioada dată în regiunea din partea stângă a Nistrului activau 4732 de întreprinderi, cu 1,5% în creștere față de anul precedent.

Datele privind dezvoltarea businessului mic din partea stângă a Nistrului nu sunt comparabile cu datele BNS din Moldova. În regiunea din partea stângă a Nistrului, este utilizată o clasificare diferită a întreprinderilor pe sectoare, se folosește un alt criteriu de atribuire a întreprinderilor la sectorul businessului mic (organizațiile care nu au ca formă de proprietate - proprietatea de stat și au un număr de salariați până la 100 pers.).

În Tabelul 5.2. sunt prezentați unii indicatori, care caracterizează activitatea întreprinderilor și organizațiilor în regiunea din partea stângă a Nistrului.

Se remarcă unele discrepanțe semnificative în structura întreprinderilor pe forme de proprietate din partea stângă a Nistrului cu cele din RM. Astfel, proprietatea întreprinderilor de stat și municipale și a organizațiilor publice din partea stângă a Nistrului constituie aproape o pătrime (23,5%) din numărul întreprinderilor și organizațiilor înregistrate, depășind considerabil ponderea întreprinderilor cu forma de proprietate publică (de stat și municipală) din RM care reprezintă doar 2% din numărul total de întreprinderi.

Capitolul VI

SECTORUL SOCIAL

Situația demografică. Una dintre tendințele demografice ce a caracterizat anul 2014 a fost creșterea mortalității cu ritmuri superioare creșterii natalității, fapt ce a condiționat sporul natural negativ al populației.

În anul 2014 numărul anual al populației stabile în Republica Moldova a continuat tendința de scădere a anilor precedenți. Astfel, valoarea acestui indicator a constituit în perioada dată 3556,4 mii persoane, în timp ce numărul populației stabile la 1 ianuarie 2015 a înregistrat valori inferioare – 3555,2 mii persoane. Reducerea acestui indicator la nivel de țară s-a produs pe fondul înrăutățirii scăderii naturale a populației, tendință care caracterizează preponderent situația în mediul rural.

În anul 2014, numărul *născuților-vii* total pe țară a constituit 38622 pers., fiind în creștere cu 2,0%, comparativ cu anul precedent (în anul 2013 acest indicator a constituit 37871 pers.). Rata natalității a constituit 10,9 *născuți-vii* la 1000 locuitori.

Numărul celor *decedați* a cifrat 39489 pers., mortalitatea generală fiind în creștere cu 3,8%, comparativ cu anul trecut (în anul 2013 numărul celor *decedați* a constituit 38060 pers.). Rata mortalității a constituit 11,1 *decedați* la 1000 locuitori. *Numărul copiilor decedați în vârstă sub 1 an* în această perioadă a constituit 368 pers. și s-a micșorat cu 10 pers., comparativ cu anul precedent. Rata mortalității infantile constituind 9,5 *decedați* în vârstă sub un an la 1000 *născuți-vii*.

Ca urmare a acestor evoluții, scăderea naturală a populației în anul 2014 a constituit 867 pers., devansând de 4,6 ori nivelul indicatorului dat în anul precedent (în anul 2013 acest indicator a fost 189 pers.). Valorile acestui indicator reflectă discrepanțe majore în profilul teritorial (Tabelul 6.1). În timp ce sporul natural al populației înregistrează valori pozitive în mun. Chișinău și UTA Găgăuzia, în celelalte regiuni ale țării: Nord, Centru, SUD acesta indică valori negative pronunțate. Aceste evoluții se explică, inclusiv prin diferențierile ce există în nivelul calității asistenței medicale a populației și a veniturilor acesteia în mediul rural și cel urban.

Tabelul 6.1. Procesele demografice pe regiuni de dezvoltare în anul 2014, mii pers.

	Născuți-vii, pers.	Decedați, pers.	Decedați copii sub 1 an, pers.	Sporul natural	Numărul căsătoriilor	Numărul divorțurilor
Municipiul Chișinău	9843	6400	117	3443	6456	2677
Nord	10048	12864	98	-2816	6279	2884
Centru	11506	12222	94	-716	8050	3464
Sud	5274	6179	49	-905	3614	1520
U.T.A. Găgăuzia	1902	1814	10	88	1209	459

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

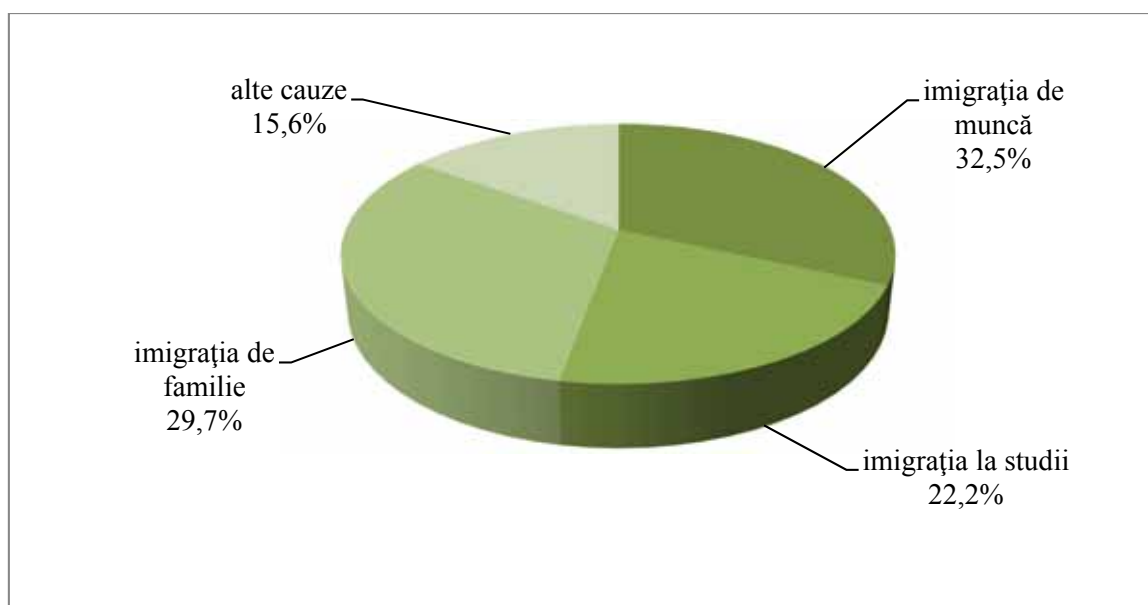
Structura mortalității pe clase ale cauzelor de deces relevă, că cele mai multe decese, circa 57,8% au drept cauză bolile aparatului circulator. Tumorile maligne au cauzat decesul a 15,2% din numărul total al persoanelor decedate, bolile aparatului digestiv – 9,1%, accidentele, intoxicațiile și traumele – 7,6%, bolile aparatului respirator – 4,4%, alte categorii – 5,9%.

Un indicator pozitiv ce a caracterizat evoluțiile demografice în anul 2014 a fost creșterea numărului căsătoriilor cu un ritm superior celui al divorțurilor și majorarea ratei nupțialității la

7,2 căsătorii la 1000 locuitori. Numărul *căsătoriilor* total pe republică a constituit 25624 în 2014, fiind în creștere cu 4,8% față de anul precedent. În același timp, numărul *divorțurilor* a constituit 11090 cazuri, cu 2,9% mai mult față de anul precedent. Rata divortialității în perioada dată a fost de două ori mai mică comparativ cu cea a nupțialității, alcătuind 3,1 divorțuri la 1000 locuitori.

Migrarea populației. În anul 2014, potrivit Ministerului Afacerilor Interne al Republicii Moldova, permis de ședere (permanentă și temporară) au primit 4187 cetățeni străini și 440 repatriați. Unii străini au imigrat în Republica Moldova în scop de muncă, circa – 32,5%, alții în scop de familie – 29,7%, la studii – 22,2%, alte cauze – 15,6% ș.a.

La fel și țările de origine a imigranților au fost variate: România – 852 pers., Ucraina – 534 pers., Israel – 525 pers., Federația Rusă – 516 pers., Turcia – 421 pers., Italia – 206 pers., Statele Unite ale Americii – 199 pers., Germania – 59 pers., Franța – 42 pers., India – 40 pers., Azerbaidjan – 37 pers., Bulgaria – 37 pers., alte țări – 685 pers.

Figura 6.1. Distribuția cetățenilor străini după scopul sosirii în RM în anul 2014, %
Sursa: Conform datelor Ministerului Afacerilor Interne.

Conform datelor oficiale ale Ministerului Tehnologiei Informației și Comunicațiilor numărul moldovenilor ce au emigrat în 2014 pentru a se stabili cu traiul peste hotare a constituit 2374 pers. Circa jumătate din aceștia au plecat să se stabilească în Federația Rusă și Ucraina: 788, și 602 corespunzător persoane. Numărul cetățenilor Republicii Moldova, emigrați către alte destinații a fost esențial mai mic: 285 pers. în S.U.A., în Germania – 223 și în Israel – 210. Majoritatea emigranților, atât femei, cât și bărbați, au făcut parte din populația economic activă, având vârsta de la 15 până la 44 de ani.

Migrația internă. Pe parcursul anului 2014, și-au schimbat locul de trai în interiorul țării 35,8 mii pers. Intensitatea migrației interne poate fi măsurată după numărul de sosiri și plecări la 1000 de locuitori. Indicele de mobilitate al populației, în anul 2014, a înregistrat o valoare de 10,1 persoane la 1000 de locuitori comparativ cu 9,4 în anul 2013. Intensitatea de plecări este mai mare în 18 raioane față de media pe țară. Cel mai mare număr relativ de plecări s-a constatat în raioanele: Dondușeni, Florești, Fălești, Râșcani, Soroca, Călărași, Rezina, Telenești, Ungheni, Șoldănești, Căușeni, Cantemir și Leova (10-14 plecați la 1000 locuitori), iar (16 plecați la 1000 locuitori) în raionul Dubăsari. Cel mai mic număr de plecări însă, situație atestată și în anul precedent, s-a înregistrat în municipiul Bălți, raioanele Ialoveni, Taraclia și UTA Găgăuzia (mai puțin de 8 plecați la 1000 locuitori). Intensitatea de sosiri a fost mai mare în municipiul Chișinău (16) și în raionul Dubăsari (17 sosiți la 1000 locuitori), în timp ce în termeni absoluți, cele mai

multe sosiri au fost înregistrate în municipiul Chișinău (13 mii persoane), municipiul Bălți (1,3 mii persoane) și în raioanele Cahul și Ungheni (aproape 1,0 mii persoane). Numărul UAT care au înregistrat un soldul pozitiv al migrației interne este unul mic, printre acestea numărându-se municipiile Chișinău și Bălți, șiraioanele Dubăsari și Ialoveni.

Profilul demografic al persoanelor ce au reprezentat subiectul proceselor migraționiste interne în 2014 ar putea fi caracterizat ca fiind predominant de populația în vârstă apta de muncă (mai mult de 90%), preponderent între 20-49 de ani, majoritatea femeii (58% din numărul migranților). Aproximativ 2/3 din numărul total al migranților proveneau din mediul rural.

Piața forței de muncă.

În anul 2014 populația economic activă a Republicii Moldova a constituit 1232,4 mii pers., fiind în descreștere cu 0,3% (3,5 mii pers.) față de anul 2013, rata de activitate a populației de 15 ani și peste, cu mici variații, menținându-se la nivelul anului precedent – 41,2%. Datorită, preponderent evoluțiilor bune în agricultură, populația ocupată a sporit comparativ cu anul precedent cu 1%, ceea ce reprezintă o creștere cu 12 mii persoane. Numărul șomerilor, estimat conform metodologiei BIM a fost de 47,5 mii, fiind cu 15,6 mii mai mic față de 2013, determinând reducerea ratei șomajului de la 5,1% în 2013 la 3,9%.

În T.IV 2014 populația economic activă a Republicii Moldova a constituit 1153,4 mii pers., fiind în descreștere cu 4,3% (52,4 mii pers.) față de T.IV 2013. În perioada dată, ponderea populației ocupate a crescut de la 95,9% la 96,5% comparativ cu T.IV anului precedent. Disparități importante pe sexe și medii în cadrul persoanelor economic active nu s-au înregistrat: ponderea bărbaților fiind comparativă cu cea a femeilor 50,2% și corespunzător, 49,8%, iar ponderea persoanelor economic active din mediul rural comparativă cu cea din mediul urban constituind 52,0%, și respectiv 48,0%.

Rata de activitate a populației de 15 ani și peste a constituit 38,6%, fiind în descreștere față de T.IV 2013 (40,4%). Totodată, acest indicator indică valori relativ mai mari în cazul bărbaților - 40,9% și în cazul populației din mediul urban, circa 43,2%. La fel, valori mai mari, indicatorul dat reflectă în cazul evaluării acestuia având la bază numărul populației active în vârstă de 15-64 ani (vârstă de muncă în țările Uniunii Europene conform metodologiei Eurostat) – 42,8%.

Populația ocupată a constituit 1113,1 mii pers., descrescând cu 3,7% față de T.IV 2013, menținându-se la un nivel scăzut și comparativ cu perioada similară a anilor 2011 și 2014. Ca și în cazul populației economic active, nu au fost înregistrate disparități majore pe sexe sau conform provenienței acestora pe medii de reședință în structura populației ocupate, prevalând cu o diferență foarte mică femeile (50,3% din total) și persoanele din mediul rural (52,4%).

Rata de ocupare a populației de 15 ani și peste a fost de 37,2%, înregistrând o descreștere nesemnificativă (de 1,5 p.p.) în comparație cu T. IV 2013. La bărbați ea a fost mai înaltă (39,0%) în comparație cu femeile – 35,6%. În distribuția pe medii de reședință rata de ocupare a avut valoarea 41,3% în mediul urban și 34,2% în mediul rural. Rata de ocupare a populației în vârstă de muncă (16- 56/61 ani) a fost de 43,9%, a populației în vârstă de 15-64 ani – 41,3% și în categoria de vârstă 15-29 ani acest indicator a avut valoarea 26,1%.

În ultimul trimestru al anului, puțin mai mult de un sfert din populația ocupată activă în agricultură, aproximativ 297,7 mii pers, în pofida faptului că numărul acesteia s-a redus comparativ cu perioada similară a anului precedent cu 13,9 mii, persoane sau cu 4,5%. Numărul populației ocupate cu activități non-agricole (815,4 mii) în termeni relativi a cunoscut o scădere mai temperată – 3,5%, în termeni absoluți însă diferența fiind de 29,4 mii persoane f.p.s.a.p.

În *activitățile non-agricole* numărul persoanelor ocupate a fost de 815,4 mii, în scădere cu 29,4 mii sau cu 3,5% față de T.IV 2013. Ponderea persoanelor ocupate în *industrie* a constituit 13,4% (12,2% în 2013) și în *construcții*, respectiv, 5,2% (5,8% în 2013). Numărul persoanelor ocupate

în industrie a crescut cu 5,3%, iar în construcții a scăzut cu 14,4%, față de nivelul anului precedent. În sectorul *servicii* au activat 54,7% din totalul persoanelor ocupate, această pondere micșorându-se cu 0,3 p.p. față de T. IV 2013, în timp ce numărul absolut al persoanelor ocupate în sectorul serviciilor a scăzut cu 27,3 mii.

Conform estimărilor BNS, circa 17,7% din totalul persoanelor ocupate în economie în ultimul trimestru al anului activau în *sectorul informal*, iar 31,0% au avut un *loc de muncă informal*.

Conform estimărilor oficiale (în baza metodologiei Biroului Internațional al Muncii), în anul 2014, atât în trimestrul patru cât și în primele trei trimestre s-a redus numărul șomerilor comparativ cu perioadele similare ale anului precedent. În ultimul trimestru, numărul acestora a fost estimat la 40,2 mii persoane, în descreștere cu 9,1 mii față de T. IV 2013. Șomajul a afectat într-o proporție mai mare bărbații – 65,4% din total numărul de șomeri, la fel și persoanele din mediul urban – 58,4%.

Rata șomajului la nivel de țară a înregistrat valoarea de 3,5% în T IV, fiind în creștere cu 0,2 p.p. față de perioada precedentă, dar în descreștere cu 0,6p.p. f.p.s.a.p. Disparități majore ale acestui indicator se atestă în mediul rural – 2,8% comparativ cu 4,2% în mediul urban, la fel acesta fiind mai mic în rândul femeilor (2,4%) comparativ cu bărbații (4,5%). Valori semnificativ mai mari înregistrează rata șomajului în rândurile tinerilor (7% pentru tinerii cu o vârstă între 15-29 ani), cu precădere a acelor cu o vârstă de până la 24 ani (8,7%).

Numărul șomerilor oficial înregistrați în ianuarie-decembrie 2014 era de 42166 pers., conform datelor Agenției Naționale pentru Ocuparea Forței de Muncă. Din numărul total de șomeri, 50,4% (21244 pers.) o constituie femeile. Numărul șomerilor oficial înregistrați din care au lucrat în profesii de muncitori – 17161 pers., dintre care 7810 pers. sunt femei. Numărul șomerilor oficial înregistrați dintre care au lucrat în post de funcționar – 5445 pers., din care 3306 pers. sunt femei. Șomeri proveniți din muncă – 13303 pers., dintre care 6630 pers. sunt femei. Șomerii care au revenit pe piața muncii după o întrerupere – 9303 pers., dintre care 4486 pers. sunt femei. Șomerii care pentru prima dată sunt în căutarea unui loc de muncă – 19560 pers., dintre care 10128 pers. sunt femei.

Tabelul 6.2. Numărul șomerilor înregistrați la ANOFM în ianuarie-decembrie 2014, pers.

Indicatori	Înregistrați		Plasați în câmpul muncii	
	Total	Femei	Total	Femei
Numărul șomerilor – total	42166	21244	16366	8768
dintre care au lucrat în profesii de muncitori	17161	7810	12760	6279
dintre care au lucrat în post de funcționar	5445	3306	3606	2489
Șomeri proveniți din muncă	13303	6630	5866	3091
Șomerii care au revenit pe piața muncii după o întrerupere	9303	4486	2670	1388
Șomerii care pentru prima dată sunt în căutarea unui loc de muncă	19560	10128	7830	4289

Sursa: Conform datelor Agenției Naționale pentru Ocuparea Forței de Muncă.

Numărul șomerilor aflați în evidență la începutul anului 20873 pers., dintre care 11462 pers. sunt femei, 5849 pers. sunt tinerii 16-29 ani, 13510 pers. sunt locuitori rurali. Numărul șomerilor înregistrați de la începutul anului 42166 pers., dintre care 21244 pers. sunt femei, 14204 pers. sunt tinerii 16-29 ani, 26076 pers. sunt locuitori rurali. Șomerii plasați în câmpul muncii de la începutul anului 16366 pers., din care 8768 pers. sunt femei, 6261 pers. sunt tinerii 16-29 ani, 8651 pers. sunt locuitori rurali. Șomerii ieșiți din evidență de la începutul anului 25947 pers., dintre care 13253 pers. sunt femei, 8254 pers. sunt tinerii 16-29 ani, 16278 pers.

sunt locuitori rurali. Numărul șomerilor, care stau în evidență la finele perioadei de raportare – 20726 pers., dintre care 10685 pers. sunt femei. Vizite efectuate de șomeri la agenția de ocupare a forței de muncă de la începutul anului – 261813 pers., dintre care 144117 pers. sunt femei, 67826 pers. sunt tinerii 16-29 ani, 162714 pers. sunt locuitori rurali.

Tabelul 6.3. Evoluția numărului șomerilor în ianuarie-decembrie 2014, pers.

Indicatori	Total	Din total:		
		Femei	Tineri 16-29 ani	Locuitori rurali
Aflați în evidență la începutul anului	20873	11462	5849	13510
Înregistrați de la începutul anului	42166	21244	14204	26076
Plasați în câmpul muncii de la începutul anului	16366	8768	6261	8651
Ieșiți din evidență de la începutul anului	25947	13253	8254	16278
Stau în evidență la finele perioadei de raportare	20726	10685	5538	14657
Vizite efectuate de șomeri la agenția de ocupare a forței de muncă, de la începutul anului	261813	144117	67826	162714

Sursa: Conform datelor Agenției Naționale pentru Ocuparea Forței de Muncă.

Potrivit datelor rezultate din declarațiile agenților economici privind locurile de muncă vacante, în evidență la Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă la data de 13.01.2015 sunt înregistrate 5213 locuri vacante. Potrivit datelor înregistrate de agențiile teritoriale numărul locurilor de muncă vacante, disponibile în fiecare AOFM pe raioanele țării, constituie: mun. Chișinău – 1780 locuri vacante, mun. Bălți – 259, Orhei – 228, Florești – 227, Soroca – 213, UTA Găgăuzia – 208, Călărași – 171, Ungheni – 163, Rezina – 160, Sîngerei – 128, Cahul – 125, Anenii Noi – 124, Ialoveni – 117, Nisporeni – 103, Briceni – 95, Cimișlia – 94, Căușeni – 70, Șoldănești – 53, Cantemir – 29, etc. Principalele profesii sunt: medic, manager, inspector, casier, consultant, lucrător social, contabil, inginer, agent comerț, taxator, funcționar public, mecanic, electrician, programator, maistru, agent asigurare, laborant, secretar, agronom, jurisconsult, tehnolog, etc. La nivel național pentru persoanele cu studii superioare și medii de specialitate sunt oferite 1683 locuri de muncă, ce constituie 32% din numărul total de locuri de muncă vacante. Pentru persoanele cu studii medii generale și secundar profesionale Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă oferă 3530 locuri de muncă, ce constituie 68% din numărul total de locuri de muncă vacante. Sunt oferite locuri de muncă pentru muncitori necalificați cu meseriile: muncitor auxiliar, îngrijitor încăperi de producție și serviciu, sortator, măturător, hamal, infirmieră, paznic (portar), stivuitor, spălător vehicule, curățător teritorii, etc.

Remunerarea muncii. Tendința generală pentru perioada ianuarie-decembrie 2014 în sfera remunerării muncii a avut un caracter diferit: la începutul perioadei se observă o descreștere a salariilor în luna februarie față de luna ianuarie, ce se poate explica prin faptul că în luna ianuarie a fost plătită premia anuală (Hotărâre Guvernului Nr. 180 din 11.03.2013 cu privire la plata premiului anual personalului din unitățile bugetare). În perioada februarie-iunie salariile crescă permanent și în luna iunie au atins valoarea maximă din cauză stabilirii de la 1 mai 2014 cuantumului minim garantat al salariului în sectorul real (Hotărâre Guvernului Nr. 165 din 09.03.2010 cu privire la cuantumului minim garantat al salariului în sectorul real; ultima modificare – Hotărâre Guvernului Nr. 299 din 23.04.2014) și plătirii concediilor corpului didactic. Până la sfârșitul trimestrului III se observă o tendință de descreștere a salariilor, apoi până la sfârșitul anului se observă creștere stabilă a salariilor.

În luna *decembrie* 2014, câștigul salarial mediu nominal brut a fost de 4865,4MDL, înregistrând o creștere de 13,7% față de luna decembrie 2013. Indicele câștigului salarial real pentru luna decembrie 2014 față de luna decembrie 2013 a fost de 108,6%. În sfera bugetară câștigul salarial mediu a constituit în luna decembrie 4000,4 MDL (+14,4% față de decembrie 2013), iar în sectorul economic (real) câștigul salarial a înregistrat 5233,5 MDL (+13,7% față de decembrie 2013).

În anul 2014 câștigul salarial nominal mediu brut din economia națională a constituit 4172,0 MDL și s-a mărit față de anul 2013 în valoare nominală cu 10,8%, salariul real (ajustat la indicele prețurilor de consum) crescând cu 5,4%.

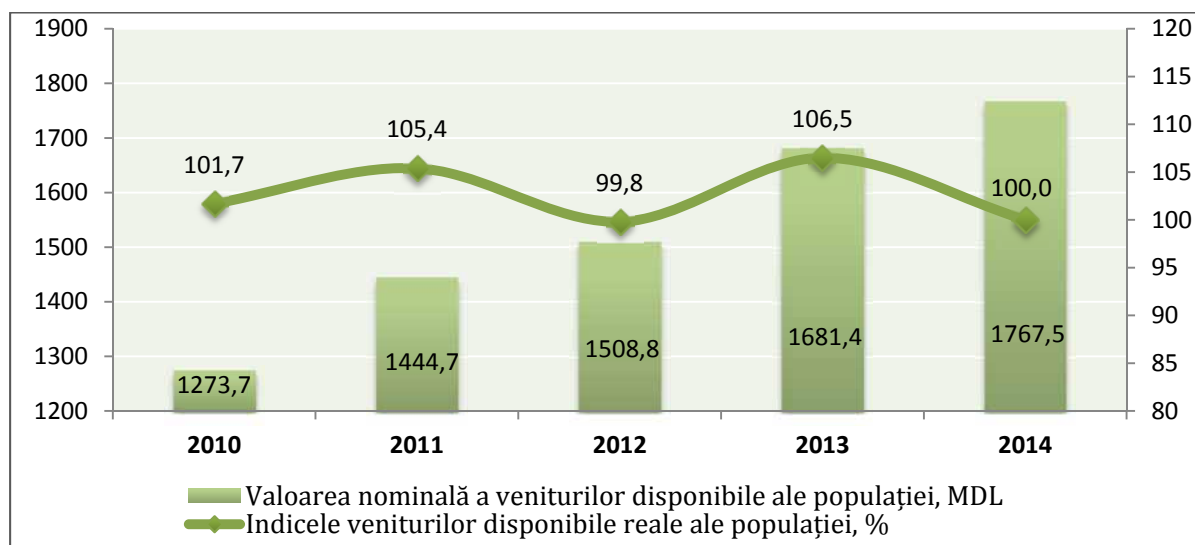
Începând cu luna ianuarie 2014, conform BNS RM, este implementată în practică versiunea nouă a Clasificatorului Activităților din Economia Moldovei (CAEM Rev.2), armonizat integral cu Nomenclatorul de Activități Economice din Comunitatea Europeană (NACE Rev.2). Clasificatorul nou diferă esențial de versiunea precedentă (CAEM Rev.1). În anexe Sectorul Social este prezentat Tabelul Remunerării muncii după activități economice în anul 2014.

Protecția socială a populației. Numărul pensionarilor aflați la evidența organelor de protecție socială la 1 ianuarie 2015 a constituit 669,9 mii pers. sau cu 10,3 mii pers. mai mult comparativ cu 1 ianuarie 2014. Mărimea medie a pensiei lunare stabilite la 1 ianuarie 2015 a constituit 1087,6 MDL, fiind în creștere cu 6,6% față de 1 ianuarie 2014.

În structura pensionarilor cea mai mare pondere o dețin pensionarii pentru limita de vârstă – 75,8%, urmată de categoria de pensionari cu dizabilități și de urmaș, respectiv cu 20,0% și 2,5%.

Circa 56 mii pers. beneficiază de alocații sociale, cea mai mare categorie de beneficiari fiind persoanele cu dizabilități din copilărie (48,4%). La 1 ianuarie 2015, 77,9 mii pers. beneficiau de indemnizații pentru îngrijirea copiilor, din care 50,7% sunt persoane asigurate. Mărimea medie a indemnizației lunare pentru persoanele asigurate a constituit 1096,9 MDL, iar în cazul celor neasigurate – 400 MDL.

Veniturile disponibile ale populației. În anul 2014, veniturile disponibile ale populației au constituit în medie pe o persoană pe lună 1767,5 MDL, conform datelor Cercetării Bugetelor Gospodăriilor Casnice, fiind în creștere cu 5,1% față de anul precedent. În termeni reali veniturile populației au rămas la nivelul anului precedent. Cea mai importantă sursă de venit a populației

Figura 6.2. Veniturile disponibile, valoarea nominală și câștigul real al populației, 2010-2014

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

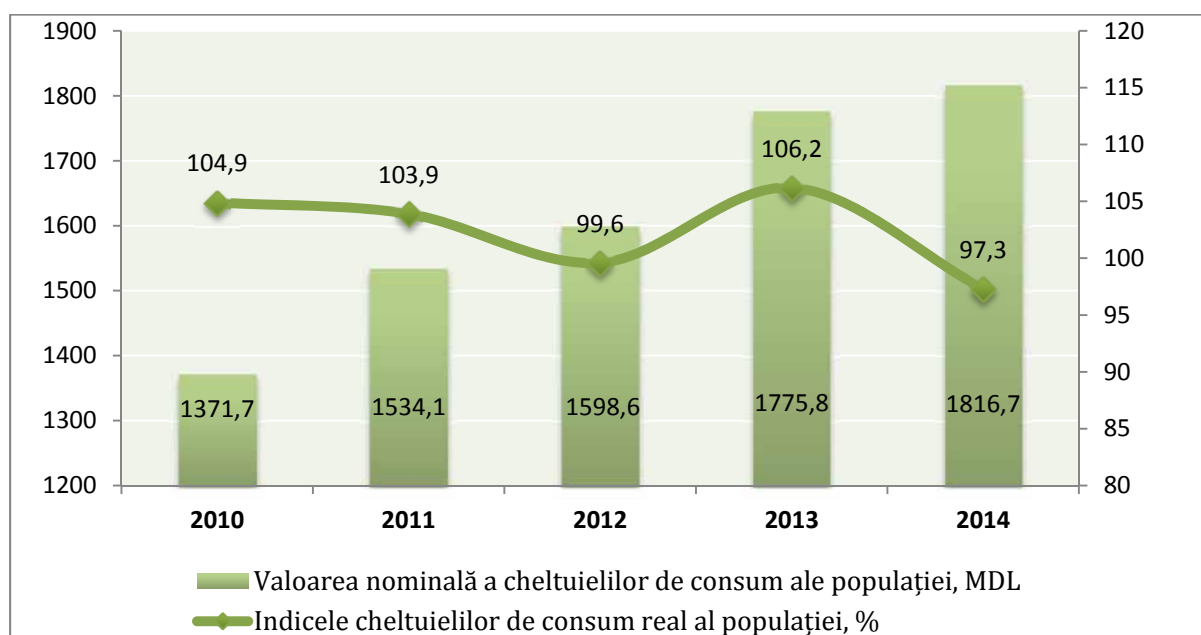
sunt câștigurile salariale, cu o pondere de 41,6% din total venituri disponibile, nivelul anului 2013. Activitățile pe cont propriu reprezintă 16,1% din veniturile medii lunare ale unei persoane, preponderente fiind activitățile individuale agricole cu o pondere de 9,5%. Totodată, veniturile obținute din activitatea individuală non-agricolă au contribuit la formarea veniturilor populației în proporție de 6,6%.

În funcție de mediul de reședință, se constată că veniturile populației din mediul urban au fost în medie cu 605,4 MDL sau de 1,4 ori mai mari comparativ cu mediul rural. Pentru populația din mediul urban principalele surse de venituri sunt activitatea salariată, care a asigurat veniturile populației în proporție de 54% și prestațiile sociale – 19,4%.

Evoluția veniturilor disponibile în valoarea nominală și indicele real al acestora pe perioada 2010-2014 este prezentată în Fig. 6.2.

Cheltuielile medii lunare de consum ale populației în anul 2014 au constituit în medie pe o persoană 1816,7 MDL, conform datelor Cercetării Bugetelor Gospodăriilor Casnice, fiind în creștere față de anul precedent cu 2,3%. În termeni reali populația a cheltuit în medie cu 2,7% mai puțin comparativ cu anul 2013. Scăderea cheltuielilor a fost determinată de creșterea prețurilor la produse alimentare și nealimentare, dar și nivelul real al veniturilor realizate de populație. Cea mai mare parte a cheltuielilor rămâne a fi destinată necesarului de consum alimentar – 43,8% (cu 1,0 p.p. mai mult comparativ cu anul 2013). Pentru întreținerea locuinței o persoană în medie a alocat 18,9% din cheltuielile totale de consum (-0,3 p.p.), iar pentru îmbrăcăminte și încălțăminte – 10,6% (+0,3 p.p.). Celelalte cheltuieli au fost direcționate pentru sănătate (5,6% față de 5,7% în anul 2013), transport (4,4% față de 4,7%), comunicații (4,3% față de 4,2%), dotarea locuinței (3,5% față de 3,6%), învățământ (0,7% față de 0,8%), etc.

Dat fiind că populația din mediul urban dispune de venituri mai mari, respectiv și cheltuielile de consum a acestei categorii de populație sunt cu 562,0 MDL sau de 1,4 ori mai mari față de cheltuielile populației din mediul rural. În mediul urban, pentru asigurarea consumului de produse alimentare, populația a alocat 42,1% din cheltuielile lunare de consum (40,9% în anul 2013), iar în rural – 45,6% (44,9%). Totodată, populația urbană comparativ cu cea rurală cheltuieli mai mult pentru întreținerea locuinței (20,0% față de 17,9%), transport (4,8% față de 3,9%), servicii de comunicații (4,6% față de 4,0%), hoteluri și restaurante (2,3% față de 0,6%), servicii de agrement (1,7% față de 0,8%).

Figura 6.3. Cheltuielile de consum, valoarea nominală și indicele real, 2010-2014.

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

Evoluția cheltuielilor de consum în valoarea nominală și indicele real al acestora pe perioada 2010-2014 este prezentată în Fig. 6.3.

Minimul de existență. În anul 2014 mărimea minimului de existență a constituit în medie pe lună pentru o persoană 1627,1 MDL, fiind în creștere față de anul precedent cu 0,9%. Delimitarea minimului de existență pe medii de reședință relevă diferențe semnificative, cea mai mare valoare fiind înregistrată pentru populația din orașe mari (mun. Chișinău și Bălți) – 1785,8 MDL sau cu 8,3% mai mult comparativ cu minimul de existență pentru alte orașe – 1648,6 MDL și cu 14,7% mai mult comparativ cu mediul rural – 1556,6 MDL.

Pe categorii de populație, valoarea maximă a minimului de existență revine populației în vârstă aptă de muncă – 1726,8 MDL și în special bărbaților – 1875,6 MDL. Cea mai mare valoare a minimului de existență a fost înregistrată în semestrul I pentru bărbați în vârstă aptă de muncă din orașele mari – 2048,8 MDL. Minimul de existență pentru copii constituie în medie 1547,5 MDL lunar, cu o diferențiere a acestui indicator în dependență de vârsta copilului, de la 618,6 MDL pentru un copil în vârstă de până la 1 an până la 1747,6 MDL pentru un copil în vârstă de 7-17 MDL. În funcție de mediu de reședință, minimul de existență pentru copii din orașele mari este cu 14,9% mai mare comparativ cu mediul rural, iar în cazul copiilor în vârstă de 1-6 ani această diferență constituie 18,9%.

Învățământ. Activitatea instituțiilor de învățământ primar și secundar general în anul de studii 2014/15. La începutul anului de studii 2014/15 rețeaua instituțiilor de învățământ primar și secundar general este constituită din 1347 unități, inclusiv 1345 instituții de zi și 2 – serale. Majoritatea instituțiilor de învățământ primar și secundar general (98,9%) reprezintă proprietatea publică, iar cele 15 instituții cu proprietate nestatală funcționează doar în mediul urban.

Tabelul 6.4. Instituții de învățământ primar și secundar general în anii de studii 2012/13 - 2014/15, unități

	2012/13		2013/14		2014/15	
	Total	inclusiv instituții de stat	Total	inclusiv instituții de stat	Total	inclusiv instituții de stat
Total	1397	1379	1374	1356	1347	1332
<i>De zi</i>	1394	1377	1372	1354	1345	1330
școli primare	108	108	112	112	105	105
gimnazii	767	767	771	771	794	794
licee	491	474	466	448	424	409
școli pentru copii cu deficiențe în dezvoltarea intelectuală sau fizică	28	28	23	23	22	22
Serale	3	2	2	2	2	2

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

Învățământ de zi. În conformitate cu Programul de modernizare al sistemului educațional în Republica Moldova (2005-2015), inclusiv trecerea la finanțarea în bază de cost per elev a instituțiilor de învățământ primar și secundar general, în anul de studii 2014/15 numărul total de instituții s-a micșorat cu 27 unități comparativ cu anul de studii precedent. Cele mai afectate au fost instituțiile de învățământ din mediul rural, unde au fost închise 21 de unități, inclusiv 11 școli primare, 9 gimnazii, 1 liceu și 1 școală auxiliară. În ansamblu pe țară, și-au sistat activitatea 12 școli primare, 12 gimnazii, 3 licee și o școală auxiliară. Totodată, a fost schimbat statutul din liceu în gimnaziu pentru 32 unități, iar din gimnaziu în școală primară au fost transformate 13 unități, inclusiv 29 unități și, respectiv, 12 unități din mediul rural. Actualmente, în țară funcționează

105 școli primare, 794 gimnazii, 424 licee și 22 școli pentru copii cu deficiențe în dezvoltarea intelectuală sau fizică. La începutul anului de studii 2014/15 în or. Călărași și-a început activitatea un liceu teoretic – vocațional.

Din numărul total al instituții de învățământ primar și secundar general, 329 instituții funcționează în mediul urban, iar 1016 – în mediul rural, în primul prevalând liceele – 68%, iar în mediul rural gimnaziile cu o pondere de 72%. La începutul anului de studii 2014/15, în învățământul primar și secundar general de zi au fost cuprinși 339,9 mii elevi, prezentând o micșorare cu 3,4% față de anul de studii precedent. Majoritatea elevilor din învățământul primar și secundar general (98,8%) studiază în instituții publice. În medie la 10 mii locuitori revin 955 elevi, față de 989 în anul de studii 2013/14. În profil teritorial, cea mai mare valoare a acestui indicator se atestă în mun. Chișinău (987 elevi la 10000 locuitori), iar cea mai mică valoare – în Regiunea Nord (897 elevi la 10000 locuitori), unde este înregistrat cel mai înalt coeficient de îmbătrânire a populației.

Repartizarea elevilor din învățământul primar și secundar general pe niveluri de învățământ se prezintă după cum urmează: 40,8% reprezintă elevii din învățământul primar, 47,7% – din învățământul gimnazial și 11,5% – din învățământul liceal. Comparativ cu anul de studii 2009/10 remarcăm o reducere a ponderii elevilor din învățământul gimnazial și liceal, respectiv cu 2,5 p.p. și 3,7 p.p. și o majorare cu 6,7 p.p. în cazul învățământului primar.

Învățământul primar și secundar general reprezintă nivelurile care înregistrează cel mai mare nivel al parității de gen, unde ponderea fetelor constituie 49,4% din numărul total de elevi. În clasele liceale ponderea fetelor este mai mare (57,1%), dat fiind că după învățământul gimnazial mai mulți băieți se orientează către învățământul vocațional, inclusiv piața muncii.

Diminuarea numărului de elevi cu circa 18% comparativ cu anul de studii 2009/10 s-a rezultat în reducerea numărului de clase cu 4792 unități (-22,2%). Numărul mediu de elevi per clasă a constituit 20 pers., înregistrând în același timp o valoare de 24 elevi per clasă în mediul urban și 18 elevi per clasă în mediul rural.

Rețeaua instituțiilor de *învățământ special* este formată din 22 unități. Numărul elevilor înscriși în învățământul special a constituit 1538 pers. și s-a redus esențial comparativ cu anul de studii 2013/14 (cu 14,9%). În cadrul acestor instituții, 74,8% din elevi sunt cu deficiențe în dezvoltarea intelectuală, 12,1% – cu auz slab, 6,0% – cu vederea slabă, 3,7% – surzi și 3,3% – cu restanțe poliomielitice și paralizii cerebrale. În același timp, constatăm o majorare a numărului de copii cu necesități speciale integrați în școlile obișnuite (cu 70%).

Învățământul secundar profesional. În anul de studii 2014/15 rețeaua instituțiilor de învățământ profesional cuprinde 61 unități, inclusiv 46 școli profesionale și 15 școli de meserii. Ca urmare a procesului de reorganizare a învățământului secundar profesional școlile de meserii de pe lângă instituțiile penitenciare au fost absorbite de alte instituții de învățământ din sistem, acest fapt conducând la diminuarea numărului acestora cu 6 unități comparativ cu anul de studii precedent. Totodată, 2 licee profesionale își continuă activitatea cu statut de școală profesională.

La începutul anului de studii 2014/15, numărul de elevi în învățământul secundar profesional a constituit 17,5 mii pers., cu 4,1% mai puțin comparativ cu anul de studii precedent. Ponderea elevilor din școlile de meserii este de 8,5%, fiind în descreștere față de anul de studii 2013/14 cu 3,9 p.p. Din totalul elevilor cuprinși în învățământul secundar profesional, 91% își fac studiile în instituțiile din mediul urban. Acest nivel de învățământ este solicitat mai mult de către băieți, ponderea acestora fiind de 68,8%.

Învățământul secundar profesional este organizat preponderent în instituțiile de stat (99% din totalul de elevi). De asemenea, majoritatea elevilor își fac studiile cu finanțare bugetară, în anul de studii 2014/15 ponderea acestora fiind de 96,1%.

Învățământul mediu de specialitate. În anul de studii 2014/15 învățământul mediu de specialitate este organizat în 45 colegii, inclusiv 41 colegii de stat și 4 colegii cu proprietate nestatală. La începutul anului de studii numărul total de elevi în colegii a constituit 29,8 mii pers., prezentând o creștere cu 1,9% față de anul de studii precedent. Structura pe sexe a elevilor din învățământul mediu de specialitate relevă o pondere mai mare a fetelor (52,8%).

Din numărul total al elevilor, 28,0 mii elevi studiază în instituții de stat (93,9%), fiind înregistrată o creștere de 1,4% față de anul de studii 2013/14. În cazul elevilor cu finanțare bugetară se atestă o scădere cu 3,6%. Ponderea elevilor care urmează studiile în bază de contract în instituțiile de stat este de 40,4% sau cu 3,1 p.p. mai mare comparativ cu anul de studii precedent. În instituțiile nestatale, comparativ cu anul de studii 2013/14, numărul de elevi a crescut în general cu 10%.

Activitatea instituțiilor de învățământ superior în anul de studii 2013/14. Rețeaua instituțiilor de învățământ superior este formată din 31 unități, inclusiv 19 instituții de stat și 12 – nestatale (cu o unitate mai puțin comparativ cu anul de studii 2013/14). Din numărul total al instituțiilor de stat, doar 2 instituții au Ciclul II – studii superioare de masterat.

Numărul de studenți din învățământul superior a înregistrat o scădere esențială în ultimii 2 ani, cu circa 13 mii. La începutul anului de studii 2014/15, numărul de studenți a constituit 89,5 mii pers. (exclusiv cei străini), din care 81% își fac studiile în instituțiile de stat. Reducerea numărului de studenți a fost înregistrată atât în instituțiile de stat (cu 6,4 mii pers. față de anul de studii 2013/14), cât și în cele nestatale (cu 1,3 mii pers.). Din numărul total de studenți, peste 69% își fac studiile în bază de contract.

În instituțiile de stat, mai evidentă este diminuarea numărului studenților în bază de contract, cu 16,8% la învățământul de zi și 5,1% la învățământul cu frecvență redusă. În același timp, numărul de studenți bugetari a înregistrat mici variații în jurul valorii de 28 mii.

Tabelul 6.5. Studenți în învățământul superior în anii de studii 2012/13–2014/15, pers.

	2012/13			2013/14			2014/15		
	Total studenți	dintre care:		Total studenți	dintre care:		Total studenți	dintre care:	
femei		în bază de contract	femei		în bază de contract	femei		în bază de contract	
Total	102458	57371	74118	97285	55067	69187	89529	51496	62059
la zi	70253	39851	43794	64352	36852	38223	57940	33993	32426
frecvență redusă	32205	17520	30324	32933	18215	30964	31589	17503	29633
Instituții de stat	83008	47639	54668	78919	45586	50821	72474	42345	45004
la zi	57982	33511	31523	53656	31084	27527	48417	28515	22903
frecvență redusă	25026	14128	23145	25263	14502	23294	24057	13830	22101
Instituții nestatale	19450	9732	19450	18366	9481	18366	17055	9151	17055
la zi	12271	6340	12271	10696	5768	10696	9523	5478	9523
frecvență redusă	7179	3392	7179	7670	3713	7670	7532	3673	7532

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

În medie la 10 mii locuitori revin 252 studenți din instituțiile de învățământ superior, comparativ cu 273 studenți în anul de studii precedent. Studenții din învățământul cu frecvență redusă dețin o pondere de 35,3% sau cu 1,4 p.p. mai mult comparativ cu anul de studii 2013/14.

Din totalul de studenți cu frecvență redusă, studenții bugetari reprezintă 6%. În funcție de gen, se menține o preponderență a femeilor – 57,5% din total studenți sau cu 0,9 p.p. mai mult comparativ cu anul de studii 2013/14.

Distribuția studenților din învățământul superior pe programe relevă un declin major înregistrat la nivelul studiilor superioare de licență (cu 6,9 mii pers.), în special în cazul studenților în bază de contract în instituțiile de stat (cu 5,2 mii pers.). Numărul de studenți la programele de masterat a scăzut cu 0,6 mii pers., iar numărul studenților bugetari la aceste programe a rămas la nivelul anului de studii precedent.

Absolvenți. În anul 2014, 17,1 mii pers. au absolvit Ciclul I, înregistrând o scădere cu 3,8% comparativ cu anul 2013. În cazul Ciclului II numărul absolvenților este în creștere cu 1,1% și constituie 6,4 mii pers. Studiile superioare medicale și farmaceutice au fost absolvite de 0,8 mii pers. sau cu 4,8% mai mult decât în 2013. Dacă ne referim la distribuția numărului de absolvenți pe domenii generale de studiu, remarcăm o pondere superioară a absolvenților din așa domenii ca, științe economice (27,3% din total licențiați), educație (14,8%), drept (12,4%) și activități inginerești (8,8%). În cazul absolvenților studiilor superioare de masterat, 27% au absolvit științele economice, 20% – dreptul și 15% – domeniul educație.

La începutul anului de studii 2014/15, numărul studenților străini a constituit 2,5 mii pers. sau cu 15% mai mult față de anul de studii precedent. Cei mai mulți studenți sunt din Israel – 70,0%, Ucraina – 6,5%, România – 6,4%, Turcia – 5,2% și Rusia – 2,9%.

Personal didactic. În instituțiile de învățământ superior și-au desfășurat activitatea didactică 5,4 mii pers. (personal de bază) sau cu 6,4% mai puțin comparativ cu anul de studii 2013/14. Personalul didactic cu grad științific a constituit 2,7 mii pers., inclusiv 2,3 mii – doctor în științe și 0,4 mii – doctor habilitat. Ponderea femeilor în total personal didactic este de peste 54%, fiind mai superioară în cazul funcțiilor de asistent universitar, lector/lector superior universitar, peste 60%.

Ocrotirea sănătății. Morbiditatea populației de unele boli infecțioase în anul 2014 se caracterizează prin majorarea cazurilor de morbiditate ca urmare îmbolnăvirii cu hepatită și a cazurilor de infecții intestinale acute conform informației preliminare a Ministerului Sănătății. Totodată, pe parcursul anului 2014 au fost înregistrate mai puține cazuri de infecții cu gripă, varicelă, dizenterie bacteriană, parotidită epidemică, tuberculoza organelor respiratorii.

În structura bolilor infecțioase cele mai răspândite rămân a fi infecțiile respiratorii acute. În anul 2014 la 100 mii persoane revin în medie 6,7 mii de cazuri ale morbidității prin infecții respiratorii acute, cel mai mare nivel al incidenței fiind înregistrat în mun. Bălți și Chișinău, respectiv 16,7 mii cazuri și 12,4 mii cazuri la 100 mii populație. În aspect teritorial, se evidențiază raioanele: Anenii Noi – 9,7 mii cazuri la 100 mii populație, Criuleni – 8,3 mii, Ialoveni – 7,8 mii, Telenești – 7,1 mii, Sângerei – 6,4 mii cazuri etc.

Aproape fiecare al doilea caz de infecții acute ale căilor respiratorii cu localizări multiple se înregistrează în cazul copiilor. Cele mai multe cazuri au fost înregistrate în mun. Chișinău – (63,4 mii sau 48,8 mii cazuri la 100 mii populație), mun. Bălți (17,9 mii sau 71,5 mii cazuri la 100 mii populație), raioanele Anenii Noi, Ialoveni, Criuleni, Strășeni etc. În anul 2014, la 100 mii populație revin în medie 488 cazuri de infecții intestinale acute, 77 cazuri de tuberculoză a organelor respiratorii, 7 cazuri de hepatite virale și 249 cazuri de varicelă. Pe parcursul ultimilor cinci ani s-a înregistrat o scădere semnificativă a cazurilor de dizenterie bacteriană de la 511 cazuri în anul 2010 (14 cazuri la 100 mii populație) până la 182 cazuri în anul 2014 (5 cazuri la 100 mii populație). Numărul cazurilor de hepatite virale a variat, fiind în scădere până la 163 cazuri în anul 2012 (circa 5 cazuri la 100 mii populație) și crescând în anul 2014 până la 630 cazuri (17,7 cazuri la 100 mii populație). În cazul morbidității de boli „social determinate” se remarcă o diminuare, îndeosebi a cazurilor de tuberculoză a organelor respiratorii și cazurilor

de sifilis, respectiv cu 323 și 389 cazuri. Vaccinarea și măsurile corespunzătoare de profilaxie au contribuit la diminuarea continuă a cazurilor de parotidită epidemică: dacă în anul 2010 la 100 mii populație reveneau 3,5 cazuri de parotidită epidemică, atunci în anul 2014 au fost înregistrate doar 1,4 cazuri la 100 mii populație. Numărul purtătorilor virusului imunodeficienței umane (HIV) în anul 2014 a constituit 586 persoane sau cu 119 cazuri mai mult comparativ cu anul 2013, iar la 100 mii populație revin în medie 16,5 cazuri de HIV. Totodată, au fost înregistrate 88 cazuri de boală a Sindromului Imunodeficienței Dobândite (SIDA).

Infrațiuni. Pe parcursul ultimilor ani se remarcă o tendință de creștere a infrațiunilor înregistrate de la 33,4 mii în anul 2010 până la 41,8 mii în anul 2014 conform informației Ministerului Afacerilor Interne. Din numărul total de infrațiuni înregistrate, 3,3% sau 1376 cazuri revin celor excepțional de grave și deosebit de grave, 6,7 mii cazuri (16,1%) – celor grave, iar cea mai mare parte revine infrațiunilor puțin grave – 22,7 mii cazuri sau 54,4%. În ultimii 5 ani numărul infrațiunilor ușoare sau majorat de 1,7 ori. Numărul infrațiunilor înregistrate la 10 mii locuitori a constituit 117 crime față de 94 crime în anul 2010. În municipiul Chișinău rata infraționalității a constituit 186 crime la 10 mii populație, ceea ce depășește nivelul mediu pe țară de 1,6 ori. Un nivel înalt al criminalității a fost înregistrat de asemenea și în municipiul Bălți – 128 crime la 10 mii locuitori.

În anul 2014 comparativ cu 2013 a fost înregistrată o creștere a numărului de infrațiuni contra familiei și minorilor (de 1,6 ori), inclusiv cazurile de violență în familie de 1,7 ori. De asemenea a crescut numărul infrațiunilor economice cu 30,2%, contra securității și a ordinii publice – cu 11,0%, contra sănătății publice și conviețuirii sociale – cu 10,3%. Totodată, au fost înregistrate mai puține cazuri de infrațiuni contra vieții și sănătății persoanei.

Fiecare a opta infrațiune a fost săvârșită în locuri publice, iar cu aplicarea armelor de foc, explozivelor și grenadelor pe parcursul anului 2014 au fost înregistrate 54 de cazuri, inclusiv 16 cazuri de vătămări intenționate, 13 cazuri de huliganism, 4 cazuri de tâlhării și 6 cazuri de omor. În urma infrațiunilor săvârșite pe parcursul anului 2014 au decedat 663 persoane sau cu 35 persoane mai puțin comparativ cu anul 2013. Principale cauze de deces fiind accidentele rutiere (34,2%), omorurile (19,9%) și vătămările intenționate (16,0%), violența în familie (5,9%). Din numărul total de infrațiuni înregistrate, 19,0% sunt săvârșite de persoane în vârstă aptă de muncă, dar fără ocupație. Ponderea infrațiunilor săvârșite de către minori sau cu participarea acestora a constituit 3,0% în total infrațiuni. La 10 mii locuitori în vârstă de până la 18 ani revin în medie 25 infractori. În anul 2014 au fost înregistrate 2564 accidente rutiere, numărul acestora fiind în descreștere cu 1,6% față de anul precedent. În fiecare zi, în medie s-au produs circa 7 accidente rutiere, în urma cărora și-au pierdut viața 324 pers., inclusiv 20 copii; paralel fiind înregistrate 3080 pers. traumatizate, din care 391 copii.

Numărul incendiilor în anul 2014, conform datelor Serviciului Protecției Civile și Situațiilor Excepționale a Ministerului Afacerilor Interne, s-a majorat cu 8,2% comparativ cu anul precedent, alcătuind 1890 cazuri. În rezultatul incendiilor au fost înregistrate 118 cazuri de deces, traumatizate 53 pers.

Regiunea Republicii Moldova din partea stângă a Nistrului¹³

Piața forței de muncă. La 01.01.2015 populația ocupată în regiunea din partea stângă a Nistrului a constituit 102,5 mii pers., micșorându-se cu 1504 pers. sau cu 1,4% față de anul 2013. La 01.01.2015, numărul cetățenilor înregistrați la agențiile de ocupare a forței de muncă, care nu sunt angajați în nici o activitate, a constituit 5157 pers. sau cu 20,5% mai mult, comparativ cu aceeași dată a anului precedent. Din numărul total al cetățenilor înregistrați - 2863 pers. sunt femeile (55,5%). În total, în anul 2014, prin intermediul Agenției Transnistrene

¹³Analiza sectorului social a regiunii Republicii Moldova din partea stângă a râului Nistru a fost elaborată în baza datelor oferite de Serviciu Statistic al Transnistriei.

pentru Ocuparea Forței de Muncă au fost angajați 2095 pers. În anul 2014 au fost efectuate consultări profesionale cu studenții: consultații în grup – 281, care au însumat 4722 pers. și consultații individuale – 650, care au cuprins 636 pers.: cu populația adultă: consultații individuale – 6440, care au cuprins 6228 pers. Pentru formarea profesională s-au cheltuit 334,0 mii de ruble, inclusiv pentru achitarea burselor – 171,1 mii de ruble. Pentru prestațiile de șomaj s-au cheltuit 18926,2 mii de ruble. Mărimea medie a ajutorului de șomaj în anul 2014 a constituit 427,4 ruble sau 32,4% din bugetul minimului de existență în medie pe cap de locuitor.

Remunerarea muncii. În anul 2014, salariul nominal mediu lunar calculat al unui lucrător, cu excepția subiecților antreprenoriatului mic, a constituit 4039 ruble (sau 364 dolari SUA la cursul oficial de schimb al autorității monetare din partea stângă a Nistrului – reprezentând 105,8% față de anul 2013)¹⁴. În organizațiile bugetare salariul mediu lunar a constituit 2673 ruble, ceea ce este cu 6,8% mai mult decât în anul precedent.

În perioada analizată, salariul nominal mediu lunar calculat al unui lucrător a fost mai mare decât salariul mediu pe regiune în următoarele ramuri economice: „Electro- și radiocomunicații” (9545 ruble sau 860 dolari SUA), „Bănci și credite” (8440 ruble sau 760 dolari SUA), „Colectarea deșeurilor de metale feroase și neferoase” (5368 ruble sau 484 dolari SUA), „Asigurări” (5659 ruble sau 510 dolari SUA), „Construcții” (5179 ruble sau 467 dolari SUA), „Cultura fizică, agrement și turism” (4800 ruble sau 432 dolari SUA), „Industria” (5139 ruble sau 463 dolari SUA), „Transport” (4398 ruble sau 396 dolari SUA), „Comerț și alimentarea publică” (4320 ruble sau 389 dolari SUA), „Activitatea comercială generală” (4345 ruble sau 391 dolari SUA).

Totodată, salariul nominal mediu lunar calculat al unui lucrător a fost mai mic decât salariul mediu pe regiune în următoarele ramuri economice: „Silvicultura” (1964 ruble sau 177 dolari SUA), „Geologie și meteorologie” (1905 ruble sau 172 dolari SUA), „Asistență socială” (2032 ruble sau 183 dolari SUA), „Comunicații poștale” (2110 ruble sau 190 dolari SUA), „Cultura și artă” (2412 ruble sau 217 dolari SUA), „Organele de administrare” (2572 ruble sau 232 dolari SUA), „Sănătate” (2712 ruble sau 244 dolari SUA), „Învățământ” (2670 ruble sau 241 dolari SUA), „Știință” (2849 ruble sau 257 dolari SUA), „Agricultură” (3344 ruble sau 301 dolari SUA).

În industrie, cel mai mare salariu mediu nominal lunar în anul 2014 a fost înregistrat pentru lucrătorii care activau în următoarele domenii: energia electrică – 510 dolari SUA, ceea ce constituie cu 40,3% mai mult decât salariul mediu pe regiune, siderurgia – 629 dolari SUA sau 72,8% din salariul mediu pe economie, industria materialelor de construcție – 472 dolari SUA sau cu 29,8% mai mult decât salariul mediu pe economie. Cel mai mic salariu nominal mediu lunar, calculat pentru anul 2014, l-au avut lucrătorii următoarelor subramuri ale industriei: alte ramuri industriale – 245 dolari SUA, care este mai mic decât salariul mediu pe regiune cu 32,8%; industria de prelucrare a lemnului – 254 dolari SUA, care este mai mic decât salariul mediu cu 30,2%; industria poligrafică – 334 dolari SUA, care este mai mic decât salariul mediu pe regiune – 8,3%; industria chimică – 365 dolari SUA sau cu 0,2% mai mult decât salariul mediu pe economie.

Protecția socială a populației. Numărul mediu al pensionarilor pentru perioada octombrie-decembrie 2014 îl constituie 140724 pers., dintre care pensie de muncă primesc – 136447 pers. și pensie socială – 4276 pers. Mărimea medie a pensiei lunare stabilite pentru perioada octombrie-decembrie 2014 a fost de 1351,25 ruble (pensia de muncă – 1373,87 ruble, pensia socială – 629,44 ruble), ceea ce reprezintă cu 3,1% mai mult, comparativ cu octombrie-decembrie 2013.

Minimul de existență. Pentru anul 2014, mărimea minimului de existență a constituit în medie pentru o persoană 1317,39 ruble pe lună, ceea ce este cu 7,1% mai mult comparativ cu anul

¹⁴Cursul oficial de schimb al autorității monetare din partea stângă a Nistrului mediu pe perioada ianuarie-decembrie 2014: 1 dol SUA=11,1000 ruble; 1 MDL=0,7930 ruble (http://www.cbpmr.net/resource/svk_narast_itog_2014_08_01_15.pdf).

2013. În luna decembrie 2014 mărimea minimumului de existență pe categorii ale populației apte de muncă revenea: bărbaților – 1432,49 ruble pe lună, femeilor – 1353,78 ruble pe lună. Minimumul de existență al pensionarilor a constituit 1095,57 ruble pe lună, a copiilor cu vârsta sub 6 ani – 1189,31 ruble pe lună și a copiilor de la 7 până la 15 ani – 1442,45 ruble pe lună.

Tabelul 6.6. Minimumul de existență a populației în regiunea Republicii Moldova din partea stângă a Nistrului în anul 2014

(medie pe o persoană, ruble pe lună)

	Total populație	Inclusiv:				
		Aptă de muncă		Pensionari	Copii	
		Bărbați	Femei		cu vârsta sub 6 ani	de la 7 până la 15 ani
Ianuarie	1314,27	1446,26	1353,68	1098,19	1184,64	1454,96
Februarie	1319,64	1452,41	1358,69	1102,99	1189,50	1460,80
Martie	1313,28	1443,48	1353,66	1097,48	1184,92	1455,10
Aprilie	1321,11	1451,68	1362,36	1104,19	1193,26	1461,47
Mai	1363,48	1495,13	1403,00	1142,39	1238,56	1516,67
Iunie	1350,52	1481,97	1390,97	1131,31	1222,70	1497,57
Iulie	1310,13	1433,66	1352,31	1096,35	1194,30	1453,66
August	1293,67	1415,93	1336,80	1082,96	1177,63	1429,07
Septembrie	1302,95	1427,74	1345,98	1089,81	1184,30	1438,81
Octombrie	1302,61	1426,52	1346,65	1090,85	1182,81	1434,97
Noiembrie	1308,30	1431,98	1352,88	1094,96	1189,33	1443,61
Decembrie	1308,76	1432,49	1353,78	1095,57	1189,31	1442,45

Sursa: conform datelor Serviciu Statistic al Transnistriei.

Învățământ. La începutul anului de studii 2014/2015 în republică au funcționat 169 instituții de învățământ general de zi de stat și nestatale, în care au fost cuprinși 45799 elevi. Din numărul total de școli, la începutul anului de studii curent, 9 școli erau specializate pentru copii cu dezabilități mentale și fizice, în care au fost cuprinși 985 elevi. În 163 de instituții de învățământ general de zi de stat din sistemul Ministerului Educației Transnistrene învățau 44849 persoane. Numărul de elevi în comparație cu începutul anului de studii 2013/2014 s-a redus cu 279 pers., inclusiv cu 446 pers. în localitățile rurale, iar în localitățile urbane acest indicator a crescut cu 167 pers. Cota elevilor care învață în instituțiile de învățământ general de diferite tipuri (fără școlile specializate pentru copii cu dezabilități mentale și fizice) s-a schimbat nesemnificativ, comparativ cu anul de studii precedent. La începutul anului de studii 2014/2015, cota celor care învățau în licee s-a redus de la 5,4% până la 5,1%; cota elevilor școlilor cu clase liceale s-a micșorat de la 8,1% până la 6,6%. Cota elevilor gimnaziilor nu s-a schimbat și a constituit 9,1%; elevilor școlilor cu clase gimnaziale s-a majorat de la 1,6% până la 3,4%.

Infrațțiuni. În anul 2014, organele de ocrotire a ordinii publice au înregistrat 10891 cereri și rapoarte cu privire la crime sau cu 4,9% mai puțin decât în anul 2013. Au fost înregistrate 4599 de crime, ceea ce constituie cu 6,1% mai puțin față de anul precedent. Din acestea au fost înregistrate: 45 – omoruri, 77 – vătămări intenționate grave, 212 de crime ce țin de traficul ilegal de arme, 88 de crime comise cu utilizarea armelor, munițiilor și explozivului, 467 – infrațțiuni contra ordinii publice, 588 – infrațțiuni legate de droguri, 152 – escrocherii, 1125 – furturi, 152 – jafuri, alte crime – 1142, etc. În rezultatul infrațțiunilor efectuate au suferit 2688 pers., dintre care: 85 pers. (3,2%) au decedat, iar la 69 pers. (2,6%) li s-au pricinuit grave vătămări ale sănătății.

Capitolul VII

PROGNOZA PENTRU ANUL 2015 (Varianta preliminară)

După ce în anul 2013 au fost înregistrate cele mai impunătoare performanțe ale creșterii PIB din perioada de tranziție la economia de piață (+9,4% față de anul anterior), dat fiind baza înaltă de creștere, efectul ciclic în sectorul agricol și riscurile externe anticipate, estimările de creștere economică pentru anul 2014 au fost esențial mai mici comparativ cu anul precedent. Situația incertă s-a menținut pe tot parcursul anului, ceea ce a făcut mai dificil exercițiul de prognozare a principalilor indicatori macroeconomici.

Rezultatele anului 2014, însă, s-au dovedit a fi peste așteptările estimărilor efectuate pe termen scurt de către diverse instituții cu abilități de prognozare a indicatorilor macroeconomici, inclusiv ale INCE. Abaterea creșterii economice prognozată de către INCE și prezentată la începutul anului (ediția MET 12) reprezintă 0,9 p.p. de la valoarea efectiv estimată de BNS (conform datelor preliminare). După un an foarte bun pentru agricultura țării în 2013 a urmat altul și mai bun, fapt ce s-a făcut observat pentru prima dată în evoluția acestui sector în ultimii 15 ani. Dar, contrar așteptărilor și riscurilor externe care, în mare parte, s-au materializat au influențat pozitiv majorarea PIB-ului în anul de referință și alte componente.

Prognoze privind creșterea economiei mondiale în anul 2015

Criza financiar-economică mondială care a declanșat în anul 2008 continuă și în prezent să influențeze negativ cursul normal de dezvoltare a mai multor țări. Republica Moldova fiind o economie deschisă, resimte impulsionările parvenite din exterior.

Conform estimărilor Băncii Mondiale din iarna anului 2015, țările în curs de dezvoltare ar trebui să resimtă în anul curent o oarecare accelerare a ritmurilor de creștere, contribuind pozitiv în acest sens prețurile relativ favorabile la produsele petroliere, avansarea economiei SUA, păstrarea ratelor de refinanțare joase pe piețele internaționale ș.a.

După o creștere economică, care conform estimărilor din aceeași sursă ar constitui 2,6% în 2014, conform prognozelor, volumul PIB-ului mondial va spori cu 3% în anul 2015, 3,3% în 2016 și 3,2% în anul 2017. Ritmul de creștere economică în țările în curs de dezvoltare în anul 2014 ar fi constituit 4,4%, anticipând să se majoreze până la 4,8% în 2015, 5,3% în 2016 și 5,4% în anul 2017, respectiv.

Provocările și riscurile pentru creșterea economică a Republicii Moldova în anul 2015

În pofida unei evoluții relativ stabilă a economiei naționale din ultimii 5 ani (o majorare medie anuală a PIB de 5,4%) se pare că Republica Moldova a intrat într-o fază de incertitudine și instabilitate politico-economică provocată atât de factori interni cât și externi economiei. În asemenea condiții este greu de anticipat o menținere a unei dinamici înalte a creșterii economice în anul curent.

Evoluțiile economiei naționale în anul 2015 ar putea fi perturbate de o serie de factori de risc:

- **Reducerea remiterilor din străinătate și a exporturilor către principalele destinații din spațiul estic, reducerea influxului de valută în țară și deprecierea leului față de principalele valute de referință – Euro și USD.** Având în vedere aceste riscuri, cel mai posibil scenariu pentru anul 2015 ar putea fi o creștere nesemnificativă a economiei sau chiar recesiunea. Dependenta înaltă a economiei de factorii externi, în special, de situația din Rusia și Ucraina, dar și funcționalitatea redusă a unor instituții de stat, amplifică

riscurile existente și reduc probabilitatea întreprinderii unor măsuri viabile de contracarare a efectelor materializării riscurilor existente. Deprecierea leului va crea presiuni inflaționiste pe piața internă, iar inflația la rândul său va reduce puterea de cumpărare a consumatorilor, factori care vor descuraja producția și exportul. La reducerea puterii de cumpărare a populației a cărei trai este asigurat parțial din remiteri va contribui, inclusiv aprecierea leului față de rubla rusească care are o pondere relativ înaltă în volumul transferurilor de mijloace bănești efectuate prin sistemul bancar în favoarea persoanelor fizice. În vederea reducerii presiunilor inflaționiste, începând cu anul 2014, Banca Națională a început să intrevină activ pe piața valutară și a înăspriț politica monetară. Însă aceste măsuri la rândul lor, în condițiile lipsei altor stimulente pentru mediul de afaceri, riscă o intimidare a activității investiționale și reducerea activității de producere.

- **Înrăutățirea considerabilă a situației pe piața financiar – valutară.** Situația precară creată în sistemul bancar național, determinată de înrăutățirea indicatorilor activității economico-financiare a trei bănci - Banca de Economii, Banca Socială și Unibanc au avut drept consecință dereglarea sistemului financiar – valutar. Pentru salvarea băncilor sus-menționate, Banca Națională a introdus administrare specială în cadrul acestora cu acordarea unui ajutor financiar de dimensiuni mari, care ulterior ar putea fi convertit în datorie internă a Guvernului cu toate urmările negative asupra sistemului bugetar.
- **Influența negativă a evenimentelor din Ucraina.** Conflictul armat din Ucraina va avea consecințe grave asupra economiei moldovenești. Investitorii percep Moldova ca o zonă de risc înalt, fiind posibilă expansiunea militară rusă. Crearea unei majorități minoritare va ține țara în suspans cu un risc permanent al alegerilor anticipate. Acești factori târăgănează implementarea reformelor.
- **Corupția de proporții în majoritatea domeniilor de activitate, în special cel al sistemului judiciar.** Acest flagel afectează din plin procesul de realizare a reformelor, în special, în vederea îmbunătățirii climatului investițional și a condițiilor de promovare a business-ului, care ar fi putut influența pozitiv creșterea economică și ridicarea nivelului de trai al populației.

Dincolo de riscurile sus-menționate, există premise de depășire a acestora, care însă depind de consecvența și voința politică a guvernării actuale de a realiza cu strictețe implementarea prevederilor Acordului de Asociere cu UE.

UE a răspuns pozitiv la solicitarea părții moldovenești privind extinderea Misiunii experților europeni la nivel înalt, care vor facilita procesul de reforme interne și implementarea Acordului de Asociere. Totodată, a fost menționat angajamentul pentru valorificarea oportunităților oferite de Zona de Liber Schimb, inclusiv prin sporirea investițiilor europene directe în economia națională, în special în zonele rurale. „UE va continua să ofere și mai multă asistență și expertiză pentru Republica Moldova”, a confirmat comisarul european Johannes Hahn în cadrul reuniunii de la București. Această susținere din partea UE face să contăm pe o evoluție pozitivă în dezvoltarea economică a țării.

Prognoza pentru anul 2015 s-a efectuat în baza modelului macroeconomic de simulare a dezvoltării economice al INCE, ținând cont de conjunctura existentă a factorilor interni și externi, de prognozele instituțiilor internaționale referitor la evoluția economiei mondiale și a Republicii Moldova în special, precum și de părerile experților naționali în domeniu.

Luând în considerație riscurile enumerate mai sus și, pornind de la situația incertă internă și externă atât economică cât și politică, a fost dificil de a identifica un singur scenariu argumentat al evoluției economice pe parcursul anului 2015. Astfel, au fost elaborate două scenarii de prognoză – optimist și pesimist. Scenariul „optimist” prevede că, deși riscurile sunt destul de

mari, economia țării, totuși se va menține la linia de plutire, înregistrând o creștere nesemnificativă. Conform scenariului pesimist economia țării va fi în recesiune.

Tabelul 7.1. Evoluția în dinamică a indicatorilor macroeconomici principali în anii 2010-2014 și prognoza pentru anul 2015

	Unitatea de măsură	2010	2011	2012	2013	2014	2015	
		efectiv					scenar. optim.	scenar. pesim.
PIB nominal	mild. lei	71,9	82,3	88,2	100,5	111,5	117,3	115,4
Față de anul precedent în prețuri comparabile	%	107,1	106,8	99,3	109,4	104,6	100,6	98,0
Indicele prețului de consum mediu anual	%	107,4	107,6	104,6	104,6	105,1	105,7	108,5
Cursul mediu de schimb	lei/USD	12,36	11,73	12,11	12,59	14,04	17,0	18,5
Export de bunuri	mil.USD	1542	2217	2162	2428	2340	2387	2187
Față de anul precedent	%	120,1	143,8	97,5	112,3	96,3	102,0	93,0
Import de bunuri	mil. USD	3855	5191	5213	5492	5317	5325	5049
Față de anul precedent	%	117,6	134,7	100,4	105,4	96,8	100,2	95,0
Soldul balanței comerciale	mil. USD	-2313	-2974	-3051	-3064	-2977	-2938	-2862
Producția industrială în prețuri curente	mild. lei	28,1	34,2	36,4	39,0	42,2	44,0	41,0
Față de anul precedent în prețuri comparabile	%	109,3	109,5	98,1	106,8	107,2	102,6	95,0
Producția agricolă în prețuri curente	mild. lei	19,9	22,6	19,9	23,8	27,1	28,0	26,0
Față de anul precedent în prețuri comparabile	%	107,9	105,0	77,6	139,1	108,2	100,0	90,0
Investiții în active materiale pe termen lung	mild. lei	13,8	16,4	17,1	18,6	20,4	21,8	21,4
Față de anul precedent în prețuri comparabile	%	122,6	112,6	98,9	101,5	101,8	101,5	100,0
Salariul nominal mediu lunar	lei	2972	3042	3386,2	3674	4172	4456	4277
Față de anul precedent								
<i>nominal</i>	%	108,2	102,4	111,3	108,5	113,6	106,8	102,5
<i>real</i>	%	100,7	95,1	106,4	103,7	105,1	101,0	94,5
Fondul de remunerare a muncii	mild.lei	31,4	34,5	39,7	42,9	45,2	49,0	46,0
Forța de muncă (populația economic activă)	mii pers.	1235	1258	1214,5	1236	1153,4	1130	1130
Numărul angajaților în economia națională	mii pers.	1143	1173	1146,8	1172,8	1113,1	1087	1080
Rata șomajului	%	7,4	4,6	5,6	5,1	3,6	4,0	4,6
Transferuri de peste hotare a mijloacelor bănești	mil. USD	1244	1444	1494	1609	1613	1500	1450

Sursa: Elaborat de autori.

Interpretarea prognozelor pentru anul 2015

În anul 2015, conform calculelor efectuate, scenariul optimist prevede o majorare a PIB față de anul 2014 cu 0,6%, iar scenariul pesimist – o reducere de 2%. Rezultatele sunt condiționate de posibilele variații a altor indicatori de influență după cum urmează:

Indicele prețului de consum și cursul de schimb al leului. Efectele negative care au demarat la sfârșitul anului 2014, se vor răsfrânge și asupra anului 2015. Factorul determinant în stabilitatea prețurilor îl va avea cursul valutar. Și un indicator și altul în scenariul pesimist presupun o evoluție mult mai proastă decât în scenariul optimist. Astfel, dacă scenariul optimist prevede o stabilire a leului la nivel mediu de 17 lei/dolar american, apoi cel pesimist – 18,5 lei/dolar, influențând nivelul inflației în sens ascendent până la, 5,7% și 8,5%, respectiv.

Producția agricolă. Se prevede că în cel mai bun caz volumul producției globale agricole, va atinge nivelul anului precedent, conform scenariului pesimist fiind posibilă o scădere anuală de 10%, având în vedere că și acest nivel este cu 5% superior celui obținut în mediu în ultimii 5 ani (2010-2014).

Producția industrială. În anul 2014 oferta internă înaltă de produse agricole, creată, inclusiv din contul reucerii accesului pe piața Federației Ruse a stimulat industria alimentară. De altfel, industria alimentară asigură o contribuție relativ importantă la formarea producției industriale. Totodată, o dinamică relativ înaltă și o contribuție, relativ semnificativă la creșterea industriei în anul precedent au avut-o unele activități orientate către exterior, preponderent spre piața europeană. Dat fiind evoluțiile anticipate în sectorul agricol, majorarea ratelor dobânzilor la credite, care vor afecta activitatea investițională, în contextul altor constrângeri ale mediului de afaceri ar putea determina o reducere anuală de 5% a producției industriale în scenariul pesimist. Conform scenariului optimist ar fi posibilă o creștere a indicatorului cu 2,6% f.a.p.

Comerțul exterior. Condițiile nefavorabile comerțului exterior, care s-au observat pe parcursul anului 2014 vor continua, cel puțin, în prima jumătate a anului 2015, anticipându-se, conform scenariului pesimist o descreștere a valorii pentru ambele fluxuri: exportul (-) 7%, iar importul – (-)5%. Scenariul optimist prevede însă o mică majorare a exportului cu 2% și a importului cu 0,2%.

Investiții în active materiale pe termen lung. Reacție creșterii instrumentelor de politică monetară ale Băncii Naționale ar putea fi contractarea activității investiționale a agenților economici. Efectele acestei măsuri ar putea fi amplificate de situația de ansamblu incertă în țară, dar și în spațiul estic. Conform scenariului optimist în 2015 ar putea fi posibilă o majorare a investițiilor în active materiale pe termen lung de 1,5%, pe când în scenariul pesimist este estimată o menținere a volumului investițiilor la nivelul anului precedent.

Salariul nominal mediu lunar, conform scenariului optimist, va crește cu 6,8%, iar cel real – cu 1%. O creștere a salariului nominal mediu lunar, se anticipează și conform scenariului pesimist – cu 2,5%, pe când cel real va descrește cu 5,5%, din cauza inflației înalte.

SINTEZĂ POLITICĂ: Evaluarea capacității exporturilor moldovenești de a penetra pe piețele externe

Dr. Louka T. KATSELI și Silvia Moșneaga

1. Necesitatea unei Strategii de promovare a comerțului activ și investițiilor

Acordul de asociere între UE și Republica Moldova semnat la 27 iunie 2014 include în Titlul V prevederi privind Acordul de Liber Schimb Aprofundat și Cuprinzător (ALSAC). ALSAC reprezintă un „comutator al regimului comercial” major, prin care între Uniunea Europeană (UE) și Republica Moldova (Moldova) se stabilește o relație de comerț preferențial. ALSAC acordă acces liber pentru mărfurile și serviciile moldovenești pe piața UE în condiții reciproce avantajoase.

Implementarea cu succes a ALSAC necesită reforme semnificative și modernizarea economiei Moldovei pentru a îmbunătăți competitivitatea și a spori volumul investițiilor, capacitatea de export, creșterea economică și încadrarea forței de muncă. Reformele politice necesare au fost identificate în „Foaia de parcurs pentru creșterea competitivității economiei Republicii Moldova” (noiembrie 2013) și sunt promovate prin implementarea a 15 Capitole ale ALSAC.

Faptul dacă aceste reforme vor duce sau nu la o transformare durabilă a economiei Moldovei determinată de creșterea investițiilor, productivității și exportului, fiind însoțită de crearea locurilor de muncă, va depinde în primul rând de capacitatea părților interesate din sectorul privat de a profita de oportunitățile pe care le oferă ALSAC. Aceasta va necesita modernizarea semnificativă a capacităților de producție și dezvoltarea capacităților de ofertă dinamică. Cu alte cuvinte, accesul liber la piețele UE și demontarea barierelor comerciale este o condiție necesară, dar nu și suficientă pentru expansiunea comerțului. Concomitent trebuie să fie extinse și capacitățile de ofertă ale producătorilor interni pentru a satisface necesitățile crescânde ale pieții UE și globale, pentru a corespunde standardelor de calitate și a menține avantajele competitive într-un mediu global extrem de competitiv. Deoarece piețele sunt din ce în ce mai diferențiate, dinamice și volatile, producătorii trebuie să-și dezvolte capacitățile dinamice, care sunt necesare pentru a susține o prezență profitabilă pe piețele externe. Pentru a face față acestei provocări este necesară implementarea de către Ministerul Economiei al Moldovei a *Strategiei de promovare a comerțului și investițiilor* coerente și pe termen lung, în vederea mobilizării, ghidării și sprijinirii inițiativelor sectorului privat în realizarea acestei provocări naționale.

2. Situația și riscurile actuale

Moldova trebuie să soluționeze probleme mari ce țin de competitivitate. Deficitul său comercial, în valoare de 2,98 miliarde de dolari SUA în anul 2013, constituia 37,2% din PIB. Deficitul comercial mare a fost în mare parte acoperit de încasările veniturilor nete (884,7 milioane de dolari SUA) și transferurile bănești curente nete (1,7 miliarde de dolari SUA) din străinătate, care au reușit să reducă deficitul contului curent la 384,7 milioane de dolari SUA, adică la 4,8% din PIB. Astfel Moldova s-a bazat pe remitențe¹⁵ și pe Asistența oficială pentru dezvoltare (AOD)¹⁶ pentru a finanța creșterea, bazată de consum, precum și pentru a reduce rata înaltă a sărăciei. Începând cu anul 2000 rata de economisire internă brută a țării este negativă și în descreștere, în timp ce gradul de acoperire a importurilor cu exporturi oscilează în jur de 44%, fiind în creștere (44,2% în anul 2013 față de 41,5% în anul 2012 și 39,1% în anul 2009).¹⁷

¹⁵ Conform statisticilor oficiale, în anul 2013 fluxurile bănești nete ale remitențelor înregistrate ca „Transferuri bănești din străinătate în favoarea persoanelor fizice” au constituit 1,4 miliarde de dolari SUA, adică 18% din PIB.

¹⁶ Conform Sistemului oficial de raportare al creditorilor al CAD, AOD a atins cifra de 604, 8 milioane de dolari SUA în anul 2013, adică 8,3% din PIB.

¹⁷ Institutul național de cercetări economice (INCE), Tendințe în economia Moldovei, nr. 14, Q II, 2014, p. 140.

Diversificarea limitată a produselor și concentrarea geografică

Până în anul 2013 ponderea serviciilor în valoarea adăugată brută a crescut pînă la 67% (inclusiv afaceri, tehnologia informației și serviciile personale) în detrimentul agriculturii și a altor activități din sectorul primar. În anul 2013 sectorului primar i-a revenit 14,6% din valoarea adăugată brută,¹⁸ în timp ce angaja o treime din forța de muncă internă (31,4% față de 19,3% din industrie și producție și 49,3% din sectorul serviciilor). În ciuda solului fertil și climei favorabile, sectorul primar se caracterizează prin productivitate scăzută a muncii cu randamente sub nivelurile atinse în UE sau în țările din Europa Centrală și de Est. Cea mai mare parte a produselor agricole încă se mai produce pentru piața internă, exporturile primare în anul 2008 reprezentînd doar 14,9% din totalul producției primare. Peste 25% din cererea internă de produse primare este satisfăcută de importuri. Producția industrială este marginală, constituind 0,1% din valoarea adăugată brută în anul 2013, în timp ce activitățile de construcție contribuie cu 4,1% adițional.

Structura exporturilor reflectă baza de producție neînsemnată și dependența economiei de sectorul agroalimentar. Exporturile produselor agroalimentare constituie 41,7% din totalul exporturilor de mărfuri, iar ponderea lor a crescut în primul trimestru al anului 2014 pînă la 44,6%.¹⁹ Exporturile fructelor, legumelor și semințelor au constituit 20,9% din totalul exporturilor de mărfuri în anul 2013, iar băuturile alcoolice și nealcoolice – 10,7%. Exporturile produselor nealimentare fabricate au scăzut între anii 2013 și 2014, constituind 53,8% din totalul exporturilor în anul 2013 și 52,6% în primul trimestru al anului 2014. Structura exporturilor produselor nealimentare fabricate reflectă capitalul mic și intensitatea tehnologică redusă a capacității de producție a Moldovei. Exporturile de haine și accesorii, precum și firele și țesăturile au reprezentat 13,3% din totalul exporturilor de mărfuri în anul 2013 și au crescut atîngînd 14,6% în anul 2014, exporturile mașinilor electrice și pieselor au constituit 8,9% în anul 2013 și 10,2% în anul 2014, exporturile produselor farmaceutice au constituit 4,0% și 4,7%, respectiv, în timp ce exporturile mobilierului și pieselor au constituit 4,0% în anul 2013 și 4,7% în anul 2014.²⁰

În ciuda reorientării comerțului către piața UE în ultimele luni, concentrarea exporturilor către țările CSI, în special către Rusia, este încă mare, motiv pentru care Moldova este extrem de vulnerabilă la volatilitatea politică și economică a cererii de import a țărilor CSI. De fapt, ponderea exporturilor orientate spre piața UE a scăzut în perioada anilor 2009 - 2013 de la 52% la 47%, în timp ce ponderea exporturilor către piețele CSI a rămas stabilă la 38%. În primul trimestru al anului 2014, ponderea corespunzătoare exporturilor către CSI a scăzut la 32,9%, în timp ce ponderea exporturilor către UE a crescut la 53%. Vulnerabilitatea este deosebit de mare în anumite sectoare, cum ar fi sectorul agroalimentar, unde 85% din exporturi sunt exporturile de legume (10.75 milioane de dolari SUA), iar 97,5% din re-exporturile lor (10.04 milioane de dolari SUA) sunt orientate spre o piață unică, și anume piața rusă.²¹

Extinderea cererii de export din partea țărilor UE și redirectionarea comerțului din țările CSI la piețele EU și din afara CSI este preconizată să continue odată cu implementarea ALSAC. Cu toate acestea, pentru ca această cerere sporită preconizată să rezulte într-o valoare mai mare a exportului este necesar de a extinde cantitățile exportate, îmbunătăți exporturile cu mărfuri cu valoare adăugată mai mare și competitivitate mai mare atît în termeni de preț, cît și calitate. Rezultatele vor depinde în mare parte de capacitatea companiilor moldovenești de a-și spori capacitatea de producție și productivitatea, a diferenția produsele și a moderniza procesele de producție, a îmbunătăți calitatea și a menține competitivitatea prețurilor, precum și capacitatea lor de a-și menține avantajul competitiv pe piețele tradiționale, accesînd în același timp piețe noi.

¹⁸ INCE, Tendințe în economia Moldovei nr. 12, Q IV, 2013, p. 115.

¹⁹ INCE, Tendințe în economia Moldovei nr. 13, Q I, 2014, p. 59.

²⁰ Ibid.

²¹ Ibid.

3. Evaluarea capacității exporturilor moldovenești de a pătrunde pe piețele externe

Pentru a evalua capacitatea companiilor moldovenești de a face față acestor provocări, proiectul „Suport pentru procesul ALSAC în Republica Moldova” a elaborat un Chestionar, pentru a fi completat de aproximativ 100 de companii aflate în prezent în Republica Moldova. Scopul studiului a fost:

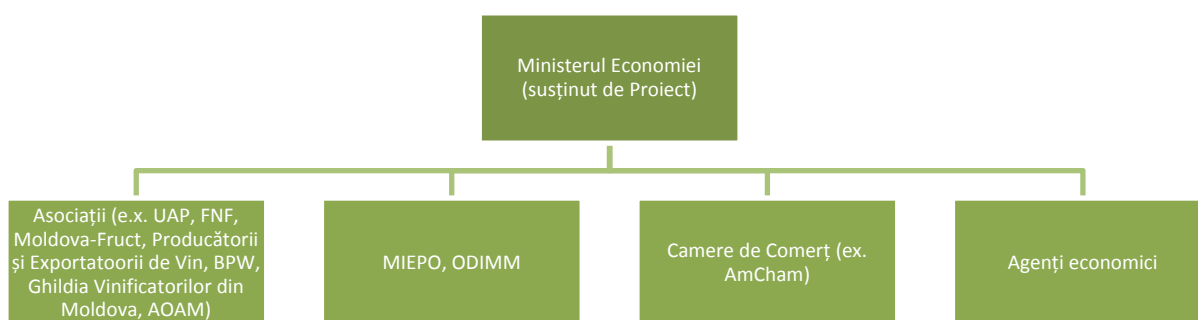
- evaluarea situației actuale a exporturilor moldovenești pe piețele externe și a profilului companiilor în cauză (dimensiunea, ocuparea forței de muncă, cifra de afaceri, sectorul etc.);
- identificarea celor mai frecvente obstacole cu care se confruntă exportatorii moldovenești în extinderea activităților lor comerciale și îmbunătățirea competitivității și performanței exportului; și
- identificarea acțiunilor și suportului necesare pentru depășirea acestor bariere, extinderea capacității comerciale și diversificarea în produse și/sau piețe noi.

Rezultatele obținute vor ajuta Ministerul Economiei să înțeleagă mai bine necesitățile de asistență și de consolidare a capacităților pentru facilitarea și expansiunea comerțului în procesul de implementare a ALSAC.

Metodologia

Sondajul realizat în perioada martie-mai 2014 în numele Ministerului Economiei (Beneficiarul) prin e-mail a vizat aproximativ 120 de exportatori actuali și potențiali, și anume companiile locale și străine cu sediul în Republica Moldova. Pentru a asigura o rată de răspuns mai mare, Beneficiarul a hotărât să distribuie Chestionarul prin intermediul rețelelor locale de legătură în afaceri, incluzând Asociațiile de afaceri, MIEPO și ODIMM, Camera de Comerț și contacte individuale (vezi Figura 1 de mai jos). Din câte cunoaștem, Chestionarul au primit aproximativ 200 de companii. Cu toate acestea, deoarece Proiectul nu a exercitat nici un control direct asupra distribuiri totale, s-ar putea să fie suprapunere a companiilor care au primit Chestionarul din surse diferite, reducând substanțial numărul total de participanți la sondaj.

Pînă la sfîrșitul perioadei prevăzute au fost colectate 39 de răspunsuri (aproximativ 20% din numărul total de respondenți presupuși) de la companii exportatoare sau potențial exportatoare.

Figura 8.1. Ilustrația modului de distribuire a sondajului

Profilul companiilor respondente

Din numărul total de 37 de răspunsuri oferite la întrebarea referitoare la profilul companiilor, marea majoritate a întreprinderilor activau mai mult de 10 de ani (78%), fiind în mare parte companii locale (73%); doar un număr mic (7 companii) au fost companii internaționale sau subsidiarele companiilor internaționale. Peste 70% dintre companiile respondente angajau mai

TENDINȚE ÎN ECONOMIA MOLDOVEI

mult de 50 de lucrători și aproximativ o treime din numărul total al respondenților (13 companii sau 34,2% din 38) eraude fapt firme mari chiar și conform standardelor UE. Cifra de afaceri anuală a 18 dintre aceste companii depășind 50 milioane MDL (aproximativ 2,6 milioane de euro), în timp ce doar 11 companii au înregistrat o cifră de afaceri anuală de mai mică de 10 milioane MDL (aproximativ 529,000 Euro). Majoritatea companiilor (61,7% din companii) obțineau profit decîtiva ani (29,4% din companii), dacă nu în fiecare an (32,3% din companii). Marea majoritate a companiilor respondente (aproximativ 70%) s-au caracterizat pe sine ca exportatori cu experiență, în timp ce 86% au răspuns că au avut careva sau multă experiență în domeniul exportului.

Durata de activitate	Numărul companiilor
1-3 ani	3
4-6 ani	2
7-9 ani	3
Mai mult de 10 ani	29
Total răspunsuri valide	37

Companie Locală	Numărul companiilor
Da	27
Nu	10
Total răspunsuri valide	37

Companie Locală/Subsidiară/Internațională	Numărul companiilor
Subsidiară	1
Internațională	6
Nici una din opțiuni	30
Total răspunsuri valide	37

Număr de angajați	Numărul companiilor
mai puțin de 9	5
10 pînă la 49	6
50 pînă la 249	14
Mai mult decît 249	13
Total răspunsuri valide	38

Cifra de afaceri anuală	Numărul companiilor
mai puțin decît 3 milioane, în MDL	5
3 pînă la 10 milioane, în MDL	6
10 pînă la 50 milioane, în MDL	9
mai mult decît 50 milioane, în MDL	18
Total răspunsuri valide	38

Operațiuni Profitabile	Numărul companiilor
ultimul an	5
ultimii 2-3 ani	8
cîtiva ani	10
fiecare an	11
Total răspunsuri valide	34

Majoritatea firmelor respondente (20 din 38, sau 53%) activează în sfera producției și au o experiență semnificativă în domeniul exportului. Distribuția sectorială a companiilor respondente și experiența lor sunt prezentate mai jos:

Distribuția Sectorială a Companiilor	Numărul companiilor
A - Agricultură, silvicultură și pescuitul	7
C - Producerea	20
E - Aprovizionarea cu apă; canalizare; gestionarea deșeurilor și activități de remediere	1
G - Comerțul angro și cu amănuntul; reparația autovehiculelor și motocicletelor	2
H - Transportare și depozitare	2
J - Informații și comunicații	1
K - Activități financiare și de asigurare	1
Multi-sectoriale	4
Total răspunsuri valide	38

Experiență în export	Numărul companiilor
Deloc	4
Nou	1
Careva experiență	6
Cu experiență	25
Total răspunsuri valide	36

Listă impedimentelor întâmpinate

Conform răspunsurilor primite, printre firmele cu careva experiență sau cu experiență corespunzătoare în domeniul exportului, au fost indicate cinci cele mai grave impedimente pentru inițierea sau extinderea activităților de export, fiind clasificate conform scorului total al respondenților (scorul total între 63-83, rețineți că un scor mai mic presupune o importanță mai mare), care includ: costuri mari de intrare pe piețele externe, întreruperea relațiilor comerciale normale, transportarea costisitoare, procedurile vamale costisitoare și îndelungate în Moldova și lipsa contactelor potrivite cu importatorii potențiali. Impedimentele moderate (scorul total între 87-95) includ barierele tarifare pe piețele externe, procedurile vamale costisitoare și îndelungate pe piețele externe, volatilitatea cursului de schimb valutar, producția proprie limitată, lipsa acreditării sau standardizării oficiale și prezența înrădăcinată a concurenților pe piețele externe.

Interesant este faptul că costurile prea mari de finanțare sau procedurile de export extrem de birocratice nu par a fi constrângeri obligatorii pentru aceste firme, probabil, dată fiind dimensiunea lor relativ mare și poziția consolidată pe piețele străine.

Impediment	Nr. total de răspunsuri	Cel mai înalt clasat (1-3)		Scor total, suma
		Nr. de răspunsuri	% din număr total de răsp.	
Producția proprie limitată	19	6	32%	95
Producția proprie necompetitivă ca preț	20	6	30%	113
Producția proprie nu corespunde standardelor de calitate	17	6	35%	98
Lipsa acreditării sau standardizării oficiale (ex. fitosanitară, tehnică)	19	8	42%	95
Finanțare sau acces la creditare insuficiente	19	4	21%	121
Costuri de finanțare prea mari	24	10	42%	118
Lipsa informațiilor despre potențialul de export pe piețe externe	20	7	35%	99
Lipsa contactelor corespunzătoare/rețelei cu importatori potențiali	20	9	45%	83

TENDINȚE ÎN ECONOMIA MOLDOVEI

Prezența înrădăcinată a concurenților pe piețele externe	21	7	33%	95
Costuri mari de intrare pe piețele externe (generale sau specifice)	16	9	56%	63
Prezența barierelor tarifare pe piețele externe	18	7	39%	87
Prezența barierelor netarifare pe piețele externe	14	3	21%	99
Volatilitatea cursului de schimb valutare	23	12	52%	91
Încetarea relațiilor comerciale normale cu partenerii comerciali tradiționali	19	11	58%	71
Transportarea costisitoare	18	8	44%	74
Proceduri de export înalt birocratizate în Moldova	19	6	32%	97
Proceduri vamale costisitoare și îndelungate în Moldova	18	9	50%	79
Proceduri vamale costisitoare și îndelungate în piețele externe	16	6	38%	88

Exportatorii au identificat următoarele impedimente grave și moderate:

No.	Impedimente grave (63-83)	Impedimente moderate (87-95)
1.	Costuri înalte de intrare pe piețe externe (generale sau specifice)	Prezența barierelor tarifare pe piețe externe
2.	Încetarea relațiilor comerciale normale cu partenerii comerciali tradiționali	Proceduri vamale costisitoare și îndelungate în piețele externe
3.	Transportarea costisitoare	Volatilitatea ratei de schimb
4.	Proceduri vamale costisitoare și îndelungate în Moldova	Producție proprie limitată și lipsa acreditării sau standardizării oficiale (ex. fitosanitară, tehnică)
5.	Lipsa contactelor corespunzătoare/rețelei cu importatori potențiali	Prezența înrădăcinată a concurenților pe piețele externe

Piața vizată și diversificarea producției

Pentru a aborda provocările prezentate și impedimentele legate de expansiunea exportului, 24 de companii (63% din numărul total de 38 companii cu răspunsuri valide la chestionar) au răspuns că examinează posibilitatea de a-și diversifica piețele de export și 14 (37% din cele 38 de companii) de a-și diversifica marfa. Țările menționate mai frecvent ca piețe potențial interesante noi includ țările CSI (adică Federația Rusă, Ucraina, Republica Belarus, Kazahstan), statele membre ale UE (de exemplu, România, Polonia, țările baltice, Germania, Marea Britanie), Statele Unite ale Americii, Canada, precum și unele țări din Orientul Mijlociu (de exemplu Turcia, Israel, Egipt, Emiratele Arabe Unite, Yemen).

Intenția de diversificare a mărfurilor bazei exporturilor	Numărul companiilor
Da	14
Nu	4
Total răspunsuri valide	18

TENDINȚE ÎN ECONOMIA MOLDOVEI

Intenția de diversificare geografică a exporturilor	Numărul companiilor
Da	24
Nu	1
Total răspunsuri valide	25

Asistența necesară pentru extindereacapacității și activităților de export

Companiile respondente consideră că următoarele tipuri de asistență au cea mai mare prioritate: asistență în găsirea terenurilor potrivite la prețuri rezonabile și în găsirea partenerilor importatori corespunzători. Respondenții au menționat, de asemenea, necesitatea de a asigura finanțare la costuri rezonabile, a investi în utilaj și echipamente noi și a găsi investitori strategici. Printre necesitățile de asistență moderate, companiile au identificat următoarele sectoare: acreditarea și standardizarea corespunzătoare, îmbunătățirile în infrastructură, timp mai puțin și costuri mai mici la frontiere, fuziunea sau achiziționarea altor firme și integrarea în lanțurile valorice regionale sau globale.

Tipul suportului/asistenței necesare	Nr. total de răspun.	Cel mai înalt clasat (1-3)		Scor total, suma
		Nr. de răspunsuri	% din nr. total de răsp.	
Găsirea oamenilor calificați	22	9	41%	101
Recalificarea angajaților	19	7	37%	101
Investirea în utilaj/echipament nou	25	13	52%	90
Găsirea investitorului strategic	21	10	48%	90
Finanțare sigură la cost rezonabil	18	5	28%	89
Găsirea terenurilor potrivite la preț rezonabil	14	9	64%	59
Îmbunătățirea infrastructurii (ex. drum, apă)	21	10	48%	91
Costuri pentru energie mai mici	24	9	38%	101
Corespunderea standardelor de calitate a producției	17	7	41%	94
Acreditarea sau standardizarea pentru export sigure	17	8	47%	90
Relocarea în Zona Economică Liberă	18	4	22%	123
Localizarea partenerului(-lor) pe piețe de export	24	11	46%	107
Reducerea timpului și costurilor din vamă	20	10	50%	92
Integrarea în lanțurile valorice regionale sau globale	18	8	44%	94
Fuzionarea sau achiziționarea altei companii	14	2	14%	93
Parteneriat cu alte companii importatoare	17	9	53%	75

No.	Nevoi de asistență sporite (59-90)	Nevoi de asistență moderate(90-94)
1.	Găsirea terenurilor potrivite la preț rezonabil	Acreditarea sau standardizarea pentru export sigure
2.	Parteneriat cu alte companii importatoare	Îmbunătățirea infrastructurii (ex. drum, apă)
3.	Finanțare sigură la preț rezonabil	Reducerea timpului și costurilor din vamă
4.	Investirea în utilaj/echipament nou	Fuzionarea sau achiziționarea altei companii
5.	Găsirea investitorului strategic	Integrarea în lanțurile valorice regionale sau globale

Opinii cu privire la ALSAC

Printre cele 32 de companii, care au hotărâtsă-și împărtășească opiniile cu privire la ALSAC, 18 companii (56%) au menționat că ALSAC va îmbunătăți profitabilitatea companiei, iar 17 (53%) au afirmat că va spori perspectivele de export. Șapte companii (22%) au răspuns că acesta nu va schimba sau chiar va înrăutăți profitabilitatea și perspectivele de export.

Impactul ALSAC asupra Profitabilității	Numărul companiilor
Va îmbunătăți	18
Nu va schimba	5
Va înrăutăți	2
Nu știu	7
Total răspunsuri valide	32

Impactul ALSAC asupra perspectivelor de export	Numărul companiilor
Va îmbunătăți	17
Nu va schimba	6
Va înrăutăți	1
Nu știu	8
Total răspunsuri valide	32

4. Implicații pentru Prioritățile politice

În baza analizei de mai sus a situației și răspunsurilor primite pot fi făcute câteva concluzii:

- Sectorul IMM-urilor din Republica Moldova, conform percepției din contextul european, este relativ slab dezvoltat; Structura corporativă a țării este relativ duală, fiind formată dintr-un număr de firme mari cu poziție relativ bună și o pletoară de firme micro și neoficiale. *Prin urmare, dezvoltarea sectorului privat, inclusiv și dezvoltarea unui sector formal al IMM-urilor este o condiție prealabilă pentru obținerea câștigurilor pozitive din implementarea ALSAC și ar trebui să fie o prioritate-cheie a unei politici industriale active care vizează transformarea economică.*
- Blocajele se referă atât la costurile interne, cât și la condițiile de ofertă (în special costurile de finanțare mari, riscul fluctuației ratei de schimb valutar, prețurile mari la energie, infrastructura necorespunzătoare, capacitatea investițională limitată), dar la și la condițiile de cerere (informații corespunzătoare cu privire la potențialul de export, lipsa de acces la importatorii potențiali, concurență sporită pe piețele externe, costurile ridicate de intrare pe piețele externe). *Astfel, pentru ca firmele să-și extindă capacitățile de producție și să promoveze exporturile, atât constrângerile de ofertă, cât și cele de cerere trebuie să fie abordate împreună și diminuate progresiv.*
- Companiile care cel mai probabil vor beneficia de ALSAC, cel puțin pe termen scurt, sunt relativ mari, profitabile și cu experiență. Aceste companii se confruntă cu o serie de constrângeri referitoare la cerere și ofertă. Cât privește oferta (sau partea moldovenească), aceste constrângeri includ transportarea costisitoare, procedurile vamale costisitoare și îndelungate și acreditarea oficială și standardele necorespunzătoare; cât privește cererea (sau partenerii comerciali), acestea includ costurile mari de intrare în piețele externe, încetarea relațiilor comerciale normale cu partenerii comerciali tradiționali, tarifele mari pe piețele externe, lipsa contactelor corespunzătoare cu potențialii importatori și dificultatea intrării din cauza prezenței consolidate a concurenților pe piețele externe. *Prin urmare, reformele ALSAC care vizează reducerea constrângerilor referitoare la ofertă și cerere trebuie să fie completate cu suport activ pentru penetrare pe piețe noi, crearea rețelelor de piață noi și integrarea în lanțurile valorice regionale și globale.*

- d) Atragerea investițiilor străine și/sau încurajarea companiilor multinaționale să colaboreze cu cele locale este, probabil, cel mai eficient mod de a integra firmele moldovenești în UE și lanțurile valorice globale. O astfel de integrare le-ar permite să-și extindă producția, exporturile și ocuparea forței de muncă și ar crea stimulente pentru dezvoltarea sectorului IMM-urilor. Experiența țărilor europene – atât pozitivă și negativă – sugerează faptul că *atragerea investițiilor străine directe necesită o strategie sectorială clară și eforturi coordonate și direcționate de marketing susținute de oferirea stimulentelecorespunzătoare și un mediu permițator, inclusiv angajamente politice clare de a asigurapolitici credibile pe termen lung, transparență și responsabilitate.*

Conținutul acestei publicații ține de responsabilitatea exclusivă a autorilor și nu reflectă punctul de vedere al Uniunii Europene.

PRIVIND FLOTABILITATEA FISCALĂ ÎN MOLDOVA: ANALIZĂ ȘI ESTIMĂRI ECONOMETRICE

Dr. Apostolos Papaphilippou

1. Introducere

Scopul acestei lucrări este de a analiza pe scurt conceptele de flotabilitate fiscală și elasticitate fiscală, de a oferi unele estimări empirice a flotabilității fiscale în Moldova și de a determina domeniile de lucru ulterior în scopul susținerii analizei politicii fiscale și prognozării veniturilor.

Această lucrare este structurată în felul următor: Capitolul 2 prezintă conceptele de flotabilitate fiscală și elasticitate fiscală și pune în discuție estimarea acestora folosind datele seriilor cronologice. Capitolul 3 prezintă o descriere succintă a performanței veniturilor Moldovei. Capitolul 4 prezintă și abordează estimările empirice ale flotabilității veniturilor fiscale totale în Moldova precum și flotabilitatea a patru impozite principale (și anume, impozitul pe venitul corporativ, impozitul pe venitul personal, taxa pe valoarea adăugată (TVA) și accizele). Capitolul 5 conchide prezentând câteva comentarii succinte cu privire la reforma fiscală luând în considerare obiectivele reformei Managementului finanțelor publice ale Moldovei. De asemenea, Capitolul 5 sugerează domeniile pentru lucrări ulterioare cu scopul de a: (i) aborda unele probleme econometrice și a spori eficiența estimărilor econometrice derivate; și (ii) a genera unele estimări econometrice a elasticității impozitului care ar facilita analiza fiscală și prognozarea veniturilor în Moldova. În final, anexa lucrării conține datele primare utilizate pentru elaborarea graficelor și a estimărilor empirice raportate în această lucrare.

2. Cu privire la conceptul flotabilității fiscale și elasticității fiscale

Conceptul flotabilității fiscale este un indicator al reacției de răspuns a impozitelor la modificarea veniturilor, făcându-se abstracție de schimbările discreționare în sistemul fiscal care au fost induse de modificările operate în politica fiscală de-a lungul timpului. Flotabilitatea fiscală se poate referi atât la flotabilitatea tuturor impozitelor cât și la flotabilitatea unui anumit impozit.

Flotabilitatea unui impozit, B , se determina ca raport dintre modificarea procentuală a veniturilor generate și modificarea procentuală a bazei de impozitare conform următoarei ecuații:

$$B = (\text{modificarea procentuală a veniturilor}) / (\text{modificarea procentuală a bazei de impozitare}) \quad (1).$$

În ecuația (1) drept baza servește frecvent Produsul Intern Brut al țării (PIB), deși în dependență de impozitul examinat alte baze ar putea mai potrivite. Astfel, spre exemplu, în cazul TVA și taxelor de import, cele mai potrivite baze sunt consumul și respectiv, importurile.

Pentru flotabilitatea veniturilor fiscale totale baza potrivită este PIB-ul. Flotabilitatea fiscală totală oferă un indiciu cu privire la cât de mult creșterea economică ar spori veniturile fiscale totale în timp: astfel, o estimare a flotabilității mai mare (mai mică) decât unu indică că veniturile fiscale probabil vor crește mai rapid (mai lent) decât creșterea PIB-ului.

O modalitate de estimare a flotabilității fiscale totale este de: (i) a calcula evoluția flotabilității anuale pentru o perioadă de câțiva ani (prin calcularea raportului dintre rata de creștere a veniturilor fiscale și rata de creștere a PIB-ului nominal pentru fiecare an); și apoi (ii) a calcula flotabilitatea fiscală totală ca media acestor estimări anuale a flotabilității. Un neajuns al acestei metode constă în faptul că există probabilitatea ca media estimată să fie influențată de valori

extreme (de exemplu, de valori foarte înalte sau foarte joase ale flotabilității anuale pe parcursul perioadei examinate).

O variantă a metodei de mai sus ar fi de a calcula flotabilitatea fiscală totală ca raportul dintre rata de creștere a veniturilor fiscale generate și rata de creștere a PIB-ului nominal între începutul și sfârșitul unei perioade care cuprinde câțiva ani. Un neajuns al acestei metode este sensibilitatea estimării flotabilității la anii selectați ca începutul și sfârșitul perioadei examinate.

O alternativă și o metodă de estimare a flotabilității fiscale utilizată pe scară largă este utilizarea datelor seriilor cronologice pentru a regresa logaritmul veniturilor fiscale la logaritmul bazei de impozitare potrivite. În ecuația (2) de mai jos:

$$\log \text{Venituri fiscale}_t = a + b \log \text{Baza de impozitare}_t + e_t \quad (2)$$

- Parametrii a și e reprezintă termenul constant și termenul eroare al ecuației urmează a fi estimat prin utilizarea datelor seriilor cronologice; în timp ce
- Estimarea econometrică a parametrului b în ecuația (2) oferă o estimare a flotabilității impozitului.

După cum deja s-a menționat, conceptul de flotabilitate fiscală face abstracție de la modificările discreționare induse de schimbările politicii pe parcursul perioadei estimării sale. Astfel, flotabilitatea nu ne oferă nici o introspectivă sau analiză cu privire la motivele dinamicii vizibile a impozitului în timp. În mod evident, și aditional la schimbările survenite în condițiile macroeconomice, evoluția veniturilor fiscale în timp ar putea fi determinată de o combinație de modificări a cotei impozitului, a bazei de impozitare, sau în eficiența administrării fiscale.

Acum, în contrast cu flotabilitatea fiscală, conceptul de elasticitate fiscală încearcă să desprindă efectul schimbărilor induse de politica fiscală în timp. Elasticitatea unui impozit este definită ca raportul dintre modificarea procentuală a veniturilor și modificarea procentuală a bazei de impozitare cu condiția că nu există nici o schimbare în sistemul fiscal pe parcursul perioadei. Prin desprinderea efectului modificărilor induse de politica fiscală în timp, elasticitatea unui impozit oferă un indiciu cu privire la răspunsul automat al impozitului în cauză la schimbările în condiții macro-economice.

Ținând cont de faptul că lucrarea noastră se axează pe flotabilitatea impozitelor (și nu pe elasticitatea impozitelor) este suficient să notăm aici că:

- Conceptul de elasticitate fiscală este un concept util în scopuri analitice și de prognoză; și că
- Estimarea elasticității unui impozit poate fi realizată fie prin (i) încorporarea variabilelor fictive în ecuația (2); sau (ii) prin așa-numita "metoda ajustării proporționale". Mai exact:
  1. În cazul în care au avut loc foarte puține schimbări în legislația fiscală corespunzătoare pe parcursul perioadei analizate (să zicem una, două sau trei modificări) atunci o posibilă metodă de a estima flotabilitatea fiscală poate fi încorporarea în ecuația log-lineară (2) a variabilelor fictive pentru a capta aceste schimbări. Aceste variabile fictive ar lua valoarea 0, înainte de fiecare schimbare și valoarea 1 după acestea. În timp ce această metodă nu necesită informații detaliate despre modificările din legislația fiscală în sine, dezavantajele sale includ: (i) faptul că metoda poate fi aplicată numai în cazul în care au fost foarte puține modificări în timp; și (ii) faptul că introducerea variabilelor fictive reduc gradele de libertate pentru estimarea econometrică a estimării flotabilității.
  2. Alternativ, metoda ajustării proporționale încearcă să elimine din seriile cronologice a veniturilor fiscale generate componenta discreționară a veniturilor care se datorează modificărilor politicii în timp. Aceste date ale seriilor cronologice aferente veniturilor ajustate

sunt apoi regresate la baza de impozitare conform ecuației (2). Iar estimarea econometrică a coeficientului b în ecuația (2) prezintă o estimare a elasticității impozitului în cauză. Metoda de ajustare proporțională necesită informații mai detaliate cu privire la modificările survenite în politica fiscală de-a lungul timpului. Metoda respectivă prezintă avantajul că prezervă gradele de libertate pentru estimarea econometrică a elasticității fiscale și permite încorporarea informațiilor suplimentare cu privire la modificările induse de politica fiscală în timp.

3. Notă cu privire la performanța veniturilor Moldovei

În continuare vom prezenta o scurtă trecere în revistă a performanțelor veniturilor Republicii Moldova, care pregătește terenul pentru estimările empirice prezentate în capitolul 4 de mai jos.

Tabelul 9.1 oferă o repartizare detaliată a performanței veniturilor Moldovei pe perioada anilor 2009-2013 ca pondere în PIB. Adicional, figura 9.1 prezintă evoluția veniturilor totale fiscale ale Moldovei ca pondere în PIB pe parcursul perioadei anilor 1999-2013. Această perioadă servește drept bază pentru generarea estimărilor noastre empirice și econometrice prezentate de noi în capitolul 4. Sursele primare utilizate pentru elaborarea acestor estimări sunt indicate în anexa la prezenta lucrare.

Tabelul 9.1. Veniturile Moldovei ca pondere în PIB (2009-2013)

	2009	2010	2011	2012	2013 ^{1/}
Venituri și granturi	38,9	38,3	36,6	37,9	36,8
Venituri	36,8	35,5	34,5	36,1	34,7
Venituri fiscale	32,0	31,0	30,7	32,0	31,5
Impozit corporativ	0,7	0,7	0,7	2,2	2,0
Impozitul personal	2,4	2,1	2,1	2,3	2,2
TVA	12,6	12,7	12,7	12,1	12,1
Accize	2,5	2,9	3,2	3,3	3,5
Comerț exterior	1,5	1,5	1,4	1,5	1,4
Altele	0,7	0,6	0,5	0,5	0,5
Contribuții Fond Social	9,3	8,3	8,0	8,1	7,8
Contribuții Fond Medical	2,3	2,1	2,0	2,0	2,0
Venituri nefiscale	1,7	2,4	1,8	2,2	1,9
Venituri fonduri speciale	3,1	2,2	2,0	1,9	1,3
Granturi	2,1	2,8	2,1	1,8	2,1
Interne	0,2	0,1	0,0	0,0	0,0
Externe	1,9	2,7	2,0	1,8	2,0
Susținerea bugetului ^{2/}	1,3	1,8	1,1	0,9	0,7
Proiecte	0,6	0,8	0,8	0,8	1,2
Alte instituții publice	0,0	0,0	0,1	0,1	0,1

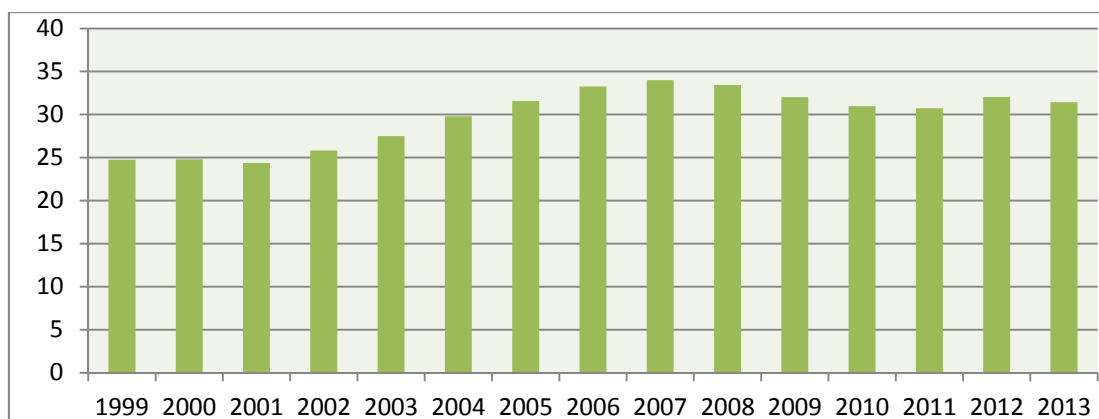
Sursa: FMI (2014).

Note: ^{1/}În 2013 o schimbare în sfera de acțiune a guvernului reduce atât veniturile cât și cheltuielile cu aproximativ 0,5% din PIB.

^{2/}În 2009 un grant al unui proiect UE de 15 milioane euro a fost reclasificat ca fiind destinat pentru susținerea bugetului având în vedere că efectiv nu fost cheltuite.

Ținând cont de faptul că această lucrare se concentrează pe flotabilitatea impozitelor (și nu pe elasticitatea impozitelor) nu vom analiza în detaliu nici un impozit. Unica excepție fiind impozitul pe venitul corporativ, a cărui analiză succintă este indispensabilă pentru a:

1. oferi o introspectivă cu privire la evoluția recentă a impozitului pe venitul corporativ menționat în tabelul 9.1 (adică creșterea foarte semnificativă a veniturilor din impozitul pe venitul corporativ de la 0,7% în PIB în perioada anilor 2009-2011 la 2,2% în PIB în 2012); și de asemenea,

Figura 9.1. Veniturile fiscale ale Moldovei ca pondere în PIB (1999-2013, %)

2. comunica analiza noastră econometrică și specificarea pe care o folosim în capitolul 4 de mai jos pentru a estima din punct de vedere econometric flotabilitatea impozitului pe venitul corporativ.

Impozitul pe venitul corporativ a fost introdus în Moldova în 1992, avînd cota de 32%. Principalele modificări ale impozitului pe venit produse de-a lungul timpului sunt prezentate în tabelul 9.2 de mai jos.

Tabelul 9.2. Principalele schimbări ale impozitului pe venitul corporativ al Republicii Moldova (IVC)

1992	Adoptată Legea cu privire la IVC, cu cota de impozitare de 32%
1999	Cota IVC redusă la 25%
2001	Cota IVC majorată la 28%
2002	Cota IVC micșorată la 25%
2003	Cota IVC micșorată la 22%
2004	Cota IVC micșorată la 20%
2005	Cota IVC micșorată la 18%
2006	Cota IVC micșorată la 15%
2008	Cota IVC la cota 0%, cu excepția la cîteva categorii de antreprenori și profit reinvestit (15%)
2012	IVC re-introdus la cota de impozitare 12%, împreună reduceri considerabile a scutirilor fiscale

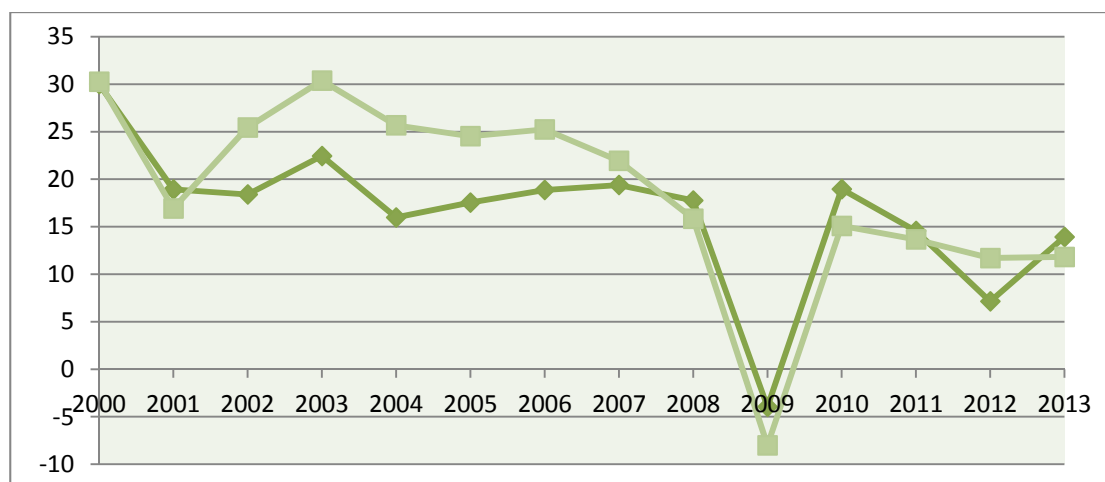
Sursa: Înscrierile pentru anii 1992-2008 sunt reproduse din Qehaja (2012). Înscrierile pentru anul 2012 summarizează schimbările IVC din anul dat după cum este raportat în Kinda (2012).

După cum este menționat de Qehaja (2012) pe parcursul perioadei 1999-2008, cota impozitului pe venitul corporativ a fost redusă la zero. Cu toate acestea, în 2012, impozitul pe venit a fost reintrodus la cota de 12% împreună cu reducerile considerabile a scutirilor aferente impozitului pe venitul corporativ [Kinda (2012)].

4. Estimări empirice

După cum s-a menționat deja, flotabilitatea veniturilor totale fiscale ale Republicii Moldova este determinată de raportul: (i) rata de creștere a veniturilor fiscale generate; și (ii) rata de creștere a PIB-ului nominal.

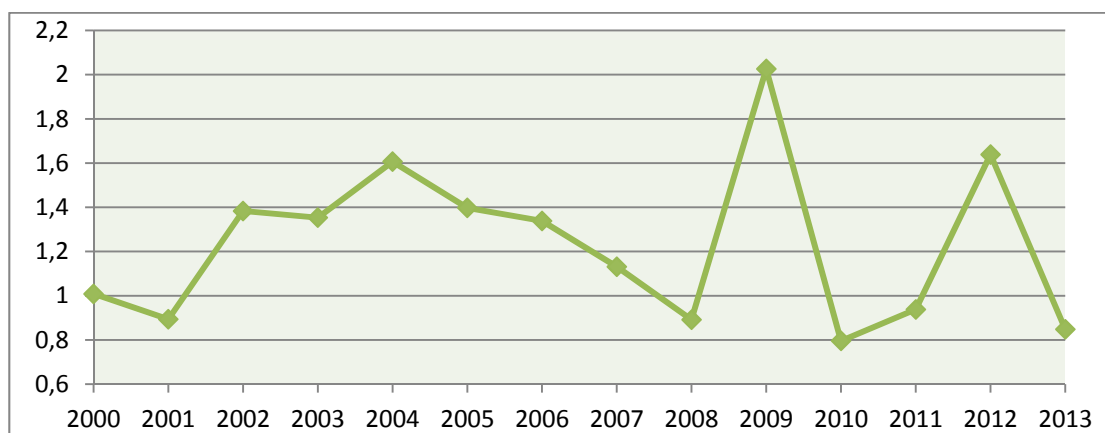
Figura 9.2 prezintă evoluția ratei anuale de creștere a PIB-ului nominal și creșterea anuală a veniturilor fiscale totale care descrie evoluția comună a numărătorului și numitorului din raportul menționat mai sus, care definește flotabilitatea anuală a impozitelor totale.

Figura 9.2. Ratele anuale de creștere a PIB-ului nominal și veniturile fiscale totale (%)

Notă: Evoluția ratelor anuale de creștere a PIB-ului nominal și creșterea veniturilor fiscale totale se ilustrează prin culorile albastru și, respectiv roșu.

Figura 9.3 prezintă evoluția flotabilității pe parcursul perioadei 2000-2013.

Figura 9.3. Evoluția flotabilității anuale a veniturilor fiscale totale (2000-2013)

În mod cert, flotabilitatea impozitelor totale din Moldova a manifestat volatilitate semnificativă pe parcursul perioadei 2000-2013, cu valori anuale care au variat de la un minim de 0,8 la maxim de 2. Cea mai mare valoare a flotabilității s-a constatat în 2009, când, în urma impactului crizei financiare asupra economiei Moldovei, rata de scădere a impozitelor nominale a fost îndoită față de rata de scădere a PIB-ului nominal al Moldovei (după cum este ilustrat în figura 9.2).

Așa cum s-a menționat în capitolul 2, cele două metode posibile de estimare a flotabilității fiscale includ:

1. Calcularea mediei estimărilor anuale a flotabilității pentru o perioadă. Flotabilitatea medie a estimărilor anuale reprezentate în figura 9.3 pentru perioada anilor 2000-2013 este egală cu 1,23.
2. Calcularea flotabilității impozitelor totale, ca raport dintre rata de creștere a veniturilor fiscale generate și rata de creștere a PIB-ului nominal, între începutul și sfârșitul unei perioade ce cuprinde câțiva ani. Folosind această metodă și considerând drept început și sfârșit al perioadei anul 1999 și respectiv 2013, rezultă că flotabilitatea estimată a impozitelor totale este egală cu 1.31.

Tabelul 9.3 prezintă estimările flotabilității conform acestor două metode pentru totalul cheltuielilor fiscale ale Moldovei și de asemenea pentru cele patru impozite principale. Estimările raportate sunt rotunjite la două zecimale și sunt calculate în baza datelor ce acoperă perioada anilor 1999-2013, prezentate în anexa la prezenta lucrare.

Tabelul 9.3. Flotabilitatea veniturilor fiscale totale ale Republicii Moldova și cele patru impozite principale

	Media flotabilităților anuale	Flotabilitatea estimată la sfârșit de perioadă
Venituri fiscale totale	1,23	1,31
Impozit pe venit corporativ	...	1,09
Impozit pe venit personal	1,09	1,27
TVA	1,36	1,30
Accize	0,85	0,75

Note: Tabelul prezintă (i) media estimărilor anuale a flotabilității pentru anii 2000-2013; și (ii) raportul dintre rata de creștere a veniturilor fiscale și rata de creștere a bazei de impozitare pentru fiecare impozit dintre anii 1999 și 2013. Pentru primele trei rânduri baza este PIB-ul, în timp ce pentru celelalte două rămase (cuprind TVA și accize), drept bază servește consumul final total.

Menționăm faptul că, din cauza reducerii cotei impozitului pe venitul corporativ la zero, cu foarte puține excepții în perioada anilor 2008-2011, estimarea flotabilității derivate din calcularea mediei flotabilităților anuale a veniturilor din impozitul pe venitul corporativ este lipsită de sens și s-a exclus din tabelul 9.3.

În continuare vom prezenta estimările econometrice a flotabilității fiscale. Tabelul 9.4 prezintă metoda estimărilor celor mai mici pătrate ale parametrilor a și b din ecuația (2) pentru totalul veniturilor fiscale ale Republicii Moldova și principalele patru impozite, folosind datele anuale pentru perioada anilor 1999-2013 inclusiv.

Mai detaliat:

- În tabelul 9.4, în coloanele a , b și R^2 prezentăm parametrii estimați, a și b , și R^2 din ecuația (2) atunci când facem regresia variabilelor reale. Mai exact:
  - Pentru primele trei regresii prezentate în tabelul 9.4 (care se referă la veniturile totale, impozitul pe venitul corporativ și impozitul pe venitul personal), valorile nominale actuale ale acestor impozite care sunt raportate în anexa la prezenta lucrare au fost reduse prin deflatorul PIB și regresate la PIB-ul real.
  - Pentru celelalte două impozite rămase (și anume TVA și accize), veniturile nominale au fost reduse prin deflatorul PIB și regresate la baza proxy pentru consumul real pe parcursul perioadei respective (obținută prin reducerea valorilor nominale ale seriilor cronologice aferente consumului final total, prezentate în anexa lucrării, prin deflatorul PIB-ului).
- Tabelul 9.4 indică de asemenea flotabilitatea estimată obținută după regresarea variabilelor nominale ale impozitului respectiv la baza sa. Aceste estimări a flotabilității sunt raportate în coloana b (*nom*) din tabelul 9.4.

În cele ce urmează vă vom prezenta o scurtă analiză a estimărilor econometrice care sunt raportate în tabelul 9.4:

- Estimările parametrilor ce se raportează în coloanele a și b din tabelul 9.4 sunt din punct de vedere statistic foarte semnificative, singura excepție fiind termenul constant în regresia aferentă accizelor. În plus, buna potrivire a regresiei pentru accize este semnificativ mai mică decât buna potrivire a altor regresii raportate în tabelul 9.4, cu R^2 al regresiei pentru accize (aproape de 0,49) fiind semnificativ mai mic decât toate celelalte R^2 raportate în tabelul 9.4 (care variază de la 0,89 la aproape 0,97).

Tabelul 9.4. Metoda estimării celor mai mici pătrate ale ecuației (2) pe parcursul perioadei 1999-2013

IMPOZIT	BAZA	a	B	b(nom)	R²
Total venituri fiscale	PIB	-5.881	1.477	1.152	0.968
Venit corporativ ^{1/}	PIB	-7.139	1.336	1.101	0.891
Venit personal	PIB	-7.744	1.402	1.125	0.896
TVA	Consum	-6.749	1.453	1.168	0.951
Accize	Consum	1.318	0.504	0.816	0.489

Notă: Prin, a , b și R^2 ne referim la parametrii estimați a și b și R^2 de ecuația (2), atunci când regresăm variabile reale. În contrast, coloana b (*nom*) indică flotabilitatea estimată când regresăm variabilele nominale ale impozitului respectiv la baza acestuia.

^{1/}Estimările pentru impozitul pe venitul corporativ se referă la estimările unei variante a ecuației (2), care include o variabilă fictivă pentru perioada 2008-2011 (ce cuprinde perioada în care, cu câteva excepții, cota impozitului pe venitul corporativ a fost zero).

- Estimările pentru impozitul pe venitul corporativ se referă la estimările de regresare a unei variante a specificării prezentate în ecuația (2): adițional la cei doi termeni din ecuația (2) regresia estimată include încă o variabilă, și anume o variabilă fictivă pentru perioada anilor 2008-2011. Variabila fictivă introdusă ia valoarea 1 pentru anii 2008-2011 inclusiv, și valoarea zero în alte cazuri. Variabila fictivă captează astfel perioada 2008-2011, când se aplica, cu câteva excepții, cota zero la impozitul pe venitul corporativ. Este de remarcat că rezultatele regresiei specificării originale (adică fără includerea acestei variabile fictive) au rezultat în: (i) estimări a parametrului care nu au fost semnificative din punct de vedere statistic; și (ii) R^2 foarte scăzut pentru regresia originală (care era aproape de doar 0,02, cu R^2 ajustat statistica ieșind negativă).
- În ceea ce privește estimările de flotabilitate raportate în tabelul 9.4 este de remarcat faptul că:
  - Conform așteptărilor anterioare, flotabilitatea estimată a accizelor raportate în tabelul 9.4 este mai mică de 1 (la fel ca și estimările de flotabilitate a accizelor raportate în tabelul 9.3 utilizând alte metodologii);
  - Cele cinci estimări de flotabilitate rămase raportate în tabelul 9.4 sunt mai mari decât 1 (aceasta, din nou, fiind valabil și pentru estimările de flotabilitate raportate în tabelul 9.3, folosind alte metodologii);
  - Observațiile de mai sus sunt valabile indiferent de faptul dacă estimările econometrice au fost generate prin regresia variabilelor reale sau prin regresia variabilelor nominale; cu alte cuvinte ele se aplică pentru toate estimările care apar în coloanele b și $b(nom)$ din tabelul 9.4. Cu toate acestea, dacă se compară estimările de flotabilitate care apar în aceste două coloane pentru fiecare impozit în parte, este de remarcat faptul că, estimările în coloană $b(nom)$ sunt mai aproape de valoarea 1. Acest lucru nu este surprinzător: după cum a menționat Haughton (1998), este mai probabil ca regresia variabilelor nominale, și nu a variabilelor reale, să devieze estimarea flotabilității calculate spre valoarea de 1.

În tabelul 9.5 de mai jos reproducem estimările de flotabilitate raportate în tabelul 9.3 și estimările econometrice ale flotabilității raportate în tabelul 9.4 (cu estimările ulterioare rotunjite la a doilea punct decimal pentru a facilita comparația între diferitele estimări raportate în tabelul 9.5).

Tabelul 9.5 reproduce estimările de flotabilitate derivate cu ajutorul diferitor metodologii ce le-am folosit în această lucrare. Este de remarcat faptul că este nevoie de anumită prudență și discernământ la evaluarea acestor rezultate empirice și utilizarea lor în analiza fiscală.

Mai detaliat, estimările de mai sus oferă doar un diapazon indicativ de valori posibile pentru un șir de motive interdependente:

Tabelul 9.5. Estimările flotabilității fiscale generate prin diferite metode

	Media flotabilităților anuale	Flotabilitatea estimată la sfârșit de perioadă	Estimare econometrică folosind date reale b	Estimare econometrică folosind date nominale, b (nom)
Total venituri fiscale	1,23	1,31	1,48	1,15
IPC ^{1/}	....	1,09	1,34	1,10
IVP	1,09	1,27	1,40	1,13
TVA	1,36	1,30	1,46	1,17
Accize	0,85	0,75	0,50	0,81

Notă: Tabelul prezintă estimările de flotabilitate raportate în tabelele 9.3 și 9.4 (cu estimările celui din urmă rotunjite la al doilea punct zecimal).

^{1/}Estimările econometrice pentru impozitul pe venitul corporativ se referă la estimările unei variante a ecuației 2 care include o variabilă fictivă pentru perioada anilor 2008-2011 (ce cuprinde perioada în care, cu câteva excepții, cota impozitului pe venit a fost zero).

- Ar trebui să ținem cont de faptul că perioada de tranziție în Moldova a fost caracterizată prin: (i) schimbări structurale semnificative în economie; împreună cu (ii) modificări frecvente în legislația fiscală. În cazul impozitului pe venitul corporativ din Moldova frecvența și amploarea acestor modificări legislative devine evidentă din înscrierile ce rezumă modificările legislative în timp, pe care le-am raportat în tabelul 9.2. Schimbările legislative frecvente au fost, totuși, o caracteristică generală a sistemului fiscal din Moldova după cum este analizat mai detaliat în documentul scris de Qehaja (2012).
- Din observația de mai sus reiese că estimările de flotabilitate furnizează un interval de valori pentru dinamica medie a flotabilității fiscale pe parcursul unei perioade care, cum era de așteptat, a manifestat o volatilitate semnificativă de la an la an (după cum este descris în figura 9.3 pentru flotabilitatea tuturor impozitelor).
- În cele din urmă, trebuie precizat faptul că eșantionul de date mic (cuprinde 15 observații anuale) și cuplat cu caracterul nestaționar al variabilelor utilizate pentru generarea estimărilor econometrice pe care le-am raportat în tabelul 9.4, au repercusiuni adverse bine cunoscute în ceea ce privește eficiența estimărilor econometrice derivate. Pe de altă parte, aceste estimări econometrice a flotabilității fiscale oferă un interval indicativ de valori posibile care ambele: (i) se completează; și (ii) nu sunt foarte depărtate de estimările flotabilității generate de celelalte două metode.

Analiza flotabilității fiscale în această lucrare oferă o bază pentru cercetări ulterioare pentru a susține analiza politicii fiscale și prognozarea veniturilor din Moldova. O scurtă abordare a posibilelor domenii pentru continuarea lucrului de cercetare este furnizată în capitolul final ce urmează.

5. Comentarii finale cu privire la politică și sugestii pentru lucrul ulterior

Consolidarea fiscală și menținerea durabilității fiscale și sustenabilității datoriei sunt obiectivele esențiale ale programului de reformă a Republicii Moldova în domeniul managementului finanțelor publice. Programul este formulat în "Strategia de dezvoltare în domeniul de management a finanțelor publice pentru 2013-2020", adoptat de către Guvernul Republicii Moldova în iunie 2013, și în recenta "Lege privind finanțele publice și responsabilitatea fiscală", nr. 181 din 25.07.2014 ce a fost publicată în Monitorul Oficial din 08.08.2014.

Privind în perspectivă componenta importantă a efortului de a obține și de a proteja durabilitatea fiscală și sustenabilitatea datoriei va viza reforma sistemului fiscal al Moldovei. Componentele acestui efort de reformare fiscală ar putea include:

- simplificarea ulterioară a sistemului de impozitare împreună cu extinderea bazei de impozitare prin reducerea scutirilor; și
- eforturi susținute în vederea creșterii eficienței administrării fiscale, lupta contra evaziunii fiscale, precum și consolidarea conformării fiscale.

Proiectul reformei fiscale ar trebui să ia în considerare angajamentele internaționale ale Republicii Moldova (inclusiv cele prevăzute în Acordul de asociere cu UE) și ar trebui să se bazeze pe o analiză privind efecte probabile ale opțiunilor posibile ale politicii fiscale.

În cele din urmă, proiectul eficient al reformei fiscale din Republica Moldova ar putea beneficia de analiza empirică și econometrică în general, și în special de estimarea elasticității fiscale pentru anumite impozite. Aceasta este un domeniu firesc pentru continuarea cercetărilor ca urmare a analizei cuprinse în lucrarea de față, care, având în vedere modificările frecvente în legislația fiscală a Republicii Moldova, va trebui să se bazeze pe metoda de ajustare proporțională descrisă în capitolul 2 pentru estimarea econometrică a elasticității fiscale. De asemenea, trebuie de depus un efort pentru utilizarea datelor trimestriale, și nu a celor anuale pentru analiza și derivarea estimărilor empirice. Utilizarea datelor trimestriale va asigura un număr suficient de observații pentru concluzii statistice eficiente. Și aceasta, la rândul său, este probabil să majoreze eficiența estimărilor econometrice derivate și utilitatea lor pentru analiza politicilor și prognozarea veniturilor

Trimiteri

Haughton, J. (1998), "Estimarea flotabilității, elasticității și durabilității fiscale", Nota 1 la Proiectul metodologic cu privire la accize EAGER/PSGE.

Fondul Monetar Internațional (2014), "Republica Moldova: A doua rundă de discuții monitorizare post-program; Raportul personalului; Declarația personalului; Comunicat de presa, Declarația directorului executiv", Raportul pe Țară al Fondului Monetar Internațional Nr 14/346, decembrie.

Fondul Monetar Internațional (2012), "Republica Moldova: Raportul personalului pentru Consultații privind Articolul IV din 2012, A cincea revizuire în cadrul acordului extins și în cadrul acordului pe trei ani în cadrul Facilității extinse de creditare, precum și cererile de derogări pentru nerespectarea și modificarea criteriilor de performanță", Raportul pe Țară al Fondului Monetar Internațional Nr. 12/288, luna octombrie.

Fondul Monetar Internațional (2008), "Republica Moldova: Anexa statistică", Raportul pe Țară al Fondului Monetar Internațional Nr. 08/132, luna aprilie.

Fondul Monetar Internațional (2006), "Republica Moldova: Anexă statistică", Raportul pe Țară al Fondului Monetar Internațional Nr. 06/187, mai.

Kinda, T. (2012), "Republica Moldova: Lucrarea privind probleme selectate: dezechilibrele fiscale și calea spre durabilitate", Raportul pe Țară al Fondului Monetar Internațional Nr. 12/289, luna octombrie.

LEUTHOLD, J.H. și T. N'Guessan (1986), "Flotabilitatea versus Elasticitate fiscală într-o economie în curs de dezvoltare", Biroul de Economie și Cercetări în Business, Universitatea din Illinois, Lucrarea nr. 1272.

Qehaja, D. (2012), "Reacția politicii fiscale la crizele externe: Cazul Moldovei 1998-2010", Document de lucru al Fondului Monetar Internațional Nr 12/82.

Anexa cu date

Tabelul de mai jos furnizează sursele primare utilizate pentru elaborarea graficelor și estimărilor empirice raportate în lucrare.

	PIB	TCF	TVF	IVC	IVP	TVA	Acc	Deflator PIB (%)
1999	12322	11090	3050	233	219	940	445	39,8
2000	16020	16503	3973	275	265	1333	658	27,3
2001	19052	19263	4645	350	348	1498	681	12,1
2002	22556	23289	5827	428	467	2034	658	9,8
2003	27619	30451	7597	578	623	2792	888	14,8
2004	32032	33298	9547	780	797	3428	910	8,0
2005	37652	41368	11888	709	962	4623	1172	9,3
2006	44754	50972	14889	1079	1128	6194	1071	13,4
2007	53430	60618	18154	1388	1329	7587	1392	15,9
2008	62922	71451	21030	718	1480	9097	1574	9,2
2009	60430	68574	19343	443	1465	7596	1540	2,2
2010	71885	83240	22261	484	1545	9146	2074	11,1
2011	82349	96091	25301	571	1769	10464	2667	7,2
2012	88228	103063	28261	1967	2027	10672	2894	7,9
2013	100510	113169	31599	2053	2206	12174	3508	4,5

Sursa: FMI (2006, 2008, 2012, 2014). Mai precis datele anului 2007 sunt preluate din anexele statistice ale rapoartelor pe Moldova ale Fondului Monetar Internațional pentru anii 2006 și 2008 [FMI (2006, 2008)], în timp ce datele începând cu anul 2008 și în continuare sunt preluate din rapoartele pe țară ale Fondului Monetar Internațional pentru anii 2012 și 2014 [FMI (2012, 2014)].

Note: PIB: Produsul intern brut; CFT: Consumul final total; TVF: Total Venituri fiscale; IVC: Impozitul pe venitul corporativ; IVP: impozitul pe venitul personal; TVA: taxa pe valoarea adăugată; Acc: Accizele.

Cu excepția seriei aferente deflatorului PIB, toate cifrele din tabel sunt estimări nominale ale variabilelor relevante, exprimate în milioane lei și se rotunjesc până la cel mai apropiat întreg. Seriile deflatorului PIB exprimă ritmul anual de creștere al deflatorului PIB și se rotunjește la prima zecimală.

ANEXE STATISTICE

Resurse PIB																					
Perioada	PIB			VAB			Agricultura			Industria			Construcții			Alte activități			Impozite nete pe produs		
	mil. lei preț. curente	în % f.p.s.a.p.		mil. lei preț. curente	în % f.p.s.a.p.		mil. lei preț. curente	în % f.p.s.a.p.		mil. lei preț. curente	în % f.p.s.a.p.		mil. lei preț. curente	în % f.p.s.a.p.		mil. lei preț. curente	în % f.p.s.a.p.		mil. lei preț. curente	în % f.p.s.a.p.	
2010	71885,5	107,1	59920,7	106,2	8657,4	107,4	9534,8	108,9	2437,5	112,7	39291	105,1	11964,8	111,7							
2011	82348,7	106,8	68390	106,3	10095	105,2	11518	110,2	2720	101,9	45831	101,3	13959	109,6							
2012	88227,8	99,3	73686	99	9896	79,9	12314	100,8	3041	101,8	50178	103,2	14542	100,8							
2013	100510,5	109,4	83719	110,2	12383	146,6	14328	107,6	3373	105,3	55346	103,9	16791	105,1							
2014	111501,4	104,6	93973,6	105,2	14314,2	108,2	15688	107,2	3998,5	110,6	62224,3	103,8	17527,8	101,6							
Timestrul I 2012	18095,8	101,0	15268,0	101,5	821,0	101,6	2771,0	97,9	395,0	109,8	11698,0	102,4	2828,0	98,4							
Timestrul II 2012	21199,4	100,6	17821,6	100,5	1929,6	92,5	2914,5	104,3	1105,0	100,9	12277,7	101,2	3377,8	101,3							
Timestrul III 2012	26106,8	98,3	22026,6	97,4	3923,3	69,2	3389,6	102,3	1059,2	100,0	14092,5	104,4	4080,2	103,4							
Timestrul IV 2012	22445,3	97,5	18203,5	96,5	2911,3	70,8	3232,9	96,5	482,1	101,8	12109,6	104,6	4241,8	101,4							
Timestrul I 2013	19672,7	103,5	16201,0	102,9	824,8	102,3	2960,0	102,2	522,5	110,5	12283,7	102,5	3471,8	106,6							
Timestrul II 2013	23703,3	106,1	19649,0	105,9	2064,3	103,8	2961,7	113,4	1182,5	100,8	13388,1	104,6	4054,4	106,7							
Timestrul III 2013	29936,4	112,9	25436,1	114,2	5847,4	159,8	3836,0	107,5	1128,7	102,2	15117,7	104,3	4500,3	105,6							
Timestrul IV 2013	26566,7	111,2	21792,1	112,5	3430,7	152,2	3633,8	107,4	600,4	116,0	14610,8	104,5	4774,6	105,2							
Timestrul I 2014	21469,2	103,6	17888,0	104,2	984,1	107,2	3294,5	107,1	601,2	108,5	13543,3	103,4	3581,2	100,9							
Timestrul II 2014	26226,1	104,2	21931,9	104,9	2381,0	107,4	3836,0	104,2	1414,7	110,4	14865	104,5	4294,2	101,2							
Timestrul III 2014	34027,3	105,9	29283,9	106,3	7036,1	108,6	4254,7	105,7	1283,2	113,8	18546,1	104,9	4743,4	103,3							
Timestrul IV 2014	29778,9	104,2	24869,7	105,0	3912,9	108,1	4303,0	111,8	699,3	106,9	16551,9	102,4	4909,0	100,6							

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

Perioada	Utilizări PIB											
	PIB		Consum final		Formarea brută de capital fix		Variația stocurilor		Export net			
	mil. lei preț. curente	în % f.p.s.a.p.	mil. lei preț. curente	în % f.p.s.a.p.	mil. lei preț. curente	în % f.p.s.a.p.	mil. lei preț. curente	în % f.p.s.a.p.	mil. lei preț. curente	în % f.p.s.a.p.		
2010	71885,5	107,1	83240,3	107,3	16262,6	117,2	648,1	157,9	-28265,5	114,8		
2011	82348,7	106,8	96090,5	107,3	19178,8	113	725,2	x	-33645,8	x		
2012	88227,8	99,3	103062,6	100,9	20864,1	101,8	-3,2	x	-35695,7	x		
2013	100510	109,4	113169	105,2	23062	103,8	1721	x	-37442	x		
2014	111501,4	104,6	123659,7	102,4	27441,3	110,1	1433,6	x	-41033,3	x		
Timestrul I 2012	18095,8	101,0	23464,8	101,9	2439,0	101,0	272,2	105,3	-8080,2	x		
Timestrul II 2012	21199,4	100,6	24687,8	99,6	5001,0	99,1	74,3	x	-8563,7	x		
Timestrul III 2012	26106,8	98,3	30085,8	101	4538,7	100,8	504,0	x	-9021,6	x		
Timestrul IV 2012	22445,3	97,5	27514,7	100,7	5493,2	100,5	-196,4	x	-10366,1	x		
Timestrul I 2013	19672,7	103,5	23400,8	102,6	4219,7	106,6	-85,3	x	-7862,5	x		
Timestrul II 2013	23703,3	106,1	27408,2	106,2	5576,7	103,0	627,7	x	-9909,3	x		
Timestrul III 2013	29936,4	112,9	32009,0	107,4	6667,3	101,2	716,9	x	-9456,7	x		
Timestrul IV 2013	26566,7	111,2	30485,2	104,2	6103,1	103,6	478,2	x	-10499,9	x		
Timestrul I 2014	21469,2	103,6	24961,5	100,4	4975,2	108,6	-238,8	x	-8228,6	x		
Timestrul II 2014	26226,1	104,2	29604,9	101,4	6647,1	107,6	-106,9	x	-9918,9	x		
Timestrul III 2014	34027,3	105,9	35478,3	103,3	8118,5	111,5	957,9	x	-10527,3	x		
Timestrul IV 2014	29778,8	104,2	33615,1	103,9	7700,6	112,1	821,5	x	-12358,4	x		

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

	Prețurile de consum				Ritmum de creștere al prețurilor la servicii, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)
	Ritmum de creștere al IPC, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritmum de creștere al prețurilor la produsele alimentare, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritmum de creștere al prețurilor la produsele nealimentare, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritmum de creștere al prețurilor la servicii, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	
2010	7,4	5,7	7,3	9,1	
2011	7,6	8,4	5,8	8,8	
2012	4,6	3,8	4,2	6,2	
2013	4,6	6,6	4,3	2,6	
2014	5,1	6,5	5,5	2,5	
T I 2012	6,2	4,7	5	9,2	
T II 2012	4,2	1,9	4,5	6,3	
T III 2012	4,4	3,6	3,7	6,4	
T IV 2012	3,9	4,9	3,6	3,1	
T I 2013	4,4	5,9	4	3,1	
T II 2013	5,2	8,4	4,1	2,6	
T III 2013	4,0	5,0	4,5	2,1	
T IV 2013	4,9	7,1	4,5	2,6	
T I 2014	5,4	7,9	4,8	2,7	
T II 2014	5,2	6,9	5,2	2,6	
T III 2014	5,1	6,1	5,6	2,6	
T IV 2014	4,8	5,1	6,3	1,9	

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică, calculele autorului.

	Prețurile de consum			
	Ritmul de creștere al IPC, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritmul de creștere al prețurilor la produsele alimentare, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritmul de creștere al prețurilor la produsele nealimentare, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritmul de creștere al prețurilor la servicii, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)
Ianuarie 2013	4,7	6,8	4,0	3,1
Februarie 2013	4,4	5,5	4,2	3,1
Martie 2013	4,2	5,5	3,8	3,2
Aprilie 2013	4,5	6,1	3,7	3,4
Mai 2013	5,7	10,0	4,0	2,4
Iunie 2013	5,5	9,2	4,5	2,0
Iulie 2013	4,3	5,9	4,6	2,0
August 2013	3,7	4,2	4,5	2,1
Septembrie 2013	3,9	5,0	4,3	2,1
Octombrie 2013	4,7	6,9	4,4	2,1
Noiembrie 2013	4,9	6,8	4,6	2,9
Decembrie 2013	5,2	7,6	4,6	2,9
Ianuarie 2014	5,1	7,3	4,6	2,7
Februarie 2014	5,4	7,9	4,9	2,8
Martie 2014	5,7	8,5	5,0	2,7
Aprilie 2014	5,8	8,7	5,2	2,5
Mai 2014	4,7	5,7	5,1	2,6
Iunie 2014	5,0	6,4	5,3	2,7
Iulie 2014	5,3	7,1	5,2	2,8
August 2014	5,1	6,6	5,4	2,5
Septembrie 2014	4,8	4,7	6,3	2,6
Octombrie 2014	4,8	4,8	6,2	2,6
Noiembrie 2014	4,8	5,5	6,2	1,6
Decembrie 2014	4,7	5,1	6,5	1,6
Ianuarie 2015	4,7	4,5	7,0	1,8

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică, calculele autorului.

	Prețurile producției industriale					
	Ritmul de creștere al IPPI, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritmul de creștere al prețurilor din industria extractivă, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritmul de creștere al prețurilor din industria prelucrătoare, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritmul de creștere al prețurilor din sectorul energetic, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritmul de creștere al prețurilor în construcții, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritmul de creștere al prețurilor la produsele agricole, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)
2010	7,9	0,7	6,2	16,1	2,3	42,9
2011	6,8	2,6	6,3	10,5	9	10
2012	5,7/3,1*	3,8/4,7*	5,1/2,0*	9,2/11,4*	10	17,7
2013	3,2/3,3*	1,6/1,6*	3,8/3,8*	-0,4/-0,4*	8,3	-22,2
2014	5,5*	3,9*	6,5*	-1,4*		6,6
T I 2012	7,1	-0,5	6,4	11,8	9,4	-0,4
T II 2012	5,8	1,3	5,3	9	10,6	-6,9
T III 2012	5	5,1	4,1	9,9	11,3	22,3
T IV 2012	4,8	9,5	4,4	6,5	8,7	22,7
T I 2013	2,6	4,7	2,6	2,0	10,6	10,4
T II 2013	3,2	1,7	3,6	0,7	8,0	2,7
T III 2013	3,4	1,2	4,1	-1,6	7,8	-26,4
T IV 2013	3,7	-0,2	4,6	-2,4	8,1	-28,9
T I 2014	4,9	1,3	5,9	-2,5	9,1	-15,2
T II 2014	6,7	4,9	7,9	-2,5	7,4	-0,5
T III 2014	6,4	5,1	7,4	-0,8	8,2	2,6
T IV 2014	4,2	4,2	4,7	0	8,3	8,6

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică, calculele autorului.

* Începând cu ianuarie 2014 în statistica prețurilor producției industriale este utilizat clasificatorul CAEM, rev.2 armonizat la clasificatorul NACE-2. Pentru anii 2012-2013, IPPI a fost recalculat din CAEM rev.1 în CAEM, rev.2 în retrospectivă.

	Prețurile producției industriale				Ritmum de creștere al prețurilor din sectorul energetic, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)
	Ritmum de creștere al % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritmum de creștere al prețurilor din industria extractivă, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritmum de creștere al prețurilor din industria prelucrătoare, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritmum de creștere al prețurilor din sectorul energetic, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	
Ianuarie 2013	1,6	6,2	1,5	1,9	
Februarie 2013	2,8	3,5	2,9	2,0	
Martie 2013	3,4	4,5	3,5	2,0	
Aprilie 2013	3,7	2,4	3,9	2,0	
Mai 2013	3,0	1,7	3,5	0,0	
Iunie 2013	2,9	1,1	3,4	0,0	
Iulie 2013	3,3	1,4	3,8	0,0	
August 2013	3,4	1,1	4,2	-2,4	
Septembrie 2013	3,4	1,1	4,2	-2,4	
Octombrie 2013	4,1	0,6	5,1	-2,4	
Noiembrie 2013	3,0	1,1	3,8	-2,4	
Decembrie 2013	4,0	-2,4	5	-2,4	
Ianuarie 2014	4,6	-1,3	5,6	-2,5	
Februarie 2014	4,9	2,2	5,8	-2,5	
Martie 2014	5,2	3,0	6,2	-2,5	
Aprilie 2014	5,7	3,1	6,8	-2,5	
Mai 2014	6,6	4,0	7,9	-2,5	
Iunie 2014	7,8	7,5	9,1	-2,5	
Iulie 2014	7,7	5,3	9,1	-2,4	
August 2014	6,2	5,3	7,0	0,1	
Septembrie 2014	5,3	4,7	6,0	0,0	
Octombrie 2014	4,3	4,5	4,9	0,0	
Noiembrie 2014	4,3	3,8	4,9	0,0	
Decembrie 2014	4,0	4,4	4,4	0,1	
Ianuarie 2015	4,6	7,0	7,0	0,8	

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică, calculele autorului.

	Cursul valutar					
	Cursul nominal de schimb MDL/USD	Cursul nominal de schimb MDL/EUR	Ritmul de creștere a cursul nominal de schimb MDL/USD, % (comparativ cu perioada similară a anului precedent)	Ritmul de creștere al cursul nominal de schimb MDL/EUR, % (comparativ cu perioada similară a anului precedent)	Ritmul de creștere al cursul real de schimb MDL/USD, % (comparativ cu perioada similară a anului precedent)	Ritmul de creștere al cursul real de schimb MDL/EUR, % (comparativ cu perioada similară a anului precedent)
2010	12,4	16,4	11,3	5,8	6,1	0,6
2011	11,7	16,3	-5,1	-0,4	-8,4	-4,5
2012	12,1	15,6	3,2	-4,7	0,7	-6,5
2013	12,6	16,7	3,9	7,4	0,6	4,3
2014	14,0	18,6	11,4	11,4	7,5	6,6
T I 2012	11,8	15,5	-1,8	-5,9	-4,7	-8,9
T II 2012	11,9	15,3	2,5	-8,6	0,6	-10,0
T III 2012	11,9	15,3	8,0	-4,6	5,4	-6,1
T IV 2012	12,4	15,5	4,2	0,2	2,3	-1,2
T I 2013	12,2	16,1	2,9	3,7	0,2	1,4
T II 2013	12,4	16,4	3,9	5,7	0,2	2,2
T III 2013	12,8	16,9	2,8	8,9	-0,6	7,6
T IV 2013	13,0	17,7	6,1	11,3	2,1	8,5
T I 2014	13,4	18,3	9,8	13,9	5,4	10,1
T II 2014	13,7	18,8	10,4	16,0	7,1	12,1
T III 2014	14,1	18,7	10,0	10,3	7,5	5,2
T IV 2014	15,0	18,8	15,4	6,0	11,1	1,2

Sursa: Conform datelor BNM, BNS, OCDE, calculele autorului.

Cursul valutar						
	Cursul nominal de schimb MDL/USD	Cursul nominal de schimb MDL/EUR	Ritmul de creștere a cursul nominal de schimb MDL/USD, % (comparativ cu perioada similară a anului precedent)	Ritmul de creștere al cursul nominal de schimb MDL/EUR, % (comparativ cu perioada similară a anului precedent)	Ritmul real de schimb MDL/USD, % (comparativ cu perioada similară a anului precedent)	Ritmul de creștere al cursul real de schimb MDL/EUR, % (comparativ cu perioada similară a anului precedent)
Ianuarie 2013	12,1	16,1	2,8	5,9	-0,2	3,2
Februarie 2013	12,1	16,2	2,5	3,1	-0,4	1,0
Martie 2013	12,3	16,0	3,5	2,2	1,3	0,0
Aprilie 2013	12,3	16,0	4,6	3,3	1,3	0,5
Mai 2013	12,3	16,0	4,2	5,4	0,0	1,5
Iunie 2013	12,4	16,4	3,0	8,4	-0,6	4,6
Iulie 2013	12,6	16,5	2,6	8,7	0,3	7,5
August 2013	12,4	17,0	-1,0	9,7	-3,2	8,6
Septembrie 2013	12,9	17,2	3,7	8,0	1,0	6,5
Octombrie 2013	13,0	17,8	6,4	11,8	2,5	9,2
Noiembrie 2013	13,0	17,5	5,1	10,6	1,1	7,8
Decembrie 2013	13,0	17,9	7,0	11,6	2,8	8,3
Ianuarie 2014	13,2	18,0	8,8	11,8	4,4	8,2
Februarie 2014	13,5	18,4	11,6	13,6	6,7	9,8
Martie 2014	13,5	18,7	9,6	17,1	5,2	12,4
Aprilie 2014	13,4	18,6	8,5	15,8	4,8	11,1
Mai 2014	13,7	18,8	10,7	17,1	7,9	13,7
Iunie 2014	13,9	18,9	11,8	15,4	8,6	11,6
Iulie 2014	14,0	19,0	10,4	14,6	6,8	9,1
August 2014	13,8	18,4	11,8	8,6	8,0	3,6
Septembrie 2014	14,3	18,5	11,3	7,7	7,7	3,0
Octombrie 2014	14,7	18,6	12,5	4,7	8,9	0,1
Noiembrie 2014	15,0	18,7	15,3	6,7	11,1	1,9
Decembrie 2014	15,4	19,0	18,3	6,6	13,3	1,5
Ianuarie 2015	16,6	19,4	25,8	8,0		
Februarie 2015	18,8	21,4	39,5	16,3		

Sursa: Conform datelor BNM, BNS, OCDE, calculele autorului.

Politica monetară					
	Agregatul monetar M0, mil. MDL (sold la sfârșitul perioadei)	Agregatul monetar M1, mil. MDL (sold la sfârșitul perioadei)	Agregatul monetar M2, mil. MDL (sold la sfârșitul perioadei)	Agregatul monetar M3, mil. MDL (sold la sfârșitul perioadei)	Baza monetară, mil. MDL (sold la sfârșitul perioadei)
2010	10107,6	15720,2	24770,7	37051,2	12115,0
2011	10864,5	17385,6	28265,4	40977,1	14345,2
2012	13240,8	20607,3	34914,6	49513,2	17633,5
2013	17550,5	21119,4	45177,1	62631,5	23254,2
2014	17508,7	26513,2	43219,9	65973,0	22274,6
Ianuarie 2013	12772,2	20180,2	35120,9	50100,8	17251,7
Februarie 2013	12902,8	20183,1	35189,5	49808,9	17437,4
Martie 2013	12892,8	19878,5	34882,4	49705,1	16914,1
Aprilie 2013	13293,0	20437,1	35740,5	50362,7	17994,7
Mai 2013	13523,0	21302,8	36690,3	51573,6	17928,0
Iunie 2013	13997,7	21746,4	37417,5	52432,0	18254,7
Iulie 2013	14867,3	22653,2	38801,1	54065,5	19309,5
August 2013	15626,0	23823,7	40454,4	56278,9	20526,6
Septembrie 2013	16155,8	24488,3	41185,2	57393,9	20887,1
Octombrie 2013	19899,0	25616,2	42843,9	59205,0	22019,9
Noiembrie 2013	16937,9	25721,9	43327,3	60707,8	22149,0
Decembrie 2013	17550,5	21119,4	45177,1	62631,5	23254,2
Ianuarie 2014	16900,7	26179,4	44349,8	62300,0	22319,2
Februarie 2014	16715,9	26279,5	44360,4	62555,9	21807,8
Martie 2014	16656,2	26522,4	44408,9	62328,5	21678,0
Aprilie 2014	17027,5	26398,7	44252,4	62481,4	22335,2
Mai 2014	17301,2	26942,1	44776,8	63316,9	21847,9
Iunie 2014	17610,6	27362,9	45067,5	64455,1	23049,1
Iulie 2014	18137,3	27770,8	45364,3	64806,2	23915,3
August 2014	17988,8	27373,9	44996,6	64675,8	23554,0
Septembrie 2014	17531,3	27185,7	44727,1	65213,2	22699,6
Octombrie 2014	17600,5	27645,8	45040,5	65882,8	22925,9
Noiembrie 2014	17452,0	26613,4	43885,6	65504,6	22765,5
Decembrie 2014	17508,7	26513,2	43219,9	65973,0	22274,6
Ianuarie 2015	16635,9	25264,0	41613,5	67516,2	20964,5

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

Politica monetară									
	Rata de bază, %	CBN, mil. MDL (sold mediu zilnic)	Rata dobânzii la credite overnight, %	Credite overnight, mil. MDL (sold mediu zilnic)	Rata dobânzii la depozite overnight, %	Depozite overnight, mil. MDL (sold mediu zilnic)	Rata rezervelor obligatorii atrase în MDL, %		
Ianuarie 2013	4,5	4298,4	7,5	-	1,5	363,8	14		
Februarie 2013	4,5	4480,7	7,5	-	1,5	252,8	14		
Martie 2013	4,5	4563,3	7,5	-	1,5	156,6	14		
Aprilie 2013	4,41	4426,6	7,5\6,5	-	1,5\0,5	225,5	14		
Mai 2013	4,5	4092,6	6,5	-	0,5	262,1	14		
Iunie 2013	3,5	3637,3	6,5	-	0,5	295,6	14		
Iulie 2013	3,5	3308,6	6,5	-	0,5	224,5	14		
August 2013	3,5	3312,9	6,5	0,3	0,5	176,3	14		
Septembrie 2013	3,5	3746,6	6,5	-	0,5	262,4	14		
Octombrie 2013	3,5	3096,8	6,5	-	0,5	257,4	14		
Noiembrie 2013	3,5	2897,6	6,5	-	0,5	184,7	14		
Decembrie 2013	3,5	2773,9	6,5	58,4	0,5	91,0	14		
Ianuarie 2014	3,5	3034,0	6,5	48,0	0,5	221,0	14		
Februarie 2014	3,5	3129,6	6,5	21,2	0,5	65,4	14		
Martie 2014	3,5	2403,4	6,5	76,7	0,5	153,4	14		
Aprilie 2014	3,5	2052,9	6,5	22,7	0,5	351,6	14		
Mai 2014	3,5	2009,6	6,5	24,0	0,5	324,7	14		
Iunie 2014	3,5	1725,8	6,5	52,2	0,5	215,7	14		
Iulie 2014	3,5	928,9	6,5	173,8	0,5	112,7	14		
August 2014	3,5	689,4	6,5	75,2	0,5	125,0	14		
Septembrie 2014	3,5	984,4	6,5	161,1	0,5	160,6	14		
Octombrie 2014	3,5	1022,6	6,5	87,6	0,5	91,3	14		
Noiembrie 2014	3,5	733,5	6,5	53,1	0,5	120,4	14		
Decembrie 2014	3,5/4,5/6,5	886,3	6,5/7,5/9,5	87,7	0,5/1,5/3,5	784,6	14		
Ianuarie 2015	6,5/8,5	763,4	9,5/11,5	11,1	3,5/5,5	988,3	14		
Februarie 2015	8,5/13,5		11,5/16,5		5,5/10,5		16		
Martie 2015	13,5		16,5		10,5		18		

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

Perioada	Finanțe publice						Presiunea fiscală, %
	Veniturile la BPN, mil. MDL	Creșterea veniturilor la BPN, % (comparativ cu aceeași perioadă a anului trecut)	Cheltuielile din BPN, mil. MDL	Creșterea cheltuielilor din BPN, % (comparativ cu aceeași perioadă a anului trecut)	Surse de finanțare a BPN, mil. MDL (sold la sfârșitul perioadei)		
2010	27550,9	17%	29328,9	7%	1778,0	31%	
2011	30150,5	9%	32117,0	10%	1958,5	31%	
2012	33526,1	11%	35364,0	10%	1837,9	31%	
2013	36908,5	10%	38673,1	9%	1764,6	37%	
2014	42455,8	15%	44402,5	15%	1946,7	32%	
T. I 2012	6582,7	8%	7363,5	11%	780,8		
T. II 2012	8744,5	16%	8898,9	6%	935,2		
T. III 2012	8613,5	13%	8486	11%	807,7		
T. IV 2012	9585,4	8%	10615,6	12%	1837,9		
T. I 2013	7521,8	14%	7598,5	3%	76,7		
T. II 2013	9196,3	5%	9569,9	8%	578,1		
T. III 2013	9090,1	6%	9283,0	9%	642,5		
T. IV 2013	11099,6	16%	12221,7	15%	1764,6		
T. I 2014	8413,2	12%	8483,2	12%	70,0		
T. II 2014	10433,8	13%	10828,8	13%	465,0		
T. III 2014	11607,0	28%	11221,6	21%	260,5		
T. IV 2014	12001,8	8%	13868,9	13%	1946,7		

Sursa: Conform datelor Ministerului Finanțelor.

Perioada	Finanțe publice					
	Veniturile la BPN, mil. MDL	Creșterea veniturilor la BPN, % (comparativ cu aceeași perioadă a anului trecut)	Cheltuielile din BPN, mil. MDL	Creșterea cheltuielilor din BPN, % (comparativ cu aceeași perioadă a anului trecut)	Surse de finanțare a BPN, mil. MDL (sold la sfârșitul perioadei)	
Ianuarie 2013	2179,2	9%	2199,4	5%	20,2	
Februarie 2013	2350,2	20%	2588,6	3%	258,6	
Martie 2013	2992,4	13%	2810,5	2%	76,7	
Aprilie 2013	3172,6	9%	3173,6	16%	77,7	
Mai 2013	2715,6	-5%	3005,1	-3%	367,2	
Iunie 2013	3308,1	11%	3391,2	11%	450,3	
Iulie 2013	3177,6	8%	3305,4	7%	578,1	
August 2013	2836,6	7%	2943,7	5%	685,2	
Septembrie 2013	3075,9	2%	3033,9	17%	642,5	
Octombrie 2013	3608,9	19%	3397,5	9%	431,8	
Noiembrie 2013	3290,6	8%	3310,5	6%	451,7	
Decembrie 2013	4200,1	20%	5513,7	26%	1764,6	
Ianuarie 2014	2359,7	8%	2395,3	9%	35,6	
Februarie 2014	2658,6	13%	2958,6	14%	274,6	
Martie 2014	3394,9	13%	3129,3	11%	70	
Aprilie 2014	3383,7	7%	3405,4	7%	91,7	
Mai 2014	2971,7	9%	3422,4	14%	542,4	
Iunie 2014	4078,4	23%	4001	18%	465	
Iulie 2014	3323,2	5%	3375,2	2%	517	
August 2014	4774,3	68%	3928,3	33%	329	
Septembrie 2014	3509,5	14%	3918,1	29%	260,5	
Octombrie 2014	3784,3	5%	4284,7	26%	580	
Noiembrie 2014	3443,6	5%	3944,4	19%	1080,8	
Decembrie 2014	4773,9	14%	5639,8	2%	1946,7	
Ianuarie 2015	2620,3	11%	2853,1	19%	232,8	

Sursa: Conform datelor Ministerului Finanțelor.

Datoria de stat									
	Datoria de stat	Datoria de stat internă după maturitate	Pe termen lung	Pe termen mediu	Pe termen scurt	Datoria de stat externă după maturitate	Pe termen lung	Pe termen mediu	Pe termen scurt
Ianuarie 2013	21290,6	6224,3	0,0	318,5	5905,8	15066,3	11539,7	2835,9	690,7
Februarie 2013	21212,6	6275,0	0,0	316,2	5958,9	14937,5	11608,7	2636,9	692,0
Martie 2013	21163,7	6228,0	0,0	290,5	5937,5	14935,7	11640,4	2592,1	703,2
Aprilie 2013	21136,8	6269,6	0,0	286,1	5983,4	14867,2	11545,7	2673,8	647,8
Mai 2013	21493,7	6341,7	0,0	286,2	6055,6	15152,0	11818,6	2679,7	653,7
Iunie 2013	21741,0	6390,9	0,0	260,9	6130,0	15350,1	11765,2	2910,0	674,9
Iulie 2013	22110,1	6388,0	0,0	264,0	6124,1	15722,7	12419,8	2621,6	681,2
August 2013	22419,5	6464,2	0,0	265,5	6198,7	15955,2	12983,5	2332,5	639,3
Septembrie 2013	22822,7	6535,5	0,0	236,3	6299,1	16287,2	13220,7	2382,5	684,0
Octombrie 2013	22907,0	6596,3	0,0	231,8	6364,5	16310,8	13264,6	2412,1	634,0
Noiembrie 2013	23307,4	6647,1	0,0	221,1	6426,0	16660,3	13554,7	2460,2	645,4
Decembrie 2013	23521,5	6675,8	0,0	198,4	6477,4	16845,8	13677,7	2514,3	653,8
Ianuarie 2014	24200,8	6899,3	0,0	212,0	6687,3	17301,5	14053,6	2574,0	674,0
Februarie 2014	24701,0	7028,7	0,0	219,5	6809,2	17672,3	14429,0	2635,5	607,7
Martie 2014	24456,0	7006,7	0,0	194,1	6812,6	17449,3	14256,0	2600,0	593,3
Aprilie 2014	25061,1	7079,3	0,0	208,4	6870,9	17981,8	15189,0	2192,3	600,5
Mai 2014	25588,1	7142,1	0,0	219,8	6922,3	18446,0	15119,7	2709,2	617,1
Iunie 2014	25899,7	7166,0	0,0	202,0	6964,0	18733,7	15313,3	2803,4	617,0
Iulie 2014	25409,0	6905,9	0,0	187,0	6718,9	18503,1	15121,6	2767,5	614,0
August 2014	25361,4	6916,0	0,0	189,8	6726,2	18445,4	14944,5	2790,3	710,6
Septembrie 2014	25982,2	7025,4	0,0	200,7	6824,7	18956,8	15346,9	2930,3	679,6
Octombrie 2014	26367,2	7162,4	0,0	223,1	6939,3	19204,8	14915,2	3420,8	868,8
Noiembrie 2014	26564,0	7183,5	0,0	232,1	6951,4	19380,5	14999,4	3495,9	885,2
Decembrie 2014	27470,6	7075,4	202,7	0,0	6872,6	20395,3	19491,3	0,0	903,9
Ianuarie 2015	30105,0	7239,8	194,2	-	7045,6	22865,3	21849,0	-	1016,3

Sursa: Conform datelor Ministerului Finanțelor.

Sectorul bancar															
Perioada	Indicatori				Structura depozitelor, %			Veniturile și profitabilitatea, %		Rata lichidității, %		Rata dobânzii la depozite, %		Rata dobânzii la credite, %	
	Total Active, mil. MDL (sold la sfârșit de perioadă)	Total Obligațiuni, mil. MDL (sold la sfârșit de perioadă)	Total Credite, mil. MDL (sold la sfârșit de perioadă) volumul pe ani	Total Depozite mil.MDL (sold la sfârșit de perioadă)	depozite ale persoanelor fizice/total depozite	depozite ale persoanelor juridice/total depozite	depozite in valuta/total depozite	Rentabilitatea activelor	Rentabilitatea capitalului	principiul I	principiul II > 20 %	în monedă națională	în monedă străină	în monedă națională	în monedă străină
2010	422269,5	35010,8	23429,8	26942,4	63,3	34,0	48,5	0,5	2,6	0,7	34,2	7,6	3,4	16,3	9,9
2011	47707,8	39613,5	30963,0	30112,1	63,4	32,2	46,2	2,0	11,5	0,7	33,2	7,5	3,7	14,4	8,8
2012	58304,4	48058,4	35948,2	36272,3	64,1	31,9	43,8	1,1	5,6	0,7	32,9	7,6	4,3	13,3	8,3
2013	76183,9	64752,9	42632,7	45081,0	65,8	34,2	44,7	1,6	9,4	0,7	33,8	7,2	4,4	12,3	7,8
2014	97584,4	85152,9	40841,9	65462,5	52,8	26,1	52,0	0,9	6,3	1,5	21,6	5,7	4,2	10,6	8,0
Trimestrul I 2012	50878,8	40711,2	31952,8	30675,6	65,3	30,7	45,8	2,7	13,4	0,7	31,8	7,2	3,9	14,3	8,6
Trimestrul II 2012	53572,2	43421,0	32945,6	31962,1	63,4	31,3	45,7	2,3	11,6	0,7	32,3	7,6	3,8	13,7	7,9
Trimestrul III 2012	55791,1	45476,7	34736,0	27287,1	64,0	31,9	44,4	2,0	10,5	0,7	31,6	7,9	5,0	12,6	7,8
Trimestrul IV 2012	58168,4	48155,6	35948,2	36272,3	64,1	31,9	43,8	1,1	5,6	0,7	32,9	8,4	4,7	12,0	8,3
Trimestrul I 2013	59948,3	49275,5	36190,7	36812,1	67,2	32,8	43,6	1,9	10,9	0,7	33,1	8,1	4,4	12,8	8,0
Trimestrul II 2013	63516,1	52817,9	38435,9	38434,2	67,1	32,9	42,0	1,6	9,3	0,8	31,2	6,8	4,4	12,0	7,6
Trimestrul III 2013	69094,0	57949,1	39631,3	41238,0	67,6	32,4	43,1	1,8	10,5	0,7	32,3	6,6	4,4	11,8	7,1
Trimestrul IV 2013	76183,9	64752,9	42632,7	45081,0	65,8	33,2	46,1	1,0	6,9	0,7	34,4	5,9	4,6	12,3	7,8
Trimestrul I 2014	78744,2	66729,5	43292,3	54360,3	59,7	29,7	46,2	1,2	8,5	0,7	34,6	5,9	4,4	11,6	8,1
Trimestrul II 2014	79991,1	67845,4	45113,0	55631,9	60,2	29,1	48,5	1,1	7,8	0,7	34,2	4,9	3,9	10,0	7,8
Trimestrul III 2014	82113,9	69712,2	47228,4	57845,1	58,6	29,3	51,8	1,2	8,4	0,7	34,2	5,8	4,2	11,0	7,6
Trimestrul IV 2014	97584,4	85152,9	40841,9	65462,5	52,8	26,1	52,0	0,9	6,3	1,5	21,6	6,5	4,0	11,0	7,7

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

Perioada	Sectorul bancar														
	Indicatori				Structura depozitelor, %			Veniturile și profitabilitatea, %		Rata lichidității, %		Rata dobânzii la depozite, %		Rata dobânzii la credite, %	
	Total Active, mil. MDL (sold la sfârșit de perioadă)	Total Obligațiuni, mil. MDL (sold la sfârșit de perioadă)	Total Credite, mil. MDL (sold la sfârșit de perioadă) volumul pe ani	Total Depozite mil.MDL (sold la sfârșit de perioadă)	depozite ale persoanelor fizice/total depozite	depozite ale persoanelor juridice/total depozite	depozite in valuta/total depozite	Rentabilitatea activelor	Rentabilitatea capitalului	principiul I	principiul II > 20 %	în monedă națională	în monedă străină	în monedă națională	în monedă străină
Ianuarie 2013	59960,8	49620,3	35955,6	37328,4	66,7	33,3	44,4	1,8	10,5	0,7	34,8	8,55	4,79	12,41	7,52
Februarie 2013	59270,1	49058,0	36077,0	36906,0	66,9	33,1	43,8	1,9	10,9	0,7	34,2	8,56	4,41	13,23	8,13
Martie 2013	59948,3	49275,5	36190,7	36812,1	67,2	32,8	43,6	1,9	10,9	0,7	33,1	8,06	4,4	12,77	8,03
Aprilie 2013	60798,2	50047,6	36529,4	37069,5	67,3	32,7	43,1	1,8	10,4	0,7	32	7,33	4,22	12,4	7,27
Mai 2013	61416,6	51713,6	37310,6	38050,5	66,4	33,6	42,8	1,8	10,5	0,7	32,2	7,75	4,22	12,21	7,62
Iunie 2013	63516,1	52817,9	38435,9	38434,2	67,1	32,9	42,0	1,6	9,3	0,8	31,2	6,79	4,36	12,03	7,59
Iulie 2013	66481,7	55643,4	39079,5	39198,1	67,6	32,4	40,3	1,7	9,9	0,8	30,2	7,16	4,29	12,05	7,37
August 2013	67673,8	56713,5	39263,0	40652,8	66,3	33,8	42,3	1,8	10,5	0,8	32,1	7,18	4,64	12,09	7,45
Septembrie 2013	69094,0	57949,1	39631,3	41238,0	67,6	32,4	43,1	1,8	10,5	0,7	32,3	6,62	4,36	11,79	7,07
Octombrie 2013	70177,5	58921,1	40229,3	42306,0	67,3	32,7	42,2	1,8	10,5	0,7	32,5	6,54	4,16	11,94	7,33
Noiembrie 2013	72734,3	61381,1	41242,1	43769,9	67,0	33,0	43,2	1,8	10,5	0,7	32,0	6,35	4,29	12,10	7,74
Decembrie 2013	76183,9	64752,9	42630,7	45081,0	65,8	34,2	44,7	1,6	9,4	0,7	33,8	5,82	4,51	12,51	8,91
Ianuarie 2014	77327,9	65795,0	42295,3	55704,6	57,5	28,5	46,1	1,0	6,8	0,7	34,3	5,91	4,60	12,29	7,83
Februarie 2014	77824,4	66163,2	42676,2	53063,2	61,3	29,0	45,0	1,2	8,4	0,7	34,2	5,84	4,61	11,96	8,39
Martie 2014	78744,2	66729,5	43292,3	54360,3	59,7	29,7	46,2	1,2	8,5	0,7	34,6	5,94	4,43	11,60	8,12
Aprilie 2014	78629,6	66555,9	43344,2	53878,5	60,4	29,1	46,5	1,2	8,3	0,7	34,0	4,94	4,34	11,49	7,41
Mai 2014	79433,2	67328,9	43968,1	54669,9	60,3	28,8	47,0	1,3	9,1	0,7	34,0	5,00	4,46	11,20	7,84
Iunie 2014	79991,1	67845,4	45113,0	55631,9	60,2	29,1	48,5	1,1	7,8	0,7	34,2	4,92	3,85	10,03	7,78
Iulie 2014	80078,6	67894,8	45612,0	55669,8	60,3	28,6	49,4	1,1	7,8	0,7	33,7	6,30	3,64	10,53	7,83
August 2014	80154,0	67852,1	46170,4	56582,3	59,4	28,5	50,9	1,2	8,3	0,7	33,5	6,45	4,16	10,66	7,84
Septembrie 2014	82113,9	69712,2	47228,4	57845,1	58,6	29,3	51,8	1,2	8,4	0,7	34,2	5,81	4,18	10,97	7,61
Octombrie 2014	83345,4	70806,7	47981,3	59172,3	57,8	29,3	52,6	1,3	8,8	0,7	34,8	5,49	3,94	10,80	7,93
Noiembrie 2014	97305,7	84612,4	40654,2	66404,5	51,6	27,9	50,6	1,3	9,4	0,6	22,3	5,67	4,40	9,81	8,18
Decembrie 2014	97584,4	85152,9	40841,9	65462,5	52,8	26,1	52,0	0,9	6,3	1,5	21,6	6,47	3,98	10,95	7,72
Ianuarie 2015	102707,6	90163,6	42139,9	68823,5	52,7	25,9	55,5	1,5	12,6	1,5	24,4	6,92	3,93	11,60	7,49

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

Perioada	Sectorul extern										Influsul de remiteri, mil. USD
	Capital social	Venit reinvestit	Alt capital	Influsul net de ISD, mil. USD	Compensare pentru muncă	Transferuri personale	Alte transferuri				
2010	157,0	14,6	36,4	207,9	743,0	608,5	12,1			1363,5	
2011	143,9	86,7	57,6	288,2	899,0	701,4	14,3			1614,7	
2012	144,6	-11,0	61,5	195,1	1010,1	783,2	18,1			1811,4	
2013	160,3	19,2	56,8	236,3	1118,2	866,8	16,9			2001,8	
2014 ¹	155,4	60,1	-8,1	207,4	1064,2	818,9	17,8			1900,9	
T. I 2012	39,1	3,6	-3,9	38,8	193,7	163,6	3,5			360,8	
T. II 2012	56,53	-4,1	-12,0	50,5	255,7	191,5	3,6			450,7	
T. III 2012	-4,17	1,7	46,3	43,8	282,5	207,6	5,1			495,1	
T. IV 2012	53,1	-12,2	21,0	62,0	278,3	220,6	5,9			504,8	
T. I 2013	49,1	14,5	1,1	64,7	214,2	184,7	3,3			402,2	
T. II 2013	22,7	20,4	24,3	67,4	283,3	207,0	3,1			493,4	
T. III 2013	34,9	9,0	11,1	55,0	313,7	235,8	4,2			553,7	
T. IV 2013	53,6	-24,7	20,3	49,2	307,1	239,2	6,3			552,5	
T. I 2014	36,1	10,8	-21,0	26,0	213,4	182,5	2,7			398,5	
T. II 2014	66,5	15,3	-21,0	60,7	295,0	215,0	4,5			514,5	
T. III 2014	15,4	40,5	17,3	73,2	308,4	234,0	6,7			549,2	
T. IV 2014	37,5	-6,5	16,6	47,5	247,4	187,5	3,9			438,8	

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei, calculele autorului.

	Comerțul exterior total, mil. USD			Sectorul extern							
	Bunuri	Servicii	Export	Bunuri	Servicii	Export	Bunuri	Servicii	Import	Bunuri	Servicii
2000	1613,2	1247,1	366,2	641,4	476,8	971,9	770,3	164,6	201,6		
2001	1824,0	1444,3	379,7	735,5	564,6	1088,5	879,7	170,9	208,8		
2002	2170,8	1697,2	473,6	876,4	659,7	1294,5	1037,5	216,7	257,0		
2003	2777,4	2233,2	544,2	1055,0	805,1	1722,4	1428,1	249,9	294,3		
2004	3427,4	2742,3	685,1	1326,2	994,1	2101,3	1748,2	332,1	353,1		
2005	4219,3	3400,7	818,6	1503,5	1104,6	2715,8	2296,1	398,9	419,7		
2006	4659,1	3704,3	954,7	1527,9	1060,8	3131,2	2643,5	467,1	487,6		
2007	6323,3	5044,8	1278,5	2001,8	1373,3	4321,5	3671,4	628,4	650,1		
2008	8198,8	6517,8	1681,0	2489,8	1645,9	5709,0	4871,9	843,9	837,1		
2009	5988,6	4602,7	1386,0	2000,0	1326,9	3988,6	3275,7	673,1	712,9		
2010	6784,5	5400,3	1384,2	2270,8	1590,4	4513,7	3809,9	680,4	703,8		
2011	9115,4	7424,9	1690,5	3138,7	2277,8	5976,7	5147,1	860,9	829,5		
2012	9176,2	7381,3	1794,9	3130,6	2228,5	6045,6	5152,7	902,0	892,9		
2013	9874,7	7914,8	1959,9	3453,9	2466,2	6420,8	5448,6	987,8	972,2		
2014	9565,4	7616,0	1949,4	3311,0	2352,1	6254,4	5264,0	958,9	990,5		

Sursa: Conform datelor din Balanța de plăți, Banca Națională a Moldovei.

Sectorul extern											
Valoarea nominală a exportului pe categorii de servicii, mil. USD											
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	
Export	398,9	467,1	628,4	843,9	673,1	680,4	860,9	902,0	987,8	958,9	
Transport	169,6	197,0	263,8	357,0	253,5	244,5	343,0	363,1	403,6	373,5	
Călătorii	103,2	116,6	170,6	216,4	172,5	163,2	186,4	198,5	225,5	232,9	
Călătorii de afaceri		30,3	43,3	60,9	56,3	48,9	50,2	56,6	67,6	66,8	
Călătorii personale		86,4	127,3	155,6	116,2	114,3	136,2	141,9	157,9	166,1	
Servicii de comunicații	59,4	71,2	85,7	114,6	105,2	126,1	135,0	140,0	137,4	129,0	
Servicii de construcții	6,1	10,7	15,0	15,4	26,8	4,1	5,2	3,3	5,3	5,1	
Servicii de asigurări	0,6	0,8	2,1	4,0	2,1	1,2	1,5	0,9	0,8	0,6	
Servicii financiare	3,2	4,0	4,1	4,6	3,1	3,1	4,6	3,7	5,3	5,7	
Servicii de informatică și informaționale	3,6	8,0	14,3	26,3	29,8	33,4	47,8	55,8	62,7	71,3	
Servicii royalty și onorarii pentru licențe	1,6	1,7	6,2	3,9	4,3	4,9	5,3	4,6	6,1	7,1	
Alte servicii de afaceri	36,2	38,3	47,4	81,4	54,0	62,1	89,6	91,6	99,3	94,8	
Servicii personale, culturale și de recreare	0,8	0,6	0,3	0,4	0,0	0,1	0,3	1,3	1,6	2,1	
Servicii guvernamentale neincluse în altă parte	14,8	18,3	19,1	19,9	21,7	37,8	42,0	39,2	40,2	36,8	
Structura exportului de servicii, %											
Export	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	
Transport	42,5	42,2	42,0	42,3	37,7	35,9	39,8	40,3	40,9	39,0	
Călătorii	25,9	25,0	27,2	25,6	25,6	24,0	21,7	22,0	22,8	24,3	
Călătorii de afaceri	0,0	6,5	6,9	7,2	8,4	7,2	5,8	6,3	6,8	7,0	
Călătorii personale	0,0	18,5	20,3	18,4	17,3	16,8	15,8	15,7	16,0	17,3	
Servicii de comunicații	14,9	15,2	13,6	13,6	15,6	18,5	15,7	15,5	13,9	13,5	
Servicii de construcții	1,5	2,3	2,4	1,8	4,0	0,6	0,6	0,4	0,5	0,5	
Servicii de asigurări	0,1	0,2	0,3	0,5	0,3	0,2	0,2	0,1	0,1	0,1	
Servicii financiare	0,8	0,9	0,7	0,5	0,5	0,5	0,5	0,4	0,5	0,6	
Servicii de informatică și informaționale	0,9	1,7	2,3	3,1	4,4	4,9	5,6	6,2	6,3	7,4	
Servicii royalty și onorarii pentru licențe	0,4	0,4	1,0	0,5	0,6	0,7	0,6	0,5	0,6	0,7	
Alte servicii de afaceri	9,1	8,2	7,5	9,6	8,0	9,1	10,4	10,2	10,0	9,9	
Servicii personale, culturale și de recreare	0,2	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,2	0,2	
Servicii guvernamentale neincluse în altă parte	3,7	3,9	3,0	2,4	3,2	5,6	4,9	4,3	4,1	3,8	

Sursa: Conform datelor din Balanța de plăți, Banca Națională a Moldovei.

Sectorul extern												
Valoarea nominală a importului pe categorii de servicii, mil. USD												
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014		
Import	419,7	487,6	650,1	837,1	712,9	703,8	829,5	892,9	972,2	990,5		
Transport	147,1	172,1	245,3	324,9	256,8	264,8	346,2	362,5	379,9	380,7		
Călătorii	141,2	189,6	232,6	287,7	243,0	241,4	276,7	307,6	333,7	349,2		
Călătorii de afaceri		100,2	107,4	134,8	111,6	124,7	148,7	164,1	177,1	177,5		
Călătorii personale		89,3	125,2	152,9	131,5	116,7	128,0	143,5	156,6	171,7		
Servicii de comunicații	27,3	29,0	37,6	47,4	39,2	38,1	42,5	40,2	51,6	51,7		
Servicii de construcții	2,5	4,2	7,3	9,6	24,3	11,7	8,0	8,9	9,1	7,6		
Servicii de asigurări	3,1	5,6	5,2	13,0	11,9	15,7	13,3	4,7	3,6	2,9		
Servicii financiare	3,6	4,9	6,7	6,9	5,2	6,5	6,5	7,2	6,3	7,6		
Servicii de informatică și informaționale	4,4	5,9	15,7	16,0	24,0	23,6	23,0	37,1	41,1	42,5		
Servicii royalty și onorarii pentru licențe	2,3	4,0	7,2	14,9	10,6	12,8	16,6	18,7	22,8	22,0		
Alte servicii de afaceri	58,2	41,4	54,5	70,1	61,9	56,6	58,9	69,5	76,0	83,7		
Servicii personale, culturale și de recreare	0,6	0,7	0,7	0,9	0,9	1,1	1,3	1,5	2,9	2,6		
Servicii guvernamentale neincluse în altă parte	29,5	30,3	37,4	45,7	35,1	31,7	36,6	35,0	45,3	40,0		
Structura importului de servicii, %												
Import	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0		
Transport	35,0	35,3	37,7	38,8	36,0	37,6	41,7	40,6	39,1	38,4		
Călătorii	33,6	38,9	35,8	34,4	34,1	34,3	33,4	34,5	34,3	35,3		
Călătorii de afaceri	0,0	20,6	16,5	16,1	15,7	17,7	17,9	18,4	18,2	17,9		
Călătorii personale	0,0	18,3	19,3	18,3	18,4	16,6	15,4	16,1	16,1	17,3		
Servicii de comunicații	6,5	5,9	5,8	5,7	5,5	5,4	5,1	4,5	5,3	5,2		
Servicii de construcții	0,6	0,9	1,1	1,1	3,4	1,7	1,0	1,0	0,9	0,8		
Servicii de asigurări	0,7	1,2	0,8	1,6	1,7	2,2	1,6	0,5	0,4	0,3		
Servicii financiare	0,9	1,0	1,0	0,8	0,7	0,9	0,8	0,8	0,6	0,8		
Servicii de informatică și informaționale	1,0	1,2	2,4	1,9	3,4	3,4	2,8	4,2	4,2	4,3		
Servicii royalty și onorarii pentru licențe	0,6	0,8	1,1	1,8	1,5	1,8	2,0	2,1	2,3	2,2		
Alte servicii de afaceri	13,9	8,5	8,4	8,4	8,7	8,0	7,1	7,8	7,8	8,4		
Servicii personale, culturale și de recreare	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,2	0,2	0,2	0,3	0,3		
Servicii guvernamentale neincluse în altă parte	7,0	6,2	5,8	5,5	4,9	4,5	4,4	3,9	4,7	4,0		

Sursa: Conform datelor din Balanța de plăți, Banca Națională a Moldovei.

Perioada	Sectorul extern														Gradul de acoperire a importurilor prin exporturi, %
	Valoarea totală a schimburilor comerciale, mil. USD				Valoarea exportului, mil. USD				Valoarea importului, mil. USD				Exportul net, mil. USD		
	Total	CSI	UE	Alte țări	Total	CSI	UE	Alte țări	Total	CSI	UE	Alte țări			
2010	5396,8	1880,9	2433,1	1082,8	1541,5	624,0	728,9	188,6	3855,3	1256,9	1704,2	894,2	-2313,8	40,0	
2011	7408,1	2632,7	3339,3	1436,1	2216,8	919,3	1083,0	214,5	5191,3	1713,4	2256,3	1221,6	-2974,5	42,7	
2012	7374,7	2551,8	3332,0	1490,9	2161,8	928,1	1013,4	220,3	5212,9	1623,7	2318,6	1270,6	-3051,1	41,5	
2013	7920,7	2595,5	3609,4	1715,8	2428,3	923,2	1137,3	367,8	5492,4	1672,3	2472,1	1348,0	-3064,1	44,2	
2014¹	7656,5	2184,9	3813,7	1657,9	2339,5	735,6	1246,0	357,9	5317,0	1449,3	2567,7	1300,0	-2977,5	44,0	
T. I 2012	1708,8	655,1	720,4	333,3	504,6	201,1	252,2	51,3	1204,2	454,0	468,2	282,0	-699,6	41,9	
T. II 2012	1793,5	572,0	853,0	368,5	537,0	227,2	255,8	54,0	1256,5	344,8	597,2	314,5	-719,5	42,7	
T. III 2012	1779,6	609,9	799,4	370,3	506,7	238,9	213,1	54,7	1272,9	371,0	586,3	315,6	-766,2	39,8	
T. IV 2012	2092,8	714,8	959,2	418,8	613,5	260,9	292,3	60,3	1479,3	453,9	666,9	358,5	-865,8	41,5	
T. I 2013	1832,4	673,2	773,8	385,4	589,7	246,3	260,3	83,1	1242,7	426,9	513,5	302,3	-653,0	47,5	
T. II 2013	1897,8	592,1	881,7	424,0	546,6	208,3	251,1	87,2	1351,2	383,8	630,6	336,8	-804,6	40,5	
T. III 2013	1981,0	631,7	907,3	442,0	604,8	234,4	275,8	94,6	1376,2	397,3	631,5	347,4	-771,4	43,9	
T. IV 2013	2209,5	698,5	1046,6	464,4	687,2	234,2	350,1	102,9	1522,3	464,3	696,5	361,5	-835,1	45,1	
T. I 2014	1791,3	565,2	867,9	358,2	573,1	180,9	318,9	73,3	1218,2	384,3	549,0	284,9	-645,1	47,0	
T. II 2014	1928,2	523,3	995,8	409,1	599,3	204,5	302,0	92,8	1328,9	318,8	693,8	316,3	-729,6	45,1	
T. III 2014	1884,2	520,1	954,1	409,8	565,2	184,3	284	96,9	1318,8	335,8	670,1	312,9	-753,6	42,9	
T. IV 2014	2010,6	564,8	1007,8	438	605,6	181,8	335,1	88,7	1405	383	672,7	349,3	-799,4	43,1	

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică, calculele autorului.

¹ Date provizorii

Perioada	Sectorul extern																Gradul de acoperire a importurilor prin exporturi, %	
	Valoarea totală a schimburilor comerciale, mil. USD						Valoarea exportului, mil. USD						Valoarea importului, mil. USD					Exportul net, mil. USD
	Total		UE		Alte țări		Total		UE		Alte țări		Total	CSI	UE	Alte țări		
	CSI	UE	CSI	UE	CSI	UE	CSI	UE	CSI	UE								
Ian 2013	513,6	192,8	208,8	112,0	165,4	63,7	82,3	19,4	348,2	129,1	126,5	92,6	-182,8	47,5				
Feb 2013	607,3	220,2	262,3	124,8	200,8	79,0	89,9	31,9	406,5	141,2	172,4	92,9	-205,7	49,4				
Mar 2013	711,5	260,2	302,7	148,6	223,5	103,6	88,1	31,8	488,0	156,6	214,6	116,8	-264,5	45,8				
Apr 2013	679,1	207,8	315,9	155,4	193,0	70,6	88,0	34,4	486,1	137,2	227,9	121,0	-293,1	39,7				
Mai 2013	577,8	173,3	272,6	131,9	168,0	62,7	77,8	27,5	409,8	110,6	194,8	104,4	-241,8	41,0				
Iun 2013	640,9	211,0	293,2	136,7	185,6	75,0	85,3	25,3	455,3	136,0	207,9	111,4	-269,7	40,8				
Iul 2013	680,8	217,5	316,1	147,2	204,8	79,4	95,0	30,4	476,0	138,1	221,1	116,8	-271,2	43,0				
Aug 2013	647,3	209,1	291,2	147,0	202,9	76,7	93,7	32,5	444,4	132,4	197,5	114,5	-241,5	45,7				
Sept 2013	652,9	205,1	300,0	147,8	197,1	78,3	87,1	31,7	455,8	126,8	212,9	116,1	-258,7	43,2				
Oct 2013	707,8	220,5	343,5	143,8	227,5	79,1	116,4	32,0	480,3	141,4	227,1	111,8	-252,8	47,4				
Noi 2013	742,1	225,4	362,7	154,0	255,0	84,6	131,8	38,6	487,1	140,8	230,9	115,4	-232,1	52,4				
Dec 2013	759,6	252,6	340,4	166,6	204,7	70,5	101,9	32,3	554,9	182,1	238,5	134,3	-350,2	36,9				
Ian 2014	490,3	181,6	217,6	91,1	170,7	56,0	92,2	22,5	319,5	125,5	125,4	68,6	-148,8	53,4				
Feb 2014	603,9	191,3	290,1	122,5	188,2	59,5	105,4	23,3	415,7	131,8	184,6	99,3	-227,5	45,3				
Mar 2014	697,1	192,3	360,2	144,6	214,1	65,3	121,2	27,6	483,0	127,0	239,1	116,9	-268,9	44,3				
Apr 2014	637,7	168,1	328,3	141,3	194,5	63,1	94,4	37,0	443,2	105,1	233,8	104,3	-248,7	43,9				
Mai 2014	635,3	160,1	338,0	137,2	201,7	64,3	108,6	201,7	433,5	95,8	229,4	108,3	-231,8	46,5				
Iun 2014	655,1	195,0	329,5	130,6	203,0	77,1	98,9	203,0	452,1	117,9	230,6	103,6	-249,1	44,9				
Iul 2014	651,3	180,2	334,7	136,4	204,3	72,5	99	204,3	447	107,7	235,7	103,6	-242,7	45,7				
Aug 2014	589,0	161,6	299,1	128,3	176,1	52,7	90,7	176,1	412,9	108,9	208,4	95,6	-236,8	42,7				
Sept 2014	643,8	178,4	320,3	145,1	184,8	59,1	94,3	184,8	458,9	119,2	226	113,7	-274,1	40,3				
Oct 2014	694,3	195,5	354,3	144,5	212,5	69,7	113,4	212,5	481,8	125,8	240,9	115,1	-269,3	44,1				
Noi 2014	672,7	191,1	333,2	148,4	208,3	53	127,4	208,3	464,3	138	205,8	120,5	-256	44,9				
Dec 2014	686,4	189,9	308,5	331,8	181,3	43,3	100,5	181,3	505,1	146,6	208	150,5	-323,8	35,9				
Ian 2015	417,1	120,8	208,5	216,7	147,8	28,9	100	147,8	269,3	91,9	108,5	68,9	-121,5	54,9				

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică, calculele autorilor.

Perioada	Sectorul extern													Indicele gradului de acoperire a importurilor prin exporturi, f.p.s.a.p., %
	Creșterea schimburilor comerciale cu bunuri f.p.s.a.p., %			Ritmii de creștere a exporturilor, f.p.s.a.p., %			Ritmii de creștere a importurilor, f.p.s.a.p., %			Ritmii de creștere a exportului net, f.p.s.a.p., %				
	Total	CSI	UE	Alte țări	Total	CSI	UE	Alte țări	Total		CSI	UE	Alte țări	
2010	18,3	15,2	16,5	28,8	20,1	27,2	9,2	50,5	17,6	10,1	19,9	25,0	16,0	102,2
2011	37,3	40,0	37,2	32,6	43,8	47,3	48,6	13,7	34,7	36,3	32,4	36,6	28,6	106,8
2012	-0,5	-3,1	-0,2	3,8	-2,5	1,0	-6,4	2,7	0,4	-5,2	2,8	4,0	2,6	97,1
2013	7,4	1,7	8,3	15,1	12,3	-0,5	12,2	67,0	5,4	3,0	6,6	6,1	0,4	106,6
2014¹	-3,3	-15,8	5,7	-3,4	-3,7	-20,3	9,6	-2,7	-3,2	-13,3	3,9	-3,6	-2,8	-0,5
T. I 2012	8,7	11,6	5,3	10,9	6,5	14,3	5,6	-12,9	9,7	10,4	5,1	16,7	12,0	97,2
T. II 2012	-0,3	-1,2	-1,5	4,4	2,9	6,8	0,3	-0,2	-1,5	-5,9	-2,2	5,3	-4,6	104,5
T. III 2012	-4,8	-6,4	-7,3	4,5	-7,8	0,5	-22,8	54,5	-3,5	-10,4	0,0	-1,0	-0,5	95,6
T. IV 2012	-3,5	-12,3	3,5	-2,2	-8,7	-10,9	-6,6	-8,8	-1,2	-13,0	8,7	-1,0	4,9	92,4
T. I 2013	7,2	2,8	7,4	15,6	16,9	22,5	3,2	62,0	3,2	-6,0	9,7	7,2	-6,7	113,2
T. II 2013	5,8	3,5	3,4	15,1	1,8	-8,3	-1,8	61,5	7,5	11,3	5,6	7,1	11,8	94,7
T. III 2013	11,3	3,6	13,5	19,4	19,4	-1,9	29,4	72,9	8,1	7,1	7,7	10,1	0,7	110,4
T. IV 2013	5,6	-2,3	9,1	10,9	12,0	-10,2	19,8	70,6	2,9	2,3	4,4	0,8	-3,5	108,8
T. I 2014	-2,2	-16,0	12,2	-7,1	-2,8	-26,6	22,5	-11,8	-2,0	-10,0	6,9	-5,8	-1,2	99,1
T. II 2014	1,6	-11,6	12,9	-3,5	9,6	-1,8	20,3	6,4	-1,7	-16,9	10,0	-6,1	-9,3	111,5
T. III 2014	-4,9	-17,7	5,2	-7,3	-6,5	-21,4	3,0	2,4	-4,2	-15,5	6,1	-9,9	-2,3	97,7
T. IV 2014	-9,0	-19,1	-3,7	-5,7	-11,9	-22,4	-4,3	-13,8	-7,7	-17,5	-3,4	-3,4	-4,3	95,6

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică, calculele autorilor.

Perioada	Sectorul extern												
	Creșterea schimburilor comerciale totale, f.p.s.a.p., %			Ritmum de creștere al exporturilor, f.p.s.a.p., %			Ritmum de creștere al importurilor, f.p.s.a.p., %			Ritmum de creștere al exportului net de bunuri, f.p.s.a.p., %	Indicele gradului de acoperire a importurilor prin exporturi, f.p.s.a.p., %		
	Total	CSI	UE	Total	CSI	UE	Total	CSI	UE			Alte țări	
Ian 2013	5,6	-0,6	9,3	10,6	17,3	10,0	6,6	2,7	-7,5	8,9	11,4	-4,5	109,2
Feb 2013	11,0	-3,4	14,6	38,5	19,9	16,8	112,7	4,5	-12,9	13,6	23,7	-11,0	121,7
Mar 2013	5,3	11,6	0,7	4,7	28,1	-12,3	75,7	2,5	2,8	7,2	-5,7	-4,5	109,4
Apr 2013	11,7	5,7	11,9	20,3	-9,3	4,4	76,4	13,9	15,5	15,0	10,3	19,6	93,3
Mai 2013	-4,4	-7,6	-7,0	6,4	-13,4	-9,2	49,5	-4,3	-4,0	-6,0	-1,1	-3,9	99,4
Iun 2013	10,4	12,4	5,6	18,6	3,7	-0,6	57,1	13,3	22,7	8,4	12,3	21,0	91,6
Iul 2013	17,5	9,6	16,4	34,4	0,5	37,5	104,0	14,3	15,6	9,2	23,5	6,9	110,0
Aug 2013	14,9	7,5	16,2	24,5	29,6	47,8	86,8	9,3	11,5	5,5	13,7	-3,4	118,5
Sep 2013	2,5	-5,4	8,2	3,6	5,3	8,1	41,5	1,4	-4,5	8,3	-3,5	-1,5	103,9
Oct 2013	0,1	-4,5	3,0	0,6	8,2	-16,6	77,8	-3,4	4,0	-3,9	-10,5	-11,8	111,9
Noi 2013	7,0	-3,9	10,2	18,4	18,1	-7,2	80,4	1,9	-1,8	2,3	6,2	-11,4	115,9
Dec 2013	9,8	1,3	14,8	14,3	9,3	-5,7	54,5	10,0	4,3	16,4	7,5	10,4	99,3
Ian 2014	-4,5	-5,8	4,2	-18,7	3,2	-12,1	16,0	-8,2	-2,8	-0,9	-25,9	-18,6	112,4
Feb 2014	-0,6	-13,1	10,6	-1,8	-6,3	-24,7	-27,0	2,3	-6,7	7,1	6,9	10,6	91,7
Mar 2014	-2,0	-26,1	19,0	-2,7	-4,2	-37,0	-13,2	-1,0	-18,9	11,4	0,1	1,7	96,7
Apr 2014	-6,1	-19,1	3,9	-9,1	0,8	-10,6	7,6	-8,8	-23,4	2,6	-13,8	-15,1	110,6
Mai 2014	10,0	-7,6	24,0	4,0	20,1	2,6	633,5	5,8	-13,4	17,8	3,7	-4,1	113,4
Iun 2014	2,2	-7,6	12,4	-4,5	9,4	2,8	702,4	-0,7	-13,3	10,9	-7,0	-7,6	110,0
Iul 2014	-4,3	-17,1	5,9	-7,3	-0,2	-8,7	572,0	-6,1	-22,0	6,6	-11,3	-10,5	106,3
Aug 2014	-9,0	-22,7	2,7	-12,7	-13,2	-31,3	441,8	-7,1	-17,7	5,5	-16,5	-1,9	93,4
Sept 2014	-1,4	-13,0	6,8	-1,8	-6,2	-24,5	483,0	0,7	-6,0	6,2	-2,1	6,0	93,3
Oct 2014	-1,9	-11,3	3,1	0,5	-6,6	-11,9	564,1	0,3	-11,0	6,1	3,0	6,5	93,0
Noi 2014	-9,4	-15,2	-8,1	-3,6	-18,3	-37,4	439,6	-4,7	-2,0	-10,9	4,4	10,3	85,7
Dec 2014	-9,6	-24,8	-9,4	99,2	-11,4	-38,6	461,3	-9,0	-19,5	-12,8	12,1	-7,5	97,3
Ian 2015	-14,9	-33,5	-4,2	137,9	-13,4	-48,4	556,9	-15,7	-26,8	-13,5	0,4	-18,3	102,8

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică, calculele autorilor.

Perioada	Sectorul extern							
	Indicii valorici ai exporturilor de bunuri (perioada similară a anului precedent=100), %	Indicii valorici ai importurilor de bunuri (perioada similară a anului precedent=100), %	Indicii valorii unitare ai exporturilor de bunuri (perioada similară a anului precedent=100), %	Indicii valorii unitare ai importurilor de bunuri (perioada similară a anului precedent=100), %	Indicii de volum ai exporturilor de bunuri (perioada similară a anului precedent=100), %	Indicii de volum ai importurilor de bunuri (perioada similară a anului precedent=100), %		
2010	120,1	117,6	103,0	103,0	117,0	114,0		
2011	143,8	134,7	107,0	110,0	134,0	122,0		
2012	97,5	100,4	97,0	99,0	101,0	101,0		
2013	112,3	105,4	98,0	99,0	113,0	106,0		
T. I 2012	106,7	109,7	98,0	103,0	109,0	106,0		
T. II 2012	102,9	98,5	95,0	96,0	108,0	103,0		
T. III 2012	92,2	96,5	94,0	95,0	98,0	102,0		
T. IV 2012	91,3	98,8	99,0	100,0	92,0	99,0		
T. I 2013	115,4	103,2	102,0	100,0	113,0	103,0		
T. II 2013	100,4	107,5	99,0	98,0	101,0	110,0		
T. III 2013	119,4	108,1	97,0	100,0	122,0	108,0		
T. IV 2013	112,0	102,9	92,0	98,0	120,0	105,0		
T. I 2014	97,2	98,0	97,2	98,0	106,0	100,0		
T. II 2014	109,6	98,3	97,0	100,0	113,0	98,0		
T. III 2014	93,5	95,8	95,0	97,0	98,0	99,0		
T. IV 2014	88,1	92,3	89,0	92,0	100,0	104,0		

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

Perioada	Sectorul extern													
	Ritmul de creștere al exportului principalilor parteneri comerciali, f.p.s.a.p., %							Ritmul de creștere al importului principalilor parteneri comerciali, f.p.s.a.p., %						
	Mondial	SUA	UE 28 intracom. extracom.	România	Federația Rusă	Ucraina	Mondial	SUA	UE 28 intracom. extracom.	România	Federația Rusă	Ucraina		
2009	-30,3	-29,4	-28,7	-26,9	-33,3	-36,6	-30,6	-30,5	-28,7	-29,5	-31,6	-38,7		
2010	-40,1	-40,2	-37,3	-44,0	-42,9	-40,7	-39,7	-38,4	-37,3	-40,1	-44,8	-40,6		
2011	19,8	16,0	15,9	27,3	30,3	33,0	19,3	15,1	15,9	23,4	30,2	35,6		
2012	0,0	4,3	-7,0	-8,2	1,4	0,1	0,3	3,1	-7,0	-8,2	3,6	2,5		
2013	2,1	2,2	3,2	13,8	-1,1	-6,1	1,4	-0,3	3,2	4,6	1,8	-9,3		
T. I 2012	5,2	8,6	-2,1	-4,7	16,3	5,1	5,6	8,4	-2,1	-2,9	12,1	3,1		
T. II 2012	-1,1	4,8	-11,6	-9,2	-1,5	0,3	-1,2	3,7	-11,6	-10,4	-1,2	9,9		
T. III 2012	-4,1	1,1	-11,2	-14,3	-3,5	0,2	-3,4	0,0	-11,2	-12,3	2,5	1,2		
T. IV 2012	0,7	2,8	-2,9	-4,3	-3,2	-4,3	0,9	0,7	-2,9	-6,6	2,8	-3,2		
T. I 2013	0,3	0,4	-2,2	5,5	-5,0	-1,5	-0,3	-2,6	-2,2	-0,3	5,0	-6,2		
T. II 2013	1,1	1,6	2,3	9,4	-3,4	-9,8	0,8	-1,2	2,3	-2,4	2,9	-21,9		
T. III 2013	3,3	2,7	6,8	21,6	4,2	-9,1	2,8	1,6	6,8	11,2	0,0	-1,7		
T. IV 2013	3,8	4,0	6,9	18,9	-0,2	-3,8	2,4	1,1	6,9	9,8	-0,1	-6,8		
T. I 2014	1,5	2,5	7,5	14,2	-1,6	-10,8	2,0	2,0	7,5	13,7	-5,4	-20,4		
T. II 2014	2,6	3,3	7,3	10,9	3,9	-8,2	2,4	4,5	7,3	12,3	-4,7	-18,8		
T. III 2014	2,5	4,2	2,9	6,1	-4,0	-14,3	1,6	3,7	2,9	4,1	-8,5	-37,8		

Sursa: Conform datelor Organizației Mondiale a Comerțului.

Perioada	Sectorul extern													
	Ritmul de creștere al exportului principalilor parteneri comerciali, f.p.s.a.p., %							Ritmul de creștere al importului principalilor parteneri comerciali, f.p.s.a.p., %						
	Mondial	SUA	UE 28 intracom.	UE 28 extracom.	România	Federația Rusă	Ucraina	Mondial	SUA	UE 28 intracom.	UE 28 extracom.	România	Federația Rusă	Ucraina
Ian 2013	7,8	4,5	5,6	9,6	10,1	-2,2	-3,8	7,6	1,0	5,6	3,0	5,1	12,3	-5,0
Feb 2013	-2,1	-0,1	-3,0	2,2	11,1	-7,3	7,9	-4,8	-0,7	-3,0	-7,9	2,3	6,3	-7,3
Mar 2013	-1,6	-2,5	-8,2	1,8	-3,2	-5,0	-7,5	-4,1	-7,8	-8,2	-13,1	-6,7	-1,2	-6,1
Apr 2013	4,7	1,6	4,1	13,5	14,8	-1,4	4,6	4,4	0,7	4,1	-3,2	4,3	11,0	-8,1
Mai 2013	0,1	1,4	-1,0	8,6	2,3	-10,3	-20,9	-2,0	-0,8	-1,0	-5,7	-8,7	-6,4	-33,5
Iun 2013	0,6	1,7	4,0	4,5	11,8	2,2	-12,6	-0,6	-3,6	4,0	-2,4	-2,2	4,6	-23,6
Iul 2013	5,1	4,9	9,2	11,3	27,3	5,9	-9,5	5,3	2,4	9,2	4,7	19,6	1,7	-5,9
Aug 2013	2,9	3,1	2,9	2,9	16,6	3,0	-10,8	0,5	-0,9	2,9	-5,2	5,9	-5,5	-6,7
Sep 2013	2,5	0,2	7,9	7,0	20,6	3,8	-6,7	2,5	3,4	7,9	-2,7	8,2	4,2	7,9
Oct 2013	4,9	6,4	6,2	6,8	18,5	-5,6	-9,5	2,4	3,2	6,2	-2,4	6,5	-2,8	-3,9
Noi 2013	3,6	4,7	4,1	2,3	12,8	3,0	-6,4	-0,1	-2,9	4,1	-1,3	11,4	-0,9	-6,7
Dec 2013	4,7	0,9	11,3	8,7	27,3	2,0	5,4	4,3	3,1	11,3	0,8	12,4	3,3	-9,7
Ian 2014	3,0	3,6	5,2	0,8	8,0	2,0	-14,3	1,0	-0,2	5,2	-1,2	6,5	-3,7	-11,4
Feb 2014	0,5	0,2	6,5	3,1	14,9	-12,9	-12,0	1,8	-0,4	6,5	0,0	16,9	-9,3	-23,5
Mar 2014	2,0	3,8	11,0	-0,9	19,4	5,8	-6,4	2,9	6,5	11,0	6,8	17,3	-3,8	-24,4
Apr 2014	2,4	3,4	8,0	-2,7	8,1	7,2	-16,2	1,2	5,2	8,0	2,5	8,8	-7,3	-30,2
Mai 2014	2,7	3,9	8,2	-4,0	14,4	7,5	1,3	1,4	1,8	8,2	6,0	14,5	-1,1	-4,4
Iun 2014	3,3	2,6	6,2	0,6	10,0	-2,9	-7,8	4,4	6,8	6,2	5,1	13,7	-5,3	-18,0
Iul 2014	5,3	4,8	7,9	0,5	9,7	5,7	-7,9	2,4	3,5	7,9	6,8	8,0	-3,5	-33,9
Aug 2014	0,2	4,0	-0,3	-8,1	1,3	-2,5	-18,2	-1,4	1,9	-0,3	-3,1	-3,6	-11,0	-41,8
Sep 2014	3,8	3,8	2,3	3,0	6,7	-14,9	-16,8	3,3	5,8	2,3	0,7	7,2	-9,6	-37,7
Oct 2014	-1,1	2,6	-3,8	-5,0	-2,7	-5,4	-24,8	-2,2	2,9	-3,8	-7,1	-4,5	-12,2	-39,8
Noi 2014	-4,2	-0,8	-6,1	-5,6	-4,7	-21,7	-28,6	-5,2	0,7	-6,1	-10,8	-4,1	-21,8	-35,3
Dec 2014 ¹	-2,5	1,4	-5,4	-5,1	-11,3	-24,1	-32,7	-3,4	6,9	-5,4	-7,5	-5,9	-24,0	-35,1
Ian 2015 ¹	-10,4	-4,7	-17,0	-16,7	-9,0	-30,5	-32,0	-13,9	-2,7	-17,0	-18,6	-10,9	-40,4	-33,6

Sursa: Conform datelor Organizației Mondiale a Comerțului.

Perioada	Mediul de afaceri			Numărul net de întreprinderi noi create
	Înregistrarea întreprinderilor	Radierea întreprinderilor		
2010	6488	3177		3311
2011	6740	3430		3310
2012	6273	3218		3055
2013	6231	2808		3423
2014	6263	2770		3493
Trimestrul I 2012	1757	852		905
Trimestrul II 2012	1499	760		739
Trimestrul III 2012	1378	845		533
Trimestrul IV 2012	1639	761		878
Trimestrul I 2013	1797	700		1097
Trimestrul II 2013	1509	668		841
Trimestrul III 2013	1379	657		722
Trimestrul IV 2013	1546	783		763
Trimestrul I 2014	1660	686		974
Trimestrul II 2014	1570	670		900
Trimestrul III 2014	1581	683		898
Trimestrul IV 2014	1452	731		721
Ian.14	501	221		280
Feb.14	552	220		332
Mar.14	607	245		362
Apr.14	539	249		290
Mai.14	527	190		337
Iun.14	504	231		273
Iul.14	589	248		341
Aug.14	474	219		255
Sep.14	518	216		302
Oct.14	520	190		330
Noi.14	466	204		262
Dec.14	466	337		129

Sursa: Conform datelor Camerei Înregistrărilor de Stat.

Situația demografică															
		Numărul populației prezentă (mii locuitori) la începutul anului		Numărul populației stabilă (mii locuitori) la începutul anului		Decedați		Decedați în vârstă sub 1 an		Sporul natural		Căsătorii		Divorțuri	
		Numărul născuți-vii - total	născuți-vii la 1000 locuitori	Numărul decedați - total (pers.)	decedați la 1000 locuitori	Numărul decedați în vârstă sub 1 an - total (pers.)	la 1000 locuitori	Sporul natural (pers.)	la 1000 locuitori	Numărul căsătoriilor - total (numărul)	căsătorii la 1000 locuitori	Numărul divorțurilor - total (numărul)	divorțuri la 1000 locuitori		
2010		10474	11,4	43631	12,3	476	11,6	-3157	-0,9	26483	7,4	11504	3,2		
2011		39162	11,0	29234	11,0	430	11,0	-72	0,0	25889	7,3	11119	3,1		
2012		39435	11,1	39560	11,1	385	9,8	-125	0,0	24262	6,8	10637	3,0		
2013		37859	10,6	38060	10,7	358	9,5	-201	-0,1	24448	6,9	10775	3,0		
2014		38622	10,9	39489	11,1	368	9,5	-867	-0,2	25624	7,2	11090	3,1		
	ianuarie	3371	11,2	4089	13,5	35	10,4	-718	-2,3	1229	4,1	1115	3,7		
	februarie	6177	10,7	7405	12,9	66	7,9	-1228	-2,2	2409	4,2	1854	3,2		
	martie	8974	10,2	10859	12,4	92	8,4	-1885	-2,2	3899	4,4	2919	3,3		
	aprilie	11744	10,0	14169	12,1	122	9,6	-2425	-2,1	4615	3,9	3726	3,2		
	mai	14732	10,0	17285	11,7	152	9,8	-2553	1,7	6646	4,5	4768	3,2		
	iunie	17779	10,1	19936	11,3	178	10,1	-2157	1,2	9014	5,1	5506	3,1		
	iulie	21204	10,3	22592	10,9	209	9,9	-1388	-0,6	10927	5,3	6331	3,1		
	august	24632	10,4	25105	10,6	232	9,4	-473	-0,2	14406	6,1	7097	3,0		
	septembrie	27960	10,5	27907	10,5	266	9,5	53	0,0	18039	6,8	7794	2,9		
	octombrie	31880	10,8	31416	10,6	294	9,2	464	0,2	21038	7,1	8644	2,9		
	noiembrie	35030	10,8	34724	10,7	325	9,3	306	0,1	23369	7,2	9745	3,0		
	decembrie	37859	10,6	38060	10,7	358	9,5	-201	-0,1	24448	6,9	10775	3,0		
	ianuarie	8988	10,2	10956	12,5	99	11,0	1968	-2,3	4152	4,7	2957	3,4		
	februarie	18248	10,3	20542	11,6	188	10,3	-2294	-1,3	9876	5,6	5653	3,2		
	martie	29068	10,9	28932	10,9	280	9,6	136	0,0	19319	7,3	8141	3,1		
	aprilie	38622	10,9	39489	11,1	368	9,5	-867	-0,2	25624	7,2	11090	3,1		
	mai														
	iunie														
	iulie														
	august														
	septembrie														
	octombrie														
	noiembrie														
	decembrie														

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

Piața forței de muncă																					
	Numărul persoanelor economice activă (mii pers.)	Rata de activitate a populației, %				Numărul persoanelor ocupate (mii pers.)				Rata de ocupare a populației, %				Numărul șomerilor BIM (mii pers.)				Rata șomajului, %			
		Total	bărbați	femei	rural	Total	bărbați	femei	rural	Total	bărbați	femei	rural	Total	bărbați	femei	rural	Total	bărbați	femei	rural
	1235,4	41,6	45,0	38,6	47,2	37,5	1143,4	38,5	40,9	36,4	42,7	35,4	92,0	7,4	9,1	5,7	9,6	5,4			
2010	1257,5	42,3	45,6	39,3	48,0	38,0	1173,5	39,4	42,1	37,1	44,1	36,0	84,0	6,7	7,7	5,6	8,2	5,2			
2011	1214,5	40,7	43,5	38,2	47,0	36,0	1146,8	38,4	40,6	36,5	43,6	34,6	67,7	5,6	6,8	4,3	7,3	3,9			
2012	1235,9	41,4	44,5	38,6	45,6	38,1	1172,8	39,3	41,8	37,0	42,8	36,6	63,1	5,1	6,0	4,1	6,3	4,1			
2013	1232,4	41,2	44,1	38,6	44,1	39,1	1184,9	39,6	42,1	37,4	41,8	38,0	47,5	3,9	4,6	3,1	5,2	2,7			
T1	1103,7	37,0	38,8	35,3	45,6	30,5	1023,9	34,3	35,2	33,6	41,9	28,6	79,8	7,2	9,5	5,0	8,1	6,2			
T2	1266,9	42,5	45,6	39,6	46,3	39,6	1209,3	40,5	43,1	38,2	43,2	38,6	57,6	4,5	5,4	3,6	6,8	2,6			
T3	1286,9	43,1	46,0	40,5	46,5	40,7	1224,7	41,1	43,3	39,0	43,1	39,6	62,2	4,8	5,9	3,7	7,3	2,8			
T4	1200,7	40,3	43,6	37,2	49,6	33,3	1129,3	37,9	40,6	35,4	46,2	31,8	71,4	5,9	7,0	4,9	7,0	4,8			
T1	1121,0	37,5	39,7	35,6	45,8	31,5	1030,2	34,5	35,7	33,4	42,0	29,0	90,8	8,1	10,2	6,0	8,2	8,0			
T2	1288,4	43,1	47,2	39,5	45,0	41,7	1227,6	41,1	44,5	38,0	42,1	40,3	60,8	4,7	5,6	3,8	6,4	3,3			
T3	1328,2	44,5	47,7	41,6	46,0	43,3	1276,8	42,7	45,7	40,1	43,5	42,1	51,4	3,9	4,1	3,6	5,3	2,7			
T4	1205,8	40,4	43,4	37,6	45,8	36,2	1156,5	38,7	41,3	36,4	43,5	35,1	49,3	4,1	4,8	3,3	5,2	3,0			
T1	1128,1	37,7	40,4	35,4	43,9	33,2	1070,6	35,8	37,9	33,9	41,2	31,8	57,5	5,1	6,1	4,1	6,0	4,2			
T2	1328,6	44,5	47,8	41,5	45,0	44,1	1280,1	42,8	45,8	40,1	42,3	43,2	48,5	3,7	4,1	3,2	5,8	1,9			
T3	1319,6	44,2	47,5	41,1	44,5	43,9	1275,7	42,7	45,6	40,0	42,4	42,9	43,9	3,3	4,0	2,6	4,6	2,3			
T4	1153,4	38,6	40,9	36,5	43,2	35,2	1113,1	37,2	39,0	35,6	41,3	34,2	40,2	3,5	4,5	2,4	4,2	2,8			

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

Remunerarea muncii după activități economice, anul 2014																			
Activități economice	Total economie	Ianuarie	3777,4	2345,9	4072,7	3938,7	3282,4	3662,4	2625,2	7641,0	7045,2	3630,4	5223,6	3019,3	4911,7	2956,8	3460,6	2567,7	5376,2
		Februarie	3717,9	2340,3	3906,8	3694,6	3197,7	3520,0	2550,8	7417,2	6714,8	3582,9	5002,2	2903,8	4963,4	3119,5	3382,0	2637,3	5473,4
		Martie	3912,4	2596,1	4164,1	3990,3	3324,6	3692,9	2663,3	8932,0	7963,7	3648,7	5487,2	3094,4	5134,3	3059,1	3461,5	2491,5	7061,3
		Aprilie	4009,1	2548,8	4377,3	4117,1	3417,9	3930,5	2689,7	9379,3	7899,1	3891,3	5345,4	3123,2	5231,4	3012,5	3776,0	2478,8	5577,2
		Mai	4032,6	2501,6	4458,0	4284,2	3531,2	3952,6	2736,6	8215,6	7481,2	3875,4	5335,6	3243,5	4963,0	3240,0	3820,7	2551,9	6384,4
		Iunie	4203,9	2569,1	4466,6	4405,9	3560,0	4034,4	2802,1	8290,6	8128,6	3952,9	5499,0	3207,5	5320,6	3664,6	3950,2	2745,2	6864,9
		Iulie	4328,8	2823,9	4623,6	4620,4	3689,2	4103,3	2856,0	8483,6	8437,4	4215,7	5793,6	3309,0	5842,1	3294,0	4440,7	2659,4	6264,7
		August	4276,9	2738,2	4522,4	4497,6	3708,5	4445,5	2847,5	8159,6	7767,4	3999,8	5363,1	3389,5	5364,7	3655,8	4163,5	2412,0	6259,4
		Septembrie	4267,7	3162,8	4643,1	4521,9	3689,2	4336,2	2830,8	10544,6	6945,8	3905,6	5354,8	3370,9	4789,8	3535,1	3949,7	2577,8	6340,8
		Octombrie	4309,5	3030,7	4527,8	4629,4	3693,9	4401,2	2900,5	8246,9	7382,0	4013,4	5794,9	3298,4	5215,7	3578,1	4373,9	2835,3	6464,9
		Noiembrie	4354,9	3085,2	4589,4	4395,1	3588,7	4151,1	2866,9	8470,6	8490,8	4099,1	6027,6	3261,4	5366,3	3624,1	4396,9	2976,2	6638,7
		Decembrie	4865,4	3424,0	5254,8	4888,5	3903,8	4724,6	2939,7	10155,0	9949,9	4678,3	6456,5	3435,3	6010,7	3578,2	5369,7	3022,5	8308,5

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică

Notă: Începând cu luna ianuarie 2014 este implementată în practică versiunea nouă a Clasificatorului Activităților din Economia Moldovei (CAEM Rev.2), armonizat integral cu Nomenclatorul de Activități Economice din Comunitatea Europeană (NACE Rev.2).

		Veniturile disponibile ale populației					Structura veniturilor disponibile ale populației, %				
		Veniturile disponibile ale populației MDL	activitatea salariată	activitatea individuală agricolă	activitatea individuală non-agricolă	proprietate	prestații sociale	alte surse			
	2010	1273,7	42,6	9,8	6,8	0,1	18,7	22,0			
	2011	1444,7	44,7	10,0	6,8	0,4	18,1	20,1			
	2012	1508,8	42,7	9,6	7,2	0,2	19,2	21,2			
	2013	1681,4	41,6	9,1	6,9	0,2	19,9	22,3			
	2014	1767,5	41,6	9,5	6,6	0,1	20,2	21,9			
	2012										
	T1	1439,3	43,9	10,1	5,9	0,1	18,4	21,6			
	Februarie										
	Martie										
	T2	1523,1	43,7	9,8	6,3	0,6	19,0	20,7			
	Aprilie										
	Mai										
	Iunie										
	T3	1507,3	41,4	9,1	8,5	0,0	20,6	20,4			
	Iulie										
	August										
	Septembrie										
	T4	1572,5	41,7	9,3	8,0	0,1	18,8	22,1			
	Octombrie										
	Noiembrie										
	Decembrie										
	2013										
	T1	1559,8	42,5	9,1	6,4	0,3	19,4	22,3			
	Januarie										
	Februarie										
	Martie										
	T2	1667,2	43,7	10,0	6,3	0,1	18,8	21,0			
	Aprilie										
	Mai										
	Iunie										
	T3	1755,5	41,9	8,8	7,2	0,2	20,3	21,7			
	Iulie										
	August										
	Septembrie										
	T4	1743,0	38,7	8,4	7,5	0,2	20,9	24,3			
	Octombrie										
	Noiembrie										
	Decembrie										
	2014										
	T1	1650,0	42,6	10,1	5,9	0,1	20,0	21,2			
	Januarie										
	Februarie										
	Martie										
	T2	1756,1	43,0	10,4	5,6	0,0	18,8	22,2			
	Aprilie										
	Mai										
	Iunie										
	T3	1787,4	40,7	9,0	6,6	0,1	21,4	22,3			
	Iulie										
	August										
	Septembrie										
	T4	1877,8	40,1	8,8	8,1	0,2	20,7	22,0			
	Octombrie										
	Noiembrie										
	Decembrie										

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

		Cheltuielile de consum ale populației													
		Structura cheltuielilor de consum ale populației, %													
Cheltuielile de consum ale populației MDL		produse alimentare	băuturi alcoolice, tutun	îmbrăcăminte și încălțăminte	locuințe și comodități	dotarea locuinței	sănătate	transport	servicii de comunicații	agrement	învățământ	hotel, restaurant, cantină	alte bunuri și servicii		
	2010	1371,7	40,8	1,8	10,8	17,8	3,9	4,9	4,6	1,7	1,3	2,2	3,8		
	2011	1534,1	42,5	1,8	10,4	18,1	3,6	5,2	4,4	1,7	1,1	1,9	4,0		
	2012	1598,6	43,2	1,7	10,6	18,5	3,5	4,2	4,4	1,4	1,0	1,7	4,1		
	2013	1775,8	42,8	1,5	10,3	19,2	3,6	4,7	4,2	1,5	0,8	1,5	4,0		
	2014	1816,7	43,8	1,3	10,6	18,9	3,5	4,4	4,3	1,3	0,7	1,5	4,0		
	Januarie														
	Februarie														
	Martie														
	Aprilie														
	Mai														
	Iunie														
	Iulie														
	August														
	Septembrie														
	Octombrie														
	Noiembrie														
	Decembrie														
T1		1510,8	43,7	1,6	10,9	18,3	3,0	3,8	4,5	1,1	1,1	2,1	3,7		
T2		1582,6	43,7	1,6	11,2	18,5	3,3	4,5	4,5	1,4	0,9	1,8	3,8		
T3		1675,3	42,0	1,7	10,3	19,0	4,1	4,3	4,3	1,9	1,0	1,3	3,6		
T4		1624,4	43,3	1,7	10,2	18,3	3,7	4,4	4,2	1,4	1,0	1,8	5,0		
	Januarie														
	Februarie														
	Martie														
	Aprilie														
	Mai														
	Iunie														
	Iulie														
	August														
	Septembrie														
	Octombrie														
	Noiembrie														
	Decembrie														
T1		1761,8	44,3	1,5	10,6	19,0	3,2	4,7	4,3	1,0	0,9	1,5	4,1		
T2		1888,0	40,9	1,4	10,2	20,3	3,8	5,1	4,0	2,0	0,8	1,7	4,0		
T3		1798,5	43,0	1,6	10,9	19,1	4,2	4,1	4,1	1,8	0,8	1,2	3,8		
	Januarie														
	Februarie														
	Martie														
	Aprilie														
	Mai														
	Iunie														
	Iulie														
	August														
	Septembrie														
	Octombrie														
	Noiembrie														
	Decembrie														
T1		1807,9	44,9	1,4	10,3	18,3	3,2	4,4	4,5	0,9	0,9	1,6	4,1		
T2		1832,0	43,6	1,2	10,7	19,9	3,8	4,1	4,2	1,2	0,7	1,5	3,8		
T3		1893,7	42,9	1,5	11,1	18,7	3,9	4,4	4,2	1,7	0,7	1,5	4,1		

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

		Infrapecțiuni																				
		Infrapecțiuni înregistrate - total, (cauze)		Infrapecțiuni contra vieții și sănătății persoanei (cauze)			Infrapecțiuni privind viața sexuală (cauze)		Infrapecțiuni contra patrimoniului (cauze)							Infrapecțiuni contra sănătății publice și convecțiunii sociale (cauze)		Infrapecțiuni contra familiei și minorilor (cauze)		Infrapecțiuni economice (cauze)		
		Total	Omor	Vătămare intenționată gravă	Total	Viol	Total	Furt	Tălhărie	Jaf	Escrocherie	Pungășie	Șantaj	Total	Infrapecțiuni legate de droguri	Total	Trafic de copii	Total	Contra-bandă	Fabricare a banilor falși	Total	Huliganism
	2010	33402	1892	265	416	368	18104	13646	185	1204	1841	395	64	1983	1794	204	23	1053	170	376	1122	955
	2011	35124	1799	216	360	461	19340	15060	152	1151	1574	554	44	1810	1658	597	24	1384	211	681	1342	1152
	2012	36615	1755	223	325	360	18751	14294	167	1175	1651	540	64	1785	1575	953	20	1928	163	1156	1514	1284
	2013	38157	1647	215	324	608	20391	15378	146	1144	2065	741	88	1305	1166	1474	20	1002	151	344	1625	1444
	2014	41786	1542	172	320	647	21875	16729	125	1127	2068	836	77	1439	1288	2423	24	1305	216	286	1804	1614
	ianuarie																					
T1	februarie	8250	326	55	66	154	4630	3535	47	267	424	182	17	308	274	317	7	224	30	84	383	341
	martie																					
T2	aprilie	18098	767	114	140	306	10004	7563	83	550	1002	378	39	568	496	663	14	492	68	188	784	694
	mai																					
	iunie																					
	iulie																					
T3	august	27320	1175	150	220	455	14624	11037	121	829	1513	494	67	951	850	1067	17	724	103	256	1151	1025
	septembrie																					
T4	octombrie	38157	1647	215	324	608	20391	15378	146	1144	2065	741	88	1305	1166	1474	20	1002	151	344	1625	1444
	noiembrie																					
	decembrie																					
T1	ianuarie	8940	336	42	67	156	4489	3350	28	245	467	173	25	316	276	492	6	319	54	46	389	352
	februarie																					
	martie																					
T2	aprilie	18138	769	115	140	306	10012	7563	84	550	1007	378	41	575	503	663	14	501	73	188	786	694
	mai																					
	iunie																					
	iulie																					
T3	august	30328	1116	129	223	497	15620	11828	83	840	1577	571	55	1093	979	1810	14	930	156	176	1296	1163
	septembrie																					
T4	octombrie	41786	1542	172	320	647	21875	16729	125	1127	2068	836	77	1439	1288	2423	24	1305	216	286	1804	1614
	noiembrie																					
	decembrie																					

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

Redactor-șef CE: Iulita BÎRCĂ
Redactor: Lucia CUTASEVICI
Designer copertă: Virgiliu MOREI

Adresa redacției: Complexul Editorial, INCE, MD-2064,
or. Chișinău, str. I. Creangă, 45, tel.: (+373-22) 50-11-30, fax: (+373-22) 74-37-94
web: www.ince.md/complexul-editorial/; e-mail: bircaiulita@mail.ru

Bun de tipar: 15.04.2015. Tirajul 300 ex.
Coli de tipar 10,1. Coli editoriale 12,0. Com. 6.
Complexul-Editorial al INCE, 2015